

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 211

51 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2008 m. rugpjūčio 19 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

442-oji plenarinė sesija 2008 m. balandžio 22-23 d.

2008/C 211/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Moksliniais tyrimais ir inovacijomis grindžiamas Europos regionų konkurencingumas. Pasiūlymas: Augimo skatinimas ir naujų bei geresnių darbo vietų kūrimas“ COM(2007) 474 galutinis	1
2008/C 211/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl pėsčiųjų ir kitų pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugos COM(2007) 560 galutinis — 2007/0201 (COD)	9
2008/C 211/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl motorinių transporto priemonių ir variklių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į sunkiųjų transporto priemonių išmetamų teršalų kiekį (Euro VI) ir dėl galimybės naudotis transporto priemonių remonto ir priežiūros informacija COM(2007) 851 galutinis — 2007/0295 (COD)	12
2008/C 211/04	Europos socialinių ir ekonomikos reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo (statinis bandymas) (Kodifikuota redakcija) COM(2008) 25 galutinis — 2008/0008 (COD)	17
2008/C 211/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios energijos politikos link	17

LT

Kaina:
18 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2008/C 211/06	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl</p> <ul style="list-style-type: none"> — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, įsteigiantį Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų COM(2007) 528 galutinis — 2007/0195 (COD) — COM(2007) 529 galutinis — 2007/0196 (COD) — COM(2007) 530 galutinis — 2007/0197 (COD) — COM(2007) 531 galutinis — 2007/0198 (COD) — COM(2007) 532 galutinis — 2007/0199 (COD) 	23
2008/C 211/07	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Integruota jūrų politika Europos Sąjungai COM(2007) 575 galutinis .....</p>	31
2008/C 211/08	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamento (EB) Nr. 1172/98 dėl krovinių vežimo keliais statistinių ataskaitų nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais COM(2007) 778 galutinis — 2007/0269 (COD) .....</p>	36
2008/C 211/09	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Netaršios ir konkurencingos MVI. Programa, skirta padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms laikytis aplinkosaugos teisės aktų COM(2007) 379 galutinis — SEC(2007) 906, SEC(2007) 907, SEC(2007) 908 .....</p>	37
2008/C 211/10	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Rekomendacijos 2001/331/EB, nustatančios minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus, persvarstymo COM(2007) 707 galutinis .....</p>	40
2008/C 211/11	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl specialios paskirties maisto produktų (nauja redakcija) COM(2008) 3 galutinis — 2008/0003 (COD) .....</p>	44
2008/C 211/12	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą dėl Komisijai suteiktų įgyvendinimo įgaliojimų COM(2008) 104 galutinis — 2008/0042 (COD) .....</p>	45
2008/C 211/13	<p>Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią, kiek tai susiję su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais, Tarybos direktyvą 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos COM(2008) 105 galutinis — 2008/0038 (COD) .....</p>	46

2008/C 211/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 999/2001, nustatantį tam tikrų užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų prevencijos, kontrolės ir likvidavimo taisykles, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais COM(2008) 53 <i>galutinis</i> — 2008/0030 (COD)	47
2008/C 211/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Siekiant bendrų lankstumo ir užimtumo garantijų principų: derinant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“ COM(2007) 359 <i>galutinis</i>	48
2008/C 211/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kovoti su moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumu“ COM(2007) 424 <i>galutinis</i>	54
2008/C 211/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Terorizmo ir smurtinio radikalėjimo prevencijos	61
2008/C 211/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl kitų nei standartiniai PVM tarifų COM(2007) 380 <i>galutinis</i> — SEC (2007) 910	67
2008/C 211/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atokiausiems regionams skirtos strategijos: rezultatai ir perspektyvos COM(2007) 507 <i>galutinis</i>	72
2008/C 211/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Asociacijų laisvės Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystės šalyse	77
2008/C 211/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Derybų dėl naujų prekybos susitarimų: EESRK pozicija	82
2008/C 211/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“ COM(2007) 568 ir priedas COM(2007) 569	90

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

442-OJI PLENARINĖ SESIJA 2008 M. BALANDŽIO 22-23 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Moksliniais tyrimais ir inovacijomis grindžiamas Europos regionų konkurencingumas. Pasiūlymas: Augimo skatinimas ir naujų bei geresnių darbo vietų kūrimas“

COM(2007) 474 galutinis

(2008/C 211/01)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugpjūčio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Moksliniais tyrimais ir inovacijomis grindžiamas Europos regionų konkurencingumas. Pasiūlymas: Augimo skatinimas ir naujų bei geresnių darbo vietų kūrimas“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę (pranešėjas Antonello Pezzini).

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už ir 2 — susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas gali visiškai pritarti Komisijos iniciatyvai tik tuo atveju, jei joje bus ne tik atsižvelgta į su paklausa susijusias problemas, bet ir tobulinami su pasiūla susiję aspektai siekiant išvengti nesėkmių rinkoje ir biurokratizmo.

1.2 Komitetas yra giliai įsitikinęs, kad skatinimas veikti vietos ir regionų lygiu bei gebėjimas apjungti veiksmus norint įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus yra pagrindiniai uždaviniai sutelkiant bendras pastangas mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityje. Tai leis ne tik sudaryti palankias sąlygas visoje Europos Sąjungoje kurti ir plėtoti naujoves diegiančias įmones, bet ir padės užtikrinti vietoje ir regionuose veikiančių ekonominių ir socialinių veiklos vykdytojų dalyvavimą įgyvendinant bendrus tikslus: kurti daugiau bei geresnių darbo vietų siekiant darnaus ir konkurencingo pasaulio vystymosi.

1.3 Komitetas dar kartą pabrėžia „žinių trikampio“ (švietimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos), atliekančio labai svarbų vaidmenį skatinant ekonomikos augimą ir užimtumą, reikšmę ir mano, kad būtina paspartinti reformas, skatinti meistriškumą aukštojo mokslo ir universitetų, mokslinių tyrimo centrų bei įmonių partnerystės srityse ir užtikrinti, kad visi švietimo ir

mokymo sektoriai atliktų aktyvų vaidmenį skatinant kūrybiškumą ir novatoriškumą, visų pirma regionų ir vietos lygiu. Tai ypač aktualu specifiniams regionams — Euroregionams, kuriuose tinklų su kaimyniniais regionais ir partneriais kūrimas apima teritorijas, peržengiančias nacionalines ribas.

1.4 Komitetas laikosi nuomonės, kad klausimus, susijusius su Europos regionų konkurencingumu ir ekonominiu, socialiniu bei užimtumo vystymu, turi spręsti visi dalyviai vykdydami aktyvesnę ir labiau koordinuotą veiklą, kokios šiuo metu trūksta, kad pirmenybė būtų teikiama konkrečių rezultatų gerinimui siekiant Lisabonos strategijos tikslų.

1.5 Komitetas iš esmės pritaria Komisijos nuomonei, kad esama spragų bendrai ir koordinuotai įgyvendinant Bendrijos priemones, tačiau apgailestauja, kad praėjus dešimčiai metų šis labai svarbus klausimas vis dar svarstomas ir neapčiuopiama problemos esmė, kad būtų galima naudotis naujomis „vienalaikės inžinerijos“ (angl. **simultaneous engineering** ⁽¹⁾) galimybėmis greta kitų įvairių Bendrijos ir Europos pagalbos rūšių.

1.6 Komitetas mano, kad būtina imtis veiksmų paklauskos srityje, tačiau to nepakanka. Jo manymu, reikia nustoti teigti, kad būtina skirti daugiau dėmesio regionams, ir siekti:

(¹) Komisijos dokumentuose vartojamas terminas, kuriuo norima įvardyti „planavimo vienalaikiškumą“.

- teritorinės strategijos mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų plėtros srityje,
- ypatingo dėmesio pasienio bendradarbiavimui (Euroregionai),
- koordinuotai taikyti Bendrijos priemones,
- daugiau informacijos apie nacionaliniu ir Europos lygiu atsi-
veriančias galimybes,
- gerokai sumažinti biurokratinę našta.

1.7 Komitetas mano, kad norint užtikrinti nuoseklią ir lengvai prieinamą visų esamų priemonių sistemą, būtina iš esmės spręsti pasiūlos klausimą siekiant konkurencingo Europos regionų vystymosi, įveikiant teisinės kliūtis ir finansinės paramos prašymo pateikimo ir jos skyrimo terminų neatitikimą.

1.8 Komiteto nuomone, Europos mastu reikia parengti praktinį vadovą, kuriame būtų pateikta apibendrinta informacija apie:

- galimos Bendrijos arba visos Europos pagalbos rūšis,
- tinkamumo ir vertinimo kriterijų skirtumus,
- tai, ar procedūros ir valdymas vyksta vienu metu ar ne,
- galimos pagalbos derėjimą ir papildomumą.

1.9 Be to, Komiteto nuomone, nebereikėtų atidėti tikslingų ir konkrečių Bendrijos veiksmų, kad būtų užtikrintos naujos „vienalaikės inžinerijos“ galimybės teikiant įvairių rūšių pagalbą ir optimizuojant bei sutelkiant išteklius regionuose.

1.10 Todėl Komitetas mano, kad, siekiant didinti Europos regionų konkurencingumą ir atsižvelgiant į jau išsakytą Komiteto nuomonę ⁽²⁾, visų pirma reikia spręsti valdymo pakopų gausumo ir būtinos pagalbos paskirstymo problemas, todėl siūlo pradėti įgyvendinti naują iniciatyvą „Jasmine“ (Bendra pagalba inovacijų tinklų kūrimo projektams Europoje, angl. *Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe*), kuri padėtų užpildyti šiuo metu esamas su paklausa ir pasiūla susijusias institucinio pobūdžio spragas ir pasiekti, kad būtų žymiai sumažinta biurokratinė našta.

1.11 Iniciatyva „Jasmine“ turėtų būti siekiama geriau suprasti įvairių veiklos vykdytojų, dalyvaujančių sprendimų priėmimo procese, veikimo būdus bei juos derinti vykdant vieningus ir nuoseklius teritorinius projektus.

⁽²⁾ Žr. nuomonę (pranešėjas Gerd Wolf), OL C 44, 2008 2 16, kurioje „Komitetas rekomenduoja sukurti bendras, aiškias ir suprantamas taisykles, skirtas įvairioms Bendrijos MTP finansavimo ir koordinavimo priemonėms, įskaitant apibendrinantį visų Komisijos turimų ir MTP tikslams skirtų finansavimo ir koordinavimo priemonių ir būdų sąrašą (ir naudojimo instrukciją)“.

2. Įžanga

2.1 Europos žinių regionai susiduria su daugeliu pokyčius lemiančių veiksnių, kurie susiję ne tik su iššūkiais, bet ir naujomis galimybėmis, padedančiomis jiems siekti atnaujintos Lisabonos strategijos tikslų.

2.2 Tarp šių pokyčius lemiančių veiksnių galima paminėti:

— **išorės veiksnius:** Tai spartus globalizacijos procesas, žemyno zonų, kurioms būdingas spartus ekonomikos augimas, atsiradimas, smarkus energijos ir žaliavų kainų šuolis, netikėta mokslo ir technologijų pažanga, inovacijų internacionalizavimas, klimato kaitos problemos, dažnai nevaldomas ar nesuvaldomas migracijos spaudimas,

— **vidaus veiksnius:** Tai gyventojų senėjimas, aplinkos apsauga ir gyvenimo kokybės išsaugojimas, pasenusi gamybos ir paslaugų sistema, viešojo sektoriaus modernizavimas, didėjanti naujų žinių ir esamų žmogiškųjų išteklių sąveika, kultūrinių ir kūrybinių gebėjimų plėtojimas, bendrų teritorinių infrastruktūrų — materialių ir nematerialių — vystymas.

2.3 Komitetas ne kartą turėjo galimybę pareikšti nuomonę šiais klausimais ir pateikė tiek bendrą savo požiūrį į Lisabonos strategijos ir Bendrijos politikos įgyvendinimą mokslinių tyrimų ir inovacijų, aplinkos, švietimo ir mokymo srityse, tiek požiūrį kuriuo nors konkrečiu klausimu.

2.4 Komitetas turėjo progą pabrėžti, kad reikia sudaryti sąlygas visai Bendrijai prisitaikyti prie žiniomis grindžiamos ekonomikos keliamų iššūkių ir tokiu būdu padėti visiems regionams siekti Lisabonos tikslų ⁽³⁾.

2.5 Be to, Komitetas pakartojo, kad „nauja konkurencingų modelių konfigūracija globalioje rinkoje lemia didelius pokyčius. Naujose integruotose platformose ir tinkluose turi būti sprendžiami klausimai, susiję su moksliniais tyrimais ir naujovėmis (...), naujų kvalifikuotų darbuotojų (...) valdymu, skatinimu ir rinkodara, finansų ir kreditų, logistikos ir rinkos bei klientų aptarnavimo valdymu“ ⁽⁴⁾.

2.6 Komitetas dar kartą išreiškia įsitikinimą, kad skatinimas veikti vietos lygiu bei gebėjimas apjungti veiksmus norint įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus yra pagrindiniai uždaviniai siekiant tvaraus ir konkurencingo vystymosi. Šis procesas turi apimti visus regionus (Euroregionius), kuriuose tinklų su kaimyniniais regionais ir partneriais kūrimas apima teritorijas, peržengiančias nacionalinių sienų ribas, ir jų veiklą.

⁽³⁾ Žr. nuomonę, OL C 10/88, 2004 1 14, pranešėjas H. Malosse.

⁽⁴⁾ Žr. nuomonę, OL C 255/1, 2005 10 14.

2.7 Savo nuomonėje dėl žaliosios knygos „Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos“ Komitetas rekomendavo „Europos mokslinių tyrimų erdvę papildyti Europos žinių erdve, siekiant sukurti Europos žinių visuomenę“ ir nurodė, kad „Komisijos koordinavimas būtinas, siekiant sukurti veiksmingas vadovavimo ir konsultavimo struktūras ir užtikrinti, kad (...) darbas būtų gerai organizuojamas“⁽⁵⁾.

2.8 Galiausiai Komitetas pabrėžė „žinių trikampio“ — švietimo, mokslinių tyrimų ir inovacijų — reikšmę. Jam tenka pagrindinis vaidmuo skatinant ekonomikos augimą ir užimtumą. Todėl būtina paspartinti reformas, skatinti kompetencijų aukštojo mokslo srityje, plėtoti universitetų, mokslinių tyrimų centrų ir įmonių partnerystę bei užtikrinti, kad visi švietimo ir mokyimo sektoriai atliktų aktyvų vaidmenį skatinant kūrybiškumą ir novatoriškumą, visų pirma regionų ir vietos lygiu.

2.9 Komitetas laikosi nuomonės, kad klausimus, susijusius su Europos regionų konkurencingumu ir ekonominiu, socialiniu bei užimtumo vystymu turi spręsti visi dalyviai vykdydami aktyvesnę ir labiau koordinuotą veiklą: Komisija turi dėti pastangas, kad įveiktų dėl skirtingų teisinių pagrindų ir procedūrų kriterijų kylančias kliūtis, visų pirma norėdama optimizuoti konkrečius rezultatus įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus, taikant įvairias Bendrijos biudžeto priemones ir atsakant į mokesčių mokėtojams kylančius klausimus (taip pat ir dėl bendros prieigos veiksmingumo, koordinavimo bei priemonių, kurias būtų galima įgyvendinti Bendrijos ir visos Europos lygiu, sąveikos ir darnos), kad būtų pasiekta kritinė masė, būtina siekiant multiplikatoriaus efekto.

2.10 Remiantis atnaujintos Lisabonos strategijos integruotomis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėmis, sanglaudos politikos srityje nurodomi trys prioritetai⁽⁶⁾:

- didinti valstybių narių, regionų ir miestų („mokslo miestų“⁽⁷⁾) patrauklumą gerinant jų prieinamumą, užtikrinant tinkamą paslaugų kokybę ir lygį bei saugant aplinką,
- skatinti inovacijas, verslumą ir žinių ekonomikos vystymą vykdant mokslinius tyrimus ir taikant naujoves, įskaitant informacines ir ryšių technologijas,
- sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, pritraukiant daugiau žmonių į profesinę ar verslo veiklą, gerinant darbuotojų ir įmonių gebėjimą prisitaikyti bei didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

2.11 Kalbant apie pasiūlą reikia pasakyti, kad sunkumai, su kuriais susiduriama siekiant užtikrinti sverto poveikį ir koordinuotą esamų finansinių priemonių taikymą siekiant šių tikslų, yra susiję su esminiais šių priemonių ypatumais, tai yra su:

- įvairiu šias priemones reguliuojančių valdymo ir procedūrų pobūdžiu,
- jų apimtimi (jos teritorinės ar tarptautinės),
- konkrečia jų paskirtimi,
- skirtingais šių priemonių teisiniais pagrindais,
- įvairiomis institucijomis ir organizacijomis, atsakingomis už sprendimų priėmimą ir valdymą.

2.12 Kalbant apie paklausą galima teigti, kad regionuose dažnai:

- nėra numatyta aiški, apibrėžta bendra strateginė teritorinė vizija mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bei inovacijų srityje,
- kyla sunkumų informacijos ir komunikacijos srityje,
- nepakankami pajėgumai valdyti sudėtingus, daugelį lygių apimančius projektus, siekiančius skirtingų tikslų,
- nepakankamai išvystyti branduoliai (angl. *cluster*) ir rajonų tinklai,
- vystymasis neatitinka profesinių, techninių ir organizacinių pajėgumų, reikalingų siekiant kuo geresnio inovacijų strategijos taikymo.

2.13 Būtina spręsti minėtas problemas užtikrinant techninę pagalbą ir koordinavimą nuo pat kiekvienos Bendrijos programos įgyvendinimo pradžios.

2.14 Įvairių struktūrinių programų ir priemonių 2007–2013 m. laikotarpiui pagirtinos sąveikos iniciatyvos yra būtina, tačiau nepakankama sąlyga norint pagerinti konkrečius rezultatus.

2.15 Komitetas turėjo galimybę pateikti palankią nuomonę apie Komisijos iniciatyvą JEREMIE (Jungtiniai Europos ištekliai mažoms ir vidutinėms įmonėms) ir pasiūlė įsteigti „JEREMIE centrą“ (*Focal point Jeremie*), kuris veiktų kaip institucija, informuojanti apie įvairius veiksmus ir juos koordinuojanti, bei pabrėžė, kad nėra projekto, „pagal kurį būtų galima koordinuoti ir tinkamai suderinti dabartines kreditavimo priemones“⁽⁸⁾.

2.16 Komitetas visiškai pritaria Komisijos narės Danuta Hübner nuomonei dėl JASPER, JEREMIE ir JESSICA⁽⁹⁾ iniciatyvų, paskatinusių naują investicijų, ekonomikos augimo ir užimtumo dinamiką ir perspektyvas valstybėse narėse, kai kuriuose regionuose bei tarp socialinių partnerių visuose Europos Sąjungos regionuose.

⁽⁵⁾ Žr. nuomonę, OL C 44, 2008 2 16.

⁽⁶⁾ 2006 m. spalio 6 d. Tarybos sprendimas.

⁽⁷⁾ Žr. iniciatyvą „*Science cities*“
www.sciencecities.eu

⁽⁸⁾ Žr. nuomonę, OL C 110, 2006 5 9.

⁽⁹⁾ **JEREMIE**: Jungtiniai Europos ištekliai mažoms ir vidutinėms įmonėms. **JESSICA**: Bendra Europos parama tvarioms investicijoms į miestų teritorijas. **JASPER**: Bendra pagalba paremiant projektus Europos regionuose.

2.17 Komitetas mano, kad ES mokslinių ir techninių tyrimų komiteto (CREST) nustatytos pagrindinės gairės ⁽¹⁰⁾ ir 2007 m. rugsėjį paskelbtos gairės yra svarbi orientacinė priemonė, nors joje apsiribojama tik Bendrijos bendrosios mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo programos bei naujų struktūrinių fondų sąveika.

3. Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1 Europos Komisijos komunikate norima paaiškinti, kokią sinergiją gali sukurti Europos mokslinių tyrimų, inovacijų ir sanglaudos politikos krypčių finansavimo priemonės, kuriomis (atsižvelgiant į gebėjimą jas įsisavinti) gali naudotis suinteresuoti dalyviai siekdami didinti Europos regionų konkurencingumą.

3.2 Pasiūlyme rekomenduojamos pagrindinės veiklos priemonės: Europos bendrijos mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstracinės veiklos septintoji bendroji programa, naujoji Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (KIP), bei naujosios struktūrinių ir sanglaudos fondų gairės.

3.3 Komisija teigia pavedusi darbą patariamosioms koordinavimo grupėms, kurios parengė šias rekomendacijas:

- MTTP pagrindu sukurti konkrečią strategiją koordinuotai taikyti Bendrąją programą ir sanglaudos politikos programas,
- stiprinti MTTP strateginį valdymą pasitelkiant mainus ir kuriant tinklus,
- siekti veiksmingos sinergijos stiprinant ir plėtojant MTTP pajėgumą, vystant mokslinę kompetenciją, atsižvelgiant į mažas ir vidutines įmones, plėtojant bendradarbiavimą Europos ir tarptautiniu lygmeniu, geriau taikant mokslinių tyrimų ir plėtros rezultatus ekonomikoje,
- gerinti nacionalinių ir regionų dalyvių bei naudos gavėjų ryšius ir bendradarbiavimą,
- taikyti Septintosios bendrosios programos specialioje programoje „Pajėgumai“ numatytas priemones įgyvendinant suderintus veiksmus,
- stiprinti sanglaudos politikos ir Septintosios bendrosios programos sinergiją sprendžiant mokslinių tyrimų infrastuktūros klausimus bei įtraukiant valstybes nares.

3.4 Komisija ragina valstybes nares pagerinti koordinavimą vystant ir taikant Bendrijos priemones, diegiant mechanizmus, kurie leistų geriau informuoti susijusius dalyvius apie atsirandančias galimybes, ir įsipareigoja iki 2007 m. pabaigos parengti praktinį vadovą apie finansavimo galimybes mokslinių tyrimų institutams. Jame bus nurodytos nacionaliniu ir regionų

⁽¹⁰⁾ 2007 m. birželio 1 d. — CREST pagrindinės gairės.

lygmeniu numatytos mechanizmų nuostatos siekiant koordinuotos prieigos prie finansavimo.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas visiškai pritaria Komisijos nuomonei, kad esama spragų bendrai ir koordinuotai taikant jos rekomenduotas Bendrijos priemones, tačiau nepritaria problemos sprendimui, kadangi mano, kad jo nepakanka siekiant įgyvendinti Bendrijos politikos tikslus, visų pirma mokslinių tyrimų, inovacijų ir mokymo srityse.

4.2 Komitetas pritaria Komisijai, kad „įgyvendinant atnaujintą partnerystę ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti, būtina, ypač moksliniais tyrimais, technologijų plėtra ir inovacijomis, kurti palankias sąlygas žinių ekonomikai“ ⁽¹¹⁾, tačiau mano, kad už šią partnerystę turi būti atsakingi visi susiję dalyviai, visų pirma Bendrijos, o po to ir nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu.

4.3 Komitetas laikosi nuomonės, kad reikia ne tik rengti teritorines mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir inovacijų strategijas, bet ir dažniau:

- taikyti prognozės ir analizės priemones SWOT ⁽¹²⁾ siekiant nustatyti strategines regionų galimybes,
- imtis veiksmų siekiant stiprinti atitinkamus specialistų gebėjimus ir mokymą,
- didinti darbo MTTP srityje patrauklumą, kad būtų išvengta „protų nutekėjimo“ tiek ES, tiek į kitas pasaulio šalis,
- vykdyti ekspertų mainus ir dalytis pažangia patirtimi,
- naudotis parama, skiriama žiniomis grindžiamų pramonės rajonų vystymui ir koordinavimui,
- pasitelkti Europos technologijų platformas ir bendras Europos iniciatyvas,
- koordinuotai naudotis Bendrijos priemonėmis ir kurti sąveikiąsias sistemas, kurios padėtų informuoti susijusius dalyvius apie jiems teikiamas galimybes,
- pasinaudoti komunikacijos ir keitimosi patirtimi teikiamomis galimybėmis, visų pirma tarp MVĮ.

4.4 Komitetas mano, kad norint užtikrinti nuoseklią ir lengvai prieinamą visų esamų priemonių sistemą, būtina iš esmės spręsti pasiūlos klausimą siekiant konkurencingo Europos regionų vystymosi, atsižvelgiant į „socialiai atsakingų teritorijų“ tikslus ir įtraukiant socialinius partnerius, prekybos rūmus, universitetus, organizuotą pilietinę visuomenę bei remiantis tvaria Europos pramonės politikos strategija ⁽¹³⁾ tiek tvarios gamybos, tiek tvaraus vartojimo srityje.

⁽¹¹⁾ Žr. COM(2007) 474 galutinis.

⁽¹²⁾ SWOT: stipriosios, silpnosios pusės, galimybės ir grėsmės (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats Analysis*).

⁽¹³⁾ Žr. 2007 m. liepos mėn. 4 d., COM(2007) 374 galutinis.

4.5 Be to, Komitetas mano, kad nustatytos priemonės, kurios moksliniais tyrimais ir inovacijomis padeda didinti ekonomikos augimą ir kiekybiniu bei kokybiniu požiūriu gerinti Europos regionų užimtumą bei didinti konkurencingumą, yra neišsamios, kadangi neapima visų Bendrijos pagalbos priemonių, ir nepakankamos, kadangi yra susijusios su Europos regionams sudaromomis galimybėmis bei poreikiu koordinuoti priemones, kurios gali būti įgyvendinamos Europos ir tarptautiniu mastu.

4.6 Komunikate tik trumpai užsiminta ⁽¹⁴⁾ apie toliau išvardytas pagalbos galimybes:

- Europos investicijų banką ir platų jo galimybių spektrą,
- 2010 m. inovacijų iniciatyvą (i2i),
- Europos ir Bendrijos lygiu vykdomą bendradarbiavimą, pavyzdžiui, Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros strategijos forumą (EMTISF) arba Europos technologijų platformą,
- priemones, skirtas Europos žmogiškiesiems ištekliams mokslo ir technologijų srityje, Universitetų mokslinių tyrimų rėmimo programą EIBURS (angl. *EIB Universities Research Sponsorship*),
- STAREBEI programą (pranc. *STAgés de REcherche BEI*), EIB universitetų tinklus,
- regionų ir vietos asignavimus MTTP ir inovacijoms,
- viešojo ir privataus sektorių investicijas į MTTP ir inovacijoms skirtus projektus,
- informacinių ir ryšių technologijų (IRT) ir audiovizualines paslaugas,
- integruotą veiksmų programą, susijusią su darbo programa „Švietimas ir mokymas 2010“, kurią sudaro kitos sektorinio pobūdžio programos dėl „Mokymosi visą gyvenimą — žinioms, kūrybiškumui ir naujovėms skatinti“ ⁽¹⁵⁾, ir kuri yra neatsiejama „žinių trikampio“ (švietimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos) dalis,
- Bendrijos pagalbos priemonės informacinei visuomenei, dalyvaujančiai programose, numatytose įgyvendinant iniciatyvą i2010 ⁽¹⁶⁾,
- socialinio dialogo indėlių į žinių visuomenės ugdymą,
- tęstinio mokymo ir profesinio tobulinimosi plėtojimą,
- Europos prisitaikymo prie globalizacijos fondą ⁽¹⁷⁾, kurio paskirtis — „suteikti konkrečią vienkartinę paramą padedant grąžinti darbuotojus į darbą tose ekonomikos srityse arba sektoriuose, kurie patiria rimtus ekonomikos sutrikdymo padarinius“ ⁽¹⁸⁾.

4.7 Be to, komunikate neapartamos visos Europos, o ne Bendrijos mastu vykdomos programos ir iniciatyvos, kurios reikšmingos bent jau naujovių plėtojimo požiūriu Europos Sąjungoje, pavyzdžiui:

- iniciatyva EUREKA — tai visos Europos į rinką orientuotų pramoninių MTTP organizacijų tinklas, remiantis Europos bendrovių konkurencingumą kuriant inovacijų sąsajas ir tinklus 36 šalyse, su kuriomis Komisija yra pasirašiusi bendradarbiavimo susitarimus,
- programa EUROSTARS — tai bendra ES-EUREKA iniciatyva, vykdoma pagal transeuropinę paramos Europos MVĮ, kuriančioms naujus rinkai skirtus produktus ir paslaugas, schemą,
- Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), pasirašęs partnerystės sutartį su Komisija. Jos tikslas — skatinti plataus masto projektų, kuriuos bendrai finansuoja Sanglaudos fondas ir Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), kūrimą 2007–2013 m. laikotarpiu, visų pirma naujosiose valstybėse narėse,
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos programa „Vietos ekonomikos ir užimtumo plėtra“ (*Local Economic and Employment Development Programme*), kuri nustato, analizuoja ir propaguoja novatoriškas idėjas siekiant skatinti vystymąsi vietos lygiu. Ši programa, bendradarbiaujant su Europos Komisija, prisideda prie mažų ir vidutinių įmonių valdymo gerinimo,
- Europos Tarybos vystymo bankas (ETVB), pasirašęs bendradarbiavimo susitarimą su Europos Komisija ir finansuojantis socialinės srities projektus, skirtus didinti ekonominę ir socialinę sanglaudą regionuose, stiprinti socialinę integraciją, aplinkos apsaugą ir vystyti žmogiškąjį kapitalą,
- įvairi su Euroregionais susijusi veikla ir iniciatyvos,
- „mokslo miestų“ iniciatyvos.

4.8 Komitetas taip pat mano, jog tam, kad įvairūs veiklos vykdytojai galėtų bendrai ir koordinuotai taikyti priemones nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu ⁽¹⁹⁾, kartu atsižvelgiant į Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006 54 straipsnio 5 dalį, reikėtų aiškiau nustatyti minėtus sunkumus ir kliūtis, kylančius ne tik dėl skirtingo teisinio pagrindo, teminės specializacijos, geografinio pasiskirstymo, įgyvendinimo nuostatų, bet ir dėl esminių skirtumų, kurie kartais gali turėti didelės reikšmės, pavyzdžiui:

- projektų pobūdis: tarptautinis ar ne,

⁽¹⁴⁾ Žr. nuomonę, OL C 44/1, 2008 2 16: „Ankstesnės Bendrijos finansavimo ir koordinavimo priemonės. Kita vertus, Komitetas rekomenduoja sukurti bendras, aiškias ir suprantamas taisykles, skirtas įvairioms Bendrijos MTP finansavimo ir koordinavimo priemonėms. Būtų naudinga, jeigu Komisija parengtų visų jos turimų ir MTP tikslams skirtų finansavimo ir koordinavimo priemonių, būdų ir pan. sąrašą bei aprašą, t. y. naudojimo instrukciją. Iš jos paaiškėtų, ar didėjančiai priemonių įvairovei dar būdingas pakankamas uždavinių aiškumas bei konkretumas ir ar galimiems naudotojams ir patiems Komisijos pareigūnams jos vis dar aiškios ir jas įmanoma taikyti, ar jas reikia keisti siekiant aiškumo“.

⁽¹⁴⁾ Žr. 2007 m. rugpjūčio 16 d. SEC(2007) 1045.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2007 m. lapkričio 12 d., COM(2007) 703 galutinis.

⁽¹⁶⁾ Žr. COM(2007) 146 galutinis.

⁽¹⁷⁾ Žr. COM(2006) 91 galutinis.

⁽¹⁸⁾ Žr. nuomonę, OL C 318, 2006 12 23.

- pradžios terminų derinimas,
- finansinės paramos skyrimo terminų derinimas,
- vienodas taikymo terminas,
- galimybė ir gebėjimas išskaidyti bendrą teritorinės veiklos projektą į mažesnius projektus, kuriuos būtų galima pradėti vadovaujantis kiekvienos atskiros programos ir priemonės reikalavimais ir neatsižvelgiant į tai, ar ji yra Bendrijos, visos Europos ar tarptautinio masto.

4.9 Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina parengti Europos praktinį vadovą, kuriame būtų pateikta apibendrinta informacija apie galimos Bendrijos ir visos Europos pagalbos rūšis, vertinimo kriterijus, galimos pagalbos derėjimą ir papildomumą.

4.10 Komitetas primena, kad būtina vykdyti koordinuotus ir bendrus veiksmus stengiantis susieti Bendrijos struktūrinę politiką ir ES mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką ir pabrėžia, kad glaudus šių politikos krypčių koordinavimas yra būtinas norint pasiekti kuo veiksmingesnės sąveikos ir visiškai patenkinti piliečių, įmonių ir visuomenės lūkesčius siekiant galutinio tvaraus ir darnaus ekonomikos augimo vidutinės ir ilgalaikės trukmės laikotarpiu tikslo ir atsižvelgiant į su MTTPD susijusių problemų sprendimo būdus bei didelę minėtos sinergijos reikšmę nematerialių investicijų vystymui ⁽²⁰⁾.

4.11 Komitetas atkreipia dėmesį į daugelį Bendrijos politikos krypčių, kurios, kartu su sanglaudos ir mokslinių tyrimų politika, padeda siekti konkurencingo Europos regionų vystymo ir dar kartą pabrėžia, kad būtina laikytis integruoto ir koordinuoto požiūrio, visų pirma:

- siekti tvarios pramonės politikos, „kad integruotas požiūris į Europos konkurencingumą būtų skatinamas vykdant tvarią pramonės politiką, derinamą su inovacijomis ir gebėjimais, kartu plėtojant jo išorės aspektą, kad visiems būtų užtikrintos vienodos sąlygos“ ⁽²¹⁾. Tai pabrėžta 2007 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimo Briuselyje metu,
- persvarstyti Europos bendrosios rinkos politiką, kad būtų užtikrintos palankios sąlygos diegti inovacijas, saugoti intelektinę nuosavybę, bendradarbiauti universitetams, įmonėms, mokslinių tyrimų centrums ir plėtoti teisės aktų suderinimo politiką,
- vykdyti socialinę ir užimtumo politiką, visiems piliečiams užtikrinant struktūruoto dialogo galimybes, laikantis bendrų darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros principų ⁽²²⁾, skatinant aktyvų visuomenės senėjimą bei aktyvios įtraukties politiką ir profesinį tobulinimąsi,

⁽²⁰⁾ Žr. nuomonę, OL C 40 1999 2 15.

⁽²¹⁾ 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Vadovų Taryba, ES Tarybai pirmininkaujantios valstybės išvados.

⁽²²⁾ Išdėstyti 2008 m. kovo 13–14 d. Europos Vadovų Tarybos išvadų 16 punkte ir EESRK nuomonėse.

- vykdyti tvaraus vystymosi ir vartojimo politiką, apimančią mokslinių tyrimų veiklą, švarių pažangių technologijų taikymą ir integruotos klimato, tvaraus išteklių valdymo bei tvarios gamybos ir vartojimo politikos įgyvendinimą.

4.12 Todėl Komitetas dar kartą pateikia anksčiau suformuluotus prašymus ⁽²³⁾:

- parengti ir priimti Bendrijos mechanizmų racionalizavimo ir įvairių susijusių Europos politikos krypčių integravimo strategiją, kuri, atsižvelgiant į regionų ypatumus, užtikrintų vienodas galimybes gauti Bendrijos pagalbą siekiant konkurencingumo ir tvaraus bei harmoningo Europos Sąjungos vystymosi;
- parengti integruotas vietas, regionų ir nacionalinių inovacijų rinkų priemones;
- nustatyti integracijos ir būtinos šių rinkų sąveikos lygį, kad būtų užtikrintas sprendimų priėmimo ir struktūrinės sanglaudos politikos procesų, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bei inovacijų atitikimas ir geresnis suderinamumas siekiant visiško ir veiksmingo jų integravimo;
- nustatyti naujus sanglaudos ir MTTPD priemonių integruoto ir, kiek įmanoma, suvienodinto ir automatinio taikymo būdus naudojant supaprastintus metodus ir procedūras, visiškai panaudojant sudarytas galimybes (...) moduluoti paramos įmonių MMTP lygį;
- kurti MTTPD ir sanglaudos bendrų veiksmų kontrolės ir stebėsenos sistemas siekiant įvertinti jų veiksmingumą atsižvelgiant į gautus rezultatus, palyginus juos su užsibrėžtais tikslais remiantis iš anksto nustatytais ir suderintais rezultatų rodikliais bei ankstesniais regionų lygiu atliktais įvertinimais.

4.12.1 Komitetas taip pat rekomenduoja atsižvelgti į Bendrijos mokymo programas.

4.13 Komitetas apgailestauja, kad praėjus dešimčiai metų šis labai svarbus klausimas dar svarstomas ir neapčiuopiama problema esmė, o tam reikėtų Bendrijos pagalbos, kad būtų galima naudotis „naujomis“ **vienalaikės inžinerijos** „galimybėmis greta kitų įvairių pagalbos rūšių (technologinės, demonstravimo, inovacijų, platinimo, mokymo, finansų ir kt.), skirtų pagerinti įvairių regionų užimtumą ir gamybos struktūrą“ ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Žr. nuomonę, OL C 40, 1999 2 15.

⁽²⁴⁾ Žr. 23 išnašą.

4.14 Komiteto nuomone, norint neprarasti konkurencingumo ir darbo vietų Europos regionuose, **neberekėtų atidėti tikslingų ir konkrečių Bendrijos veiksmų.**

5. EESRK pasiūlymas

Iniciatyva „Jasmine“ (*Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe*) — bendra pagalba inovacijų tinklų kūrimo projektams Europoje)

5.1 EESRK ypač pabrėžia būtinybę, kad Jasmine taptų savanorišku pagrindu sukurta priemone, padedančia sumažinti ir panaikinti biurokratinės, procedūrinės ir koncepcinės kliūtis ir bendrai naudojama Europos, Bendrijos, nacionaliniams ir regioniniams projektams įgyvendinti atsižvelgiant į sparčią Europos mokslinių tyrimų erdvės plėtrą.

5.2 Todėl Komitetas mano, kad šiuo metu būtina spręsti problemas, kurios kyla todėl, kad Europos regionų konkurencingumo skatinimo priemonės įgyvendinamos įvairiais valdymo lygiais, ir siūlo sukurti naują iniciatyvą „Jasmine“ (*Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe*), kuri padėtų užpildyti šiuo metu esamas institucinio pobūdžio spragas (jos susijusios tiek su paklausa, tiek ir su pasiūla), išryškėjančias kai siekiama remti inovacijų diegimą ir mokslinius tyrimus regionuose.

5.3 Bendrijos veiksmai turėtų remti tinklų kūrimo politiką (angl. *Policy Networking*). Taigi, būtų galima įgyvendinti šiuos konkrečius veiksmus:

- sukurti Bendrijos iniciatyvą, paprasčiausiai būtų galima ją pavadinti „**Bendrijos iniciatyva Jasmine**“, kuri būtų įgyvendinama greta „Jaspers“, „Jeremie“ ir „Jessica“ iniciatyvų ir kuri numatytų techninės pagalbos priemones, skirtas nacionalinėms, regionų ir vietos valdžios institucijoms bei susijusiems veiklos vykdytojams siekiant, kad Bendrijos, visos Europos ir nacionalinių veiksmų koordinavimas tikrai būtų veiksmingas ir atitiktų įvairių pagalbos rūšių „**vienalaikės inžinerijos**“ poreikį;
- iniciatyvos tikslas — geriau suprasti įvairių veiklos vykdytojų veiksmus ir siekti nuoseklumo (kadangi jie dalyvauja tinklo sprendimų priėmimo procese), taip pat bendrai keistis tarpusavyje informacija, valdymo įgūdžiais, gebėjimais ir finansiniais ištekliais, skirtais vienu metu pradėti daugiapakopio valdymo veiksmus siekiant vienodos ir nuoseklios regionų projektų sistemos, ar tai būtų viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės veiksmai, ar nacionaliniai, Bendrijos ir tarptautiniai projektai;
- taikyti vertikalią tinklo politiką, kurią įgyvendinant įvairių lygių valdymo institucijos (tarptautinės, Bendrijos, nacionalinės ir regionų) dalyvautų aiškiai apibrėžtose ir struktūruotose bendradarbiavimo sistemose;
- taikyti horizontalią tinklo politiką, kurią įgyvendinant dalyvautų regionų viešojo ir privataus sektorių veiklos vykdytojai, pavyzdžiui, vietos ir regionų valdžios institucijos, įmonės, bankai, nevyriausybinės organizacijos, interesų grupės bei socialinio dialogo institucijos ⁽²⁵⁾;
- įsteigti „**Jasmine centrą**“, kuris būtų **Bendrijos ryšių ir informavimo įvairiais lygiais padalinys** — taip pat sukuriant specialią interneto svetainę — tačiau vengiant pernelyg didelės koncentracijos ⁽²⁶⁾ ir kuriam būtų taikomos skirtingos taisyklės bei pavestos įvairios užduotys Komisijos tarnybų valdymo (vidaus ir išorės) srityje siekiant optimalių jų darbo rezultatų;
- įsteigti **Bendrijos „Jasmine“ centrų tinklus regionuose, kurie to pageidauja**, kuris spręstų problemas, susidarancias dėl apskritai visų projektų, smulkiau dalijamų į keletą mažesnių projektų; siekti šių mažesnių projektų regioninio ir tarpregioninio aspekto sąsają; ieškoti nacionalinių ir tarptautinių partnerių dėl pasiūlymų, apimančių keletą projektų, įgyvendinimui; derinti jų pradžios ir finansavimo skyrimo terminus, jų įgyvendinimo terminų vienalaikiškumą; uždrausti dubliavimąsi;
- regionams savanoriškai steigti **Regioninius dalyvavimo „Jasmine“ programoje fondus**, kuriems įgaliojimus suteiktų Komisija, vadovaudamasi savo nustatytais našumo, veiksmingumo, nešališkumo, vienodo požiūrio ir procedūrų (jose turi būti numatytos iš anksto apibrėžtos schemos) skaidrumo kriterijais;
- pradėti **perspektyvinę Bendrijos iniciatyvą „Konkurencingi Europos regionai“**, kurioje būtų pritaikyta Mokslų ir mokslinių tyrimų generalinio direktorato patirtis ir kurioje dalyvautų visų susijusių Komisijos tarnybų aukščiausio lygio pareigūnai, regionų politiniai atstovai, Europos Parlamentas, Regionų komitetas ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas;
- integruoti konkrečius lyginamuosius vertinimus dėl sėkmingų naujų valdymo metodų, kurie grindžiami skaidrumu, procedūrų supaprastinimu ir tikra partneryste su vietos ir regionų ekonominės ir socialinės veiklos vykdytojais ⁽²⁷⁾;
- imtis priemonių, kurios padidintų vietos administracijos ir socialinių bei ekonomikos dalyvių pajėgumus, remti tarptautinių tinklų kūrimą, kuris leistų įgyvendinti partnerystės projektus, stebėti sąveiką ir projektų vykdymo derinimą, remti skaidrią ir interaktyvią komunikacijos ir informavimo strategiją.

⁽²⁵⁾ Žr. Regionų politikos generalinis direktoratas, EB, 2003 m. sausio mėn.

⁽²⁶⁾ Žr. nuomonę, OL C 44/1 2008 2 16: „Todėl būtina išvengti išpuolio, kad Komisija siekia centralizuotai valdyti Europos mokslinius tyrimus; priešingu atveju tai būtų dar vienas reiškinys, didinantis esamą valstybių narių piliečių susirūpinimą dėl Briuselio siekiamo pernelyg didelio centralizavimo“.

⁽²⁷⁾ Žr. nuomonę, OL C 10/88, 2004 1 14.

5.4 Nauji regioninių programų prioritetai, kuriose didžiausias dėmesys skiriamas inovacijoms, konkurencingumui ir abipusiam visą aktyvų gyvenimą trunkančiam mokymuisi, turėtų padėti aktyviai vystyti politiką, skirtą stiprinti ir remti regiono konkurencingumą naudojantis perspektyvios regioninės ir tarpregioninės veiklos finansavimu, gamybos branduoliais ir rajonų tinklais, užtikrinančiais kiekvieno regiono bendrą strateginę viziją ir galinčiais sudaryti pagrindą techninei pagalbai siekiant bendrai optimaliai panaudoti tinkamiausias nacionalines, Bendrijos, visos Europos ir viešojo bei privataus sektorių partnerystės priemonės.

5.5 Būtų galima siekti, kad iniciatyva „Jasmine“ taptų garantija įvairioms įstaigoms ir finansinėms programoms ir palengvintų tiesioginių papildomų projektų ir (arba) rengiamų projektų tvirtinimo procedūrą taikant Europos Komisijos ir kitų Bendrijos ir ne Bendrijos institucijų pasirašytus bendradarbiavimo susitarimus ar jų protokolus, arba taikant Komisijos administracinius reglamentus, skirtus įvairioms jos tarnyboms, atsakingoms už programas. Tai reikštų, kad dėl kiekvieno projekto įvairioms pasiūlymus nagrinėjančioms ir finansavimą teikiančios struktūroms bus pateikiamas tik vienas dokumentų paketas.

5.6 Iniciatyva „Jasmine“ siekiamas tikslas — sudaryti sąlygas finansinių išteklių, priklausančių nuo skirtingų tiek viešojo, tiek privataus valdymo lygių ir pakopų, sutelkimui, kad būtų pasiekta optimali kritinė išteklių masė, tokiu būdu leidžianti sustiprinti jų

bendrą svėro poveikį, kad būtų įgyvendinta vienoda daugiaprojektinė sistema, visiškai atitinkanti bendrą strateginę Europos kaip vieno regiono viziją siekiant plėtoti jos privalumus technologijų ir inovacijos srityse.

5.7 „Jasmine“ turėtų remtis bandomųjų iniciatyvų patirtimi, Europos technologijų platforma ir bendromis technologijų iniciatyvomis bei programų ERA-NET ir ERA-NET PLUS, iniciatyvų „Regionai už ekonominius pokyčius“, „Pro Inno“, JEREMIE, JASPERS ir JESSICA rezultatais ⁽²⁸⁾.

5.8 „Jasmine“ galėtų padėti optimizuoti aktyviai šioje srityje dirbančių regionų, įmonių, žmogiškųjų išteklių, universitetų, mokslinių tyrimų centrų ir administracijos įstaigų dedamas pastangas inovacijų ir mokslinių tyrimų srityje, visų pirma Europos technologijų instituto (ETI) Žinių ir naujovių bendrijos (ŽNB), tačiau reikėtų priminti, kad inovacijos iš esmės yra verslas, turintis vystytis kuo palankesnėje aplinkoje, visų pirma atsižvelgiant į mokesčių naštą moksliniams tyrimams, apdirbamajai pramonei ir intelektinės nuosavybės apsaugai bei steigiant kokybiškas švietimo ir mokymo struktūras, kad būtų galima kurti daugiau ir kokybiškesnių darbo vietų.

5.9 Galiausiai „Jasmine“ galėtų padėti atkleisti specifinius regionų privalumus ir skatinti mainus inovacijų ir mokslinių tyrimų srityje.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁸⁾ Žr. 9 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl pėsčiųjų ir kitų pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugos

COM(2007) 560 galutinis — 2007/0201 (COD)

(2008/C 211/02)

Taryba, vadovaudamasi EB steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. spalio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl pėsčiųjų ir kitų pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugos.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchiaro.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 155 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Santrauka ir išvados

1.1 Kelių eismo įvykių metu kasmet 27 valstybėse narėse žūva daugiau nei 44 000 žmonių, o sužeidžiama 1,7 milijono. Iš jų daugiau nei 8 000 žuvusiųjų ir 300 000 sužeistųjų priklauso labiausiai pažeidžiamų eismo dalyvių kategorijai — pėstiesiems ir dviratininkams ⁽¹⁾.

1.2 Siekiant užtikrinti geresnę pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugą 2003 m. priimta pagrindų direktyva. Remiantis šia direktyva numatytas su transporto priemonių priekinės dalies konstrukcija susijęs išsamus persvarstymas, kurį numatyta įgyvendinti dviem etapais: pirmasis etapas apėmė transporto priemones, kurių tipas patvirtintas 2005 m. spalio 1 d., antrasis etapas turės prasidėti 2010 m. rugsėjo mėn., remiantis įvykdymo galimybių įvertinimu, kuris turėjo būti atliktas iki 2004 m. pabaigos.

1.3 Kaip patvirtino daugybės nepriklausomų ekspertų tyrimai, antrojo etapo reikalavimai pasirodė esą neįgyvendinami, bent jau nustatytomis sąlygomis. Todėl dabar Komisija siūlo jį persvarstyti ir numatyti naujas alternatyvias priemones, kuriomis remiantis bus galima užtikrinti ar net pagerinti esamos direktyvos nuostatose apibrėžtą saugos lygį.

1.4 Taigi Komisijos samdyto eksperto ⁽²⁾ atliktame tyrime pateikiama keletas sprendimų būdų, kurie derinant pasyviosios ir aktyviosios saugos priemones įtraukti į dabartinį pasiūlymą laikantis grupės CARS 21 ⁽³⁾ pateiktų rekomendacijų ir Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos Ženevoje (angl. UN-ECE) parengto pasiūlymo dėl visuotinio techninio reglamento (angl. GTR) nuostatų.

⁽¹⁾ Šaltinis. Bendrijos kelių eismo įvykių duomenų bazė (CARE) — tai duomenų bazė, kurioje renkami ir kaupiami valstybių narių pateikti duomenys apie kelių eismo įvykius.

⁽²⁾ *Transport Research Limited UK.*

⁽³⁾ 2007 m. vasario 7 d., COM(2007) 22 galutinis. Konkurencingos automobilų pramonės reglamentavimo sistema 21-ajame amžiuje.

1.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas taip pat mano, kad pasiūlymas netrukdo laisvai gamintojų konkurencijai, kadangi jis nevaržo transporto priemonių modelių pasiūlos rinkoje, o juo siekiama užtikrinti, kad paklausesni būtų didesnius saugos reikalavimus atitinkantys automobiliai.

1.6 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, EESRK besąlygiškai pritaria Komisijos pasiūlymui. Tačiau jis apgailestauja, kad beveik trejus metus buvo delsiama persvarstyti priemones, kurios pasirodė neįgyvendinamos, ir parengti naujų priemonių projektą, nors toks delsimas iš dalies paaiškinamas tuo, kad tuo metu, kai buvo priimta direktyva, nebuvo duomenų ir techninių sprendimų.

1.7 EESRK ragina, kad vėlavimas (delsiant problema darosi vis rimtesnė, nes tai susiję su Europos piliečių sveikata ir gyvybe) būtų išlygintas, t. y. Europos Parlamentas ir Taryba greitai ir galutinai patvirtintų pasiūlymą, o tai leistų laikintis numatytą terminų pradėti antrąjį etapą.

1.8 EESRK džiaugiasi, kad transporto priemonėms skirtos patvirtintos techninės priemonės yra labai veiksmingos, ir kartu ragina Europos institucijas ir valstybes nares itin ryžtingai skatinti iniciatyvas, susijusias su dviem aspektais, kurie padėtų didinti kelių eismo saugumą, t. y., pirma, su infrastruktūros gerinimu ir saugumo didinimu ir, antra, visų eismo dalyvių mokymu ir informavimu. Šis raginimas taip pat yra skirtas vietos ir regionų valdžios institucijoms, kurioms tenka vis ryžtingiau imtis didelės atsakomybės šiame sektoriuje.

2. Įvadas

2.1 Kelių eismo įvykių metu 27 valstybėse narėse kasmet žūva apie 8 000 pėsčiųjų ir dviratininkų, kurie yra pažeidžiausiai eismo dalyviai, o sužeidžiama apie 300 000 asmenų.

2.2 2001 m. pabaigoje automobilių gamintojai pažadėjo Komisijai sukurti naujų priemonių, užtikrinančių didesnę pėsčiųjų ir dviratininkų saugą: aktyviųjų (taikomų prieš susidūrimą) ir pasyviųjų (taikomų susidūrus).

2.3 Tuo metu gamintojai siūlė šias priemones: visose transporto priemonėse įrengti stabdžių antiblokavimo sistemas (angl. ABS), savanoriškai uždrausti prekybą kietais apsauginiais lankais, įrengti dienos žibintus (angl. DRL) (pastarosios priemonės vėliau atsisakyta dėl kai kurių valstybių narių prieštaravimo) ir ateityje pradėti naudoti pažangias, nauja technologija paremtas aktyviosios saugos sistemas, kurios dar tiriamos.

2.4 Taryba ir Europos Parlamentas džiaugėsi pramonės atstovų išipareigojimu ir kartu ragino šią sritį reglamentuoti ne savanorišku susitarimu ar rekomendacija, bet visapusišku teisės aktu dėl pėsčiųjų apsaugos, t. y. specialia direktyva.

2.5 Šio proceso rezultatas — pagrindų Direktyva 2003/102/EB⁽⁴⁾ dėl pėsčiųjų ir kitų pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugos, po jos priimta Direktyva 2005/66/EB⁽⁵⁾ dėl priekinės apsaugos sistemų naudojimo motorinėse transporto priemonėse (kietųjų buferių pašalinimas).

2.6 Pagrindų direktyva dėl pėsčiųjų apsaugos pagrįsta Europos padidintos transporto priemonių saugos komiteto pasiūlytais bandymais ir ribinės vertės dydžiais ir joje numatomas įgyvendinimas dviem etapais dėmesį sutelkiant į pasyviąją saugą. Pirmasis etapas, kuriame numatyti M_1 ir N_1 ⁽⁶⁾ kategorijų transporto priemonių, kurių masė neviršija 2 500 kg, su konstrukcija, lengvesniais variklio dangčiais ir buferiais susiję pakeitimai, prasidėjo transporto priemonėms, kurių tipas patvirtintas 2005 m. spalio 1 d. Antrasis etapas, kuriame numatomi griežtesni bandymai ir ribinės vertės dydžiai, turi prasidėti transporto priemonėms, kurių tipas patvirtintas 2010 m. rugsėjo 1 d.

2.7 Rimtų abejonų dėl antrajame etape numatytų bandymų įvykdymo pareikšta jau svarstant pasiūlymą Europos Parlamente. Galutiniame direktyvos teksto variante nustatyta, kad Komisija turėtų atlikti antrojo etapo reikalavimų įvykdymo galimybių įvertinimą iki 2004 m. liepos 1 d. Konkrečiai kalbant, įvertinime turėjo būti pateikta alternatyvių priemonių (pasyviųjų arba aktyviųjų ir pasyviųjų priemonių derinys), „kurios yra bent lygiaverčio veiksmingumo“⁽⁷⁾.

2.8 Daugelis tyrimų, kuriuos atliko nepriklausomi ekspertai, įskaitant Komisijos pasamdytus ekspertus, parodė, kad techniniu požiūriu nebuvo įmanoma įvykdyti antrojo etapo reikalavimų nustatytu laiku ir atlikti Europos padidintos transporto priemonių saugos komiteto nurodytų bandymų. Todėl naujajame pasiūlyme pateikiami persvarstyti pasyviosios saugos parametrai kartu su naujais aktyviosios saugos elementais, kuriuos pastaruoju metu sukūrė pramonės sektorius ir kurie būdami „bent

lygiaverčio veiksmingumo“ gali atitikti ir net viršyti 5 straipsnio reikalavimus.

2.9 Be to, šiuo metu siūlomi bandymai atitinka tuos, kurie pateikiami Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (angl. UN-ECE) parengtame Visuotiniame techniniame reglamente dėl pėsčiųjų apsaugos. Vėlesnis galimas ES teisės aktų suderinimas su ne ES teisės aktais, be abejo, padidintų Europos automobilių pramonės konkurencingumą.

3. Europos Komisijos pasiūlymas

3.1 Naujasis pasiūlymas — tai pasiūlymas dėl reglamento, o ne dėl direktyvos ir jame visų pirma numatoma derinti direktyvos dėl priekinės apsaugos sistemų nuostatas su ankstesnės direktyvos dėl pėsčiųjų apsaugos nuostatomis, kurios bus atitinkamai pakeistos siekiant užtikrinti, kad jas būtų galima taikyti. Jei siūlomas reglamentas bus priimtas, abi šios direktyvos bus panaikintos.

3.2 Transporto priemonių bandymai, kuriuos reikės atlikti, kad remiantis siūlomu reglamentu būtų patvirtintas transporto priemonės tipas:

3.2.1 Vaiko ar nedidelio ūgio suaugusiojo galvos modelio smūgis į variklio dangčio priekinę dalį; suaugusiojo galvos modelio smūgis į variklio dangčio galinę dalį, šlaunies ir blauzdos modelio smūgis į buferį remiantis iš dalies pakeistais parametrais, susijusiais su antruoju etapu, pagal galiojančios direktyvos nuostatas. Stebėsenos, o ne tipo patvirtinimo tikslais ir turint galvoje būsimas technikos naujoves taip pat nustatomi dubens modelio smūgio į variklio dangčio priekinį kraštą ir suaugusiojo galvos modelio smūgio į priekinį langą bandymai.

3.2.2 Priekinės apsaugos sistemų (ankstesnioji direktyva 2005/66/EB) kojos modelio smūgio ir vaiko ar nedidelio ūgio suaugusiojo galvos modelio smūgio į priekines apsaugos sistemas bandymai — tai patvirtinti bandymai tipo patvirtinimui gauti. Stebėsenos tikslais siūlomi papildomi bandymai su privalomomis nuostatomis dėl tokių sistemų konstrukcijos ir įrengimo.

3.3 Siekiant užtikrinti ankstesnėse dviejose direktyvos nustatytą saugos lygį, pasyviosios saugos priemonės papildomos įrengiant aktyviosios saugos sistemas. Prie pastarųjų sistemų priklauso pagalbinė stabdymo sistema (angl. BAS), kuri padeda vairuotojui, kai jis susidarius avarinei situacijai bando greitai stabdyti stipriai nespausdamas stabdžio pedalo. Šios sistemos suderinimas su stabdžių antiblokavimo sistema užtikrina didžiausią slėgį stabdžių sistemoje, optimizuoja lėtinimo tempą gerokai sumažindamas susidūrimo su pėsčiais greitį.

⁽⁴⁾ OLL 321, 2003 12 6, p. 15.

⁽⁵⁾ OLL 309, 2005 11 25, p. 37.

⁽⁶⁾ M_1 = aštuoniems keleiviams ir vairuotojui skirtos transporto priemonės, kurių didžiausioji masė neviršija 3 500 kg.

N_1 = iš M_1 kategorijos padarytos komercinės transporto priemonės, kurių didžiausioji masė neviršija 3 500 kg.

⁽⁷⁾ Direktyvos 2003/102/EB dėl pėsčiųjų apsaugos 5 straipsnis.

3.4 Atsižvelgiant į didėjantį sunkesnių transporto priemonių, ypač visureigių (angl. SUV), keliuose skaičių, šiuo metu taip pat rekomenduojama, kad pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, nuostatos galiotų ne tik M₁ ir N₁ kategorijų transporto priemonėms, kurių masė neviršija 2 500 kg, kaip numatyta galiojančiuose teisės aktuose, bet ir sunkesnėms transporto priemonėms, kurių masė neviršija 3 500 kg, ir ši masė yra dviejų minėtųjų kategorijų viršutinė riba.

4. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto komentarai dėl Komisijos pasiūlymo

4.1 Pirmiausia EESRK pritaria Komisijos sprendimui dvi ankstesnes direktyvas sujungti į siūlomą reglamentą. Atitinkami teisės aktai būtų aiškesni ir paprastesni — tai EESRK jau anksčiau siūlė savo nuomonėje dėl direktyvos pasiūlymo dėl priekinės apsaugos sistemų naudojimo ⁽⁸⁾.

4.2 Taip pat EESRK pritaria teisės akto, t.y. reglamento pasirinkimui, kadangi juo remiantis visose valstybės narėse bus užtikrinti konkretūs įgyvendinimo metodai ir terminai, o tai itin svarbus tokio techninio teisės akto aspektas.

4.3 Kita vertus, EESRK apgailestauja, kad pasirodė neįmanoma atlikti testus, kuriuos Europos padidintos transporto priemonių saugos komitetas siūlė atlikti II etape, kadangi iki nustatyto termino (2004 m. liepos 1 d.) nebuvo patikrinta jų įvykdymo galimybė ir dėl to vėluojama daugiau nei trejus metus.

4.4 Tačiau EESRK palankiai vertina sprendimą, kuris pasiūlytas po ilgo, bet sėkmingo proceso ir kuriame atsižvelgiama į grupės CARS 21 rekomendacijas dėl integruoto požiūrio. Tai suteikia galimybę ES teisės aktus suderinti su ne ES teisės aktais. Ypač džiugina tai, kad visi šie elementai pagrįsti griežtu poveikio vertinimu, kurį pirma turi iširti ir patvirtinti neseniai Komisijos įkurta Poveikio vertinimo valdyba.

4.5 Pagal Komisijos ir jos ekspertų prognozes dėl pasirinkto sprendimo ir įgyvendinant aktyviausias saugos priemones žuvusiųjų ir sužeistųjų skaičius atitinkamai sumažės 80 proc. ir 44 proc., palyginti su rezultatais, kurie būtų pasiekti pradiniam II etape ⁽⁹⁾ (jo reikalavimai pasirodė neįvykdomi), taigi tai padės išgelbėti daugiau nei 1 100 žmonių gyvybių ir sumažinti sužeistųjų skaičių 46 000. Be to, su naujosiomis priemonėmis susijusios išlaidos yra labai nedidelės ir jų įtaka transporto priemonės kainai bus nedidelė.

4.6 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, EESRK primygtinai rekomenduoja, kad Europos Parlamentas ir Taryba greitai ir galutinai priimtų Komisijos pasiūlymą, nes dėl transporto priemonių pramonės sektoriui reikalingo pasirengimo gamybai laiko ⁽¹⁰⁾ atidėjimas neišvengiamai būtų tolesnio vėlavimo priežastis.

4.7 EESRK tikisi, kad naujosios nuostatos greitai bus pradėtos taikyti sunkesnėms transporto priemonėms, įskaitant visureigius, kurių vis daugėja miesto eismo sistemoje. Todėl nedelsiant reikėtų nustatyti pasiūlyme minėtą pereinamąjį laikotarpį.

4.8 Taip pat reikėtų priminti, kad pirmiau minėtos apsaugos priemonės, žinoma, netaikomos senesnėms transporto priemonėms, kurios šiuo metu kelia didžiausią pavojų pažeidžiamiesiems eismo dalyviams. Dera paminėti ir tai, kad stabdžių antiblokavimo sistema, kuri siekiant didesnio poveikio dabar derinama su pagalbine stabdymo sistema, savanoriškai pradėta plačiai taikyti jau nuo 2004 m., o privaloma taps tik pagal naująjį teisės aktą.

4.9 EESRK dar norėtų paminėti, kad aptariamų susidūrimų atveju sužeidimai skirstytini į dvi kategorijas: sužeidimai, kurių priežastis yra pirminis pėsčiųjų arba dviratininkų susidūrimas su priekine transporto priemonės dalimi, ir sužeidimai, kurių priežastis yra antrinis susidūrimas, kai pėstieji dažnai parbloškiami ant kelio. Bet kuriuo atveju reikėtų pabrėžti, kad nerealu tikėtis apsaugoti pėsčiuosius pirminio susidūrimo, kai greitis yra didesnis nei 40 km/h, atveju.

4.10 Išdėstytais komentarais siekiama dar kartą pabrėžti, kad šios problemos, kaip ir daugelio kitų kelių eismo saugumo klausimų, sprendimas priklauso nuo integruoto požiūrio, kuris turi apimti ne tik transporto priemonių tobulinimą, bet ir dar du kitus svarbius aspektus: eismo dalyvių elgesį ir infrastruktūrą. Europos institucijoms ir valstybėms narėms reikės imtis su abiem minėtais aspektais susijusios atsakomybės priimti sprendimus.

4.11 Šiuo klausimu EESRK mano, kad Europos Komisija savo ruožtu daug nuveikė ir toliau aktyviai veikia teikdama pasiūlymus dėl teisės aktų ir politikos iniciatyvų, skirdama finansavimą per Europos bendrąsias mokslinių tyrimų programas bei kelių saugos subsidijavimo programą ir ypač inicijuodama Europos kelių saugos chartijos pasirašymą.

4.12 Tačiau kitos institucijos ir valstybės narės, nors ir suvokia šią problemą, ne visada atitinkamai remia Komisijos iniciatyvas. Šiuo klausimu verta paminėti pastarojo meto pavyzdį, susijusį su Komisijos pasiūlymu, kuriuo buvo siekiama kelti kelių infrastruktūros saugumo standartus ⁽¹¹⁾. Šį pasiūlymą, kurį EESRK laiko būtinu siekiant sumažinti žuvusiųjų keliuose skaičių, Europos Parlamentas įvertino kaip pernelyg įsakmų, ir, kad būtų laikomasi subsidiarumo principo, griežčiausios privalomos pasiūlymo nuostatos buvo atmestos. Šiuo atveju, jeigu balsuojant plenarinės sesijos metu niekas nepasikeis (kas yra mažai tikėtina), Parlamentas tuo pačiu bus perleidęs visus sprendimus valstybėms narėms.

⁽⁸⁾ Nuomonė OL C 118, 2004 4 30.

⁽⁹⁾ SEC(2007) 1244. Pasiūlymo dėl reglamento lydimasis dokumentas.

⁽¹⁰⁾ Laikas, reikalingas įvykdyti bet kokius naujus reikalavimus, susijusius su transporto priemonių konstrukcijos pakeitimais.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 569.

4.13 Kalbant apie anksčiau minėtą pirmąjį aspektą, t. y. eismo dalyvių elgesį, reikia pasakyti, kad dažna eismo įvykių priežastis — vairuotojų neatsargumas, bet taip pat dažnai pėsčiųjų ir dviratininkų veiksmai būna neprotingi ir prieštarauja pagrindinėms kelių eismo taisyklėms, o kartais ir paprasčiausiam sveikam protui. Jau pradinėje mokykloje reikėtų pradėti švietimą ir informavimą šioje srityje reguliariai organizuojant viešas kampanijas, kurių paskirtis — skatinti deramą visų eismo dalyvių elgesį. Taip pat svarbu, kad už pavojingą visų eismo dalyvių elgesį būtų pradėtos taikyti griežtos nuobaudos.

4.14 Kitas svarbus kelių eismo saugumo aspektas susijęs su infrastruktūra, visų pirma miestuose, kur žūsta 80 proc. pėsčiųjų ir dviratininkų. Fizinis eismo dalyvių atskyrimas, kai tai

įmanoma, yra veiksmingiausias transporto priemonių, pėsčiųjų ir dviratininkų susidūrimų prevencijos būdas. Atsižvelgiant į tai, saugių pėsčiųjų perėjų, pėsčiųjų tiltų, dviratininkų takų, tinkamo apšvietimo ir kelio paviršiaus, aiškių kelio ženklų, kurie, jei įmanoma, visose valstybėse narėse turėtų būti vienodi, įrengimas padėtų sumažinti kelių eismo įvykių skaičių ir sukurti neigaliesiems draugiškesnę miesto aplinką.

4.15 Tokios iniciatyvos padeda padidinti saugumą ir pagerinti gyvenimo kokybę miestuose, taigi apie jas turėtų būti primenama visuose Komisijos pasiūlymuose, įskaitant ir tuos, kurie susiję tik su techniniais motorinių transporto priemonių aspektais, kaip aptariamas pasiūlymas.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl motorinių transporto priemonių ir variklių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į sunkiųjų transporto priemonių išmetamų teršalų kiekį (Euro VI) ir dėl galimybės naudotis transporto priemonių remonto ir priežiūros informacija

COM(2007) 851 galutinis — 2007/0295 (COD)

(2008/C 211/03)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. sausio 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl motorinių transporto priemonių ir variklių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į sunkiųjų transporto priemonių išmetamų teršalų kiekį (EURO VI) ir dėl galimybės naudotis transporto priemonių remonto ir priežiūros informacija.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchiaro.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Dėl augančio mobilumo poreikio, didelio privačių transporto priemonių skaičiaus, su eismo spūstimis susijusių problemų ypač miestuose (tačiau ne tik juose) kelių transportas tapo žmogaus veikla, kuriai skiriamas vis didesnis dėmesys siekiant įvertinti poveikį aplinkai. Šis klausimas svarstomas ir Komisijos pasiūlyme, kuriuo siekiama mažinti sunkiųjų transporto priemonių į atmosferą išmetamų teršalų kiekį.

1.2 EESRK pritaria pasiūlymui ir mano, kad jis yra tinkamas tiek veiksmingumo, tiek aplinkosaugos reikalavimų taikymui

skirto laiko bei pramonei numatytų įgyvendinimo terminų (angl. *lead time*) požiūriu.

1.3 Komitetas pritaria Komisijos teiginiui, kad nagrinėjamas reglamentas yra žingsnis išmetamųjų teršalų teisės aktų laipsniško suderinimo pasaulio mastu link.

1.4 EESRK mano, kad siūloma teisinė priemonė (reglamentas) yra tinkama ir labai reikalinga, kadangi ji užtikrina konkrečius terminus ir taikymo nuostatas visose valstybėse narėse, o tai yra ypatingai svarbus tokių techninio pobūdžio teisės aktų aspektas.

1.5 Komitetas visiškai pritaria, kad nepriklausomos remonto įmonės turi turėti teisę laisvai gauti informaciją apie transporto priemonių remontą. Tačiau dėl toliau išvardytų priežasčių jam nerimą kelia Komisijos sprendimas lengviesiems automobiliams nustatytą OASIS standartą taikyti ir sunkiosioms komercinėms paskirties transporto priemonėms.

1.6 EESRK tikisi, kad Komisija, norėdama išsklaidyti šį susirūpinimą, toliau ieškos alternatyvių sprendimų, kurie būtų tokie pat naudingi kaip ir OASIS sistema, tačiau kurių įgyvendinimas būtų paprastesnis ir ne toks brangus naudotojams.

1.7 Komitetas norėtų dar kartą pabrėžti, kad vykdant Komisijos politiką, kuria siekiama mažinti išmetamųjų teršalų kiekį, būtų tikslinga paskatinti alternatyvius degalus naudojančių transporto priemonių, išmetančių mažiau azoto oksidų ir kietųjų dalelių, įvedimą į rinką ir užtikrinti, kad būsimo reglamento tekste būtų minima degalų kokybės sąvoka.

1.8 EESRK nuomone, netikslinga privalomą išmetamo CO₂ matavimą įtraukti į nuostatas, kurios turėtų apimti tik išmetamus teršalus. Komitetas iš tikrųjų baiminasi, kad dėl šio klausimo, turinčio didelės įtakos konkurencingumui, sudėtingumo ir specifiškumo gali kilti diskusijos, kurios sulėtins teisėkūros procesą ir atitolins rezultatus, kurių tikimasi įgyvendinus šį reglamentą.

2. Išanga

2.1 Nors per pastarąjį dešimtmetį oro kokybė pagerėjo, tai tebėra rimta problema visoje Europos Sąjungoje, ypač miesto vietovėse ir tankiai gyvenamuose regionuose.

2.2 Netgi 2020 m. ES dar toli gražu nebus pasiekusi šeštojoje aplinkosaugos veiksmų programoje nustatytų tikslų. Iš visų taršos formų tarša kietosiomis dalelėmis kelia vis didesnę mokslo bendruomenės susirūpinimą. Šioje nuomonėje nagrinėjama pasiūlymu priimti reglamentą siekiama gerinti oro kokybę nepakenkiant pramonės konkurencingumui ir laisvam prekių judėjimui.

2.3 Kaip pažymėjo Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Günter Verheugen, naujasis Euro VI standartas bus žingsnis

išmetamųjų teršalų kiekį reguliuojančių teisės aktų suderinimo pasaulio mastu link, kadangi jame numatomos panašios ribinės vertės kaip ir kitose ne Europos šalyse, pvz., Jungtinėse Amerikos Valstijose.

2.4 Iš dalies gamtinės kilmės ir iš dalies atsiradusios dėl žmogaus veiklos, konkrečiai — dėl deginimo procesų, kietąsias daleles sudarančios dulkės yra sudėtingos cheminės sudėties ir įvairaus dydžio.

2.5 Reikėtų priminti, kad dėl gamtos reiškinų, pvz., tam tikrų meteorologinių sąlygų ar konkrečios vietovės topografijos, didelio užterštumo smulkiais kietosiomis dalelėmis atvejų pasitaiko ir toli nuo tankiai apgyvendintų vietovių nepaisant to, kad šie reiškiniai dažnai siejami su žmogaus veiklos padariniais. Be to, įvairių išmetamųjų teršalų šaltinių procentinė dalis atskirose vietovėse gali labai skirtis: Europos aplinkos agentūros (EAA) nuomone, 15 valstybių narių Europos Sąjungoje kelių transportas sudaro 26 proc. viso su žmogaus veikla susijusių išmetamųjų teršalų kiekio.

2.6 Tai dar kartą patvirtina, kad išlakų ir teršalų problema turėtų visuomet būti vertinama kompleksiskai ir laikantis integruoto požiūrio.

2.7 Todėl EESRK palankiai vertina šį Komisijos pasiūlymą, parengtą pagal „Švaraus oro Europoje“ (CAFE ⁽¹⁾) programą, kuri suteikė techninį pagrindą Teminei oro taršos strategijai sukurti.

2.8 EESRK pritaria ir Komisijos priimtam „atskirų lygių metodui“ (angl. *split approach*) šiam klausimui spręsti. Iš tikrųjų, siūlomame reglamente apibrėžiami pagrindiniai naujų priemonių, kurios bus priimtos taikant bendro sprendimo procedūrą, principai. Su jų įgyvendinimu susiję techniniai reikalavimai bus nustatyti kitame reglamente, kurį Komisija, padedama derinimo su technikos pažanga reguliavimo komiteto, priims pagal komitologijos procedūrą.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisija ėmėsi iniciatyvos nustatyti būtinas priemones norimam oro kokybės lygiui pasiekti. Euro VI yra svarbi priemonė išmetamųjų dujinių teršalų (pvz., azoto oksidų (NO_x) ir angliavandenilių (HC)) ir kietųjų dalelių kiekiui sumažinti.

⁽¹⁾ CAFE — *Clean Air for Europe* („Švarus oras Europoje“). Ši programa buvo pristatyta komunikate COM(2001) 245 galutinis. Ja siekiama išplėtoti strategiją, kuri padėtų įvertinti oro kokybės direktyvas ir valstybėse narėse vykdomų programų veiksmingumą, užtikrinti nuolatinį oro kokybės stebėjimą, skatinti informacijos sklaidą visuomenėje, prisidėti prie išmetamųjų teršalų ribinių verčių persvarstymo ir atnaujinimo bei prie naujų kontrolės ir modeliavimo sistemų kūrimo.

3.2 Šis reglamentas taikomas Direktyvos 2007/46/EB II priede apibrėžtomis M_1 , M_2 , N_1 ir N_2 kategorijų transporto priemonėms, kurių etaloninė masė viršija 2 610 kg, ir visoms M_3 ir N_3 kategorijų motorinėms transporto priemonėms, kaip nustatyta minėtame priede. Tačiau gamintojų prašymu reglamentas netaikomas M_1 , M_2 , N_1 ir N_2 kategorijų transporto priemonėms, kurių etaloninė masė neviršija arba yra lygi 2 840 kg ir kurių tipas patvirtintas pagal Reglamentą (EB) Nr. 715/2007 ⁽²⁾.

3.3 Palyginti su Euro V lygiu (kuris nuo 2008 m. spalio 1 d. privalomas naujai įregistruotoms transporto priemonėms), siūlomų naujų per išmetamąjį vamzdį išmetamų teršalų ribinių verčių (Euro VI) nustatymas padėtų 80 proc. sumažinti išmetamų azoto oksidų ir 66 proc. — kietųjų dalelių kiekį. Leistinas išmetamųjų teršalų kiekis atitinka JAV tuo pačiu laikotarpiu numatytą lygį. Sukūrus tinkamą matavimo metodą, į reglamentą numatoma įtraukti ir išmetamų kietųjų dalelių kiekio ribojimą.

3.4 Siūlomame reglamente ribos nustatomos remiantis dabartiniiais bandymų ciklais, tačiau numatoma įvesti pasaulio mastu suderintus ciklus (WHDC), kai pagal dabartinius ciklus išmatuotą išmetamųjų teršalų kiekį bus galima susieti su teršalų kiekiu, išmatuotu pagal minėtus suderintus ciklus.

3.5 Palyginti su šiuo metu galiojančiais teisės aktais, reglamente prailginamas transporto priemonių tinkamumo naudoti laikotarpis atsižvelgiant į taršos kontrolės įtaisų patvarumą ir eksploatacinį tinkamumą.

3.6 Šiuo tikslu bus išplėstos įvairių kategorijų transporto priemonių tinkamumo naudoti rodiklių apibrėžtys:

- a. varikliams, įmontuotiems į M_1 , N_1 ir M_2 kategorijų transporto priemones, — 160 000 km rida arba penkerių metų eksploatacinis laikotarpis atsižvelgiant į tai, kas įvyksta pirmiau,
- b. varikliams, įmontuotiems į N_2 , N_3 kategorijų transporto priemones, kurių didžiausia techniškai leistina masė ne didesnė kaip 16 tonų, ir į M_3 kategorijos I klasės, II klasės ir A klasės bei B klasės transporto priemones, kurių didžiausia techniškai leistina masė ne didesnė kaip 7,5 tonų, — 300 000 km rida arba šešerių metų eksploatacinis laikotarpis atsižvelgiant į tai, kas įvyksta pirmiau,
- c. varikliams, įmontuotiems į N_3 kategorijos transporto priemones, kurių didžiausia techniškai leistina masė didesnė kaip 16 tonų, ir į M_3 kategorijos III klasės ir B klasės transporto priemones, kurių didžiausia techniškai leistina masė didesnė kaip 7,5 tonos, — 700 000 km rida arba septynerių metų eksploatacinis laikotarpis atsižvelgiant į tai, kas įvyksta pirmiau.

⁽²⁾ N kategoriją sudaro krovininės transporto priemonės, turinčios bent keturis ratus. Jos skirstomos į tris klases (M_1 , M_2 , M_3) pagal vietų skaičių ir didžiausią masę: $N_1 < 3\,500$ kg, $N_2 < 12\,000$ kg, $N_3 > 12\,000$ kg. N_1 klasė pagal masę suskirstyta į 3 poklasius: NI, NII, NIII. M kategoriją sudaro keleivinės transporto priemonės, turinčios bent keturis ratus. Jos skirstomos į tris klases (M_1 , M_2 , M_3) pagal vietų skaičių ir didžiausią masę: $M_1 < 9$ vietos, $M_2 > 9$ vietos ir $< 5\,000$ kg, $M_3 > 9$ vietos ir $> 5\,000$ kg.

3.7 Atsižvelgdama į šioje nuomonėje nagrinėjamą reglamentą, Komisija priims įgyvendinimo reglamentą, kuriame bus numatytos priemonės, susijusios su:

- pro išmetamąjį vamzdį išmetamais teršalais, įskaitant bandymų ciklus, uždarymo ciklu išmetamus teršalus, kietųjų dalelių skaičių, išmetamus teršalus esant tuščiajai eigai, dūmingumą ir tinkamą teršalų kontrolės įtaisų veikimą bei regeneravimą,
- karterio išmetamais teršalais,
- motorinių transporto priemonių diagnostikos sistemomis (OBD) ir taršos kontrolės įtaisų veikimo savybėmis,
- taršos kontrolės įtaisų patvarumu, pakaitiniais taršos kontrolės įtaisais, naudojamų variklių ir transporto priemonių tinkamumu, gamybos atitiktimi ir tinkamumu eksploatuoti keliuose,
- anglies dioksido išmetalais ir degalų suvartojimu,
- tipo patvirtinimų pratęsimų suteikimu,
- bandymų įranga,
- etaloniniais degalais,
- variklio galios matavimais,
- specialiomis nuostatomis, kuriomis užtikrinamas tinkamas NO_x kontrolės priemonių veikimas. Tokios priemonės turėtų užtikrinti, kad transporto priemonės, kurioms reikalingas reagentas, kad būtų laikomasi NO_x išmetamųjų teršalų ribinių verčių, negalėtų būti naudojamos be tokio reagento.

3.8 Be to, reglamente numatoma nepriklausomiems operatoriams suteikti galimybę neribotai ir vienodomis sąlygomis naudotis transporto priemonės diagnostikos sistemos (OBD) informacija ir transporto priemonės remonto bei priežiūros informacija. Pasiūlyme nustatytas reikalavimas, kad informacija apie transporto priemonės diagnostikos sistemą (OBD) ir transporto priemonės remontą bei priežiūrą būtų pateikiama interneto tinklalapiuose standartine forma, kurią parengtų suinteresuotųjų šalių techninis komitetas (vadinamasis „OASIS standartas“ ⁽³⁾).

3.9 Reglamentu nustatomos šios Euro VI išmetamųjų teršalų ribinių verčių taikymo datos:

- 2013 m. balandžio 1 d. — naujiems tipo patvirtinimams,
- 2014 m. spalio 1 d. — naujai įregistruotoms transporto priemonėms.

⁽³⁾ OASIS — Organization for the Advancement of Structured Information Standards (Struktūrizuotų informacijos standartų skatinimo organizacija).

4. Bendrosios pastabos

4.1 Per pastarąjį dešimtmetį oro kokybė pagerėjo nepaisant padidėjusio naudojamų motorinių transporto priemonių skaičiaus. Tačiau visoje ES oro taršos problema dar toli gražu neišspręsta, ypač miesto vietovėse ir tankiai gyvenamuose regionuose. EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, kurio tikslas — nustatyti suderintas motorinių transporto priemonių konstrukcijos taisykles siekiant užtikrinti vidaus rinkos veikimą ir kartu užtikrinti aukšto lygio aplinkos apsaugą.

4.2 Euro IV išmetamųjų teršalų ribinės vertės sunkvežimiams ir autobusams galioja nuo 2006 m. lapkričio 9 d., o Euro V išmetamųjų teršalų ribinės vertės bus taikomos nuo 2008 m. spalio 1 d. naujiems tipo patvirtinimams. Komiteto nuomone, siūlomos naujo reglamento įgyvendinimo datos yra tinkamos.

4.3 Kadangi pasiūlymas nepriklauso išskirtinei Bendrijos kompetencijai, EESRK remia subsidarumo principo taikymą. Komitetas pritaria Komisijai, kuri, siekdama išvengti kliūčių bendrai rinkai ir atsižvelgdama į oro taršos sukeltus tarpvalstybinius padarinius, mano, kad pasiūlymo tikslų negalima tinkamai pasiekti valstybių narių veiksmais, todėl būtinos privalomos priemonės Europos lygiu.

4.4 EESRK palankiai vertina siūlomą teisinę priemonę (reglamentą), užtikrinančią konkrečius terminus ir taikymo nuostatas visose valstybėse narėse, o tai ypač svarbus tokių techninio pobūdžio teisės aktų aspektas.

4.5 Komitetas pritaria pasiūlymo priimti reglamentą 5 punkte išdėstytiems teiginiams, kad, „siekiant Europos Sąjungos oro kokybės tikslų, būtinos nuolatinės pastangos mažinti transporto priemonių išmetamųjų teršalų kiekį. Taigi pramonei turi būti teikiama aiški informacija apie būsimas išmetamųjų teršalų ribines vertes“; taip pat 6 punkto teiginiui, kad „ankstyvoje stadijoje nustatytas išmetamo azoto oksido ribinės vertės, transporto priemonių gamintojams turėtų būti suteikta galimybė imtis saugaus ir ilgalaikio gamybos planavimo Europos mastu“.

4.6 EESRK pritaria Komisijai, kuri primena, kad nustatant išmetamųjų teršalų standartus svarbu atsižvelgti į poveikį rinkų ir gamintojų konkurencingumui, tiesiogines ir netiesiogines verslo patiriamas sąnaudas ir naudą, gaunamą inovacijų skatinimo, oro kokybės gerinimo ir sveikatos sąnaudų mažinimo bei vidutinės gyvenimo trukmės didinimo požiūriu.

4.7 Komitetas visiškai pritaria, kad nepriklausomos remonto įmonės turi turėti teisę laisvai gauti informaciją apie transporto priemonių remontą. Tačiau jam didelį nerimą kelia Komisijos sprendimas lengviesiems automobiliams nustatytą OASIS standartą taikyti ir sunkiosioms komercinės paskirties transporto priemonėms.

4.7.1 Iš tikrųjų, labai plataus masto serijinės gamybos transporto priemonės į reglamentą neįtrauktos. Pastarasis taikomas

komercinės paskirties transporto priemonėms, kurių masė viršija 2 610 kg. Komercinės paskirties transporto priemonių yra labai daug versijų ir variantų, todėl bet koks bandymas standartizuoti informaciją yra sudėtingas ir reikalauja daug išlaidų palyginti su realia nauda. Reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad sunkiųjų transporto priemonių remonto įmonių yra nedaug ir jos specializuojasi tik tam tikrų markių transporto priemonių remonto srityje. OASIS sistemos taikymas sunkiųjų komercinės paskirties transporto priemonių remonto įmonėms, kurios beveik visos yra MVĮ, joms būtų didelė finansinė ir organizacinė našta, susijusi su naujos sistemos įvedimu ir valdymu: tokios išlaidos būtų neproporcingos naudai, kurią gaus šios sistemos naudotojai.

4.7.2 Atsižvelgdamas į tai, kas pasakyta pirmiau, EESRK rekomenduoja Komisijai atlikti poveikio įvertinimą siekiant nustatyti OASIS sistemos naudojimo sąnaudas ir (arba) ekonominę naudą palyginti su kitais galimais paprastesniais ir pigesniais sprendimais.

4.8 Kaip jau yra pabrėžęs savo nuomonėse dėl kitų Komisijos pateiktų pasiūlymų, EESRK dar kartą akcentuoja būtinybę skatinti alternatyviais degalais varomų transporto priemonių, išmetančių mažesnę azoto oksidų ir kietųjų dalelių kiekį, atsiradimą rinkoje. Todėl būtina nustatyti angliavandenilių, ne metano angliavandenilių ir metano ribines vertes.

4.9 EESRK tikisi, kad Komisija kuo greičiau priims viso pasaulio mastu suderintus bandomojo važiavimo ciklus, taikomus bandymų procedūrai, kuria grindžiamos EB tipo patvirtinimo pagal išmetamus teršalus taisyklės.

4.10 Reglamente numatomas reikalavimas matuoti sunaudojamųjų degalų ir išmetamo anglies dioksido (CO₂) kiekį ir tam tikra prasme nutolstama nuo užsibrėžto tikslo — sumažinti į atmosferą išmetamųjų teršalų kiekį.

4.10.1 Šiems matavimams naudojami duomenys būtų gaunami atliekant variklio bandymus stende, o iš tokių duomenų mažai ką galima spręsti apie pačią transporto priemonę. Iš tikrųjų, reikėtų pažymėti, kad transporto priemonės energijos efektyvumas priklauso nuo įvairių aspektų, kadangi variklis tėra vienas iš daugelio svarbių elementų (transmisija, aerodinamika, trinties pasipriešinimas, papildomos dalys ir kt.). Tokio paties tipo variklį galima rasti transporto priemonėse, kurių savybės ir naudojimas labai skiriasi (sunkiasvorių krovininių transporto priemonės, statybose naudojamos transporto priemonės, miesto autobusai ir kt.).

4.10.2 Taigi, Komitetas norėtų priminti, kad Komisija savo komunikate dėl išmetamųjų CO₂ dujų mažinimo strategijos (COM(2007) 19 galutinis) neatsitiktinai buvo numaćiusi įtraukti ir N₁ kategorijos komercinės paskirties transporto priemonės. Komisijos pasiūlyme priimti atitinkamą reglamentą (COM(2007) 856 galutinis) šios minties buvo atsisakyta dėl klausimo specifiškumo ir turimų duomenų neatitikimo.

4.10.3 Be to, EESRK primena, kad, kalbant apie komercinės paskirties transporto priemones, degalų suvartojimo (proporcingo išmetamam CO₂) mažinimas yra svarbus rinkos reikalavimas, kadangi transporto sektoriuje degalai dažnai sudaro didžiąją veiklos sąnaudų dalį. Taigi, konkurencija skatina automobilių gamintojus ieškoti pažangiausių sprendimų degalų suvartojimo ir anglies dioksido išmetalų požiūriu.

4.10.4 Dėl išmetamo CO₂ kiekio matavimo EESRK atkreipia dėmesį į dar vieną svarbų aspektą: jei nustatant galimas paskatas ar mokesčius būtų remiamasi tik pagal variklį išmatuotais degalų suvartojimo ir CO₂ išmetimo duomenimis, dėl to galėtų atsirasti iracionalių rinkos iškraipymų.

4.10.5 Atsižvelgdamas į pirmiau minėtus teiginius, EESRK dar kartą patvirtina, kad mano esant tikslinga, jog kuo skubiau reglamentuoti sunkiųjų transporto priemonių išmetamų CO₂ teršalų kiekį, tačiau mano, kad ši klausimą reikėtų nagrinėti išsamiau ir atskirai parengiant jo nagrinėjimui skirtą pasiūlymą, kad nekiltų konfliktinės diskusijos, kurios uždelstų nagrinėjamo reglamento priėmimą.

4.11 Atsižvelgdamas į rinkoje vyraujančią neryžtingumą pirkti švaresnes transporto priemones dėl neišvengiamai aukštesnės jų kainos, EESRK pritaria galimybei numatyti finansines paskatas pirkimo metu ir mano, kad valstybės narės įvairaus pobūdžio paskatomis turėtų paspartinti transporto priemonių, atitinkančių Bendrijos lygiu nustatytus reikalavimus, patekimą į rinką.

4.12 Komitetas gali tik pritarti pasiūlymui, pagal kurį valstybės narės turėtų nustatyti taisykles dėl sankcijų, taikomų pažeidus šio reglamento nuostatas, ir užtikrinti, kad jos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

4.13 EESRK nuomone, Komisijos siūlomos įgyvendinimo datos (2013 m. balandžio 1 d. — naujiems tipo patvirtinimams ir 2014 m. spalio 1 d. — naujai įregistruotoms transporto priemonėms) yra tinkamos. Iš tikrųjų, pakanka penkerių stabilumo metų tarp dviejų skirtingų išmetamųjų teršalų lygių, kad pramonė gautų investicijų į naujus rinkos sprendimus grąžą.

4.14 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui gamintojų prašymu netaikyti naujojo reglamento M₁, M₂, N₁ ir N₂ kategorijų transporto priemonėms, kurių etaloninė masė neviršija

arba yra lygi 2 840 kg ir kurių tipas patvirtintas pagal Reglamentą (EB) Nr. 715/2007. Kitaip tariant, Komitetas sutinka, kad transporto priemonėms, kurių svoris yra arti nustatytos ribos, būtų taikomas tam tikras lankstumas siekiant kuo veiksmingiau patenkinti įvairius klientų reikalavimus, visų pirma susijusius su degalų suvartojimo, atstumo ir išmetamų teršalų santykiu.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK pritaria siūlomoms išmetamųjų teršalų ribinėms vertėms. Šios ribinės vertės nustatytos A scenarijuje⁽⁴⁾, kurį Komisija išnagrino ir kurį palankiai įvertino dauguma konsultacijose dalyvavusių suinteresuotų subjektų.

5.2 Tačiau, EESRK nuomone, reikėtų dar kartą atkreipti dėmesį į priešingo ryšio tarp išmetamo NO_x ir CO₂ kiekio problemą. Šių dviejų tipų išmetamų teršalų mažinimas yra svarbus aplinkosaugos tikslas. Būtina kontroliuoti išmetamų azoto oksidų kiekį, kad neatsirastų palankios sąlygos išmetamo anglies dioksido kiekio didėjimui. Iš tikrųjų, numatytas NO_x kiekio sumažinimas lems 2–3 proc. didesnį išmetamo CO₂ kiekį. Komisija, remdamasi 2004 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktu tyrimu, mano, kad įgyvendinus reglamentą šiuo metu numatomo padidėjimo gali ir nebūti dėl variklių technologijos pažangos. EESRK vis dėlto siūlo atnaujinti minėtą tyrimą siekiant gauti patikimesnių duomenų apie siūlomos NO_x ribinės vertės poveikį degalų suvartojimui ir atitinkamai susidarantį CO₂ kiekį.

5.3 Kaip jau minėta, EESRK palankiai vertina atskirų lygių metodą, pagal kurį ypatingai svarbiems politikos aspektams taikoma bendro sprendimo procedūra, o įgyvendinimo priemonėms ir techninėms specifikacijoms — komitologijos procedūra.

5.4 Komitetas vis dėlto pabrėžia, kad daugelis reguliavimo komitetui patiktų priemonių (OBD, kietųjų dalelių kiekis, vairuotojo įtikinimo priemonės reagento naudojimo atveju ir kt.) yra labai sudėtingos ir turi didelės įtakos transporto priemonių technologijai. EESRK rekomenduoja visus šiuos aspektus įgyvendinti kartu su Euro VI išmetamųjų teršalų ribinėmis vertėmis ir, kaip numatyta šioje nuomonėje nagrinėjamame reglamente, užtikrinti pakankamą laikotarpį tarp jo įsigaliojimo ir taikymo, kad pramonės įmonės turėtų pakankamai laiko imtis reikiamų veiksmų.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁾ Poveikio įvertinimas, 6.6.2 punktas, Euro VI *emission limit value sub-options*.

Europos socialinių ir ekonomikos reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo (statinis bandymas) (Kodifikuota redakcija)

COM(2008) 25 galutinis — 2008/0008 (COD)

(2008/C 211/04)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. kovo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo (statinis bandymas) (kodifikuota redakcija).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 143 nariams balsavus už ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios energijos politikos link

(2008/C 211/05)

2007 m. rugsėjo 27 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Bendrosios energijos politikos link.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Stéphane Buffetaut.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (balandžio 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

ši struktūra suteikia galimybę disponuoti „kritine mase“, būtina siekiant daryti didelę politinę įtaką tarptautinėse derybose.

1.1 Apsirūpinimas energija, energijos šaltinių įvairinimas, atsinaujinančių energijos šaltinių vystymas — tai labai svarbūs klausimai, nulemsiantys Europos ateitį, pusiausvyrą pasaulyje ir klimato kaitos problemų sprendimą.

1.3 Komitetas džiaugiasi, kad į Lisabonos sutarties projektą įtraukta energetikai skirta XX antraštinė dalis ir dėl to sustiprės Europos Sąjungos veiklos šioje srityje teisinis pagrindas.

1.2 EESRK nuomone, Europos Sąjunga turi tinkamą struktūrą, kad nusvertų konkurencijos dėl energijos išteklių sukeltą pasaulinę konfrontaciją ir spręstų klimato kaitos problemą, nes

1.4 EESRK pabrėžia, kad nepaprastai svarbu vykdyti mokslinius tyrimus ir plėtoti technologijas aplinkos bei energijos tvarumo srityje ir gerai paskirstyti išteklius. Tam, kad ateities

neturinčių technologijų subsidijavimui nebūtų švaistomos viešosios lėšos, reikėtų atidžiai išnagrinėti energijos šaltinių ir energijos taupymo bei emisijų mažinimo technologijų, kurioms, logiškai mąstant, nepavyks pasiekti ekonominę pusiausvyrą. Ir priešingai, reikia finansuoti mokslinius tyrimus tų technologijų, kurias mokslininkai laiko teikiančiomis vilčių. Pavyzdžiui, kurti technologijas, kurios padėtų sumažinti arba surinkti šiltnamio dujas, tirti energijos vartojimo efektyvumą, šviesią anglį, elektrą ar kita alternatyvia varomąją jėgą varomas transporto priemonės, kuro elementų technologijos varomus variklius, saulės energiją, atliekų perdirbimo energinį efektyvumą, radioaktyvių atliekų šalinimą ir pan.

1.5 Komitetas taip pat ragina atkreipti dėmesį į pastatų ir įrangos energijos vartojimo efektyvumo svarbą.

1.6 Komiteto nuomone, būtina nustatyti konkrečią Europos pirkimo politiką siekiant įveikti spaudimą, kurį kartais daro gerai organizuoti gamintojai, ir siūlo Europos lygiu koordinuoti energijos politiką ir pozicijas tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, Pasaulio prekybos organizacijoje, Jungtinių Tautų Organizacijoje, NATO, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje.

1.7 Komitetas pabrėžia, kad svarbu įvairinti energijos tiekimo šaltinius, siūlo laikytis konstruktyvios, tačiau atsargios pozicijos dėl partnerystės su Rusija ir Kaukazo bei Vidurio Azijos respublikomis.

1.8 Pabrėžia, kad būtų naudinga išnagrinėti galimybę pradėti vykdyti atominės energijos programas šalyse, kuriose šiuo klausimu pasiekta konsensuso, ir atlikti daugiau atliekų perdirbimo mokslinių tyrimų. Komitetas taip pat skatina Europos bendrijos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintojoje bendrojoje programoje ir ITER iniciatyvoje plėtoti branduolinių sintezės tyrimus.

1.9 Laikosi nuomonės, kad svarbu stiprinti bendradarbiavimą ir koordinavimą energijos politikos, atstovavimo ir veiklos tarptautinėse organizacijose srityse, plėtoti kaimynystės politiką energetikos klausimais, numatyti galimybę laikui bėgant įgyvendinti bendrą energijos politiką, kuri galbūt būtų vykdoma įkūrus savo institucijas. Mano, kad atsinaujinančios energijos rinkos plėtra visose valstybėse narėse yra naujas dalykas, rodantis piliečių susidomėjimą; tokia padėtis atitinka Lisabonos sutartyje apibrėžtą naują bendrą politiką ir tai gali tapti strategine galimybe ją priimti ir vystyti.

2. Įvadas. Kodėl reikia Europos energijos politikos

2.1 Sudėtinga geostrateginė padėtis

2.1.1 Tarptautinė energijos agentūra numato, kad iki 2030 m. pasaulio energijos paklausa padidės 55 proc.

2.1.2 Europos Sąjunga taip pat yra labai priklausoma nuo kietojo iškastinio kuro, naftos produktų bei gamtinių dujų ir ši priklausomybė ateityje tik dar labiau didės. Kadangi iškastinis kuras ES sudaro 80 proc., jos energijos importas iki 2030 m. turėtų išaugti nuo 50 proc. iki 70 proc.

2.1.3 Manoma, kad žinomų naftos išteklių pakaks iki 2050 m., tačiau dėl didėjančios paklausos ir technikos pažangos ateityje atsiras ekonominės galimybės naudoti kitus, šiandien nenaudojamus išteklius.

2.1.4 Neišvengiamai teks pradėti naudoti kitus šaltinius, nors tai ir nebus lengva. Tačiau pasauliui jau teko patirti tokių perversmų, ypač XIX amžiuje, kai iškastinį kurą iš biomasės (daugiausia medienos) pakeitė akmens anglis, vėliau — nafta. Tačiau šiandieniniai atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo būdai dar nėra pakankamai išplėtoti, kad būtų galima tikėtis tokių didelių pokyčių kaip XIX amžiuje.

2.1.5 Sunkumų atsiranda dėl daugelio veiksnių: energijos tankio, biodegalams gaminti reikalingų plotų (dėl to reikia mažinti kitai veiklai, visų pirma žemės ūkiui skirtus plotus), kintančių ir sunkiai numatomų sąnaudų (dėl vėjo, saulės energijos, potvynių), todėl reikia kruopščiai apgalvoti saugojimo galimybes, geografinio atsinaujinančių energijos šaltinių pasiskirstymo. Atominės energijos klausimu pasakytina tai, kad nors ir būtų vykdoma labai aukštų tikslų siekianti atominė elektrinių atnaujinimo ir statymo politika, pasaulio atominės energijos pramonė paklausos patenkinti nepajėgtų.

2.1.6 Europai būdinga didelė energetinė priklausomybė. Pastaruoju metu ES importuoja 50 proc. jai reikalingos energijos ir iki 2030 m. ši priklausomybė turėtų pasiekti 70 proc. Vadinasi, Europa importuotų 90 proc. sunaudojamos naftos ir 70 proc. dujų!

2.1.7 2006 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba informavo apie nerimą keliančią padėtį:

- sudėtinga dujų ir naftos rinkų padėtis,
- didėjanti Europos Sąjungos priklausomybė,
- aukštos ir svyruojančios energijos kainos (nuo to laiko jos dar padidėjo),
- didėjanti energijos paklausa pasaulyje,
- pavojai tiekimo patikimumo srityje,
- klimato kaitos keliamo grėsmė,
- menka pažanga vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo srityje,
- poreikis didinti energijos rinkų skaidrumą ir tęsti integraciją bei plėtoti nacionalinių energijos rinkų sąsajas liberalizuojant energijos rinką,

— ribotas veiklos energijos srityje koordinavimas, nors į energetikos infrastruktūrą reikia daug investuoti.

Ši nerimą kelianti padėtis suteikė impulsą pasiūlymams, pateiktiems naujajame energetikos pakete, kuris tam tikra prasme yra atsakas į iššūkius, kuriuos teks įveikti.

2.1.8 Taigi, Europos vadovai turi spręsti dvejopą problemą: viena, senka tradiciniai pirminiai išteklių, kita — problemų kelia geografinė išteklių padėtis, nes dauguma jų politiškai nestabiliuose šalyse, kurios juos gali naudoti kaip spaudimo priemonę prieš priklausomas šalis, kaip jau yra buvę.

2.2 Ar Europos Sąjunga turi tinkamą struktūrą?

2.2.1 Energetikos klausimai svarbūs visoms ES valstybėms narėms, tačiau akivaizdu, kad dėl to, jog jos pavieniui imasi padrikų veiksmų, jos silpnesnės už dažnai gerai organizuotus gamintojus.

2.2.2 Todėl valstybės narės turėtų veikti išvien ir naudoti Europos Sąjungą kaip veiksmingą priemonę, kad sukurtų bendrą energijos politiką, kurios pagrindą ir tikslą sudarytų geresnis vartojimo valdymas ir tiekimo šaltinių įvairinimas.

2.2.3 Europos Sąjunga turi ir reikiamą mastą, ir institucines priemones. Ji gali vystyti tarpvalstybinę politiką, koordinuoti valstybių narių politiką, siekti didesnės Europos sanglaudos energijos srityje ir plėtoti energijos politiką trečiųjų šalių atžvilgiu.

2.2.4 Galima pridurti, kad po to, kai buvo atmestas Sutarties dėl Konstitucijos Europai projektas ir priimta dinamiška Lisabonos sutartis, Europos energijos politika galėtų tapti nauju vienijančiu veiksmu ir konkrečiau Europos Sąjungos naudingo įrodymu.

2.3 Teisinė sistema, kurią reikėtų tobulinti

2.3.1 Šiuo metu Europos Sąjunga neturi įgaliojimų energijos srityje. Juos suteikti yra viena iš svarbiausių Lisabonos sutarties projekto naujovių.

2.3.2 Įsteigus Europos ekonominę bendriją, daugumą tuo metu aktualių energetikos klausimų nagrinėjo Euratomas ir EAPB.

2.3.3 Tačiau ar galima pasakyti, kad Europos Sąjunga nesiėmė jokių priemonių energijos srityje?

2.3.4 Tikrai ne: pirmiausia, ji išvystė tikrą energetikos politiką, pagrįstą EB sutarties 308 straipsniu, antra — remdamasi EB sutarties 154 straipsniu, ji nustatė politiką dėl transeuropinių energetikos tinklų (žr. Sprendimą Nr. 1364/2006/EB). Be to, energijos rinkoje pradėtos taikyti vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklės (Direktyva 2003/55/EB dėl dujų rinkos atvėrimo, Direktyva 2003/54/EB dėl elektros energijos, Direktyva 90/377/EEB, iš dalies pakeista Direktyva 93/87/EEB dėl dujų ir elektros energijos kainų skaidrumo). Pirmieji rezultatai atvėrus

šias rinkas ir panaikinus valstybinius monopolius kartais kėlė nerimą dėl energijos kainų didėjimo, tačiau jeigu atskirais atvejais kainos padidėjo, tai visų pirma dėl didėjančios ribotų ar nykstančių išteklių paklausos pasaulyje.

2.3.5 Be to, reikėtų paminėti Komisijos dokumentus, kurie nėra teisės aktų projektai tikrąja prasme, bet veikia neprivatomos teisinės priemonės: Komisijos žalioji knyga dėl Europos tiekimo saugumo strategijos (2000 m. lapkričio 28 d.), komunikatas „Europos energijos tiekimo saugumo strategijos link“ (2002 m. birželio 26 d.), žalioji knyga apie energijos vartojimo efektyvumą arba kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos, 2007–2012 m. veiksmų planas (2006 m. spalio 19 d.), komunikatas dėl Pasaulinio energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančios energijos fondo (2006 m. spalio 6 d.).

2.3.6 Taigi, nors Europa ir dažnai svarstė energetikos klausimus, imdamasi veiklos ji rėmėsi gana netvirtu teisiniu pagrindu — EB sutarties 308 straipsniu, vadinamąja lankstumo sąlyga: „jei pasirodytų, kad veikiant bendrajai rinkai vienam iš Bendrijos tikslų pasiekti reikia imtis Bendrijos veiksmų, kuriems ši Sutartis nenumato reikalingų įgaliojimų, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, vieningu sprendimu imasi reikiamų priemonių“. ES netiesiogiai nagrinėjo šį klausimą taikydama vidaus rinkos, konkurencijos ir aplinkos srities taisykles. Bent jau susidarė įspūdis, kad šie veiksmai buvo veikia techninio ir teisinio, o ne politinio pobūdžio.

2.3.7 Būtent todėl, atsižvelgiant į energetikos klausimo svarbą kasdieniam Europos piliečių gyvenimui ir pasaulio ekonominei padėčiai arba stabilumui, energetikai skirta Lisabonos sutarties projekto XX antraštinė dalis, kurioje apibrėžti Europos Sąjungos tikslai energijos srityje „atsižvelgiant į poreikį išsaugoti ir gerinti aplinką“ ir „vadovaujantis valstybių narių solidarumu“.

2.3.8 Remiantis būsima sutartimi, Europos energetikos politika bus siekiama:

- užtikrinti energijos rinkos veikimą,
- užtikrinti energijos tiekimo saugumą,
- skatinti energijos vartojimo efektyvumą, taupymą ir naujų bei atsinaujinančių energijos formų vystymą,
- skatinti energetikos tinklų sujungimą.

2.3.9 Ši politika bus grindžiama pasidalijamąja kompetencija — sprendimai bus priimami kvalifikuota balsų dauguma, išskyrus mokesčių klausimus, kurie turės būti sprendžiami balsuojant vieningai. Tačiau Lisabonos sutarties 176 A antrame punkte nurodoma, kad „negalima paveikti valstybės narės teisės pačiai nustatyti savo energijos šaltinių eksploatavimo sąlygas, pasirinkti naudoti tam tikrą energijos šaltinį ir spręsti dėl bendros energijos tiekimo struktūros“ priemonėmis, kurių imamasi siekiant šio naujo straipsnio pirmame punkte nustatytų tikslų.

2.3.10 Taigi, Europos Sąjungai bus suteikti įgaliojimai šioje srityje, o tai yra pagrindinė būtina priemonė norint imtis aktyvesnių ir konkretesnių veiksmų. Tačiau ar užteks vien šios priemonės ir nereikės imtis daugiau institucinių veiksmų? Bet prieš tai reikėtų apibrėžti politikos sritis, kurias, atsižvelgiant į išorinius veiksnius, paslaugų ir technologijų pažangą, būtų galima tobulinti.

3. Kokios tos politikos sritys?

3.1 Iki šiol Europos energijos politiką lėmė ekonomikos ir (arba) tvaraus vystymosi poreikiai: siekiant liberalizuoti energijos rinką buvo taikomos direktyvos ir įgyvendinama tinklų pramonės politika, energijos vartojimo efektyvumo skatinimo politika, atsinaujinančios energijos skatinimo ir vystymo politika, mažinamas išmetamo CO₂ kiekis ir pan.

3.2 Kadangi Europos Sąjunga iki šiol neturi įgaliojimų energijos srityje, ji klausimus sprendė netiesiogiai: taikė vidaus rinkos, konkurencijos ir aplinkosaugos taisykles. Šie veiksmai, bent jau taip atrodo, buvo daugiau techninio ir teisinio negu politinio pobūdžio.

3.3 Kaip jau minėta, Europos Sąjungai tai nesutrukdė vykdyti įstatymų leidžiamąją veiklą energetikos sektoriuje ir nustatyti svarbiausias šio sektoriaus gaires. Pavyzdžiui, visai neseniai (2007 m. rugsėjo 19 d.) ji pasiūlė keletą teisės aktų projektų, iš dalies keičiančių galiojančius teisės aktus (iš dalies keičiamas reglamentas dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, reglamentas, įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą, iš dalies keičiamas reglamentas dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, iš dalies keičiamos direktyvos dėl gamtinių dujų ir elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių).

3.4 Jei bus ratifikuota dabartinė Lisabonos sutarties redakcija, ES galėtų šį svarbų politinį klausimą spręsti aiškiau ir tiesiogiai. Tačiau nepakanka turėti teisinę kompetenciją, kad išnyktų visi sudėtingi politiniai, ekonominiai ir socialiniai aspektai. Juk valstybių narių strategijos labai skirtingos, ypač atominės energijos klausimu. Po Hampton Court neoficialaus susitikimo, Europos Vadovų Taryba apibrėžė tikros Europos energijos politikos pagrindus, kurie yra įtraukti į Europos Komisijos Energetikos ir transporto bei Aplinkos generalinių direktoratų parengtą naująjį energetikos paketą.

3.5 Kaip minėta, Europos Sąjunga iš pradžių norėjo taikyti rinkos mechanizmus, tikėdamasi sukurti konkurencingą, t. y. veiksmingesnę, rinką ir, naudodamasi transeuropiniais energetikos tinklais, rinkas susieti.

3.6 Taip pat ji norėjo skatinti energijos vartojimo efektyvumą, visų pirma daugiausia energijos suvartojančiuose sektoriuose (pastatų šildymo ir oro kondicionavimo, gamybos pramonės, transporto sektoriuose).

3.7 Vykdamas 2007–2012 m. veiksmų planą (2006 m. spalio mėn.) siekiama aukšto tikslo: iki 2020 m. per metus suvartojamos energijos kiekį sumažinti 20 proc., t. y. iki 2020 m. kasmet maždaug 1,5 proc. sumažinti energijos intensyvumą.

3.8 ES taip pat primygtinai ragino vystyti penkias atsinaujinančios energijos formas. Ir šioje srityje Europos Sąjunga užsibrėžė labai aukštą tikslą, kadangi norima, jog minėta energija 2020 m. sudarytų 20 proc. viso suvartojamos energijos kiekio. Be to, turi būti nustatytas minimalus privalomas tikslas — kad 10 proc. viso suvartojamų degalų sudarytų biodegalai (2007 m. sausio 10 d. Veiksmų planas dėl atsinaujinančios energijos).

3.9 Tačiau palyginti su iškastiniu kuru šios energijos formos kol kas turi daug trūkumų: mažesnis energijos tankis, užimamas didelis plotas (pavyzdžiui, fotovoltiniai laukai), nepastovi energijos gamyba ir, aišku, didelė atitinkamų technologijų kaina. Todėl net jeigu su šiais trūkumais susijusios santykinės sąnaudos nuolat mažėja, šios technologijos turėtų būti pradėtos naudoti palaipsniui ir per tam tikrą laiką, nebent joms bus skirta žymiai didesnė politinė ir finansinė parama, be to, būtina atlikti rimtą visų šių atsinaujinančių energijos šaltinių poveikio tyrimą (žr. žurnalo „OECD Observer“ 2006 m. gruodžio mėn. Nr. 258/259 paskelbtą Vaclav Smil straipsnį „XXI amžiaus energija. Keletas blaivių minčių“ (angl.: „21st century energy: Some sobering thoughts“).

3.10 Transportui naudojamos energijos srityje Komisija labiausiai domėjosi biodegalų skatinimu bei degalų elementais ir vandeniliu. Tačiau mastas, kurį numatoma suteikti biodegalų naudojimo didinimui, darosi vis labiau problemiškas. Kalbant apie degalų elementus, jie iš tiesų yra labai veiksmingi energijos keitikliai ir juos naudojant būtų galima labai sumažinti šiltnamio dujų ir teršalų kiekį. Tačiau mažai tikėtina, kad šios technologijos greitai taps perspektyvios komerciniu požiūriu.

3.11 Todėl vykdydama 7-ąją bendrąją mokslinių tyrimų programą ir bendrą technologijų iniciatyvą, kurių tikslas — plėtoti viešojo ir privataus sektorių partnerystę, Komisija pasiūlė reglamentą, įsteigiantį kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę (COM(2007) 571 galutinis), kad mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa būtų įgyvendinama kuro elementų ir vandenilio srityje.

3.12 Siekdama sudaryti sąlygas vandenilinių transporto priemonių rinkos vystymui, Komisija taip pat pasiūlė reglamentą dėl šių transporto priemonių tipo patvirtinimo (COM(2007) 593 galutinis), kad skirtingose valstybėse standartai nesiskirtų, nes tai taptų kliūtimi skleidžiant šią technologiją.

4. Šios gairės būtinos, tačiau ar jų pakanka?

4.1 Iškastinio kuro paklausa ir toliau bus didelė ir gyvybiškai svarbi. Todėl diskutuojant nereikėtų šio reikšmingo fakto užmiršti ir derėtų realistiškai vertinti galimybes naudoti atsinaujinančią energiją.

4.2 Todėl būtina, kad Europos Sąjungos valstybės narės įgyvendintų šalių gamintojų atžvilgiu suderintą iškastinio kuro politiką, grindžiamą solidarumu, kaip numatyta Lisabonos sutartyje. Pirkimo politika taip pat būtų labai naudinga, bet ją daugiausia lemia daugiašalės naftos sektoriaus įmonės.

4.3 Naftos rinką oficialiai valdo Naftą eksportuojančių šalių organizacija (angl. OPEC). Tokiomis sąlygomis susivienijamos 27 ES valstybės narės neginčijamai įgytų daugiau svorio, nei veidamos po vieną, tuo labiau, kad jos — vienos labiausiai išsivysčiusių pramonės šalių ir pagrindinių energijos vartotojų. Reikėtų nepamiršti, kad ES — tai integruota rinka su beveik puse milijardo vartotojų.

4.4 Tokia pirkėjų grupė galėtų turėti didelę politinę galią naftos gamintojų kartelio atžvilgiu, bet dujų sektoriuje padėtis kitokia, čia kartelių nėra.

4.5 Tiekimo patikimumo srityje būtina įvairovė. Todėl su Rusija, kuri yra didelė Europos šalis, reikėtų elgtis bent jau panašiai, kaip su Naftą eksportuojančių šalių organizacijos narėmis. Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę vykdyti tiekimo politiką su Kaukazo ir Vidurio Azijos respublikomis.

4.6 Iškastinio kuro srityje labai pageidautina ieškoti kitų galimybių, pavyzdžiui, naudoti akmens anglį. Padaryta didelė pažanga atliekant „svarios anglies“ mokslinius tyrimus, kuriuos reikės plėsti, jeigu norima, kad vėl ėmus plačiau naudoti anglį nedidėtų pasaulinis atsilimas. Reikėtų parengti plačią šios srities Europos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programą, kadangi Europa vis dar turi daug akmens anglies išteklių ir jų kaina pasaulio rinkoje daug mažesnė už naftos kainą. Akmens anglies kasybos būdai vis dar išlieka opi problema. Visi žino apie sudėtingas ir neretai pavojingas angliakasių darbo sąlygas. Todėl, reikia skirti ypatingą dėmesį šiame sektoriuje dirbančiųjų darbo sąlygoms, darbuotojų saugai ir sveikatai.

4.7 Naudotos transporto priemonių padangos taip pat galėtų būti naudojamos kaip atsinaujinantis šaltinis, tačiau su sąlyga, kad bus kruopščiai surinktos jų deginimo metu išsiskiriančios išlakos. Įvairiose šalyse jau dešimtis metų veikia padangomis kūrenamos elektrinės.

4.8 Vis tobulėja CO₂ saugojimo būdai, tačiau jie vis dar brangūs ir rizikingi dėl nutekėjimo, pavyzdžiui, įtrūkus uolienai, seisminio smūgio ar gruntinio vandens taršos. Šiuo metu rengiamose EESRK nuomonėse šie klausimai bus išsamiai nagrinėjami.

4.9 Energiją galima išgauti ne tik iš iškastinio kuro, bet ir iš kito gausaus, galima sakyti, pernelyg gausaus šaltinio — atliekų. Europos Sąjungoje jų susidaro milijardai tonų. Atliekų perdirbimas ir pakartotinis panaudojimas paprastai laikomi geriausiu atliekų šalinimo būdu, nes taip sumažinamas poreikis naudoti grynas medžiagas ir galima išvengti šiltnamio dujų emisijos, kuri beveik neišvengiama šalinant bet kokias atliekas. Tačiau jeigu tai neįmanoma, būtina apsvarstyti, kaip atliekas būtų galima panaudoti energijai gauti. Šioje srityje reikėtų skatinti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą siekiant užtikrinti didesnę energijos vartojimo efektyvumą kuo labiau mažinant išmetamų teršalų kiekį.

4.10 Reikėtų tobulinti atitinkamus teisės aktus ir teismų praktiką šiuo klausimu, nes energijos gavyba iš atliekų nėra įteisinta. Pastaruoju metu Europos Parlamente nagrinėjamas persvarstytas pasiūlymas priimti pagrindų direktyvą dėl atliekų. Tai teigiamas žingsnis šia kryptimi.

4.11 Galiausiai būtina nagrinėti atominės energijos klausimą. Bus sudėtinga iki 2020 m. šiltnamio dujų kiekį sumažinti 20 proc., jei nebus sprendžiamas klausimas dėl aktyvaus naujos kartos atominių elektrinių programų atnaujinimo valstybėse narėse, kurios nusprendė naudoti šią energiją. Kitos valstybės narės turėtų patobulinti savo atsinaujinančių energijos šaltinių politiką.

4.12 Nors vystant atominės energijos sektorių reikia spręsti saugos, saugumo ir atliekų tvarkymo klausimus, tačiau ar galėtume išsiversti be jo?

4.13 Renkantis energijos šaltinius kyla daug diskusijų, tačiau jokių klausimų nediskutuojama taip intensyviai, kaip „už“ ar „prieš“ atominę energiją. Akivaizdu, kad nuomonės atominės energijos klausimu Europoje iš esmės skiriasi, todėl, atrodo, būtų tiksliausia leisti pačioms valstybėms narėms nuspręsti, ar naudoti šią energijos rūšį.

4.14 Euratomas — veiksminga Europos priemonė. Ja Europa turi naudotis siekdama išlaikyti savo techninį pranašumą, užtikrinti konkurencingumą, mažinti energetinę priklausomybę ir skirti daugiau pastangų tarptautiniam bendradarbiavimui saugumo, saugos ir branduolinio ginklo neplatavimo srityse. Būtų galima pagalvoti apie tai, ar nereikėtų Euratomui suteikti naujų gairių.

4.15 Vienas iš svarbiausių klausimų yra sintezės moksliniai tyrimai. Įgyvendinant 7-ąją bendrąją mokslinių tyrimų programą beveik 2,75 mlrd. eurų skirta Euratomui, o beveik du trečdaliai šios sumos — sintezės energijos moksliniams tyrimams. Jiems ir toliau reikėtų teikti pirmenybę ir juos skatinti, nes įvaldžius šią technologiją būtų daug lengviau tvarkyti atliekas smarkiai sutrumpinant jų būvio ciklą. Daug vilčių siejama su ITER (tarptautinis termobranduolinis eksperimentinis reaktorius), kuris bus pradėtas statyti Europos Sąjungoje.

4.16 Europos Sąjunga turėtų daugiau dėmesio skirti hibridinėms transporto priemonėms, saulės energijai, kuro elementams ir suspaustu oru varomiems varikliams. Šiose srityse vyksta moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra. Vienas prancūzų inžinierius išrado labai mažai energijos naudojančią automobilį, galintį pasiekti 150 km per valandą greitį, kuris turėtų būti pradėtas gaminti artimiausiais mėnesiais. Garsi Indijos įmonė „Tata“ įsigijo teisę šiuos automobilius tiekti į Indijos rinką.

4.17 Komitetas patvirtina savo jau anksčiau išsakytas rekomendacijas dėl Europos Sąjungos energijos išteklių, pagrindžiančias ir sustiprinančias šioje nuomonėje išdėstytą poziciją.

5. Kokias priemones taikyti?

5.1 Svarbiausia — apibrėžti politiką ir pasirinkti prioritetus, tačiau tam, kad jie būtų įgyvendinti, reikia politinių ir teisinių priemonių. Ar šiuo atžvilgiu pakaktų Lisabonos sutarties nuostatų, jei ši sutartis būtų ratifikuota, ar reikėtų kažko daugiau?

5.2 Žinoma, teiginys, kad valstybėms narėms būtina laikytis solidarumo principo energijos srityje yra pagirtinas. Be to, galima pasidžiaugti, kad nauja yra tai, jog nustatomos keturios šios politikos kryptys, nors šios kryptys nėra visai naujos.

5.3 Tačiau pagrįstai kyla klausimas, ar to pakanka siekiant išspręsti rimtas pasaulines energijos problemas.

5.4 Ar rengiant Lisabonos sutartį nesustota per anksti, net jeigu gali būti, kad konkrečia institucine struktūra (tokia buvo Europos anglių ir plieno bendrija ir yra Euratomas) grindžiamos bendros energijos politikos kol kas dar neįmanoma įgyvendinti?

5.5 Konkurencija dėl energijos pasaulyje vyksta žymenų lygmeniu. Bendrijos struktūra suteikia daugiau galios, tačiau įsteigus konkrečią instituciją, kuriai būtų pavesta rūpintis energijos „diplomacija“, pirkimo politika, apibrėžti ir finansuoti bendrąsias mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programas,

Europa tikriausiai įgautų tokios įtakos pasaulio energijos arenoje, kokios negali įgyti pavienės valstybės narės.

5.6 Šiuo metu susiklostė tokia padėtis, kad nacionalinės strategijos labai skiriasi, galbūt todėl, kad po pirmosios naftos kainų krizės 1973 m. kiekviena valstybė norėjo užsitikrinti energijos tiekimo patikimumą. Yra daug nekoordinuojamų veiksmų ir skirtingų strategijų pavyzdžių.

5.7 Kad dėl tokių padrikų veiksmų nesusilpnėtų Europa, būtina parengti visapusišką Europos energijos politiką, glaudžiai susijusią su tarptautinėse darybose jau įtvirtinta pirmaujančia pozicija dėl klimato kaitos politikos. Jos pagrindu turėtų tapti labai koordinuotos tarptautinių organizacijų, pavyzdžiui, Pasaulio prekybos organizacijos, Jungtinių Tautų Organizacijos, NATO, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos pozicijos sprendžiant išskylančius energetikos klausimus. Taip pat reikėtų koordinuoti valstybių energijos politiką, visų pirma įgyvendinti tikrą pirkimo politiką bei ryžtingą, o ne tik empirinę tinklų sujungimo politiką. Be to, prireikus šią koordinavimo ir konsultavimosi bei bendrų projektų politiką būtų galima įgyvendinti remiantis konkrečiomis institucijomis, kad Europai būtų lengviau spręsti su energija susijusius klausimus. Tik ar išdrįsime?

2008 m. balandžio 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Šie pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų, diskusijų metu buvo atmesti:

4.11 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Galiausiai būtina nagrinėti atominės energijos klausimą, kurį valstybės narės nepriklausomai nuo kitų turės išspręsti. ~~Negalima tikėtis, kad iki 2020 m. šiltnamio dujų kiekį pavyks sumažinti 20 proc., jei nebus sprendžiamas klausimas dėl aktyvaus naujos kartos atominėse elektrinių programų atnaujinimo.~~“

Paiškinimas

Vokietijos Federacinė Respublika, kurioje šiuo metu veikia gerokai daugiau nei 10 atominėse elektrinių, nustatė programą, pagal kurią numatoma iki 2020 m. sumažinti CO₂ kiekį apie 40 proc. ir kartu atsisakyti atominėse elektrinių. Ar pranešėjas (ir EESRK) abejoja šios programos rimtumu?

Balsavimo rezultatai

Už 46 Prieš 103 Susilaikė 27

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, įsteigiantį Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl priegios prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų
- Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų

COM(2007) 528 galutinis — 2007/0195 (COD)

COM(2007) 529 galutinis — 2007/0196 (COD)

COM(2007) 530 galutinis — 2007/0197 (COD)

COM(2007) 531 galutinis — 2007/0198 (COD)

COM(2007) 532 galutinis — 2007/0199 (COD)

(2008/C 211/06)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 44 straipsnio 2 dalimi ir 55 ir 95 straipsniais, 2007 m. spalio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, įsteigiantį Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl priegios prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas C. Cedrone.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 100 narių balsavus už, 4 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai**1.1 Išvados**

1.1.1 EESRK apskritai teigiamai vertina priežastis, paskatinusias Komisiją pateikti trečiąjį energetikos — teisiškai ir ekonomiškai komplikuooto ir sudėtingo klausimo, dėl kurio nuomonės ir požiūriai išsiskyrė — paketą.

1.1.2 EESRK mano, kad laikas keisti dabartinę padėtį energetikos sektoriuje. Pradėję integravimo ir reglamentavimo panaikinimo procesą, šiuo metu esame pusiaukelėje ir privalome nuspręsti, kuria kryptimi pasukti toliau. Energijos rinkos reguliavimo panaikinimas įstrigo, o tai reiškia, kad atsirado didelių su pereinamuoju laikotarpiu susijusių išlaidų, kurios gali būti

didesnės už gautą naudą. Tokių išlaidų atsiranda dėl nesuderinto ES reguliavimo pagrindo ir, kai kuriais atvejais, dėl nenoro liberalizuoti bei aiškiai neatskirtų įvairių subjektų pareigų. Minėtas reguliavimo neapibrėžtumai sektoriuje gali lemti mažas investicijas ir žemą konkurencijos lygį. Tokiu būdu ES rinka susiskaidė, kai kuriais atvejais joje ėmė vyruoti buvę monopolijų turėtojai, todėl reikia dar kartą įtikinamai pabrėžti, kad reguliavimo panaikinimo procesą būtina ryžtingai tęsti.

1.1.3 Politinis aspektas. Bendroji rinka

1.1.3.1 Šios strategijos kertinis akmuo yra bendrosios Europos energetikos rinkos sukūrimas. ES turi parengti bendrą

strategiją, leidžiančią jai veikti operatyviai, nedviprasmiškai ir pasitelkiant didesnes derybų galias tarptautiniu lygiu. Labai reikalingas valstybių narių, reguliavimo institucijų ir perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimas. Todėl būtinos struktūrinės permainos, kurių tikslas — sujungti sistemos naudojimą ir sistemos vystymą regionų lygmeniu. Siekdamos veikti kartu, siūlyti (nustatyti) savo tiekimo kainų politiką, sukurti kuo konkurencingesnę aplinką, užtikrinančią kuo sąžiningesnes kainas, ir išvengti, kad būtų vykdomos finansinės spekuliacijos, tam tikros valstybės narės privalo sutelkti savo patirtį, žinias ir taisykles. Valstybės narės, nacionaliniu lygiu įgyvendindamos jau priimtus Bendrijos teisės aktus, dėl naudotojų ir vartotojų interesų privalo veikti vieningiau ir laikytis bendrai sutartų taisyklių.

1.1.4 Ekonominis aspektas

1.1.4.1 EESRK mano, kad tinkamai reguliuojama (dabartinis Komisijos pasiūlymas tam prielaidų nesuteikia) sąžininga konkurencija leistų dažniau naudoti alternatyvius energijos šaltinius ir investuoti į energetikos infrastruktūrą. Tai skatintų bendrovės (pavyzdžiui, mažąsias ir vidutines įmones (MVI)) didinti produktyvumą ir užtikrinti kuo palankesnes kainas, kartu puoselėjant skaidrumą ir mažinant pavojų, kad kitos bendrovės ims domiuoti.

1.1.4.2 Vienas pagrindinių trečiojo paketo tikslų yra paskatinti energetikos infrastruktūrai būtinas investicijas ir koordinuoti infrastruktūrą ES lygiu. Komisijos siūlomos šios srities priemonės yra žingsnis teisinga kryptimi. Tačiau reikia užtikrinti, kad minėtomis priemonėmis bus sudarytos palankios sąlygos būtinoms investicijoms į gamybą ir suteiktas pasitikėjimas investuotojams. Kalbant apie tinklų vystymą, šiomis priemonėmis būtina užtikrinta, kad bus vykdomas tinkamas planavimas atsižvelgiant į visus suinteresuotus subjektus ir bus įgyvendintas atitinkamu lygmeniu ir pagal nustatytus terminus. Be to, tokioms investicijoms reikės ES lygmens kontrolės priemonių (skirtų Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai). Šiuo metu rinka yra palyginti nelanksti: bendrovės veikia oligopolijos sąlygomis, o kai kurios valstybės nenori perleisti tiekimo įgaliojimų, operatoriai ir vartotojai praranda pasitikėjimą ir dėl to išaldomas likvidumas — šias sąlygas reikėtų keisti.

1.1.5 Socialinis aspektas

1.1.5.1 Restruktūrizavimo procesą, kurį paskatins trečiojo paketo įgyvendinimas, taip pat reikėtų paremti užimtumo politika, kurioje visapusiškai dalyvautų profesinės sąjungos ir bendrovės, nacionaliniu ir ES lygmeniu taikant *įmonių socialinio restruktūrizavimo* ir socialinių padarinių švelninimo priemones. Ramina tai, kad perdavimo tinklų nuosavybės atskyrimą įgyvendinusiose valstybėse nepastebėta neigiamo poveikio užimtumui.

1.1.5.2 Nors pažeidžiamų vartotojų apsauga išliks tik nacionalinės kompetencijos klausimu, labai svarbu, kad Komisija pripažintų tokių tarptautinių priemonių svarbą. Komisija taip pat turi prižiūrėti tokių priemonių įgyvendinimą, kad būtų užtikrinta jų atitiktis būtinoms atviros konkurencingos rinkos sąlygoms. ES lygmeniu turėtų būti nustatyta *energetinio skurdo* (kuriam taikomi mažesni tarifai) apibrėžtis ir teikiamos dabartinėse direktyvose nurodytos viešosios ir visuotinės svarbos paslaugos.

1.1.6 Vartotojai (verslas ir gyventojai)

1.1.6.1 Naujoji energetikos politikos strategija turėtų prisidėti prie tikros bendrovių tarpusavio konkurencijos skatinimo, siekiant padidinti vartotojų pasirinkimo galimybes. Visi, norintys naudotis perdavimo tinklais, turi turėti prieigą prie tokių tinklų. Daug energijos suvartojančioms didelėms bendrovėms reikėtų parengti energijos pirkimo standartinėmis kainomis (palyginamomis kainomis arba *taikant vienos kainos dėsnį*) europinę sutartį, atsisakant valstybės pagalbos (kuri iškraipo konkurenciją). Taip pat reikėtų pripažinti vartotojams ES nustatytas teises, jiems turi būti suteikta galimybė rinktis norimą tiekėją už minimalią kainą.

1.1.7 EESRK taip pat mano, kad Komisijos pasiūlymu reikia užkirsti kelią savo pranašumą išlaikyti norinčių didelių monopolinių bendrovių ir darbo vietų pagrįstai apsaugoti siekiančių profesinių sąjungų bendriems nevalingiems veiksams, kuriais būtų siekiama išsaugoti dabartinę padėtį.

1.2 EESRK pasiūlymai

1.2.1 Bendra energijos rinka

1.2.1.1 Norėdama greičiau sukurti bendrą energijos rinką Komisija turi iš dalies pakeisti trečiojo energetikos paketo pasiūlymus, kad įgytų galią savarankiškai veikti tarptautiniu lygiu, ypač su energijos šaltiniais susijusiais klausimais. Todėl į pakete pateiktus pasiūlymus dėl regioninio bendradarbiavimo reikėtų žiūrėti kaip į vieną iš etapų siekiant galutinio tikslo — bendros energijos rinkos. Be to, valstybės narės turėtų stengtis integruoti savo elektros energijos rinkas, o sistemų operatoriai — aptarnauti keletą valstybių narių. EESRK mano, kad trečiajame pakete pateikiamas pasiūlymas dėl tinklų operatorių regioninio bendradarbiavimo jokia būdu negali būti laikomas laikinu bendros energijos rinkos pakaitalu arba alternatyva. Nepaprastai svarbu, kad regionų tinklų operatoriai, kurie iš tiesų veikia nepriklausomai nuo gamybos ar pardavimo, galėtų bendradarbiauti, remdamiesi *nuosavybės atskyrimo principu*. Europos reguliavimo grupės ERGEG pastaraisiais metais skatintas regionines iniciatyvas taip pat reikėtų panaudoti tikrinant reguliavimo ir rinkos taisyklių nuoseklumą.

1.2.2 Atskyrimas

1.2.2.1 EESRK mano, kad Komisija turėtų pritarti nuosavybės atskyrimui, kuris investicijų skatinimo požiūriu, be jokios abejonės, yra labiau pageidautinas pasirinkimas nei nepriklausomas sistemos operatorius. Tai padidintų skaidrumą ir operatorių pasitikėjimą, sistema taptų patikimesnė ir pasitelkiant reguliavimo priemones monopoliai būtų labiau kontroliuojami, užkertant kelią diskriminaciniam elgesiui ir pagerinant tinklų naudojimą ir priežiūrą.

1.2.2.2 Taip pat reikėtų išsamiau apsvastyti ir išanalizuoti strategines tinklo nuosavybės pasekmes ir būtinybę užtikrinti su tuo susijusį nepriklausomumą, *inter alia*, galimų trečiųjų valstybių interesų atžvilgiu ir įskaitant galimybę rinktis tinklo nuosavybės rūšį (viešąją ar privačią). Komisijos pasiūlyme dėl nuosavybės atskyrimo nereikalaujama privatizuoti šiuo metu valstybei priklausančių perdavimo tinklų.

1.2.2.3 Tarp elektros energijos ir dujų sektorių nėra tiek daug skirtumų (JAV, Danijos, Nyderlandų, Portugalijos, Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Švedijos pavyzdžiai), kad abiejuose sektoriuose reikėtų taikyti skirtingą nuosavybės atskyrimo tvarką. Abiejuose sektoriuose yra reikalingas gamybos ir (arba) pardavimo ir perdavimo nuosavybės atskyrimas. Nepakankamas vertikalus atskyrimas gali paskatinti diskriminacinį elgesį. Dujas parduodančios bendrovės neturėtų domėtis, kas transportuoja dujas. Vienintelis jų interesas turėtų būti bendrauti su kitomis bendrovėmis, kurios yra patikimos ir finansiškai pajėgios įvykdyti savo sutartinius įsipareigojimus, tačiau parduoda *savo* dujas.

1.2.3 Europos agentūra

EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Europos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai (ACER) reikėtų suteikti daugiau galių:

- imtis nepriklausomo reguliuotojo vaidmens;
- stebėti Europos perdavimo sistemos operatorių tinklo (ENTSO) veiklą ir drauge su ENTSO ir nuolatine rinkos ekspertų grupe padėti Europos Komisijai sudaryti būtinų techninių ir rinkos taisyklių sąrašą, kad būtų galima parengti ir patvirtinti gaires ir kodeksus;
- nustatyti kriterijus ir patvirtinti techninius ir rinkos kodeksus;
- sukurti tarifų nustatymo procedūras ir nustatyti tinklų operatorių tarpvalstybinio elektros energijos perdavimo metu patirtų išlaidų kompensavimo tarifus;
- parengti tinklų vystymo principų gaires ir patvirtinti ENTSO pasiūlytą 10 metų investicinį planą;

— teikti rekomendacijas ir nuomones Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai;

— konsultuoti rinkos operatorius;

— koordinuoti nacionalinių institucijų darbą ir

— skatinti skaidrumą, įskaitant skyrimo į savo priežiūros grupę tvarkos skaidrumą.

1.2.4 Nacionalinės institucijos

1.2.4.1 Nacionalinėms reguliavimo institucijoms tenka svarbus vaidmuo skatinant konkurenciją ir užtikrinant tinkamą direktyvų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu, ypač skatinant laikytis nešališko infrastruktūros naudojimo taisyklių. Todėl reikėtų suderinti tų institucijų įgaliojimus ir padidinti jų savarankiškumą vyriausybės ir energijos bendrovių atžvilgiu, kad jos galėtų stebėti ir užkirsti kelią dominuojančias pozicijas užimančių subjektų pažeidimams. Savarankiškesnė reguliavimo institucija sukurtų pasitikėjimo atmosferą rinkoje ir galėtų aktyviau bendradarbiauti su ACER.

1.2.5 Europos perdavimo sistemos operatorių tinklai (ENTSO)

1.2.5.1 EESRK mano, jog reikia labiau derinti nacionalinių tinklų operatorių veiklą, kad būtų investuojama ir kuo veiksmingiau valdoma infrastruktūra, nes šie elementai yra būtini integruotam Europos tinklui vystyti. Agentūrai turėtų būti skirtas savaresnis vaidmuo nei numatyta, t. y. siūlyti, rengti, prižiūrėti ir tvirtinti kodeksus, siekiant užtikrinti, kad būtų pakankamai paisoma viešųjų interesų. ENTSO vaidmuo neturėtų viršyti jo gebėjimų ir kompetencijos. Atitinkamai, gaires ir kodeksus turėtų rengti ACER.

1.2.6 Europos tinklai ir investicijos

1.2.6.1 EESRK mano, kad ES, vykdydama investicijų programą, kurios tikslas — sukurti valstybinių ir (arba) privačių ES reguliuojamų Europos tinklų, kurie prieinami visiems perdavimo ir energijos naudojimo požiūriu, sistemą, turėtų numatyti tinklų naudojimo raidą. Šiuo tikslu reikėtų užtikrinti, kad jungiamųjų linijų valdymo procedūros būtų tikrai skaidrios, paremtos rinkos mechanizmais ir sudarytų sąlygas maksimaliai išplėsti prekybą. Investicijų reikėtų tose srityse, kur jos gali duoti socialinę ir ekonominę naudą regionams. Visi rinkos dalyviai turėtų aktyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procese, susijusiame su kodeksų rengimu ir 10 metų investicijų programa.

1.2.7 Demokratija ir atstovavimas

1.2.7.1 EESRK mano, kad remiantis šiomis ir būsimois nuostatomis, agentūros valdyboje turėtų būti vartotojų atstovų. Tas pats pasakytina ir apie visus kitus susijusius subjektus (darbuotojus, profesines sąjungas, įmones), kurių atstovų turėtų būti ne tik agentūros valdyboje, bet ir atitinkamoje kontrolės taryboje siekiant, kad norminių aktų kūrimas būtų pagrįstas kuo didesniu dalyvavimu ir sutarimu nuo pat pradžių, o ne tik paskutiniaisiais etapais.

2. Įžanga

2.1 Maždaug prieš dešimt metų Komisija žengė (labai pavėluotai) pirmuosius žingsnius link Europos reguliavimo sistemos, skirtos bendrai elektros energijos ir dujų rinkai. Taigi Komitetas turėjo galimybę pareikšti nuomonę, kartais nesutampantią su Komisijos nuomone, šiuo klausimu, kuris per pastaruosius dešimt metų tapo dar svarbesnis ir prieštaringesnis.

2.2 Trečiojo teisės aktų pasiūlymų dėl elektros energijos ir dujų rinkų paketo patvirtinimu Komisija siekia užbaigti procesą tarptautinėje plotmėje, kuri smarkiai pasikeitė ir ėmė visiems kelti naujas problemas. Ne visos valstybės narės pritaria pasiūlymams, todėl atsiranda pavojus, kad naujų pasiūlymų tvirtinimas ir taikymas vėluos ir iškilis grėsmė Europos bendros energijos rinkos kūrimo procesui.

2.3 EESRK tenka labai atsakingas uždavinys — parengti nuomonę dėl vieno iš svarbiausių (ir prieštaringiausių) pastarųjų metų klausimų, t. y. dėl klausimo, nuo kurio priklauso ne tik bendros energijos rinkos ateitis, bet ir šio sektoriaus Europos bendrovių, Europos vartotojų ir ne ES bendrovių likimas.

2.4 EESRK teigiamai vertina Komisijos atliktą poveikio įvertinimą (žr.), kuriame jau yra keletas naudingų tezių dėl veiksmingo liberalizavimo ir sąžiningos konkurencijos.

3. Komisijos pasiūlymų pagrindimas

3.1 Užtikrinti, kad vartotojai realiai turėtų galimybę laisvai pasirinkti savo tiekėją iš didelės tiekėjų grupės ir gauti „naudą“, kurią toks pasirinkimas „turėtų“ duoti. Europos Sąjungoje veikiančios trečiųjų šalių bendrovės taip pat privalo užtikrinti, kad vartotojams būtų sudarytos tokios palankiausios sąlygos.

3.2 Atskirti gamybą ir perdavimą nuo elektros energijos ir dujų perdavimo tinklų nuosavybės ir eksploataavimo. Be to, nurodoma ir kita galimybė — „nepriklausomas sistemos operatorius“. Ši galimybė sudaro sąlygas vertikaliai integruotoms bendrovėms išlaikyti tinklą savo nuosavybėje tik, jeigu jų fiksuotą kapitalą valdo nepriklausomas subjektas ar kita bendrovė. Tai turėtų paskatinti investicijas į infrastruktūrą.

3.3 Tinkamai reaguoti į rinkos susiskaidymą pagal valstybines teritorijas, dabartinę vertikalios integraciją ir stiprią rinkos koncentraciją, kuri iš esmės trukdo tikrai konkurencijai ir bendros energijos rinkos kūrimui.

3.4 Supaprastinti tarpvalstybinę prekybą, įkuriant agentūrą, kurios uždavinys būtų koordinuoti nacionalinių reguliavimo institucijų veiklą ir sudaryti vienodas sąlygas sektoriaus bendrovėms, vykdančioms veiklą įvairiose valstybėse. Tai turėtų garantuoti, kad bus sukurtas tikras Europos tinklas, kuris užtikrins energijos tiekimo patikimumą ir jo įvairovę. Taigi bus stiprinamas ir užtikrinamas nacionalinių institucijų savarankiškumas.

3.5 Skatinti bendradarbiavimą remiantis naujomis taisyklėmis, kurias nustatys Europos tinklo operatoriai, ir užtikrinti glaudesnę įvairių vidaus rinkų, kuriose tiekimui kyla pavojus, bendradarbiavimą.

3.6 Padidinti skaidrumą supaprastinant rinkos taisykles ir informuojant vartotojus, kad jie imtų labiau tikėti (nors kažin, ar tokio pasitikėjimo iki šiol būta apskritai) laisvos rinkos vertinimu.

3.7 Kitais metais specialia (privaloma) chartija suteikti vartotojams energijos vartotojų teises, įskaitant informavimą apie tiekėjus, įvairias rinkos galimybes, biurokratijos mažinimą, degalų stygių ir pan (¹).

4. Pasiūlymai dėl direktyvų (elektros energijos ir dujų)

4.1 Veiksmingas (teisėtas ir veikiantis) elektros energijos ir dujų tiekimo ir perdavimo sistemos atskyrimas visose valstybėse narėse, sukuriant sistemas, kurios nėra vertikalios integruotos. Tai labai svarbu sprendžiant galimus interesų konfliktus ir:

- užtikrinant, kad būtų pakankamai investuojama į veiksmingesnę tiekimo ir perdavimo sistemą, įskaitant tarpvalstybinio perdavimo valdymo gerinimą;
- vengiant privilegijų ar lengvatinių sąlygų taikymo bendrovėms, kurios priklauso vertikalios integruotoms perdavimo ir gamybos sistemoms;
- užtikrinant sąžiningą ir skaidrią prieigą prie informacijos visiems, o ne tik su atitinkama bendrove susijusiems, rinkos dalyviams.

4.2 Susidūrus su vertikalios integruota bendrove ir nenoru iš tiesų atskirti nuosavybės, galima rinktis tokį sprendimą: sukurti nepriklausomą sistemos operatorių. Šis operatorius gali leisti bendrovėms likti tinklo savininkėmis, tačiau neleidžia joms to tinklo valdyti. Savarankiškumas gali būti pasiektas tik tuo atveju, jei bus veiksminga reguliavimo sistema.

(¹) Žr. Komiteto nuomonę dėl Komisijos komunikato „Rengiant Europos energijos vartotojų teisių chartiją“, EESRK 71/2008.

4.2.1 Tinklo operatoriaus savarankiškumas, platinimo tinklo ir gamybos sistemų nuosavybės atskyrimas taikomas tiek valstybinėms, tiek privačioms bendrovėms.

4.2.2 Pagrindinis tikslas yra pasiekti, kad elektros energijos ir dujų gamybos ir tiekimo sektoriuje veikiančios bendrovės visose ES valstybėse veiktų visiškai atskirai.

4.2.3 Siūlomoje direktyvoje numatyta galimybė laikinai nukrypti nuo nuosavybės atskyrimo taisyklių, jei bendrovės investuoja į energetikos infrastruktūrą.

4.3 Tiekimo ir gamybos atskyrimas nuo sistemos operatorių yra numatytas ne tik nacionaliniu, bet ir visos ES lygiu. Jokiai energijos gamybos bendrovei neleidžiama valdyti perdavimo sistemos kitoje valstybėje narėje ar būti tokios sistemos savininke. Visi prie sistemos prisijungiantys ir jos dalimi tampantys operatoriai privalo įrodyti esantys nepriklausomi nuo tiekimo ir gamybos veiklos.

4.4 Atskyrus nuosavybę tinkamai veiks rinka ir tinklas, dėl to bus teisingai nustatomos elektros energijos ir dujų kainos, galbūt vėliau jos sumažės ir sektoriaus vartotojai bei investuotojai gaus akivaizdžią naudą.

4.5 Nepriklausomas sistemos operatorius galės tinkamai veikti, o gamybos ir tiekimo sistemų atskyrimas bus veiksmingas tik tuomet, jei bus nepriklausoma ir veiksmingai dirbanti reguliavimo institucija. Reguliavimo institucijos turi būti teisiskai atskirtos ir veikti nepriklausomai nuo visų kitų viešųjų ar privačių įmonių ir nepaisyti jokių kitų interesų rinkoje. Tokios institucijos privalo turėti visus reikiamus įgaliojimus ir galimybę bendradarbiauti su kitomis tokiomis institucijomis visose valstybėse narėse, siekdamos:

- įsitikinti, ar įvairūs operatoriai rinkoje laikosi savo įsipareigojimų dėl skaidrumo;
- užtikrinti vartotojų apsaugos priemonių veiksmingumą;
- patikrinti, ar elektros energijos ir dujų perdavimas vykdomas patikimai;
- stebėti perdavimo sistemos operatorių investicinius planus ir tikrinti, ar tokie planai dera tarpusavyje;
- stebėti, ar nėra pažeidimų rinkoje ir stebėti, ar neatsiranda dominuojančių operatorių, kurie trukdo tinkamai nustatyti kainas.

Išorės agentūros (Europos vertybinių popierių rinkos priežiūros institucijų komitetas (CESR), Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra) turi konsultuoti Komisiją dėl nustatytų taisyklių įgyvendinimo.

5. Pasiūlymai dėl reglamentų (Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros įsteigimas, prieiga prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo ir teisė naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais)

5.1 Vidaus rinkų konsolidavimas nustatant bendras taisykles ir principus yra vienas svarbiausių Europos energijos rinkos vystymo ir reikalingų tarpvalstybinių mainų realizavimo elementų. Reikia suderinti įvairių valstybių šiuo metu taikomas nuostatas (pvz., technines taisykles, tinklo kodeksus, kurių turi laikytis elektros energijos bendrovės). Neatrodo, kad iki šiol tai būtų buvę daroma padedant ERGEG. Tik atskira, nepriklausoma institucija, kuri, kaip numatyta Sutartyje, turi būti įsteigta kaip agentūra, gali atlikti minėtą suderinimą.

5.2 Pagrindiniai agentūros uždaviniai turėtų būti:

- gerinti tarpvalstybinių situacijų valdymą;
- stebėti elektros energijos ir dujų perdavimo sistemos operatorių veiklą;
- tikrinti, ar dešimties metų investavimo į tinklus planai yra veiksmingi;
- užtikrinti, kad operatoriai bendradarbiautų veiksmingai ir skaidriai, o jų bendradarbiavimas būtų naudingas bendrajai rinkai;
- priimti sprendimus konkrečiais techniniais klausimais ir dėl prašymų leisti netaikyti privalomų nuostatų;
- imtis patariamojo vaidmens rinkos reguliavimo klausimais ir remti veiklą, kuria gerinama nacionalinių reguliavimo institucijų praktika.

5.3 Agentūros organizacinė struktūra atitiks įprastą Bendrijos agentūrų modelį, pirmiausia stengiantis užtikrinti, kad reguliavimo funkcijos būtų atliekamos nepriklausomai. Tuo tikslu be administracinės valdybos, kurią skiria agentūros direktorius, galėtų būti įsteigta reguliavimo valdyba, kuri būtų atsakinga už visus su reguliavimu susijusius klausimus, ir apeliacinė taryba, įgaliota dirbti su skundais dėl agentūros priimtų sprendimų. Agentūroje gali dirbti ne daugiau kaip 40–50 žmonių, o jos išlaidos, dengiamos Bendrijos dotacijomis, gali sudaryti iki 6–7 mln. eurų per metus.

5.4 Komisijai tenka sutarčių sergėtojos bei „tikrintojo tikrintojos“ vaidmuo. Agentūra turi sprendimo priėmimo galias ir laisvę veikti savo nuožiūra konkrečiais techniniais klausimais. Komisija, atsižvelgdama į agentūros pateiktą informaciją arba savo iniciatyva ir siekdama skatinti bendradarbiavimą ar tinkamą rinkos veikimą, gali nuspręsti imtis atitinkamų veiksmų.

5.5 Veiksmingas perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimas yra būtina rinkos tikros integracijos sąlyga. Šiuo metu bendradarbiaujama savanoriškais pagrindais, o tai neduoda gerų rezultatų, ypač kai sutrinka tinklo veikla arba nutrūksta energijos tiekimas. Sistemos eksploatavimo integravimas regionų lygmeniu padėtų:

- parengti nuoseklius techninius ir veikimo rinkoje kodeksus, kurie būtų aktualūs tarptautiniu lygiu;
- parengti techninius kodeksus tais atvejais, kai tinklai iš tiesų tarpusavyje nebendradarbiauja;
- užtikrinti, kad tinklai būtų eksploatuojami ir vystomi vadovaujantis nediskriminavimo principais;
- sudaryti palankesnes sąlygas rinkos integracijai, o tuo pačiu ir kainų konvergencijai, mažinant susirūpinimą dėl rinkos koncentracijos, skatinant likvidumą ir pan.; ir
- skatinti mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimą ir valdymą.

5.6 Perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimo struktūros turi būti visiškai pripažintos Europos lygiu. Gali būti patvirtintos jau veikiančios struktūros, pavyzdžiui, Europos dujų perdavimo asociacija (GTE) ir Europos perdavimo sistemos operatorių asociacija (ETSO), arba gali būti sukurtos centrinės nuolatinės struktūros, kurios organizuotų ir praktiškai vykdytų tinklų planavimą ir valdymą.

6. Bendrosios pastabos

6.1 Tinklų, ypač elektros energijos tinklų, problema yra ne tiek liberalizavimas pats savaime, kiek sudėtinga yra sudaryti sąlygas visuomenei ir bendrovėms tais tinklais naudotis. Pavyzdžiui, būtų galima pamąstyti apie tokius Europos tinklus, kurie būtų valstybiniai arba reguliuojami Europos Sąjungos ir kurie būtų prieinami visiems.

6.2 Komisija turėtų skatinti investicijas, skirtas kurti visiškai novatorišką perdavimo sistemą, kuri leistų naudoti elektros energiją Europos lygiu pasitelkiant protingąjį interaktyvų tinklą. Panašiai kaip internetas, šis tinklas pasitelktų protingųjų skaitiklių technologiją ir leistų energijos srautui tekėti abiem kryptimis.

6.3 Tai labai skatintų investicijas ir naujų darbo vietų kūrimą, o senasis šūkis „energiją — žmonėms“ taptų realybe: energija būtų keičiamasi, atsižvelgiant į visų poreikius, visiems atviruose tinkluose, visose Europos Sąjungos šalyse be išimties taikant vienodas taisykles (kaip jau yra interneto atveju).

6.4 Dėl šių priežasčių būtų galima visiškai atskirti elektros energijos perdavimo sistemą, o dujų tinkluose imti taikyti arba atskyrimo, arba „nepriklausomo sistemos operatoriaus“ principus.

6.5 Komisijos užsibrėžtus tikslus (nacionalinių reguliavimo institucijų stiprinimą, transportavimo operatorių (nepriklausomų sistemos operatorių, perdavimo sistemų operatorių) bendradarbiavimo gerinimą, rinkos skaidrumo didinimą ir kt.) įgyvendinti bus sunku, jeigu neatsisakysime siauro, vien nacionaliniais interesais grindžiamo požiūrio ne tik tinklų atžvilgiu, bet ir tiekimo, investicijų ir pan. klausimais. Nors palaikyti mažas kainas to nepakaks, tai vienintelės priemonės užtikrinti geresnę paslaugų kokybę.

6.6 Kadangi naftos ištekliai susitelkę tik kelete pasaulio regionų (61,8 proc. Artimuosiuose Rytuose, 11,7 proc. Europoje ir Rusijoje, 9,4 proc. Afrikoje, 8,5 proc. Pietų Amerikoje, 5,1 proc. Šiaurės Amerikoje ir 3,5 proc. Tolimuosiuose Rytuose (F. Profumo, Turino technikos universitetas)), Komisijai reikėtų išvalgiau vykdyti bendrą politiką šių pasaulio regionų bei tarptautinių organizacijų, kuriose sudaromi susitarimai ir priimami sprendimai, atžvilgiu. Kitu atveju vien tik liberalizavimas gali tapti spąstais neapdairiesiems; vien tik liberalizavimo neužteks palaikyti kainas, kurios dažnai didėja dėl monopolijų, diktuojančių sąlygas netgi valstybės piliečiams.

6.7 ES privalo siekti reguliuojamos konkurencijos ir skaidrumo, kad ekonomikos sistema taptų konkurencingesnė ir skaidresnė. Pergalės prieš bendroves „Microsoft“ ir „Volkswagen“ yra įkvepiantis precedentas konkurencijai, nors vien jų nepakanka. Reikėtų sukurti ir veiksmingesnes priemones poveikiui ir padariniams užimtumui sušvelninti; be to, reikėtų priemonių ir investicijų, kad ekonomikos sistema taptų dinamiškesnė, o darbuotojams ir jaunimui atsirastų naujų galimybių, taigi sumažėtų jų poreikis turėti „apsaugą“. Tiesą sakant, naujais Europos ekonomikos augimo rodikliai nedžiugina (žr. Komisijos komunikatą) ne tik todėl, kad euras yra stiprus, bet ir todėl, kad ES bendrovės yra nepakankamai konkurencingos, daug jų pasikliauja „apsauga“. Po Suvestinio Europos akto prasidėjęs įmonių monopolijų naikinimo procesas turi pavykti, kadangi priešingu atveju piliečių ir vartotojų interesui būtų pakenkta dėl suirutės ir galimo pakartotino viešųjų fondų įvedimo tinklams išlaikyti, kaip tai įvyko su Didžiosios Britanijos geležinkeliais.

6.8 Diskusijos dėl šio teisės aktų paketo negali vykti vien tik institucijose ir tarp šios srities subjektų. Komisija ir EESRK privalo išplėsti šią diskusiją ir į ją įtraukti visuomenę: vartotojus, darbuotojus ir įmones. Tai padės pasiekti, kad sprendimams įtaką darys ne tik didelės energetikos bendrovės, kurios dažnai būna monopoliai. (Pavyzdžiui, šiam klausimui galėtų būti skirtas viešas tinklaraštis, rengiami vieši klausymai daugelyje valstybių narių ir kai kuriuose Europos miestuose, o šių diskusijų rezultatai apibendrinami didelėje viešoje konferencijoje Bendrijos lygiu). Be to, Komisijos vykdomai Europos reguliavimo agentūrų kontrolei turėtų būti suteiktas demokratiškas aspektas ir šią kontrolę turėtų tvirtinti Europos Parlamentas.

7. Konkrečios pastabos

7.1 Įvairios tiekimo ir gamybos grandinės veiklos nuosavybės struktūrų atsiejimas nuo tinklo eksploatavimo (angl. ownership unbundling). Šios priemonės yra būtinos norint sumažinti kliūtis patekti į rinką. Jomis siekiama užtikrinti, kad integruotos bendrovės, kurios vykdo keleto rūšių veiklą grandinėje, neturėtų galimybės dalį savo liberalizuotų veiklos rūšių išlaidų perkelti reguliuojamai veiklai ir tokiu būdu nepelnytai įgyti konkurencinį pranašumą prieš bendroves, vykdančias tik tą veiklą, kuri yra konkurencijos objektas. Valstybės narės nevienodai perkėlė į savo teisę direktyvas dėl gamtinių dujų ir elektros energijos rinkų, kai kuriais atvejais sudarydamos sąlygas kurtis vertikaliai integruotoms perdavimo tinklų eksploatavimo bendrovėms ir gamybos ir tiekimo bendrovėms.

7.2 Didesnių įgaliojimų suteikimas nacionalinėms energetikos reguliavimo institucijoms, kurios užtikrina nešališką tinklo eksploatavimą ir nešališką pripažintą infrastruktūros eksploatavimą apskritai. Tai būtina liberalizacijai (perdavimui, perdavimui ir apskaitai elektros energijos sektoriuje ir ir transportavimui, perdavimui, apskaitai, saugojimui ir pakartotiniam dujinimui dujų sektoriuje).

7.3 Svarbus vaidmuo tenka Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai, kuri prižiūrės nepriklausomų nacionalinių institucijų veiklą. Sukūrus atskirų valstybių veiklą prižiūrinčią viršnacionalinę priežiūros instituciją reguliavimo srityje būtų galima bendradarbiauti vadovaujantis aiškiai apibrėžtais principais, mažiau skirtusi visos ES perspektyvos ir atskirų valstybių narių perspektyvos, būtų lengviau priimti sprendimus, skirtus integruotai energijos rinkai.

7.4 Nuo gamybos sistemos nepriklausomų perdavimo sistemos operatorių, kurie bendradarbiautų veiksmingai sprendami perdavimo klausimus, sukūrimas. Perdavimo sistemos operatoriai, kurie veikia kaip vertikaliai integruotos bendrovės, taiko palankesnes sąlygas asocijuotoms bendrovėms ir labai mažai informuoja naujus konkurentus. Itin integruotos bendrovės dažnai investuoja iškreiptai, kadangi dominuojanti bendrovė nesuinteresuota tinklo tobulinimu, nes dažniausiai tai būna naudinga jos konkurentams. Oficialus esminis perdavimo operatorių atskyrimas visoms perdavimo bendrovėms suteiktų vienodas prieigos prie tinklo garantijas, o tai leistų tobulinti technologijas tais atvejais, kai tai būtina norint užtikrinti veiksmingesnį eksploatavimą, ir, galiausiai, mažesnes kainas vartotojams.

7.5 Didesnio skaidrumo ir geresnių sąlygų patekti į rinką užtikrinimas, siekiant padidinti elektros energijos ir dujų rinkų likvidumą. Šiuo metu rinkoje trūksta informacijos apie patikimumą ir savalaikiškumą (tarp grandinėje dalyvaujančių subjektų). Istorinių bendrovių ir jų konkurentų informuotumas yra labai skirtingas. Didesnis skaidrumas sumažintų patekimo į rinką riziką naujiems subjektams, taip pat sumažintų kliūtis, padidintų pasitikėjimą didmeninėmis rinkomis, o kartu ir kainų signalais. Bet kokiu atveju būtina užtikrinti tam tikrą informa-

cijos vienodumo ir (arba) atitikimo lygį, kad nors ir atsižvelgiant į įmonių strateginio ir (arba) verslo konfidencialumo svarbą, neliktų vietos prieštaringsoms interpretacijoms, kurios kelia grėsmę tikrajam rinkos skaidrumui.

7.6 Galimybės gauti informaciją užtikrinimas visiems rinkos operatoriams, siekiant išugdyti pasitikėjimą rinka ir sudaryti sąlygas jai tinkamai vystytis. Daug operatorių ne itin pasitiki kainos sudarymo mechanizmu. Dujų importo sutartys sudaromos pagal kainų indeksus, kurie apskaičiuojami pagal iš naftos gaminamų produktų krepšelį, todėl kainos tiksliai kartuoja naftos rinkos tendencijas. Šis santykis atsispindi didmeninėse kainose, kurios nėra sudaromos pagal rinkos pasiūlos ir paklausos mechanizmą, o tai kelia grėsmę tiekimo patikimumui. Ilgalaikių importo sutarčių atveju nėra aiškių tendencijų, kad kainas būtų imama formuoti atsižvelgiant į rinkos dinamiką.

7.7 Ypatingai išsamių reikalavimų nustatymas, siekiant užtikrinti elektros energijos ir dujų gamybos skaidrumą. Artimiausiai ateičiai būtinos tikslios pasiūlos ir paklausos prognozės. Šių reikalavimų turėtų laikytis elektros energijos gamintojai, todėl daugiau galių turi būti suteikta nacionalinėms reguliavimo institucijoms.

7.8 Išvestinių finansinių priemonių rinkų sukūrimas. Išvestinės finansinės priemonės yra ne tik veiksmingos kainos rizikos valdymo, bet ir natūralios elektros energijos ir dujų rinkų vystymo priemonės. Nors elektros energijos rinkose jau kurį laiką yra tiesiogiai ar netiesiogiai deramasi dėl išvestinių finansinių priemonių sandorių ir pasiektas tam tikras vienodumo laipsnis, nors šioje srityje dar reikia nemažai nuveikti, Europos gamtinių dujų rinkoje vis dar esama akivaizdžių skirtumų. Tiesą sakant, nors kai kuriose rinkose (pvz., Jungtinėje Karalystėje) pasiektas gana aukštas liberalizavimo lygis, kitose valstybėse nėra netgi gamtinių dujų neatidėliotinių atsiskaitymų rinka (pvz., Italijoje).

7.9 Dujų saugyklų reguliavimas siekiant užtikrinti, kad visos trečiosioms šalims prieinamos dujų saugyklos rinkai būtų siūlomos skaidriai ir nediskriminuojant, neskatinant pajėgumų kaupimo.

7.10 Nedviprasmiški kriterijai viešajame sektoriuje, nustatantys, kada ir kaip dujų saugyklomis, kurios patekiamos rinkai, gali naudotis trečioji šalis.

7.11 Skaidrių, aiškių ir išsamių taisyklių dėl prieigos prie suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalų parengimas, sudarant sąlygas nustatyti infrastruktūrą, kuriai daroma išimtis. Reikia sukurti tinkamas taisykles „atvirojo sezono“ (angl. open season) procedūrai įgyvendinti. Tiesą sakant, šios procedūros, kuria numatomas pajėgumų rezervavimo prieš juos pastatant mechanizmas, gali nepakakti užtikrinti prieigą didesniai operatorių skaičiui, nes pagal šią procedūrą bet kokiu atveju transportavimo pajėgumai nacionaliniame transportavimo tinkle pirmumo tvarka turi būti skiriami dujų vamzdynus gaminančiai bendrovei arba SGD terminalui, kuriam taikoma išimtis. Be to, likusių

20 proc. pajėgumų skyrimo procedūra gali tapti konkurencijos vystymo kliūtimi tiekimo rinkoje, nes pagal šią procedūrą pirmenybė teikiama tiems, kas stengiasi užpildyti tuos 20 proc. ilgalaikėmis sutartimis — tokiu būdu daroma žala neatidėliotųjų atsiskaitymų rinkai ir tiekimo lankstumui.

7.12 Ilgalaikių dvišalių mažmeninio dujų tiekimo sutarčių, atitinkančių ES konkurencijos teisę, nustatymas. Mažmeninėse rinkose konkurencija labai ribota. Bendras ilgalaikių sutarčių, neterminuotų sutarčių, sutarčių su išlygomis dėl automatiško pratęsimo ir ilgais nutraukimo terminais poveikis gali tapti didele kliūtimi konkurencijai. Ilgalaikiai sutartiniai išsipareigojimai, saistantys pramoninius galutinius vartotojus ir gamintojus (istorinės bendrovės), įvairiose valstybėse yra skirtingi. Tačiau didėja konkurencingesnio tiekimo, kurį užtikrintų kiti nei istorinės bendrovės tiekėjai, paklausa. Trūksta visos Europos tiekimo ir šį klausimą reikia svarstyti rimtai. Dabartinis konkurencijos lygis (kai tiekėjų yra mažai) ypač nepatenkinamas valstybėse narėse, kuriose yra aukštas koncentracijos lygis (Austrijoje, Belgijoje). Dujų tiekimo vartotojams būdų apribojimai ir ribojančios tiekėjų veiklos pristatymo taškuose pavyzdžiai verčia smarkiai sunerinti dėl konkurencijos.

7.13 Raginimas elektros ir dujų rinkose užbaigti reguliavimo panaikinimo procesą. Europiečiams konkurencija bus naudinga tik tuo atveju, jei veiks tikra mažmeninė rinka. Tai reiškia, jog reikės nustatyti paprastesnes patekimo į rinką taisykles, kurios sudarytų sąlygas dalyvauti mažiems gamintojams ir skirstytojams, ir skatinti rinkos likvidumą bei kuo konkurencingesnes rinkos kainas. Likvidumo užtikrinimas yra labai svarbus norint padidinti operatorių pasitikėjimą elektros energijos ir dujų kainų nustatymu rinkoje, kad ypač dujų atveju būtų galima panaikinti kainų priklausomybę nuo naftos produktų.

7.14 Nereguliuojamoms elektros energijos ir dujų rinkoms tenka svarbus vaidmuo didinant visuomenės ir verslo sąmonin-

gumą *protingai* naudoti energiją, sudarant galimybes mažinti išlaidas ir stebėti išlakas. Tai reiškia, jog, atsižvelgiant į dabartinę energijos trūkumą, reikia informuoti visuomenę apie šiuo metu turimus energijos šaltinius ir alternatyvius energijos vystymo šaltinius (atsinaujinančią energiją), kad visuomenė suvoktų didžiulę energijos svarbą. Norint sutaupyti energijos, o taip pat sumažinti galutinių vartotojų išlaidas svarbu jiems pasiūlyti tokias sutartis, kurias galima pritaikyti įvairiems vartojimo modeliams.

7.15 Kad visuomenės nariai taptų atsakingais galutiniais vartotojais ir galėtų stiprinti savo teises, ypač pasitelkdami vartotojų apsaugos organizacijas, reikia visuomenę informuoti apie tai, ar reguliavimo institucijos prižiūri ar pažeidžia taisykles.

7.16 Užtikrinimas, kad paklausa bus patenkinama net piko metu. Elektros energijos atveju problemų kyla dėl gamybos pajėgumų ir tinklo pajėgumo transportuoti energiją; dujų atveju būtina sukurti pakankamus importo ir saugojimo pajėgumus. Bet kokiame atveju gerai žinoma, kad galimybes importuoti ypač riboja tai, kad istorinės bendrovės, turinčios sutartis 20-iaį ar daugiau metų, yra rezervavusios transportavimo pajėgumus. Tai reiškia, kad Europos ir nacionaliniu lygiu turi būti sparčiai įgyvendinami nauji projektai ir elektros energijos ir gamtinių dujų (dujotiekių) infrastruktūros restruktūrizavimo ir (arba) išplėtimo projektai. Labai svarbios yra pakartotinio dujinimo įmonės, ypač Viduržemio jūros regione, kur jos yra svarbiausias ryšys su pagrindinėmis šalimis gamintojomis (Libija, Alžyru).

7.17 Solidarumo didinimas: ES valstybės privalo regionų ir dvišaliu lygiu skatinti bendradarbiavimo sutartis, kuriose būtų numatyta teikti savitarpio pagalbą ir bendradarbiauti, kai ES valstybei narei ima trūkti energijos dėl nuo tos valstybės tiesiogiai nepriklausančių aplinkybių.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Integruota jūrų politika Europos Sąjungai

COM(2007) 575 galutinis

(2008/C 211/07)

2007 m. spalio 10 d., vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, Europos Komisija nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Integruota jūrų politika Europos Sąjungai.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja dr. Anna Bredima-Savopoulou, bendrapranešėjis Eduardo Manuel Chagas.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas teigiama tvarka išskirtinai konsultacijų dėl Žaliosios knygos *Link Europos Sąjungos būsimo jūrų politikos: Europos vandenynų ir jūrų vizija* procesą, prie kurio jis aktyviai prisidėjo pateikdamas atitinkamą nuomonę ir dalyvaudamas dviejose konferencijose ⁽¹⁾.

1.2 Komunikate pabrėžiama žmogiškojo veiksnio svarba jūrų sektoriaus branduoliuose. EESRK džiaugiasi, kad socialiniai partneriai (ETF ir ECSA ⁽²⁾) susitarė kai kurias 2006 m. TDO Darbo jūroje konvencijos ⁽³⁾ nuostatas įtraukti į Bendrijos teisę. Jis nori, kad visame pasaulyje būtų įgyvendinami darbo jūroje reikalavimai, kuriais pagal konvenciją visiems jūrininkams būtų kaip įmanoma greičiau užtikrinamos vienodos sąlygos. Taip pat svarbu, kad valstybės narės ratifikuotų atitinkamas tarptautines su žuvininkystės sektoriumi susijusias priemones, įskaitant TDO 2007 m. darbo žvejybos sektoriuje konvenciją.

1.3 EESRK, glaudžiai bendradarbiaudamas su socialiniais partneriais, pritaria išimčių, dėl kurių jūrininkams ir (arba) žvejams netaikomi ES darbo teisės aktai, peržiūrai ir prašo paaiškinimo dėl Darbo jūroje meistriskumo sertifikato. Reikėtų aptarti ES vidaus keltų paslaugų sektoriuje privalomo, o kitų paslaugų sektoriuje — savanoriško jūrininkų darbo jūroje meistriskumo sertifikato galimybę.

1.4 „Plaukiojantis universitetas“ kelionėje dalyvaujantiems studentams suteikia galimybę įgyti praktinės darbo jūroje patirties. Vandenyne plaukiojančio universiteto idėja atitinka platesnes tendencijas ir Komisija turėtų ją toliau svarstyti, turėdama omenyje gerų rezultatų pasiekusių studentų skatinimą rinktis jūrininko profesiją ⁽⁴⁾. ES socialiniai partneriai turėtų nedelsdami aptarti ir tirti jūrininkų gyvenimą.

⁽¹⁾ OLC 168, 2007 7 20, p. 50–56.

⁽²⁾ ETF: Europos transporto darbuotojų federacija, ECSA: Europos bendrijos laivų savininkų asociacija.

⁽³⁾ TDO: Tarptautinė darbo organizacija.

⁽⁴⁾ The Economist, 2007 9 1.

1.5 Kalbant apie avarijas jūroje, būsima ES politika turėtų remtis šiais klausimais:

— Pakrančių valstybės turėtų vykdyti savo įsipareigojimus užtikrinti jūrų saugą bei aplinkos apsaugą. Tam reikia griežtesnių laivų registravimo taisyklių, veiksmingo stebėsenos bei pagalbos tinklo, pasitelkiant palydovinių laivų sekimą, ir gerai aprūpintus jūrų ir oro patrulius.

— Sunkių jūrinių avarių prevencija neturėtų būti nukreipta prieš žmogiškąjį veiksni jūrininkams užkraunant pernelyg didelę atsakomybę. Ji turėtų būti grindžiama integruota sistema, kuri padėtų sumažinti žmogiškųjų klaidų (kapitono ir įgulos) tikimybę pasitelkiant modernius elektroninius saugos įrenginius ir ieškant geresnių laivų projektavimo sprendimų bei geresnės įrangos. Be to, jūrų teisės sistema turėtų sąžiningai ir aiškiai paskirstyti atsakomybę jūrininkams, pakrančių apsaugai, laivų savininkams, laivų registrams ir jūrų valdymo institucijoms.

1.6 EESRK dar kartą kartoja, kad laivybos sektoriaus laivuose deginamas prastos kokybės kuras, nes naftos perdirbimo įmonės netiekia geresnės kokybės kuro. Jis remia pasaulinio masto iniciatyvas spręsti bunkerinio kuro kokybės klausimą siekiant esminių teigiamų pokyčių laivų išmetamų teršalų atžvilgiu.

1.7 Komunikate ir veiksnių plane neatsižvelgiama į didelę jūrų taršą nafta dėl pramoginių laivų veiklos, ypač turint omenyje pakrančių valstybių, prie kurių šie laivai dažniausiai plaukioja, pažeidžiamumą ⁽⁵⁾. Be to, jūrų aplinkos taršos problema didėja dėl karinių laivų veiklos, kuriai netaikomos ES taisyklės

⁽⁵⁾ IMO/FAO/UNESCO-IOC/WMO/WHO/IAEA/UN/UNEP mokslinė jūrų aplinkosaugos ekspertų grupė (GESAMP).

1.8 Kitas klausimas, kur ES turėtų dėti daugiau pastangų, yra upių ir jūrų (ypač Baltijos ir Juodosios) tarša iš sausumoje esančių šaltinių. Politiniais sumetimais būtų tikslinga, šias problemas spręsti ne dvišaliuose, bet daugiašaliuose susitikimuose.

1.9 Sprendžiant aplinkos klausimus, ES turėtų imtis vadovaujančio vaidmens tarptautiniu mastu. ES valstybės narės gali glaudžiau bendradarbiauti ir koordinuoti savo pozicijas tarptautinėse organizacijose, nekenkdamos sau kaip atskiroms dalyvėms. ES valstybių narių patirties indėlis į tarptautines organizacijas yra labai vertinamas ir jis turėtų būti ne menkinamas, o didinamas.

1.10 EESRK pripažįsta pranašumą, pasiektą patvirtinant „Europos jūrų transporto erdvę be kliūčių“ kaip virtualią jūrų zoną. Atsižvelgiant į EESRK nuomonę, komunikate pabrėžiama, kad ši koncepcija susijusi tik su administracinių ir muitinės formalumų supaprastinimu bei prekybos palengvinimu ES bendrojoje rinkoje.

1.11 EESRK pritaria simbolinei komunikato minčiai, kad Europa visuomet buvo ir liks jūrinė valstybė. Vis dėlto jis tebe-
laukia, kad būtų įgyvendinamos konkrečios priemonės.

1.12 EESRK dar kartą užsimena apie savo galimą vaidmenį įgyvendinant jūrų politiką, įskaitant erdvinį planavimą, propaguojant ES jūrinę identitetą, jūrinės kultūros paveldą ir atkreipiant Europos visuomenės dėmesį į visuotinę atsilimą.

1.13 EESRK pritaria pasiūlymams dėl Europos jūrų priežiūros tinklo ir aktyvesnio valstybių narių pakrančių apsaugos tarnybų bendradarbiavimo. Tokiomis priemonėmis būtų skatinama jūrų sauga ir saugumas, žvejybos ir išorės sienų kontrolė bei saugoma jūrų aplinka.

EESRK kartoja, kad siekiant didesnio saugumo pageidautina koordinuoti veiksmus sudarant su trečiosiomis šalimis dvišalius susitarimus dėl įlaipinimo į laivą. Jis taip pat ragina ES imtis veiksmų, kadangi Pietryčių Azijoje ir Afrikoje daugėja ginkluoto prekybinių laivų apiplėšimo ir piratavimo jūroje atvejų.

2. Įvadas

2.1 Dabartiniame Komunikate dėl integruotos jūrų politikos Europos Sąjungai ir pridedamame veiksmų plane, kuriame toliau plėtojami 29 konkretūs veiksmai, atsižvelgiama į ES institucijų

bei suinteresuotų subjektų pareikštą nuomonę dėl atitinkamos žaliosios knygos.

2.2 Beprecedentis dėl žaliosios knygos pradėtas konsultacijų ciklas buvo baigtas plačiu sutarimu, kad reikia holistinio, integruoto, tarpsektorinio, strateginio požiūrio į vandenynus. Remtinai siekis pakeisti susiskaldymą, keliantį nenumatytų padarinių, plačia vizija.

2.3 EESRK pritaria simbolinei Komunikato minčiai, kad Europa visuomet buvo ir yra jūrinė valstybė. Visoms 29 veiksmų plano priemonėms pritaria (pateikiant konkrečias pastabas), tačiau jų nepakanka.

3. Bendros pastabos

3.1 Aplinkos aspektai

3.1.1 EESRK nuomone, labai svarbu išlaikyti jūrų aplinkos vientisumą ir užtikrinti, kad dėl įvairios žmogaus veiklos poveikio jūrų aplinkai, ji nepradėtų pamažu nykti.

3.1.2 EESRK teigiamai vertina Komisijos planus sutelkti dėmesį į tai, kad tarptautinis bendradarbiavimas taptų veiksmingesnis, politika — labiau integruota, būtų įgyvendinami esami teisės aktai ir skatinamos aplinkosaugos technologijos (Šeštoji Bendrijos aplinkosaugos veiksmų programa — 6-oji AVP). Reikėtų pabrėžti Jūros apsaugos nuo taršos iš sausumoje esančių šaltinių ⁽⁶⁾ konvencijos įgyvendinimą.

3.1.3 Vandenynai jau dabar sugeria vis daugiau dėl pernelyg didelės oro taršos atmosferoje besikaupiančių CO₂ ir kitų šiltnamio dujų ir manoma, kad šis procesas tęsis. Dėl to kylantis vandenynų rūgštingumas gali vis labiau kenkti jūrų aplinkai. Būtina toliau plėsti šių padarinių jūrai tyrimus, taip pat vystyti aplinkai palankius CO₂ sugėrimo metodus. Be to, jūros energijos išteklių bus svarbūs siekiant įvairinti Europos energijos tiekimą.

3.1.4 Komunikate neatsižvelgiama į didelę jūrų ir upių taršą nafta dėl pramoginių laivų veiklos, ypač turint omenyje pakrančių valstybių, prie kurių šie laivai dažniausiai plaukioja, pažeidžiamumą ⁽⁷⁾. Be to, jūrų aplinkos taršos problema didėja dėl karinių laivų veiklos, kuriai netaikomos ES taisyklės ir kuri vis labiau kenkia aplinkai ir turizmui.

⁽⁶⁾ 1974 6 4, Paryžius, su pakeitimais, padarytais 1986 3 26 protokolu. Šią konvenciją pakeitė Šiaurės Rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos konvencija (OSPAR), priimta 1992 m. rugsėjo mėn. Paryžiuje ir įsigaliojusi 1998 m. kovo mėn.

⁽⁷⁾ IMO/FAO/UNESCO-IOC/WMO/WHO/IAEA/UN/UNEP jungtinė mokslinė jūrų aplinkosaugos ekspertų grupė (GESAMP).

3.1.5 EESRK dar kartą kartoja, kad laivybos sektoriuje deginamas prastos kokybės kuras, nes naftos perdirbimo įmonės netiekia geresnės kokybės kuro. Jis remia pasaulinio masto iniciatyvas spręsti bunkerinio kuro kokybės klausimą⁽⁹⁾, siekiant esminių teigiamų pokyčių laivų išmetamų teršalų atžvilgiu.

3.1.6 Jūrų ir oro tarša iš visų šaltinių kenkia jūrų aplinkai ir žmonių sveikatai bei turi socialinių ir ekonominių padarinių. Esama pakankamai priemonių jūrų taršai iš laivų kontroliuoti ir mažinti, įskaitant baudas teršėjams, ir šios priemonės turėtų būti griežtai vykdomos. Vis dėlto nėra panašios sistemos jūrų ir upių taršos iš kitų šaltinių problemai spręsti (pvz., pramonės, urbanistinė ir žemės ūkio veikla, pesticidai). EESRK nuogaštuoja, kad nesiimant plataus masto veiksmingų priemonių, pakrančių ir jūrų turizmui — didžiausiai Europos su jūromis susijusiai pramonei — kils pavojus. Tokios priemonės padėtų išsaugoti jūrų aplinkoje esančios gyvybės, įskaitant žuvų išteklius, gausą ir įvairovę.

3.1.7 EESRK pabrėžia būtinybę susitarti dėl ES ir pietinių Viduržemio jūros šalių dvišalio susitarimo pagal kaimynystės politikos kasmetinius veiksmų planus. Susitarimas užtikrintų, kad atitinkamos trečiosios šalys su ES valstybėmis narėmis dalyvis atsakomybe už švarias jūras kontroliuodamos išmetamus į orą teršalus ir į upes ištekančias skystas atliekas (pvz. Nilo delta). Pagrindinis tikslas būtų išsaugoti bendrą Viduržemio jūros paveldą.

3.2 Socialiniai aspektai

3.2.1 Komunikate pabrėžiama žmogiškojo veiksnio svarba jūrų sektoriaus branduoliuose. Siekiant veiksmų plane išdėstytos tvarios jūrų politikos ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų pusiausvyros, reikėtų tinkamai atsižvelgti į socialinę dimensiją.

3.2.2 EESRK džiaugiasi, kad socialiniai partneriai (ETF ir ECSA) susitarė tam tikras 2006 m. TDO Darbo jūroje konvencijos nuostatas įtraukti į Bendrijos teisę. Jis nori, kad visame pasaulyje būtų įgyvendinami darbo jūroje reikalavimai, kuriais pagal konvenciją visiems jūrininkams būtų kaip įmanoma greičiau užtikrinamos vienodos sąlygos. Taip pat svarbu, kad valstybės narės ratifikuotų atitinkamas tarptautines su žuvininkystės sektoriumi susijusias priemones, įskaitant TDO 2007 m. darbo žvejybos sektoriuje konvenciją.

3.2.3 Kalbant apie veiksmų planą dėl ES jūrininkų kvalifikacijos kėlimo, EESRK atkreipia dėmesį į TJO JRAB⁽⁹⁾ konvencijos, kurioje nustatyti visuotiniai rengimo ir atestavimo reikalavimai, peržiūrą. Bet kuris ES pasiūlymas turėtų atitikti TJO ir TDO normas.

⁽⁹⁾ 2008 2 13 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos rūšių derinimo transporto srityje, TEN 305, CESE 269/2008, 2008 2 13.

⁽⁹⁾ TJO: Tarptautinė jūrų organizacija, JRAB: Jūrininkų rengimo, atestavimo ir budėjimo normatyvai.

3.2.4 EESRK, glaudžiai bendradarbiaudamas su socialiniais partneriais, pritaria išimčių, dėl kurių jūrininkams ir žvejams netaikomi ES darbo teisės aktai, peržiūrai ir prašo paaikškinimo dėl Darbo jūroje meistriškumo sertifikato. Reikėtų aptarti ES vidaus keltų paslaugų sektoriuje privalomo, o kitų paslaugų sektoriuje — savanoriško jūrininkų darbo jūroje meistriškumo sertifikato galimybę.

3.2.5 Skatinimas rinktis jūrininko profesiją gali būti veiksmingas tik tada, jei ištekliai bus skiriami aukštesnės kokybės standartams, siekiant didinti ES jūrininkų konkurencinius pranašumus kokybės, o ne kainos atžvilgiu.

3.2.6 Didėjantis kvalifikuotų jūrininkų trūkumas turi nerimą keliančių pasekmių ES jūrų saugos infrastruktūrai ir, jei ES ir valstybės narės nespės šios problemos bendromis pastangomis, tokių pasekmių tikimybė didės. Jei nebus jūrininkų, Europai trūks žmonių, turinčių būtinų žinių ir patirties pagrindinei laivybos veiklai, kuriai ypač svarbi sauga, (laivų apžiūra, tikrinimas, teisės aktai, draudimas, laivų eismo reguliavimo paslaugos, gelbėjimas, pakrantės apsauga ir laivavedyba) vykdyti. Be to, jūrų sektoriaus branduoliai gali persikelti į kitus regionus. Vykdomi veiksmai pasirodė nepakankami ir EESRK apgailestauja, kad iki 2009 m. pabaigos Komisija neketina šio klausimo nagrinėti.

3.2.7 EESRK kelia nerimą, kad kai kuriose valstybėse narėse daugelis meta jūreivystės mokyklas arba jau dirbantys jūrininkai anksti apsisprendžia palikti jūreivio profesiją. ES jūrininko profesijai gali kilti rimtas pavojus, jei nebus skubiai atkreiptas dėmesys į dabartinę krizę; holistinės strategijos sprendimai turėtų būti skirti jūrininko profesijos patrauklumui didinti. Socialinių partnerių (ESCA ir ETF) taikomas karjeros planavimo galimybių klasifikatorius turėtų būti toliau vystomas. Priemonės jūrininko profesijos patrauklumui didinti turėtų būti siejamos su priemonėmis šiai profesijai išlaikyti.

3.2.8 „Plaukiojantis universitetas“ kelionėje dalyvaujantiems studentams suteikia galimybę įgyti praktinės darbo jūroje patirties. Europos Komisija turėtų svarstyti vandenyne plaukiojančio universiteto idėją, turėdama omenyje gerų rezultatų pasiekusių studentų skatinimą rinktis jūrininko profesiją. Panašiai didžiuosiuose Europos uostuose būtų galima steigti „Harbour school“⁽¹⁰⁾ pobūdžio mokyklas, kuriose pradinių (galbūt ir vidurinių) klasių vaikams vietoje, kadangi tai yra paprasčiau ir arčiau jūros, visi dėstomi dalykai būtų siejami su žiniomis apie jūrinę aplinką ir laivus ir teikiami laivybos pagrindai.

⁽¹⁰⁾ Žr. „New York Harbor School“
<http://www.newyorkharborschool.org>

3.2.9 EESRK prašo Komisijos išnagrinėti dabartinę gerąją valstybių narių vidurinio mokslo patirtį, susijusią su jūrininko profesijos pasirinkimo patrauklumu.

3.2.10 Kalbant apie avarijas jūroje, būsima ES politika turėtų remtis šiais klausimais:

- Pakrančių valstybės turėtų vykdyti savo įsipareigojimus užtikrinti jūrų saugą bei aplinkos apsaugą. Tam reikia griežtesnių laivų registravimo taisyklių, veiksmingo stebėsenos bei pagalbos tinklo, pasitelkiant palydovinių laivų stebėjimą ir gerai aprūpintus jūrų ir oro patrulius.
- Sunkių jūrinių avarių prevencija neturėtų būti nukreipta prieš žmogiškąjį veiksni jūrininkams užkraunant pernelyg didelę atsakomybę. Ji turėtų būti grindžiama integruota sistema, kuri padėtų sumažinti žmogiškųjų klaidų (kapitono ir įgulos) tikimybę pasitelkiant modernius elektroninius saugos įrenginius ir ieškant geresnio laivų projektavimo sprendimų bei geresnės įrangos. Jūrų teisės sistema turėtų sąžiningai ir aiškiai paskirstyti atsakomybę jūrininkams, pakrančių apsaugai, laivų savininkams, laivų registrams ir jūrų valdymo institucijoms.

3.2.11 Jūrininkams ypač pavojingomis oro sąlygomis gali tekti imtis veiksmų, gerokai pranokstančių jų įprastines pareigas. TJO generalinis sekretorius yra pasakęs, kad dėl gamtos įtakos darbo aplinkai jūrininkai kartais patenka į įvairias situacijas, kurioms tik iš dalies galima arba visiškai neįmanoma pasirėngti. Tai, kaip jie reaguoja, yra tikras jų drąsos išbandymas ir ši drąsa turi būti pripažinta⁽¹⁾. Komisija, siūlydama būsimo kovos su avarijomis jūroje priemonės, turėtų atsižvelgti į šias pastabas.

3.3 Ekonominiai klausimai

3.3.1 Būsimo Komunikatu dėl ES jūrų transporto politikos (2008–2018 m.) reikėtų sukurti tinkamą sistemą, kuri skatintų investuoti į laivybą ir sustiprintų Europos laivybos pirmaujančias pozicijas pasaulio mastu bei jos kaip katalizatoriaus vaidmenį jūrų sektoriaus branduolyje.

3.3.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pripažįsta pasaulio pramonės visuotinių taisyklių būtinybę, tarptautinio jūrų sektoriaus reglamentavimo svarbą ir paramą ieškant reglamentavimo problemų sprendimų tarptautinėse organizacijose (pvz., TJO). Iš tiesų, visuotinis laivybos pobūdis,

⁽¹⁾ TJO apdovanojimas už išskirtinę drąsą, 2007 11 19.

pasaulinė laivybos darbo rinka ir Europos laivybos konkurencinumas pasaulio rinkoje yra temos, į kurias turėtų būti atsižvelgta.

3.3.3 Dar kartą pakartotina, kad reikia didinti esamo uostų pajėgumo ir paslaugų veiksmingumą, sudaryti sąlygas uostų pajėgumui didinti ir gerinti susisiekimą su nuo pakrantės nutolusiomis teritorijomis.

3.3.4 EESRK pažymi, kad atsižvelgta į daugelį jo pasiūlymų, pvz., kad ES valstybės narės ir kitos valstybės pagreitintų TJO konvencijų ratifikavimą, taip pat į pasiūlymus dėl uostų vystymo, oro taršos iš laivų mažinimo, daugiasektoriinių branduolių ir Europos jūrų sektoriaus branduolių tinklo kūrimo. Taip pat pripažinta, kad Europos laivyba vaidina svarbų vaidmenį Europos ir tarptautinėje prekyboje bei Europos piliečių kasdieniame gyvenime.

3.3.5 Kalbant apie „Europos jūrų transporto erdvę be kliūčių“, EESRK nuomone⁽¹²⁾, komunikate pabrėžiama, kad ši koncepcija susijusi tik su virtualios jūrų zonos, kurioje bus supaprastinti administraciniai ir muitinės formalumai bei palengvinta prekyba bendrojoje ES rinkoje, kūrimu. EESRK pažymi, kad Komisija pradėjo konsultaciją, siekdama priimti tolesnius pasiūlymus dėl veiksmingo koncepcijos įgyvendinimo.

3.3.6 EESRK mano, kad ES valstybės narės gali glaudžiau bendradarbiauti ir (arba) koordinuoti savo veiklą tarptautinėse organizacijose, nekenkdamas sau kaip atskiroms dalyvėms. ES valstybių narių patirties indėlis į tarptautines organizacijas yra labai vertinamas ir turėtų būti ne menkinamas, bet didinamas.

3.3.7 EESRK pritaria siekiui panaudoti ES politinį spaudimą trečiosioms šalims, kad jos ratifikuotų ir vykdytų pagrindines tarptautines jūrų konvencijas. Europos uostų valstybės kontrolė turėtų tikrinti, ar ES ir trečiųjų šalių laivai laikosi tarptautinių aplinkos ir socialinių standartų.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pakrančių regionai ir salos

4.1.1 Džiugina tai, kad atsižvelgta į EESRK pasiūlymus dėl pakrančių turizmo skatinimo ir ES pakrančių regionų finansavimo duomenų bazės. Salos turėtų tapti vienu pagrindinių ES rūpimų klausimų taikant šias priemones:

- gerinti salų infrastruktūrą, kad būtų skatinamas jūrų turizmas;

⁽¹²⁾ Nuomonė dėl Žaliosios knygos *Link Europos Sąjungos būsimo jūrų politikos* COM(2006) 275, OL C 168, 2007 7 20, p. 50–56; Nuomonė dėl *Bendros ES uostų politikos*, OL C 168, 2007 7 20, p. 57–62; Nuomonė dėl *Jūros greitkelių logistikos grandinėje*, TEN 297, CESE 1204/2007, 2007 12 18.

- įvairia veikla (kultūrine ir sportu) pratęsti turizmo salose laikotarpį;
- gerinti salų ir žemyno komunikaciją ES lėšomis remiamomis naujomis technologijomis;
- parūpinti natūralią aplinką tausojančių vandens gėlinimo įrenginių spręsti vandens stygiaus problemai, kuri taps vienu pagrindinių Viduržemio jūros regiono iššūkių.

4.2 Arkties vandenynas ir santykiai su trečiosiomis šalimis

4.2.1 EESRK palankiai vertina pasiūlymus dėl glaudesnio bendradarbiavimo valdant Viduržemio ir Juodąją jūras, dėl plėtros ir Europos kaimynystės politikos sričių bei dėl Šiaurės dimensijos.

4.2.2 Maždaug 20–30 proc. pasaulio neatrastų naftos išteklių glūdi Arkties vandenyno gelmėse. Dėl klimato kaitos nuo 2015 m. Arkties vandenyno keliai bus didžiąją metų dalį atviri laivybai. Atverti Arkties vandenyno kelius patrauklu atstumo ir saugos sumetimais, pvz., kelias iš Šanchajaus į Roterdamą yra 1000 mylių trumpesnis nei per Sueco kanalą. Dėl trumpesnių kelių žymiai sumažėtų laivų suvartojamo kuro ir išmetamų teršalų kiekis. EESRK pažymi, kad atsižvelgiant į teisinių ir aplinkos problemų grėsmę keletui šalių bus būtina paaiškinti tarptautinę teisę dėl jūros ledo Arkties vandenyne. Šiomis aplinkybėmis Komitetas susidomėjęs laukia žadėto pranešimo dėl Arkties vandenyno, kuris apims klimato kaitos geopolitines pasekmes. Reikėtų iš anksto ištirti ir šių naujų Arktikos laivų kelių naudojimo galimą poveikį aplinkai.

4.3 Jūrų priežiūra

4.3.1 EESRK pritaria pasiūlymams dėl Europos jūrų priežiūros tinklo ir aktyvesnio valstybių narių pakrančių apsaugos tarnybų bendradarbiavimo. Tokiomis priemonėmis būtų skatinama jūrų sauga ir saugumas, žvejybos ir išorės sienų kontrolė bei saugoma jūrų aplinka.

4.4 Jūrų ir upių tarša

4.4.1 Kitas klausimas, kur ES turėtų dėti daugiau pastangų Veiksmų plane, yra upių ir jūrų (ypač Baltijos ir Juodosios) tarša iš sausumoje esančių šaltinių. Politiniais sumetimais būtų tikslinga šias problemas spręsti ne dvišaliu, bet daugiašaliu lygiu.

4.5 Žuvininkystė

4.5.1 Atsižvelgdamas į grėsmingą jūros rūšių sumažėjimą ar išnykimą EESRK pabrėžia būtinybę racionaliai naudoti žuvų išteklius. Pasiūlymai dėl žuvininkystės valdymo — teisingas kelias. Žvejyba yra viena pavojingiausių profesijų, todėl reikia labiau stengtis, kad būtų stiprinama profesionalių žvejų saugos kultūra. Visų pirma būtina apsvarstyti saugos priemones, skirtas mažesniems kaip 24 metrų ilgio žvejybos laivams (šios priemonės

nereglamentuojamos nei tarptautinėse konvencijose, nei ES direktyvose). EESRK pažymi, kad būtinos rūšių apsaugos priemonės turi ir socialinių pasekmių, kurias būtina apsvarstyti: žvejai rizikuoja gyvybe ir plaukia į jūrą dažnai todėl, kad neturi iš ko gyventi.

4.5.2 Žvejo profesija kelia didelių fizinių ir finansinių pavojų, todėl vis daugiau žmonių jos atsisako. Skubiai reikalingi ES projektai ir programos žvejybos laivuose naudojamoms technologijoms vystyti. Kalbant apie keitimąsi gerąja žvejo profesijos patrauklumo skatinimo patirtimi, EESRK rekomenduoja platinti neseniai Europos socialinių partnerių „Europêche“ ir Europos mokymo fondo (EMF) bendrai išleistą „Avarijų jūroje prevencijos ir žvejų saugos vadovą“. Taip pat svarbu, kad valstybės narės pagreintintų 2007 m. birželio mėnesį priimtos TDO darbo žuvininkystės sektoriuje konvencijos ratifikavimo procesą. Pagaliau reikėtų siekti, kad žuvininkystė būtų tvari ir dėl to patrauklesnė.

4.6 Laivų perdirbimas

4.6.1 Neseniai pareikštoje nuomonėje dėl *Žaliosios knygos dėl geresnio laivų išmontavimo* COM(2007) 269 EESRK išreiškė susirūpinimą dėl to, kad „pasaulyje labai trūksta aplinkos ir socialinio tvarumo principus atitinkančios išmontavimo įrangos“. „Ši padėtis pablogės dėl didelio laivų, kurie baigiami eksploatuoti, skaičiaus (visame pasaulyje palaipsniui mažinant viengubo korpuso naftos tanklaivių eksploatavimą)“⁽¹³⁾ Įranga ir darbo sąlygos Pietų Azijoje, kur perdirbama daugiausia laivų, turėtų būti gerinamos, kad atitiktų tarptautiniu mastu priimtus standartus.

4.6.2 EESRK remia tarptautiniu lygiu pasiektą pažangą dėl veiksmingo, saugaus ir aplinkos požiūriu tvaraus susidėvėjusių laivų išmontavimo. Prioritetas yra priimti privalomą Konvenciją iki 2008–2009 m., o iki to laiko remti TJO gaires. Pagal šį tarptautiniu mastu sutartą lyginamąjį standartą būtų nustatomi aiškūs laivų savininkų įsipareigojimai teikti informaciją apie jų laivuose gabenamas potencialiai pavojingas medžiagas ir būtiniausi reikalavimai perdirbimo aikštelėms, atsižvelgiant į sveikatos ir saugos nuostatas bei pavojingų medžiagų tvarkymą.

4.7 Įlaipinimo į laivus susitarimai ir saugumas

4.7.1 Keletas ES valstybių narių, siekdamas didesnio saugumo, nusprendė su trečiosiomis šalimis sudaryti dvišalius įlaipinimo į laivus susitarimus. EESRK dar kartą kartoja, kad ES valstybių narių koordinuotas požiūris į tokias iniciatyvas yra pageidautinas, taip pat kaip ir koordinuotas darbo pasiskirstymas tarp valstybių narių, įskaitant jų karines jūrų pajėgas, taikant šias taisykles. Kita galimybė — ES valstybės narės galėtų nedelsdamos ratifikuoti Kovos su neteisėtais veiksmais (SUA) protokolus, kurie apima priemones laivybos operatorių teisėms komerciniams interesams ir jūrininkų žmogaus teisėms apsaugoti.

⁽¹³⁾ Nuomonė dėl *Žaliosios knygos dėl geresnio laivų išmontavimo* COM(2007) 269, CESE 1117/2007 (2007 12 13).

4.7.2 EESRK nerimauja dėl paplitusių prekybinių laivų užpuolimų ir gausėjančių ginkluotų plėšimų ir piratavimo jūroje atvejų, visų pirma pietryčių Azijoje ir Afrikoje. Jis ragina ES imtis veiksmų, kad prekybinius laivus pavojinguose vandenyse lydėtų karinės jūrų pajėgos.

4.8 Krante naudojama elektros energija

4.8.1 Kaip priemonę iš prisišvartavusių laivų išmetamoms šiltnamio dujoms mažinti Europos Komisija siūlo naudoti kranto elektros energiją (Veiksmų planas). Naudojant šią elektros

energiją, laivuose nebus deginamas kuras ir šitaip nebus išmetami oro teršalai (SO_x, NO_x ir PM) ir CO₂.

4.8.2 EESRK šį pasiūlymą remia; tačiau atkreipia dėmesį į šias pastabas: gali nebūti vienintelio sprendimo, tinkančio visiems laivų tipams; krante elektros energija gali būti gaunama elektrinėse, deginančiose kurą ir anglį, taigi, gaminančiose papildomą CO₂ kiekį, o tai sumažintų pasiūlymo naudą. Todėl Komitetas skatina Komisiją atsižvelgti į pirmiau minėtas pastabas siekiant pasiūlyti visuotinę tikslingą politiką.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamento (EB) Nr. 1172/98 dėl krovinių vežimo keliais statistinių ataskaitų nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais

COM(2007) 778 galutinis — 2007/0269 (COD)

(2008/C 211/08)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 285 straipsnio 1 dalimi, 2008 m. vasario 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamento (EB) Nr. 1172/98 dėl krovinių vežimo keliais statistinių ataskaitų nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 145 nariams balsavus už ir 2 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę ⁽¹⁾ dėl siūlomo dokumento.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Šiuo metu rengiama Komiteto nuomonė dėl reguliavimo procedūros su tikrinimu [COM(2007) 741 galutinis, COM(2007) 822 galutinis, COM(2007) 824 galutinis ir COM(2008) 71 galutinis].

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Netaršios ir konkurencingos MVĮ. Programa, skirta padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms laikytis aplinkosaugos teisės aktų

COM(2007) 379 galutinis — SEC(2007) 906, SEC(2007) 907, SEC(2007) 908

(2008/C 211/09)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Netaršios ir konkurencingos MVĮ. Programa, skirta padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms laikytis aplinkosaugos teisės aktų.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. kovo 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Franco Chiriaco.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 109 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą sukurti specialią programą, padėsiančią MVĮ laikytis aplinkosaugos teisės aktų atsižvelgiant į šių teisės aktų sudėtingumą ir MVĮ ekonominę ir socialinę svarbą Europos ekonomikai. Vis dėlto, šiomis aplinkybėmis EESRK mano, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas labai mažoms įmonėms turint omenyje struktūrinius sunkumus, dėl kurių jos tampa labiau pažeidžiamos.

1.2 EESRK, suvokdamas, su kokiais sunkumais susiduria MVĮ laikydamosi itin sudėtingų aplinkosaugos teisės aktų, palankiai vertina priemonių, kurios padėtų geriau juos suprasti, kūrimą. Nors pastarąjį dešimtmetį vis didesnis dėmesys būdavo skiriamas socialinei ir ypač aplinkosauginei įmonių atsakomybei, tačiau verslo pasaulyje įmonių socialinė atsakomybė dar nėra suvokiama kaip įmonės konkurencinio pranašumo veiksnys.

1.3 EESRK mano, kad Komisijos iniciatyva sukurti specialią programą, padėsiančią MVĮ laikytis aplinkosaugos teisės aktų, yra labai svarbus pirmasis žingsnis.

1.4 Komiteto nuomone, Komisija MVĮ atžvilgiu turi imtis iniciatyvos nustatydamas struktūruotą įmonių bendradarbiavimo vietas lygiu sistemą. Šioje srityje ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tarpvalstybiniam bendradarbiavimui.

1.5 Visų pirma labai svarbu:

— užtikrinti aplinkosaugos teisės aktų vienodumą atsižvelgiant į jų itin sudėtingą pobūdį — suderinti juos nacionaliniu lygiu siekiant didesnio teisinio nuoseklumo,

— supaprastinti ir plėsti teisinę sistemą, be kita ko, gerinti įstatymų kokybę paprastumo ir aiškumo požiūriu,

— šalinti biurokratinės kliūtis ir mažinti administracinę naštą,

— kurti MVĮ prienamesnes, konkrečioms poreikiams pritaikytas sektorių aplinkosaugos vadybos sistemas,

— kaupti patirtį, ypač pasitelkiant MVĮ asociacijas, mokant vietinius ekspertus teikti profesionalią pagalbą MVĮ,

— restruktūrizuoti programos finansinius išteklius skiriant juos supaprastinimui ir veiksmingumo didinimui, ir

— gerinti komunikaciją ir informavimą, ypač skleidžiant geriausių praktiką.

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1 Komisijos komunikat⁽¹⁾ tikslas — padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) veiksmingai naudoti energiją ir išteklius. Tai daroma kuriant teisinę sistemą ir priemones, kurios sustiprina įvairių sričių politiką ir vykdomas iniciatyvas, pritaikant jas prie mažesniųjų įmonių specifinių savybių. Šiuo tikslu komunikate siūloma sukurti programą, padedančią MVĮ įgyvendinti Europos aplinkosaugos teisės aktus. Pagal šią programą bus skirtas finansavimas paramos tinklams, sudaryta paprastesnė galimybė naudotis aplinkosaugos vadybos sistemomis ir ugdomas didesnis įmonių sąmoningumas aplinkos apsaugos klausimais.

⁽¹⁾ COM(2007) 379 galutinis.

2.2 Nors pavienėse MVĮ dirba mažiau kaip 250 darbuotojų, tačiau iš viso Europos Sąjungoje veikia apie 23 milijonai MVĮ, kurios sudaro apie 99 proc. visų ES įmonių ir sukuria 57 proc. ES bendrosios ekonominės pridėtinės vertės. Kadangi MVĮ tenka toks didelis procentas ES ekonomikos apyvartos, jų poveikis aplinkai yra didelis.

2.3 Daug įmonių nesuvokia, kokį poveikį jų veikla daro aplinkai, ir dauguma jų iš tiesų mano, kad toks poveikis mažas arba jo iš viso nėra. MVĮ taip pat linkusios manyti, kad jos laikosi teisės aktų, nebent joms nurodoma, jog yra priešingai. Tokiomis aplinkybėmis MVĮ veikla gali sukelti didelį pavojų darbuotojų sveikatai ir saugumui ir kelti didelę grėsmę aplinkai. Jeigu vykdydamos savo ekonominę veiklą MVĮ neatsižvelgs į aplinkosaugą, jos taip pat gali prarasti geresnės aplinkosaugos vadybos ir ekologinių naujovių teikiamą ekonominę naudą.

2.4 Komisijos siūlomą aplinkosaugos reikalavimų atitikties paramos programą sudaro priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad MVĮ sumažins savo veiklos poveikį aplinkai ir laikysis galiojančių teisės aktų. Programos uždavinys — sumažinti reikalavimų vykdymo naštą sukuriant priemones ir politiką aplinkosaugos aspektams į MVĮ pagrindinę ūkinę veiklą įtraukti.

2.5 Komunikate nurodytos priemonės taip pat apima specialiai MVĮ skirtos informacijos platinimą, paramos tinklų rėmimą ir mokymą, ugdantį vietos lygmens aplinkosaugos ekspertus.

2.6 Programos priemonės bus finansuojamos LIFE+ lėšomis (2007–2013 m. — 5 milijonai eurų) numatant papildomą finansavimą skirti iš Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos (angl. CIP) ir struktūrinių fondų.

2.7 Jau pradėjo veikti interneto svetainė, kurioje septyniomis kalbomis pateikiama MVĮ skirta informacija apie ES aplinkos politiką, taip pat planuojama parengti vadovus apie energijos efektyvumą, oro taršą, atliekų gamybą ir teršalų išmetimą į vandenį ir dirvožemį. Be to, bus išspausdintas finansavimo galimybių vadovas.

2.8 Nuo 2008 m. įgyvendinant programą dalyvaus ir naujasis verslo ir inovacijų paramos tinklas. Jis ir kiti MVĮ paramos tinklai atliks svarbų vaidmenį teikdami pagalbą MVĮ diegiant Europos aplinkos politiką į savo gamybinius procesus.

2.9 Prie komunikato pridėtame Komisijos tarnybų darbo dokumente pristatoma keletas konkrečių atvejų ir geros praktikos pavyzdžių, kuriuos MVĮ įgyvendino skirtingose Europos ir pasaulio vietose.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos programą visų pirma todėl, kad joje pripažįstama MVĮ svarba ir vertingumas ekonomikai ir Europos visuomenei.

3.2 Į tai atsižvelgdamas, EESRK pabrėžia 2000 m. birželio 19–20 d. ⁽²⁾ Feiros Europos Vadovų Tarybos sprendimo patvirtinti Europos mažųjų įmonių chartiją ⁽³⁾ svarbą ir jos teiginį, kad „Mažosios įmonės yra Europos ekonomikos pagrindas. Jos sukuria daugiausia darbo vietų ir skatina naujas verslo idėjas“. Vienas iš chartijos prioritetų — skatinti verslo augimą ir konkurencingumą ne tik vietos lygmeniu, bet ir globalizuotos rinkos sąlygomis.

3.3 Į savo valdymo sistemą įmonės privalo įtraukti poveikio aplinkai įvertinimą. Todėl turint omenyje, kad dauguma MVĮ — ypač mažos ir labai mažos įmonės — paprastai netaiko aplinkos politikos, reikės įvesti integruotą aplinkos valdymą kartu užtikrinant kuo mažesnę administracinę našą.

3.4 Pirmasis žingsnis — kelti sąmoningumą, kad tokia praktika nebūtų vertinama kaip paprasčiausios kliūtys ar papildomos išlaidos, bet kaip priemonė gerinti įmonės konkurencingumą ir kurti ilgalaikę pridėtinę vertę.

3.5 MVĮ, kurios sugeba nuolat stebėti šiuos veiksmus, pavyzdžiui, naudodamosi aplinkos vadybos sistemomis, taip pat gali plėsti kontroliuojamas valdymo sritis ir viename strateginiame plane suderinti tiek atitinkamus ekonominius ir finansinius duomenis, tiek ir su įmonės socialiniu bei aplinkosauginiu poveikiu susijusius rodiklius ⁽⁴⁾. Taigi, papildomai prie ekonominės ir aplinkosauginės naudos, gaunamos veiksmingai ir racionaliai naudojant išteklius, pakeitus darbo organizavimo metodus kartu užtikrinama ir sauga darbo vietoje.

3.6 Todėl EESRK sutinka, kad reikia priimti ilgalaikę strategiją, o valstybės narės ją turi skubiai įgyvendinti.

4. Konkrečios pastabos

Pastabos dėl Komisijos veiksmų plane siūlomų priemonių

4.1 Geresnio reguliavimo principų taikymas formuojant ir įgyvendinant politiką. Šiame kontekste geresnis reguliavimas reiškia aktyvesnį MVĮ dalyvavimą kuriant aplinkos politiką, kuri remiasi geriausios praktikos tyrimu. Tinkamai nustatyta ir skatinama geriausia praktika yra ekonomiškai veiksmingiausia aplinkosaugos teisės aktų įgyvendinimo rėmimo priemonė. Tikslas

⁽²⁾ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_en.pdf

⁽⁴⁾ Žr. Remiantis OECD duomenimis atlikta lyginamoji MVĮ ir stambiose įmonėse taikomos aplinkosaugos vadybos, aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir naujovių diegimo analizė (angl. *A Comparative Analysis of the Environmental Management, Performance and Innovation of SMEs and Larger Firms based on the OECD database*), Julien Labonne, 2006 m. liepos mėn.

sumažinti administracinę naštą ir šalinti biurokratinę kliūtis ES, nacionaliniu bei regioniniu lygmeniu ir didinti aiškumą turi būti numatytas ne tik galimiems naujiems teisės aktams, į jį taip pat turėtų būti atsižvelgiama persvarstant šiuo metu galiojančias teisinės nuostatas.

4.2 Prieinamesnės, konkretiems poreikiams pritaikytos aplinkosaugos vadybos sistemos: aplinkos apsaugos klausimų įtraukimas į strateginius sprendimus siekiant augimo ir inovacijų sudarys įmonėms sąlygas ne tik laikytis šiuo metu galiojančių teisės aktų, bet ir vykdyti novatorišką, racionalesnę veiklą atsižvelgiant į iniciatyvų laisvę ir nustatytus parametrus konkretiems mažų ir labai mažų įmonių reikalavimams patenkinti. Konkrečiai kalbant, būtina skatinti įgyvendinti aplinkosaugos vadybos sistemas (pvz., EMAS arba ISO). Aplinkosaugos vadybos ir audito sistemoje (EMAS) tai būtų galima pasiekti, pavyzdžiui, įtraukiant MVĮ palankias nuostatas į atitinkamą reglamentą, įgyvendinant su MVĮ struktūra suderintas taisykles⁽⁵⁾ ir laipsniškai mažinant tikrinimus ir prašymus teikti informaciją iš įregistruotų įmonių. Visu tuo siekiama skatinti MVĮ prisijungti prie sistemos, nes šiuo metu tik Italijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje registravimosi lygis yra pakankamai aukštas. EESRK tikisi, kad Komisija atsižvelgs į šiuos pasiūlymus ir į 2006 m. liepos mėn. EESRK nuomonę dėl klimato kaitos ir pilietinės visuomenės⁽⁶⁾, ypač persvarstydama dabartinę EMAS sistemą. Galiausiai EESRK ragina Komisiją ieškoti naudingų aspektų įvairiuose vietos ir regionų lygmens neoficialiuose bei nekodifikuotuose dokumentuose siekiant plėsti dabartines aplinkosaugos vadybos sistemas, kadangi tik tiesioginis MVĮ ir MVĮ asociacijų dalyvavimas vietos lygmeniu gali padėti pakeisti dabartinę padėtį.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

4.3 Tikslinė finansinė parama ir daugiametė finansinė programa: daugybė sukurtų finansinių priemonių gali sukelti painiavą ir reikšti, kad tokios priemonės netaikomos veiksmingai. Todėl EESRK tikisi, kad Komisija kuo greičiau išleis planuojamą vadovą, kuriame bus aprašytos naujos projektų, skirtų skatinti MVĮ geriau laikytis aplinkosaugos teisės aktų ir mažinti poveikį aplinkai, finansavimo galimybės. Turėdamas omenyje ilgalaikę perspektyvą, Komitetas mano, kad visos su MVĮ susijusios priemonės turėtų priklausyti tai pačiai biudžeto eilutei.

4.4 MVĮ konsultavimo aplinkosaugos klausimais ekspertų telkimas vietos lygmeniu. Techninei pagalbai MVĮ teikti reikia profesionalių ekspertų. Šiuo tikslu būtina į šią veiklą įtraukti vietos lygmens MVĮ asociacijas ir institucijas. Be to, už teikiamas paslaugas turi būti nustatyta priimtina kaina, o MVĮ turi pajėgti mokėti ir įmonėje įdarbinti konsultantus.

4.5 Geresnė komunikacija ir kryptingesnis informavimas. Nauja, su MVĮ portalu susieta⁽⁷⁾ daugiakalbė tinklavietė, turi tapti pagrindiniu MVĮ paramos tinklų informacijos šaltiniu apie ES aplinkos politiką ir MVĮ. EESRK mano, kad itin svarbu užtikrinti skubų informacijos pateikimą ir ES institucijų bei MVĮ tiesioginius ryšius.

4.6 EESRK teigiamai vertina Komisijos iniciatyvą sukurti Europos įmonių tinklą — svarbų naują Europos paramos tinklą ES ir užsienio įmonėms. EESRK mano, kad labai svarbu, jog ES ir toliau vystytų MVĮ skirtas paslaugas, ypač tarptautinės prekybos ir investicijų, MVĮ ir stambių įmonių technologinio bendradarbiavimo, inovacijų, informavimo apie ES finansavimo šaltinius ir MVĮ mokslinių tyrimų programų srityse.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁾ Rekomendacijos vertintojams, kaip vertinti MVĮ, ypač mažąsias ir labai mažas įmones, pateiktos 2001 m. rugsėjo 7 d. Komisijos sprendimo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 761/2001 dėl organizacijų savanoriško dalyvavimo Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemoje (EMAS) įgyvendinimo rekomendacijų IV priede.

⁽⁶⁾ MAT/310, Kaip įveikti klimato kaitos problemas — pilietinės visuomenės vaidmuo.

⁽⁷⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index.htm>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Rekomendacijos 2001/331/EB, nustatančios minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus, persvarstymo

COM(2007) 707 galutinis

(2008/C 211/10)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. lapkričio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Rekomendacijos 2001/331/EB, nustatančios minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus, persvarstymo.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. kovo 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Josef Zbořil**.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už ir 3 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijai, kad aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse sistema turėtų **įgauti rekomendacijos formą**. Tačiau reiktų iš dalies pakeisti rekomendaciją, kad būtų lengviau ją įgyvendinti ir ji taptų veiksmingesnė. Pagal teisės aktus, skirtus konkrečioms sektoriams, tikrinimai, jų mastas ir vykdymas šiose pagrindinėse srityse yra teisiškai įpareigojantys visoje Bendrijoje.

1.2 Norint rekomendaciją taikyti veiksmingai, nepaprastai svarbu, kad ji būtų suprantama ir aiški. Todėl būtina **aiškiai apibrėžti aplinkosauginių tikrinimų**, atliekamų nustačius problemas, **taikymo sritį**.

1.3 Derinant tikrinimus Bendrijos teritorijoje ir sudarant vienodas sąlygas įmonėms **labai svarbu apibrėžti, išaiškinti ir suvienodinti terminus**. Bendrijos teisėje galima rasti kitokių šių terminų pavartojimo atvejų, ir jų apibrėžtys įvairiuose teisės aktuose gali skirtis. Todėl reiktų apskritai juos panagrinti išsamiau.

1.4 Be to, nepaprastai svarbu **nustatyti aplinkosauginių tikrinimų planavimo, vykdymo, tolesnių priemonių taikymo ir ataskaitų rengimo kriterijus**.

1.5 **Naudojantis tikrinimų valdymo sistema** reikia rekomenduoti taikyti šiuolaikinius vadybos metodus. Jie padeda nukreipti tikrinimus į pagrindines, aplinkosaugos požiūriu aktualias sritis, gerinti planavimą ir gali padėti nuolat gerinti aplinkos apsaugą.

1.6 Būtina **dar labiau suvienodinti priegios prie informacijos galimybes**, kaip tai numatyta galiojančiuose Bendrijos teisės aktuose. Pateikiama informacija turėtų padėti susidaryti bendrą vaizdą apie tikrinimų metu nustatytą faktinę padėtį, paskirtas korekcines priemones ir jų įgyvendinimą.

1.7 Siekiant dar labiau sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą ir užtikrinti didesnę tikrinimo ir vykdymo standartų suderinimą būtina remti IMPEL tinklo veiklą.

2. Komisijos dokumento turinys

2.1 Įgyvendinti Bendrijos aplinkos apsaugos teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą labai padeda tikrinimai. 2001 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Rekomendaciją 2001/331/EB, nustatančią minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus ⁽¹⁾.

2.2 Rekomendacijoje pateikti neįpareigojantys aplinkosauginių tikrinimų planavimo, vykdymo, tolesnių priemonių taikymo ir ataskaitų rengimo kriterijai. Ja siekiama, kad būtų labiau laikomasi Bendrijos teisės aktų ir kad visose valstybėse narėse tie teisės aktai būtų nuosekliai įgyvendinami ir taikomi.

2.3 Komisija atliko tyrimą dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo ir taikymo. Remiantis šio tyrimo rezultatais bus parengta nauja rekomendacijos versija, kuri bus pateikta 2008 m.

2.4 Visos valstybės narės pateikė rekomendacijos įgyvendinimo ataskaitas ir ataskaitas apie tai, kaip joms sekėsi tą rekomendaciją taikyti. Tenka konstatuoti, kad rekomendacijos taikymo procesas labai skiriasi ES valstybėse narėse. Nors rekomendaciją iš dalies įgyvendino beveik visos valstybės narės,

⁽¹⁾ OL L 118, 2001 4 27, p. 41.

tačiau tik keletas jų įgyvendino visiškai. Be to, ir aplinkosauginiai tikrinimai Bendrijoje vyksta labai skirtingai. Dėl šių skirtumų iškraipoma įmonių konkurencija.

2.5 Pagrindinių skirtumų, kuriuos reikėtų šalinti, daugiausia yra šiose srityse:

2.5.1 Taikymo srities apibrėžimas

2.5.1.1 Dabartinė rekomendacija taikoma pramonės ir atliekų apdorojimo įrenginiams, bet netaikoma daugeliui Bendrijos aplinkos apsaugos teisės aktais reglamentuojamos veiklos sričių. Visų pirma, rekomendacijoje nenumatyti atliekų vežimui taikomi tikrinimo kriterijai. Tarpvalstybinį atliekų vežimą ES reglamentuoja Atliekų vežimo reglamentas⁽²⁾. Šio reglamento įgyvendinimas yra vienas svarbiausių Komisijos prioritetų.

2.5.1.2 Rekomendacijoje taip pat nenumatyti *Natura 2000* teritorijų tikrinimo kriterijai. Todėl Komisija teigiamai vertina iniciatyvą sukurti Teisės aktų vykdymo užtikrinimo žaliąjį tinklą (angl. *Green Enforce Network*), skatinantį valstybes nars bendradarbiauti, keistis patirtimi ir taip palengvinantį gamtos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą. Šiuo metu svarstoma galimybė šiam tinklui prisidėti prie aplinkosauginių tikrinimų tobulinimo nustatant *Natura 2000* teritorijų tikrinimo kriterijus.

2.5.1.3 Rekomendacija netaikoma ir kitiems aplinkos apsaugos teisės aktams, reglamentuojantiems cheminių medžiagų registravimą ir autorizavimą (REACH⁽³⁾), tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimą įvairiuose gaminiuose (pvz., pavojingos medžiagos elektros ir elektroninėje įrangoje⁽⁴⁾), prekybą nykstančiomis rūšimis⁽⁵⁾, su genetiškai modifikuotais organizmais susijusią veiklą bei gamintojo atsakomybės sistemas.

2.5.2 **Apibrėžčių paaiškinimas.** Kai kuriuos rekomendacijoje vartojamus terminus valstybės narės interpretuoja skirtingai. Nevienodai interpretuojami visų pirma šie terminai:

⁽²⁾ Reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo, OL L 190, 2006 7 12, p. 1.

⁽³⁾ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinant Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB, OL L 396, 2006 12 30, p. 1.

⁽⁴⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje, OL L 37, 2003 2 13, p. 19.

⁽⁵⁾ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą, OL L 61, 1997 3 3, p. 1.

— tikrinimas, kontrolė ir auditas,

— tikrinimo įstaiga,

— tikrinimo planas ir tikrinimo programa,

— tarpvalstybinis mechanizmas,

— eiliniai ir neeiliniai tikrinimai.

2.5.3 **Planavimo, vykdymo, tolesnių priemonių taikymo ir ataskaitų rengimo kriterijai.** Rekomendacijos tikslas — užtikrinti, kad kontroliuojami įrenginiai kuo labiau atitiktų aplinkos apsaugos teisės aktų reikalavimus, ir siekti aukšto lygio aplinkos apsaugos. Kad būtų galima įgyvendinti minėtus tikslus, rekomendacijoje nustatyti aplinkosauginių tikrinimų planavimo, vykdymo, tolesnių priemonių taikymo ir ataskaitų rengimo kriterijai.

— *Tikrinimų planavimas.* Rekomendacijoje numatyta, kad reikia sudaryti tikrinimo planus, pateikiami bendrieji tokių planų sudarymo kriterijai ir nurodoma, kokie pagrindiniai dalykai turėtų būti juose pateikiami. Tačiau daugelio valstybių narių tikrinimo planuose trūksta strateginių elementų. Juose pateikiami tik įrenginių arba sektorių, kuriuos numatoma patikrinti per tam tikrą laikotarpį, sąrašai. Galima siekti, kad valstybėse narėse tikrinimai būtų geriau planuojami ir būtų geriau panaudojami jų turimi išteklių. Kai kurios valstybės narės jau įvedė patobulintas tikrinimų planavimo sistemas, kuriose naudojamos valdymo strategijos, pagrįstos rizikos vertinimu⁽⁶⁾.

— *Tikrinimų vykdymas.* Rekomendacijoje nurodoma, kad tikrinimo įstaigos per eilinius tikrinimus ir tais atvejais, kai gaunama nusiskundimų, įvykus avarijoms, nelaimingiems atsitikimams arba nustačius reikalavimų nesilaikymo atvejų, išdavus leidimus ir prieš pakartotinai juos išduodant, atnaujinant arba keičiant, įrenginius turėtų reguliariai tikrinti vietoje. Rekomendacijoje nustatyti vietoje atliekamo įrenginių tikrinimo kriterijai. Nors šioje srityje nėra didelių skirtumų valstybėse narėse, reikėtų ir čia suderinti taikomą praktiką.

— *Tikrinimo planų vertinimas.* Tikrinimo planų įgyvendinimo vertinimas laikomas svarbia priemone gerinant planavimą. Kai kurios valstybės narės taiko šiuolaikines tikrinimo planų vertinimo sistemas. Tokios sistemos padėjo joms parengti būsimus tikrinimų planus.

⁽⁶⁾ Kaip pavyzdį galima pateikti britų sistemą OPRA („Operator and Pollution Risk Appraisal“ — įrenginių valdytojų ir taršos keliamos rizikos vertinimas).

2.5.4 **Ataskaitų rengimas.** Pirmosios ataskaitos suteikė daug informacijos apie rekomendacijos įgyvendinimą ir taikymą valstybėse narėse. Tačiau šių duomenų vis dar negalima palyginti. Kad būtų galima tai padaryti, reikės nustatyti labai aiškią ir vienodą ataskaitų rengimo sistemą.

2.5.5 **Galimybė susipažinti su informacija.** Rekomendacijoje numatyta, kad tikrinimų planai ir ataskaitos skelbiami vadovaujantis galiojančiomis Bendrijos direktyvomis. Iš pateiktų ataskaitų matyti, kad keletas valstybių narių tikrinimo planų ir ataskaitų neskelbia. Su aplinkosauginiais tikrinimais susijusiai informacijai taikomi Direktyvos 2003/4/EB reikalavimai, taigi valstybės narės jau yra teisiškai įpareigosos sudaryti galimybę susipažinti su informacija. Minėtoje direktyvoje taip pat nurodyta pakankamai argumentų, kuriais remiantis informacijos galima neviešinti tais atvejais, kai reikia apsaugoti svarbesnius interesus. Todėl reikės parengti tinkamus mechanizmus, kurie sudarys sąlygas naudotis šia teise.

2.6 Rekomendacijos tobulinimo pasiūlymai

Komisijos nuomone, rekomendacija nebuvo visiškai įgyvendinta, todėl būtina apsvaistyti galimybę nustatyti teisiškai įpareigojančius aplinkosauginių tikrinimų vykdymo kriterijus. Be to, reikėtų patikslinti aplinkosauginiams tikrinimams taikytinus bendrojo kriterijus ir pateikti papildomas gaires bei keistis informacija apie jų įgyvendinimą. Todėl siūlomos šios priemonės:

2.6.1 **Rekomendacijos persvarstymas.** Rekomendacija turėtų tapti valstybių narių aplinkosauginių tikrinimų sistemų bendru pagrindu. Joje nustatomi bendro pobūdžio kriterijai. Kadangi šie kriterijai yra bendro ir aprašomojo pobūdžio, jie neturėtų tapti teisiškai įpareigojančiais. Tačiau norint rekomendaciją geriau ir veiksmingiau įgyvendinti, reikėtų ją iš dalies pakeisti.

2.6.2 **Atskiriems sektoriams taikomi tikrinimo reikalavimai.** Be rekomendacijoje nustatytų bendrųjų aplinkosauginių tikrinimų vykdymo reikalavimų, į atskiriems sektoriams skirtus teisės aktus reikėtų įtraukti specialius teisiškai įpareigojančius tam tikrų įrenginių arba veiklos tikrinimo reikalavimus. Šiuos teisiškai įpareigojančius reikalavimus būtina nustatyti tam, kad tikrinimų vykdymas būtų didesnis politinis prioritetas ir kad visoje Bendrijoje būtų užtikrinamas geresnis aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimas. Atskiriems sektoriams nustatyti

tikrinimo reikalavimai gali papildyti rekomendaciją arba gali būti taikomi įrenginiams ar veiklai, kuriems netaikoma rekomendacija.

2.6.2.1 Persvarstydama TIPK direktyvą ⁽⁷⁾ (kaip numatyta 2007 m. Komisijos teisėkūros darbo programoje) ir remdamasi šio teisės akto įgyvendinimo analize, Komisija apsvaustys, kaip būtų galima užtikrinti geresnę teisės aktų laikymosi sistemą, kuri valstybėms narėms leistų nuosekliau ir užtikrinčiau tikrinti įrenginius, kuriems taikoma TIPK direktyva.

2.6.2.2 Komisija svarsto galimybę pasiūlyti specialias teisiškai įpareigojančias atliekų vežimo tikrinimo taisykles. Reikėtų nustatyti specialius kriterijus, kad būtų vykdoma pakankamai tikrinimų ir kad jie būtų kokybiški. Taip pat reikėtų numatyti, kad valdžios institucijose būtų rengiami atitinkami mokymai ir kad jos galėtų tarpusavyje bendradarbiauti.

2.6.3 **Gairių rengimas ir valstybių narių bendradarbiavimas.** IMPEL tinklas sudarė ilgą projektų, kuriais siekiama sustiprinti valstybių narių bendradarbiavimą ir paskatinti jas keistis informacija apie aplinkosauginius tikrinimus, sąrašą ⁽⁸⁾. Komisija aktyviai remia šiuos projektus ir juose dalyvauja. Visomis minėtomis iniciatyvomis buvo prisidedama prie Bendrijoje vykdomų tikrinimų griežtinimo, todėl reikėtų skatinti, kad IMPEL ir toliau įgyvendintų tokius projektus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą persvarstyti Rekomendaciją 2001/331/EB, nustatančią minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus, ir vertina pastangas ⁽⁹⁾ vykdant tyrimą dėl rekomendacijos taikymo.

3.2 Aplinkosauginiai tikrinimai yra labai svarbus kiekvienos valstybės vykdomosios valdžios institucijų darbas aplinkos apsaugos srityje. Reikėtų, kad jos rūpintųsi, kaip taikomi ne tik nacionalinės, bet ir Bendrijos politikos bendrieji principai aplinkos srityje, ir tai reikėtų daryti kiek įmanoma panašiau, neatsižvelgiant į tai, kokiam juridiniam asmeniui pavesta atlikti patikrinimus tam tikroje valstybėje narėje.

3.3 EESRK suvokia, jog būtina užtikrinti, kad būtų labiau laikomasi Bendrijos aplinkos apsaugos teisės aktų, padėti nuosekliai juos taikyti ir įgyvendinti visose valstybėse narėse, kad nustatyti ir taikomi minimalūs kriterijai padėtų ateityje sukurti vienodas sąlygas, visų pirma ekonominės konkurencijos srityje.

3.4 EESRK nuomone, būtina surengti papildomas diskusijas su suinteresuotomis šalimis komunikacijos tema, kadangi šios diskusijos suteiktų žinių, reikalingų norint sukurti optimalią tikrinimų sistemą, kuri būtų aiški ir tinkamai taikoma visoje Bendrijoje.

⁽⁷⁾ Direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės.

⁽⁸⁾ Daugiau informacijos rasite IMPEL tinklo svetainėje: <http://ec.europa.eu/environment/impel/index.htm> (tik anglų kalba).

⁽⁹⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Ataskaita dėl Rekomendacijos 2001/331/EB, nustatančios minimalius aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse kriterijus, taikymo“, SEC(2007) 1493.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Norint rekomendaciją taikyti veiksmingai, nepaprastai svarbu, kad ji būtų suprantama ir aiški. Todėl EESRK džiaugiasi, kad Komisija atkreipė į tai dėmesį.

4.1.1 EESRK nuomone, būtina tinkamai apibrėžti aplinkosauginių tikrinimų taikymo sritį nepamirštant pagrindinių probleminių sričių, tačiau reikėtų nepakenkti tikrinimų sistemos lankstumui ir konkrečioms valstybių narių taikomiems metodams. Tačiau reikėtų taikyti tik tuos konkrečius nacionalinius metodus, kurių reikia konkrečioms nacionaliniams tikslams aplinkos apsaugos srityje pasiekti.

4.1.2 Jeigu specialiuose Bendrijos teisės aktuose yra numatyti tikrinimai, reikėtų, kad juos reguliuotų vienas konkretus teisės aktas, kad nesudarytų pagrindas skirtingoms interpretacijoms.

4.1.3 Iš komunikato matyti, kad derinant tikrinimus Bendrijos teritorijoje ir sudarant vienodas sąlygas įmonėms labai svarbu apibrėžti, išaiškinti ir suvienodinti terminus. Norint užtikrinti, kad rekomendacija būtų vienodai taikoma Europos Sąjungoje, nepaprastai svarbu patikslinti pagrindinių terminų apibrėžtis. Tai padės suderinti veiksmus ir nustatyti sąsajas su kitais teisės aktais.

4.1.4 Šiuo klausimu EESRK pabrėžia, kad Bendrijos teisėje galima rasti kitokių šių terminų pavartojimo atvejų, ir jų apibrėžtys įvairiuose teisės aktuose gali skirtis. Todėl reikėtų apskritai jas panagrinėti išsamiau.

4.2 Be to EESRK mano, kad būtina nustatyti aplinkosauginių tikrinimų planavimo, vykdymo, tolesnių priemonių taikymo ir ataskaitų rengimo kriterijus, išlaikant reikalingą lankstumą vykdant specialius tikrinimus. Reikėtų sukurti kuo paprastesnę ir aiškesnę ataskaitų rengimo sistemą, kuri leistų gauti palyginamą informaciją apie tai, kaip veikia tikrinimo sistemos ir kaip įgyvendinami tikslai, kuriais siekiama užtikrinti, kad būtų labiau laikomasi Bendrijos aplinkos apsaugos teisės aktu.

4.3 Naudojantis tikrinimų valdymo sistema reikia rekomenduoti taikyti šiuolaikinius vadybos metodus, kuriuos kai kurios

valstybės narės jau sėkmingai pritaikė. Jie padeda nukreipti tikrinimus į pagrindines, aplinkosaugos požiūriu aktualias sritis ir padeda gerinti planavimą. Tokie metodai gali padėti ir nuolat gerinti aplinkos apsaugą.

4.4 EESRK pasisako už tai, kad būtų labiau suvienodintos galimybės susipažinti su informacija, kaip tai numatyta galiojančiuose Bendrijos teisės aktuose dėl prieigos prie tam tikro informacijos kiekio valstybėse narėse. Reikėtų, kad pateikta informacija nekenktų tikrinimų veiksmingumui ir padėtų susidaryti bendrą vaizdą apie tikrinimų metu nustatytą faktinę padėtį, paskirtas korekcines priemones ir jų įgyvendinimą.

4.5 EESRK pritaria Komisijai, kad aplinkosauginių tikrinimų valstybėse narėse sistema turėtų įgauti rekomendacijos formą. Kadangi šie kriterijai yra bendro ir aprašomojo pobūdžio, jie neturėtų tapti teisiškai įpareigojančiais. Tačiau norint rekomendaciją geriau ir veiksmingiau įgyvendinti, reikėtų ją iš dalies pakeisti.

4.6 Be to, šioje nuomonėje atsižvelgiama ir į tai, kad daugelis galiojančių ir rengiamų Bendrijos teisės aktų numato tikrinimų vykdymo konkrečiame sektoriuje sąlygas ir kriterijus. Vadovaujantis šiais teisės aktais, tikrinimai, jų mastas ir vykdymas yra teisiškai įpareigojantys visoje Bendrijoje.

4.7 EESRK mano, kad siekiant sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą būtina remti IMPEL tinklo veiklą. Šis tinklas padėjo parengti daug dokumentų, kuriuose pateikiamos gairės, kaip reikėtų planuoti ir vykdyti tikrinimus. Be to, tinklas organizavo inspektorių keitimąsi informacija ir patirtimi. Specializuota IMPEL tinklo veikla gali labai prisidėti šioje srityje konkrečiais projektais, kaip tai jau buvo daryta praeityje. IMPEL galėtų būti naudingas organizuojant bendras mokymo ir profesinio tobulinimo priemones. Taip pat naudinga būtų įsteigti duomenų rinkimo centrą, kuriame būtų kaupiami Europos statistiniai duomenys ir kiti informacijos šaltiniai apie tikrinimo priemones ir jų vykdymą Europoje.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl specialios paskirties maisto produktų (nauja redakcija)

COM(2008) 3 galutinis — 2008/0003 (COD)

(2008/C 211/11)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. sausio 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl specialios paskirties maisto produktų (nauja redakcija).

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas Komiteto nuomonėje, priimtoje 1986 m. rugsėjo 17 d. ⁽¹⁾, ir EESRK nuomonėje 961/2004, priimtoje 2004 m. birželio 2 d. ⁽²⁾, todėl 444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 148 nariams balsavus už ir 3 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Šiuo metu rengiama Komiteto nuomonė dėl reguliavimo procedūros su tikrinimu [COM(2007) 741 galutinis, COM(2007) 822 galutinis, COM(2007) 824 galutinis ir COM(2008) 71 galutinis].

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su specialios paskirties maisto produktais, suderinimo (OL C 328, 1986 12 22, p. 9).

⁽²⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl specialios paskirties maisto produktų (kodifikuota redakcija), COM(2004) 290 galutinis (OL C 241, 2004 9 28, p. 23).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą dėl Komisijai suteiktų įgyvendinimo įgaliojimų

COM(2008) 104 galutinis — 2008/0042 (COD)

(2008/C 211/12)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsnio 1 dalimi, 2008 m. kovo 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą dėl Komisijai suteiktų įgyvendinimo įgaliojimų.

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas Komiteto nuomonėje, priimtoje 1992 m. gegužės 26 d. (*), 444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 146 nariams balsavus už ir 2 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtame dokumente.

Šiuo metu rengiama Komiteto nuomonė dėl reguliavimo procedūros su tikrinimu (COM(2007) 741 galutinis, COM(2007) 822 galutinis, COM(2007) 824 galutinis ir COM(2008) 71 galutinis).

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą (EEB), išdėstantį nuostatas dėl laukinės faunos ir floros rūšių turėjimo ir prekybos, OL C 223, 1992 8 31, p. 19.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią, kiek tai susiję su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais, Tarybos direktyvą 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos

COM(2008) 105 galutinis — 2008/0038 (COD)

(2008/C 211/13)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsnio 1 dalimi, 2008 m. kovo 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pritaikymo prie reguliavimo procedūros su tikrinimu: Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią, kiek tai susiję su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais, Tarybos direktyvą 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos.

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas Komiteto nuomonėje, priimtoje 1977 m. gegužės 25 d. (*), ir nuomonėje, priimtoje 1994 m. rugsėjo 14 d. (**), savo 444-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 143 nariams balsavus už ir 5 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Komiteto nuomonė dėl reguliavimo procedūros su tikrinimu šiuo metu rengiama ((COM(2007) 741 galutinis, COM(2007) 822 galutinis, COM(2007) 824 galutinis ir COM(2008) 71 galutinis).

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl paukščių apsaugos, OL C 152, 1977 6 29, p. 3.

(**) Nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos (94/C 393/19) — OL C 393, 1994 12 31, p. 93.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 999/2001, nustatantį tam tikrų užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų prevencijos, kontrolės ir likvidavimo taisykles, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais

COM(2008) 53 galutinis — 2008/0030 (COD)

(2008/C 211/14)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 152 straipsnio 4 dalies b punktu, 2008 m. vasario 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 999/2001, nustatantį tam tikrų užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų prevencijos, kontrolės ir likvidavimo taisykles, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais.

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas Komiteto nuomonėje, priimtoje 1999 m. liepos 7 d. (*) ir 2005 m. kovo 9 d. (**), 444-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), 154 nariams balsavus už ir 2 susilaukčius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Šiuo metu rengiama Komiteto nuomonė dėl reguliavimo procedūros su tikrinimu [COM(2007) 741 galutinis, COM(2007) 822 galutinis, COM(2007) 824 galutinis ir COM(2008) 71 galutinis].

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį tam tikrų užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų prevencijos, kontrolės ir likvidavimo taisykles, OL C 258/1999, p. 19.

(**) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 999/2001, nustatantį tam tikrų užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų prevencijos, kontrolės ir likvidavimo taisykles — COM(2004) 775 galutinis — OL C 234, 2005 9 22, p. 26–27.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Siekiant bendrų lankstumo ir užimtumo garantijų principų: derinant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“

COM(2007) 359 galutinis

(2008/C 211/15)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. birželio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Siekiant bendrų lankstumo ir užimtumo garantijų principų: derinant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Thomas Janson ir bendrapranešėjis Christian Ardhe.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Europos Parlamento, Tarybos ir Europos socialinių partnerių įnašą į diskusijas dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. Pasauliui keičiantis būtina aptarti, kaip pusiausvyra tarp lankstumo ir saugumo ES ir valstybių narių lygmenimis gali padėti kurti daugiau ir geresnių darbo vietų.

1.1.1 EESRK jau yra pabrėžęs, kad darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoka nereiškia, jog vienašališkai ar neteisėtai mažinamos darbuotojų teisės. Europos socialiniai partneriai jau ragino valstybes nares peržiūrėti, o prireikus pritaikyti darbo teisės aktų projektus, darbo vietų apsaugos sistemas, taip pat kartu su socialiniais partneriais pritaikyti kolektyvinių derybų praktiką, pavyzdžiui, siekiant „užtikrinti optimalią lankstumo ir saugumo pusiausvyrą visiems darbo santykiams, suteikti atitinkamą saugumą pagal įvairias sutartis dirbantiems darbuotojams siekiant spręsti su susiskaldžiusiomis darbo rinkomis susijusius klausimus“.

1.2 Diskusijos dėl lankstumo ir užimtumo garantijų paskatino debatus ir valstybėse narėse, kelete iš jų buvo imtasi suderintų veiksmų. Tai pabrėžia, kaip svarbu, kad socialiniai partneriai aktyviai dalyvautų svarstymuose ir sprendimų priėmimo procese.

1.3 EESRK pažymi, kad lankstumo ir užimtumo garantijų negalima vertinti nesiejant jų su iššūkiais, su kuriais susiduria Europos Sąjunga. Globalizacija, spartus naujų technologijų vystymasis, demografiniai ir aplinkosaugos iššūkiai keičia Europos darbo rinką. Lankstumo ir užimtumo garantijos turi būti sudedamoji reagavimo į šias išorės ir vidaus tendencijas ir našta dalis, kuria būtų siekiama teisingos pusiausvyros tarp darbuotojų ir darbdavių.

1.4 EESRK mano, kad Europa daugiausia dėmesio turėtų skirti gebėjimui diegti inovacijas, aukštai savo produktų ir paslaugų kokybei, gerai parengtai darbo jėgai ir socialiniam modeliui, kartu turėtų konkuruoti su savo pasauliniais konkurentais dėl kokybės. Tai turi atsispindėti užimtumo gairėse. EESRK pageidautų, kad gairės būtų pakeistos, atsižvelgiant į diskusijas dėl lankstumo ir užimtumo garantijų, ypač dėl darbo vietų kokybės.

1.5 Galiausiai Komitetas pateikia keletą rekomendacijų dėl lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimo. Komitetas

- rekomenduoja Komisijai įvertinti pateiktas įvairias pozicijas ir nuomones dėl Komisijos komunikato ir konsultuotis su valstybių narių socialiniais partneriais visais lygiais;
- ragina Komisiją stebėti įgyvendinimo procesą ir sukurti keitimosi gerąja patirtimi platformą, kurioje galėtų dalyvauti ir socialiniai partneriai; remia aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą visuose lankstumo ir užimtumo garantijoms skirtų politinių priemonių rengimo ir įgyvendinimo valstybėse narėse etapuose;
- pabrėžia, kad abipusis visų dalyvių pasitikėjimas yra labai svarbus;
- pažymi, kad svarbi išankstinė lankstumo ir užimtumo garantijų sąlyga yra tvirta makroekonomikos politika, skatinanti užimtumo augimą ir palankią verslo aplinką, kuri padeda išnaudoti ir vystyti visą augimo potencialą; ragina valstybes nares ir ES sukurti ir išlaikyti prisitaikymą skatinančią paprastą, skaidrią ir patikimą teisinę bazę, stiprinti darbuotojų teises, jas gerbti, dėl jų galėti kreiptis į teismą ir visoje ES skatinti tvirtą kolektyvinių derybų ir socialinio dialogo teisinį pagrindą įgyvendinant lankstumo ir užimtumo garantijas;

- nurodo, kad bendros socialinės sistemos gali padidinti judumą, nes jos suteikia garantijų, kad darbuotojai nenukentės susidūrę su pokyčiais, turinčiais įtakos jų darbo vietai; svarbu laikytis nacionalinių ir ES taisyklių dėl informavimo ir konsultavimosi, kad būtų galima numatyti pokyčius ir sumažinti jų pasekmes; pabrėžia, kaip svarbu skirti ekonominių išteklių lankstumo ir užimtumo garantijoms, įskaitant valstybės ir privačią pagalbą, kuri teikiama darbuotojams, keičiantiems darbą;
- pažymi, kad visos susijusios politinės priemonės turi viena kitą stiprinti;
- nori, kad būtų taikomas integruotas ir daugialygmis požiūris; atsižvelgiant į daugialypį lankstumo ir užimtumo garantijų pobūdį, svarbu siekti skirtingų politikos lygių integracijos;
- mano, kad būtina atsižvelgti į naujus pavojus ir nustatyti lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimo pereinamąjį laikotarpį, tačiau vengti sistemingai naikinti ilgalaikes darbo sutartis;
- mano, kad, praėjus penkeriems metams, Europos Komisija turėtų numatyti atlikti lankstumo ir užimtumo garantijų taikymo valstybėse narėse ir, ypač jų poveikio valstybių narių ir ES užimtumo lygiui vertinimą.

2. Aplinkybės

2.1 Nuo tada, kai buvo priimtos pirmosios užimtumo gairės, lankstumo ir užimtumo garantijų derinimas tebėra svarstomas klausimas. Dabartinės diskusijos prasidėjo 2006 m. sausio mėn. surengus neoficialų Tarybos posėdį dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. 2006 m. pavasario Europos Vadovų Taryba paprašė valstybių narių ypatingą dėmesį skirti pagrindiniam „lankstumo ir užimtumo garantijų“ iššūkiui. Lankstumo ir užimtumo garantijų klausimas buvo svarstomas dviejuose trišaliuose aukščiausio lygio susitikimuose socialiniais klausimais, taip pat 2006 m. gruodžio mėn. ir 2007 m. kovo mėn. aukščiausio lygio susitikimuose. 2007 m. birželio mėn. Komisija paskelbė komunikatą dėl lankstumo ir užimtumo garantijų, kuris buvo svarstomas Europos Parlamente ir Taryboje, Taryba sprendimą priėmė vienbalsiai. Be to, 2007 m. spalio mėn. socialiniai partneriai baigė rengti bendrą pagrindinių iššūkių, su kuriais susiduria Europos darbo rinkos, analizę, įskaitant rekomendacijas dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. EESRK teigiamai vertina visas pastangas ir ypač Europos socialinių partnerių bendrą analizę ⁽¹⁾.

2.2 Diskusijos dėl lankstumo ir užimtumo garantijų paskatino debatus ir valstybėse narėse, neseniai kelete iš jų buvo imtasi suderintų veiksmų. EESRK teigiamai vertina šias diskusijas ir veiksmus, tačiau pabrėžia, kaip svarbu, kad socialiniai partneriai aktyviai dalyvautų svarstymuose ir sprendimų priėmimo procese.

⁽¹⁾ „Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria Europos darbo rinkos. Bendra Europos socialinių partnerių analizė“ (angl. „Key challenges facing European labour markets: A joint analysis of European social partners“), 2007 m. spalio mėn., URL: http://www.ceep.eu/media/right/publications/key_market_challenges_facing_european_labour_markets

2.3 Remiantis vis dar svarbia 2007 m. liepos mėn. ⁽²⁾ priimta EESRK nuomone dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros, dabartine nuomone siekiama:

- pristatyti EESRK poziciją svarbiais klausimais siekiant palengvinti lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimą valstybėse narėse ir apsvarstyti pasekmes įvairių sričių ES politikai;
- išlaikyti EESRK poziciją dėl ypač svarbaus socialinių partnerių vaidmens ir toliau pabrėžti pilietinės visuomenės vaidmenį šiame procese.

3. Lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimas

3.1 EESRK teigiamai vertina įvairių subjektų įnašą į diskusijas dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. Pasauliui keičiantis būtina aptarti, kaip pusiausvyra tarp lankstumo ir saugumo ES ir valstybių narių lygmenimis gali padėti kurti daugiau ir geresnių darbo vietų.

3.2 Iššūkiai darbo rinkai

3.2.1 Lankstumo ir užimtumo garantijų negalima vertinti nesiejant jų su iššūkiais, su kuriais susiduria Europos Sąjunga. Globalizacija, spartus naujų technologijų vystymasis ir demografiniai iššūkiai keičia Europos darbo rinką. Tačiau EESRK norėtų pridurti, kad ir aplinkosaugos iššūkiai greičiausiai daro poveikį darbo rinkoms. Lankstumo ir užimtumo garantijos turi būti sudedamoji reagavimo į šias išorės ir vidaus tendencijas ir našta dalis, kuria būtų siekiama teisingos pusiausvyros tarp socialinės, aplinkosaugos ir ekonominės pažangos.

3.2.2 EESRK mano, kad aplinkosaugos iššūkiai darys poveikį Europos darbo rinkoms. Dėl jų teks gerokai taupyti energiją ir diegti sistemas, užtikrinančias tvaresnę aplinką. Jie taip pat gali skatinti diegti technologines inovacijas ir taip prisidėti prie ekonominio augimo ir užimtumo augimo.

3.2.3 Komitetas pastebėjo, kad dėl klimato kaitos gali paastėti dabartiniai socialiniai iškreipimai ir atotrūkis ⁽³⁾ ES ir kitose pasaulio dalyse. Jis taip pat pažymėjo, kad reikėtų siekti prisitaikyti prie klimato kaitos ir sušvelninti jos padarinius nesukeliant nedarbo ir socialinių iškreipimų ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ 2007 m. liepos 11 d. EESRK nuomonė dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros (vidinis lankstumas — kolektyvinės derybos ir socialinio dialogo vaidmuo reguliuojant ir reformuojant darbo rinkas), pranešėjas Thomas Janson, (OL C 256, 2007 10 27).

⁽³⁾ Žr. <http://www.etuc.org> „Klimato kaitos poveikis užimtumui“.

⁽⁴⁾ 2007 m. spalio 24 d. EESRK nuomonė dėl klimato kaitos ir Lisabonos strategijos, pranešėjas Ernst Erik Ehnmark (NAT/362, OL C 44, 2008 2 16), 1.11 punktas.

3.2.4 Globalizacija ir dėl jos vykstanti rinkų integracija daro poveikį Europos darbo rinkoms. Vartojimo, gamybos ir investicijų modeliai keičiasi. Šie pokyčiai nėra neišvengiami, jiems galima daryti poveikį arba juos formuoti. Teisės aktai dėl sveikatos ir saugos, taip pat darbuotojų teisių gerina darbo sąlygas ir formuoja pasaulines normas. Produktų standartai, tinkamai atsižvelgiant į įmonių gebėjimą prisitaikyti, gali pagerinti konkurencingumą. Vis dėlto Europos darbo rinkos turės prisitaikyti, kad įveiktų globalizuoto pasaulio iššūkių keliamus sunkumus. Daugeliu požiūrių Europai globalizacija buvo naudinga. Bendroji rinka padėjo ES sukurti visame pasaulyje konkurencingas įmones. Todėl ES iki šiol sugebėjo parduoti viršutinėje vertės grandinės dalyje esančius produktus ir paslaugas.

3.2.5 Globalizacija ir technologijų pokyčiai nepakenkė Europos užimtumo augimui. 1995–2005 m. laikotarpiu bendras užimtumo lygis ES augo — sukurta 18,5 mln. darbo vietų. Palyginti su bendru ūkyje sukurtų darbo vietų rodikliu, dėl su prekyba susijusio prisitaikymo prarastų darbo vietų skaičius yra mažas. Iš tikrųjų, kaip parodė raida Europos Sąjungoje pastaraisiais metais, prekybos atvėrimas gali padidinti užimtumo galimybes.

3.2.6 Tačiau globalizacija taip pat gali sukelti ir pažeidžiamumo didėjimą. Įmonės susiduria su stiprėjančia konkurencija. Darbo vietas, kurios anksčiau buvo laikomos apsaugotomis, dabar veikia tarptautinė konkurencija. Paslaugos, kurios daugelį metų buvo laikomos vietinės reikšmės paslaugomis, dabar gali būti teikiamos tarptautiniu mastu. Restruktūrizuojama vis dažniau ir vis sparčiau. Dėl pokyčių prekyboje perkelti ir iš naujo įdarbinti darbuotojai paprastai gauna mažesnę darbo užmokestį. Tad daugeliui asmenų, kurie persikelia į naujas darbo vietas, globalizacija asocijuojasi su pajamų nuostoliais. Iš tikrųjų darbo užmokesčio dalis ekonomikoje sumažėjo. Socialiniai partneriai taip pat pažymėjo, kad palyginti su JAV ES sukūrė daugiau darbo vietų tuose sektoriuose, kurie yra žemesniame produktyvumo augimo skalės lygyje, o užimtumo lygis didelio produktyvumo augimo sektoriuose smuko ⁽⁵⁾.

3.2.7 Dėl darbo rinkos pokyčių daugėja ne visos darbo dienos ir terminuotų darbo sutarčių. Galbūt dėl šių užimtumo rūšių tapo paprasčiau patekti į darbo rinką ir padidėjo užimtumo rodikliai Europoje. Tačiau esant laikiniams darbo santykiams darbuotojai linkę ne taip našiai dirbti, jiems suteikiama mažiau galimybių dalyvauti darbdavio finansuojamuose

mokymuose ⁽⁶⁾, kyla didesnė tikimybė patirti nelaimingų atsitikimų darbe ⁽⁷⁾. Šiems asmenims taip pat kyla pavojus pernelyg ilgai užsiimti laikiniais darbais. Tik šiek tiek daugiau kaip pusė dirbančiųjų pagal terminuotas darbo sutartis (palyginti su daugiau negu trimis ketvirčiais pradėjusiųjų dirbti pagal neterminuotas darbo sutartis) turi galimybę po šešerių metų pasirašyti neterminuotą darbo sutartį ⁽⁸⁾.

3.2.8 Siekiant įveikti demografinius iššūkius turi būti sukurtos naujos paslaugos ir sudarytos užimtumo galimybės tokiose srityse kaip vaikų ar pagyvenusių asmenų priežiūra. Šiuo požiūriu Europoje taip pat reikia gerinti darbo organizavimą, lyčių lygybę ir profesinės veiklos bei asmeninio gyvenimo pusiausvyrą.

3.2.9 Daugelyje ES šalių fiskalinė politika būdavo sušvelninama palankios konjunktūros laikotarpiu ir sugriežtinama — esant nepalankiai konjunktūrai. Tai ypač pasakytina apie didesnes euro zonos šalis. Be to, kai kuriose ES šalyse dėl demografinio senėjimo išlieka didelė valstybės skola ⁽⁹⁾.

3.3 Užimtumo strategija ir lankstumo ir užimtumo garantijos

3.3.1 Valstybėms narėms įgyvendinant lankstumo ir užimtumo garantijų politines priemones užimtumo gairėse joms bus nurodyta, kokios darbo rinkos ir ekonomikos Europai reikia siekti. EESRK pozicija šiuo klausimu aiški: Europa turėtų sutelkti dėmesį į savo gebėjimus diegti inovacijas, aukštą produktų ir paslaugų kokybę, gerai parengtą darbo jėgą ir socialinį modelį. Ji turėtų konkuruoti su savo pasauliniais konkurentais dėl kokybės, o ne varžytis dėl žemiausių atlyginimų ir socialinių standartų, kur ji gali tik pralaimėti ⁽¹⁰⁾.

3.3.2 Keletu užimtumo gairių galėtų remtis diskusija dėl lankstumo ir užimtumo garantijų. EESRK pageidautų, kad gairės būtų pakeistos atsižvelgiant į jo rekomendacijas, visų pirma dėl darbo vietų kokybės, kaip nurodyta Komiteto nuomonėje dėl užimtumo gairių ⁽¹¹⁾.

3.3.3 Ne kartą EESRK išreiškė savo nuomonę dėl persvarstyto Lisabonos proceso ir naujų užimtumo gairių ⁽¹²⁾. Komitetas teigiamai vertino naują integruotą požiūrį ir daugiamečių ciklą, tačiau taip pat pabrėžė, kad:

— kai kuriose srityse bendrosios ekonominės politikos gairės neatitinka užimtumo gairių;

⁽⁶⁾ „Assessing the impact of labour market policies on productivity: a difference-in-differences approach“. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 54, 2007, interneto svetainės adresas <http://www.oecd.org/dataoecd/27/20/38797288.pdf>. Europos darbo sąlygų apžvalga, angl.

⁽⁷⁾ *European Working Conditions Survey* (Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas).

⁽⁸⁾ Bendra analizė (žr. 1 išnašą).

⁽⁹⁾ Ten pat.

⁽¹⁰⁾ 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK nuomonė dėl darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone, pranešėja Ursula Engelen-Kefer (OL C 318, 2006 12 23), 1.1 punktą.

⁽¹¹⁾ „Užimtumo gairės“ (SOC/303), pranešėjas Wolfgang Greif (numatyta priimti 2008 m. kovo mėn.). 2007 m. gruodžio mėn. Komisijos pasiūlytas naujas užimtumo gairių paketas 2008–2010 m. yra identiškas ankstesniajam paketui (2005–2008 m.).

⁽¹²⁾ 2005 m. gegužės 31 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (taikant EB sutarties 128 straipsnį), pranešėjas Henri Malosse (OL C 286, 2005 11 17), 2006 m. gegužės 17 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, pranešėjas Wolfgang Greif (OL C 195, 2006 8 18) ir 2007 m. balandžio 24 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, pranešėja Maureen O'Neill (OL C 168, 2007 7 20).

⁽⁵⁾ Žr. 1 išnašą.

- sėkmė priklauso visų pirma nuo valstybių narių, atsakingai prisiimančių savo įsipareigojimus ir iš tikrųjų įgyvendinančių sutartus prioritetus nacionaliniu lygmeniu;
- valstybių narių parlamentai, socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė turi būti iš tikrųjų įtraukti į visus užimtumo politikos derinimo etapus.

3.3.4 EESRK jau anksčiau yra nurodęs, kad pagrindinis nacionalinių reformų programų sėkmės garantas yra kuo platesnis visų susijusių socialinių dalyvių — ypač socialinių partnerių — įtraukimas į visus proceso etapus ir kad socialinių partnerių vaidmuo turi būti sustiprintas⁽¹³⁾. Be to, šiuo požiūriu Komitetas norėtų pabrėžti konsultavimosi su nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis svarbą.

3.4 Lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoka

3.4.1 Lankstumo ir užimtumo garantijos gali atlikti pagrindinį vaidmenį įgyvendinant atnaujintos Lisabonos strategijos tikslus, formuojant nacionalines reformas ir nustatant politikos galimybes. Vis dėlto lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoka ir jos sudedamosios dalys nėra naujos. Pirmosiose 1998 m. Europos užimtumo strategijos kontekste priimtose užimtumo gairėse socialiniai partneriai jau buvo raginami vesti derybas dėl lankstumo ir saugumo pusiausvyros.

3.4.2 EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nėra vieno sprendimo visoms šalims ir kad tinkamas derinys įvairiose valstybėse narėse skirsis. EESRK jau pabrėžė, kad iki šiol diskutuojant šiuo klausimu daugiausia buvo kalbama apie išorinio lankstumo didinimą ir atsvarą tokiam lankstumo padidėjimui — darbo rinkos politikos arba socialinės apsaugos nuostatų stiprinimą. Užtuot tai darius, reikėtų atkreipti dėmesį į kitus darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros aspektus, kad būtų galima sudaryti įvairiems subjektams palankias sąlygas⁽¹⁴⁾. Darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra reiškia, jog randama darbdavių ir darbuotojų teisių bei įsipareigojimų pusiausvyra susitariant dėl suderinto ir teisingo paketo⁽¹⁵⁾.

3.4.3 Be kitų, lankstumo ir užimtumo garantijas kaip kriterijų naudoja Komisija, vertindama nacionalines reformų programas, taip pat pirmininkaujanti ES valstybė, aptardama darbo rinkos iššūkius. Jos tapo pagrindu vertinant valstybių narių darbo rinkas. Komisija turėtų susipažinti su visais pastarojo meto pokyčiais ir pateiktomis nuomonėmis. Norint įvertinti skirtingas, dažnai labai sudėtingas išankstines sąlygas valstybėse narėse, būtinas glaudus bendradarbiavimas su suinteresuotais subjektais. Vyriausybės, prieš pateikdamos nacionalines reformų programas, turi konsultuotis su socialiniais partneriais.

⁽¹³⁾ 2006 m. gegužės 17 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, pranešėjas Wolfgang Greif (OL C 195, 2006 8 18).

⁽¹⁴⁾ 2007 m. liepos 11 d. EESRK nuomonė dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros (vidinis lankstumas — kolektyvinių derybos ir socialinio dialogo vaidmuo reguliuojant ir reformuojant darbo rinkas), pranešėjas Thomas Janson, (OL C 256, 2007 10 27), 1.1 punktas.

⁽¹⁵⁾ Ten pat., 4.1 punktas.

3.5 Lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimo sudedamosios dalys

3.5.1 EESRK jau yra pabrėžęs, kad darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoka nereiškia, jog vienašališkai ar neteisėtai mažinamos darbuotojų teisės — tokiai nuomonei EESRK nepritaria⁽¹⁶⁾. Europos socialiniai partneriai⁽¹⁷⁾ ragino valstybes nares peržiūrėti, o prireikus pritaikyti darbo teisės aktų projektus, darbo vietų apsaugos sistemas, taip pat kartu su socialiniais partneriais pritaikyti kolektyvinių derybų praktiką, siekiant:

- „užtikrinti optimalią lankstumo ir saugumo pusiausvyrą visiems darbo santykiams;
- suteikti atitinkamą saugumą pagal įvairias sutartis dirbantiems darbuotojams, siekiant spręsti su susiskaldžiusiomis darbo rinkomis susijusius klausimus;
- kurti papildomas darbo saugumo priemones, skatinančias perėjimą į produktyvias ir gerai atlyginamas darbo vietas;
- didinti teisinį apibrėžtumą ir skaidrumą tiek darbdaviams, tiek darbuotojams kalbant apie darbo teisės aktų taikymo apimtį ir įgyvendinimą;
- kaip pagrindinius vienodo vertinimo ir nediskriminavimo principus nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti ir laikytis Europos socialinių direktyvų principų ir taisyklių, įskaitant ir tas, kurios išplaukia iš pagrindų susitarimų tarp Europos socialinių partnerių;
- skatinti stabilius darbo santykius ir tvarią darbo rinkos praktiką;
- sukurti struktūrą metodams darbo vietoje vystyti, kurie pagerintų profesinės veiklos ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, taip skatinant visapusišką produktyvaus Europos darbo jėgos potencialo naudojimą“.

3.5.2 Komitetas pritaria išsamių mokymosi visą gyvenimą strategijų ir geresnių investicijų į žmogiškuosius išteklius svarbai, kuri yra lemiamą siekiant Lisabonos strategijos tikslų. Vis dėlto, Eurostato statistika rodo, kad buvo pasiekta nedidelė pažanga arba visai nepasiekta kalbant apie darbuotojų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose didinimą. EESRK kelete naujausių savo nuomonių pabrėžė, koks svarbus yra mokymasis visą gyvenimą darbuotojų įgūdžiams, karjeros galimybėms ir produktyvumui gerinti. Nors anksčiau ir buvo prisiimta daug įsipareigojimų mokymosi visą gyvenimą srityje, praktikoje valstybėms narėms ir kitiems dalyviams reikia daug nuveikti. 2002 m. Europos socialiniai partneriai susitarė dėl *Visą gyvenimą trunkančio mokymosi siekiant ugdyti įgūdžius ir kelti kvalifikaciją veiksmų programos*.

⁽¹⁶⁾ Ten pat, 1.4 punktas.

⁽¹⁷⁾ Žr. I išnašą.

3.5.3 EESRK mano, kad įtraukiosios socialinės sistemos, susietos su aktyvia darbo rinkos politika, gerina galimybes rasti darbą ir skatina naujoves ir aukštesnį produktyvumą pažeidžiamose pramonės šakose, kurios yra itin svarbios Europos konkurencingumui ateityje. Svarbus lankstumo ir užimtumo garantijų aspektas — nedarbo išmokos, kurioms būdingas aukštas kompensacijos lygis; jos yra veiksmingos, orientuotos į užimtumą ir suteikia papildomų galimybių rasti tinkamą darbą (aukštos kokybės darbo vietą), taigi, didina užimtumo saugumą. Todėl svarbu ne tik pasiūlyti „tinkamo“ lygmens kompensacijas, bet ir užtikrinti, kad jos padėtų išlaikyti reikiamą gyvenimo lygį, išliktų tvarios ir būtų susietos su aktyvinimo strategijomis ir aukštos kokybės užimtumo paslaugomis.

3.5.4 EESRK jau anksčiau yra pabrėžęs lyčių lygybės svarbą⁽¹⁸⁾. Turėtų būti įgyvendinamos priemonės, padedančios suderinti profesinę veiklą, asmeninį ir šeiminių gyvenimą, bei priemonės, suteikiančios galimybes moterims ir vyrams išnaudoti profesinį potencialą ir tapti ekonomiškai nepriklausomais. EESRK ragina Europos lyčių lygybės institutą stebėti lankstumo ir užimtumo garantijų derinimą lyčių aspektu.

3.5.5 Geografinis ir profesinis darbuotojų mobilumas yra būtinosios priemonės, skirtos užtikrinti veiksmingas darbo rinkas ir mažinti darbo paklausos ir pasiūlos neatitikimą, mažinant kliūtis tam tikruose sektoriuose ir profesijose. Geografinis judumas gali prisidėti prie darbo ir gyvenimo sąlygų konvergencijos, nukreiptos „į viršų“. Be to, geografinis ir profesinis judumas taip pat daro reikšmingą poveikį augimo ir užimtumo rodikliams. Pastaraisiais metais valstybės narės, kuriose judumo rodikliai aukščiausi, taip pat užregistravo spartaus ekonominio augimo ir žemus arba gerokai mažesnius nedarbo rodiklius. Tai rodo judumo rodiklių ir ekonomikos ir darbo rinkos efektyvumo sąsają.

3.6 Lankstumo ir užimtumo garantijos ir įvairūs suinteresuoti subjektai

3.6.1 EESRK pabrėžia socialinio dialogo ir socialinių partnerių aktyvaus dalyvavimo visuose atitinkamuose lankstumo ir užimtumo garantijoms skirtų priemonių rengimo ir įgyvendinimo lygiuose svarbą⁽¹⁹⁾. Kaip EESRK pabrėžė savo ankstesnėje nuomonėje, bet kokiai diskusijai dėl lankstumo ir užimtumo garantijų būtinas darbo santykių sistemų stiprinimas Europos ir nacionaliniu lygmeniu.

3.6.2 Lankstumo ir užimtumo garantijų derinimui reikia pasitikėjimo ir plataus suinteresuotų subjektų dialogo, visi turi būti pasirengę prisiimti atsakomybę už pokyčius siekdami socialiniu požiūriu suderintos įvairių sričių politikos. Tai taip pat apima galimybes stebėti ir įvertinti įvairių sričių politikos įgyvendinimą ir rezultatus.

⁽¹⁸⁾ 2007 m. liepos 11 d. EESRK nuomonė dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros (vidinis lankstumas — kolektyvinės derybos ir socialinio dialogo vaidmuo reguliuojant ir reformuojant darbo rinkas), pranešėjas Thomas Janson, (OL C 256, 2007 10 27).

⁽¹⁹⁾ Ten pat, 4.1 punktas.

3.6.3 Pilietinė visuomenė taip pat turi atlikti tam tikrą vaidmenį įgyvendinant lankstumo ir užimtumo garantijas. Socialinės NVO teikia būtinas paslaugas asmenims, kuriems gresia pavojus, arba yra atskirti nuo visuomenės, ir prisideda prie šeiminių gyvenimo ir profesinės veiklos suderinimo. Švietimo asociacijos skatina ir suteikia galimybes mokytis visą gyvenimą suaugusiesiems. Organizuota pilietinė visuomenė gali padėti didinti darbo kokybę ir mažina sunkumus, su kuriais susiduria pažeidžiamiausių grupės, patiriančios diskriminaciją Europos darbo rinkoje, pvz., jauni ir vyresnio amžiaus žmonės, moterys, migrantai, neįgalieji.

4. Rekomendacijos

4.1 EESRK ragina Komisiją įvertinti pateiktas įvairias pozicijas ir nuomones dėl Komisijos komunikato ir kitus pastarojo meto pokyčius. Valstybėms narėms ir socialiniams partneriams taip pat tenka vaidmuo formuojant lankstumo ir užimtumo garantijų sąvoką jas įgyvendinant. Tai būtina, nes lankstumo ir užimtumo garantijos kaip kriterijus naudojamos vertinant valstybių narių nacionalines reformų programas.

4.2 Valstybės narės, įtraukdamos bendrus principus į savo nacionalines reformų programas, nurodo nacionalinį įvairių sričių politikos derinį atsižvelgiant į sąlygas ir nusistovėjusią praktiką; EESRK skatina Komisiją stebėti visą procesą ir sukurti keitimosi gerąja patirtimi ir lyginamosios analizės platformą, kurioje galėtų dalyvauti ir socialiniai partneriai bei organizuota pilietinė visuomenė. Todėl EESRK palankiai vertina tyrimą „Misija: lankstumo ir užimtumo garantijos“ (angl. *Mission for Flexicurity*), kurį pradėjo Komisija.

4.3 EESRK remia aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą visuose lankstumo ir užimtumo garantijoms skirtų priemonių rengimo ir įgyvendinimo etapuose. EESRK jau anksčiau pabrėžė, jog būtina, kad „socialinis dialogas būtų intensyvus ir gyvybingas ir jame aktyviai dalyvautų socialiniai partneriai, kurie galėtų derėtis, daryti įtaką ir prisiimti atsakomybę už darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros sąvokos apibrėžtį, jos sudedamąsias dalis ir jos pasekmių įvertinimą“⁽²⁰⁾.

4.4 Abipusis visų dalyvių pasitikėjimas yra labai svarbus. Organizuota pilietinė visuomenė gali atlikti svarbų vaidmenį didinant pasitikėjimą ir padedant įžengti į darbo rinką tiems, kurie yra labiausiai nuo jos nutolę.

4.5 Svarbi išankstinė lankstumo ir užimtumo garantijų sąlyga yra tvirta makroekonomikos politika, skatinanti užimtumo augimą ir palankią verslo aplinką, padedančią išnaudoti ir vystyti visą augimo potencialą.

⁽²⁰⁾ 2007 m. liepos 11 d. EESRK nuomonė dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros (vidinis lankstumas — kolektyvinės derybos ir socialinio dialogo vaidmuo reguliuojant ir reformuojant darbo rinkas), pranešėjas Thomas Janson, (OL C 256, 2007 10 27), 1.3 punktas.

4.6 EESRK ragina valstybes nares ir ES sukurti ir išlaikyti prisitaikymą skatinančią paprastą, skaidrią ir patikimą teisinę bazę, stiprinti darbuotojų teises, jas gerbti, dėl jų galėti kreiptis į teismą ir visoje ES skatinti tvirtą kolektyvinių derybų ir socialinio dialogo teisinį pagrindą įgyvendinant lankstumo ir užimtumo garantijas. Visų lankstumo ir užimtumo garantijų modelių pagrindas yra politika, pajėgi užtikrinti aukštą socialinės apsaugos lygį, prisiimti atsakomybę tinkamai finansuojant viešąsias paslaugas ir užtikrinti tvirtą kolektyvinių derybų ir socialinio dialogo teisinę sistemą. Svarbus šios sistemos pagrindas — skaidrūs ir nuspėjami TDO darbo standartai ir ES teisės aktai.

4.7 Bendros socialinės sistemos gali padidinti judumą, nes jos suteikia garantijų, kad darbuotojai nenukentės susidūrę su pokyčiais, turinčiais įtakos jų darbo vietai. Svarbu laikytis nacionalinių ir ES taisyklių dėl informavimo ir konsultavimosi, kad būtų galima numatyti pokyčius ir sumažinti jų pasekmes. EESRK ankstesnėje nuomonėje siūlė peržiūrėti direktyvą dėl Europos darbų tarybų ⁽²¹⁾, o Komisija neseniai pradėjo antrąją konsultacijų, kurios suteikia socialiniams partneriams galimybę pradėti derybas prieš numatytą galiojančių teisės aktų peržiūrą, etapą. Komitetas taip pat ragina Tarybą ir Komisiją pabandyti išspręsti vis dar nagrinėjamų socialinės srities teisės aktų klausimą.

4.8 EESRK pabrėžia, kaip svarbu skirti ekonominių išteklių lankstumo ir užimtumo garantijų derinimui. Jei įgyvendinant lankstumo ir užimtumo garantijas nebus investuojama į institucijų stiprinimą, aktyvi darbo rinkos politika ir mokymasis visą gyvenimą nesukurs aukštos kokybės darbo rinkos. Tai apimtų

garantijų išplėtimą įtraukiant nesaugias darbo vietas. Įgyvendinant politikos priemones daugiausia dėmesio reikėtų skirti moterų, jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių integravimui į darbo rinką. Lankstumo ir užimtumo garantijos turi būti įgyvendinamos taikant visaapimančią ir nuoseklų požiūrį. Šiuo požiūriu labai svarbu skirti atitinkamus išteklius Europos fondams, pavyzdžiui, Europos socialiniam fondui (ESF) ir Europos regioninės plėtros fondui (ERPF).

4.9 EESRK pabrėžia, kad visų susijusių sričių politikos priemonės turi viena kitą stiprinti. Augimas, darbo vietos, socialinė sanglauda ir aplinka yra vienodai svarbios ir viena nuo kitos priklausančios sritys. Tvarus augimas priklauso nuo aukštesnių gerovės siekių ir geresnės aplinkos.

4.10 EESRK nori, kad būtų taikomas integruotas ir daugialypis požiūris. Atsižvelgiant į daugialypį lankstumo ir užimtumo garantijų pobūdį, svarbu siekti skirtingų politikos lygių integracijos. Problemai spręsti skirta nuoseklesnė politika ir didesnė įvairių dalyvių ir lygių sąveika yra būtinos, kad būtų pagerinta ekonominė ir socialinė sanglauda.

4.11 EESRK mano, kad būtina atsižvelgti į naujus pavojus ir nustatyti lankstumo ir užimtumo garantijų įgyvendinimo pereinamąjį laikotarpį. Dėl globalizacijos kils daugiau pavojų darbuotojams ir įmonėms. Būtina atsižvelgti į šiuos naujus pavojus siekiant priimti globalizacijos iššūkius. Svarbu skatinti darbo judumą teigiamomis, aukštos kokybės priemonėmis investuojant į žmones ir gerinant teisių perkėlimo galimybes.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK nuomonė dėl Europos darbų tarybos: naujas vaidmuo skatinant Europos integraciją, pranešėjas Edgardo Maria Iozia (OL C 318, 2006 12 23).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kovoti su moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumu“

COM(2007) 424 galutinis

(2008/C 211/16)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos sutarties 262 straipsniu, 2007 m. birželio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kovoti su moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumu“.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 22 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Ingrid Kössler.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina politinį Komisijos ryžtą toliau kovoti su moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumu. Kaip ir Komisija, jis labai rimtai vertina tą aplinkybę, kad nėra juntama moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo mažėjimo. Nepaisant įgyvendintų priemonių ir išleistų lėšų, darbo užmokesčio skirtumai išlieka. Todėl svarbu į šiuos veiksmus įtraukti visus suinteresuotus subjektus, ir jie turėtų parodyti norą siekti realių pokyčių. Lisabonos sutartyje įtvirtinta Europos Sąjungos augimo ir užimtumo strategija — svarbi priemonė lygybei darbo rinkoje skatinti ir mažinti moterų bei vyrų darbo užmokesčio skirtumus. Būtina garantuoti vienodą darbo užmokesčių norint pasiekti Lisabonos strategijos tikslus, užtikrinti piliečių gerovę ir Europos Sąjungos konkurencingumą pasaulio mastu. Tai svarbu ir moterų, ir vyrų ateičiai.

1.2 Kalbant apie kovą dėl moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo panaikinimo, EESRK teikia šias rekomendacijas ir kreipiasi į Europos institucijas, visų valstybių narių vyriausybes, lygių galimybių kontrolės įstaigas ir socialinius partnerius.

1.2.1 EESRK mano, kad kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti, kad valstybės narės teisėje ir kolektyvinėse sutartyse būtų taikomas principas, nurodytas Direktyvoje 75/117/EEB, už vienodą arba vienodos vertės darbą mokėti abiejų lyčių darbuotojams tokį pat užmokestį.

1.2.2 EESRK mano, kad valstybės narės turi dėti visas pastangas šalinant moterų bei vyrų darbo užmokesčio skirtumus lemiančias priežastis. Jos susijusios su tuo, kad vyrų ir moterų atliktas darbas vertinamas skirtingai, kad darbo rinkoje egzistuoja darbo pasidalijimas pagal lytis, be to, vyrų ir moterų požiūris į profesinį gyvenimą yra skirtingas, skiriasi ir jų padėtis valdžios bei statuso požiūriu.

1.2.3 Kalbant apie galiojančius teisės aktus būtina, kad:

- jie būtų taikomi kovojant su diskriminacija darbo užmokesčio srityje;
- turėtų ir toliau būti taikomos EB sutarties 141 straipsnio 4 dalyje nustatytos teigiamos priemonės, o kai kuriais atvejais jų taikymo sritis turėtų būti netgi išplėsta, kad nepakankamai atstovaujamai lyčiai būtų lengviau vykdyti profesinę veiklą;
- darbdaviai kasmet tikrintų ir apsvaistytų iš naujo atlyginimus ir jų tendencijas, kad būtų galima nustatyti diskriminavimo dėl lyties problemas profesijų klasifikavimo sistemoje ir įgyvendinti atitinkamus sprendimus, parengiant vienodų galimybių planą, kuriame būtų numatytos skaidrios darbo užmokesčio sistemos;
- valstybės narės privalo užtikrinti galimybes lengvai pasinaudoti mechanizmais, skirtais apskųsti diskriminavimo atvejus ir apie juos pranešti, o pagal 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvą 97/80/EB dėl įrodinėjimo pareigos diskriminacijos dėl lyties bylose ⁽¹⁾ atsakovui tektų pareiga įrodinėti teisme arba kitoje kompetentingoje institucijoje, jog nebuvo pažeistas moterų ir vyrų lygių galimybių principas.

1.2.4 Kalbant apie socialinių partnerių susitarimus, reikia užtikrinti, kad:

- visais lygiais būtų stiprinamas socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos, kadangi tai yra būtinos priemonės moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumams panaikinti;
- būtų kruopščiai išnagrinėti šiuo metu taikomi profesijų klasifikavimo kriterijai: išsiaiškintas jų tiesioginis ir netiesioginis poveikis, darbo raida per tam tikrą laikotarpį, prieinamumas ir pareigos šeimoje;

⁽¹⁾ 4 str.: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:014:0006:0008:LT:PDF>

- nuostatose dėl darbuotojų ir jų atstovų informavimo ir konsultavimo su jais apie darbo užmokesčių ir apie moterų bei vyrų gaunamo darbo užmokesčio tendencijas toje pačioje organizacijoje ar įmonėje būtų užtikrintas skaidrumas;
- imtis priemonių darbo užmokesčio skirtumams, susijusiems su lytimis, mažinti;
- būtų numatytos lankstaus darbo laiko galimybės.

1.2.5 Kadangi lygios galimybės darbo rinkoje yra labai svarbios, norint pašalinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumus, yra svarbu:

- remti priemones, padedančias lengviau patekti į visą darbo rinką abiejų lyčių atstovams ir dalyvauti joje, tam reikia panaudoti struktūrinių fondų paramos teikiamas galimybes;
- parodyti abiejų lyčių vaikams ir jaunimui gerus pavyzdžius, kurie skatintų rinktis „netradicines“ profesijas;
- taikyti moterų ir vyrų lygybės principą, kalbant apie dalyvavimą ir įtaką profesiniame gyvenime;
- taikyti bendras, tarpusavyje susijusias ir suderintas priemones, užtikrinančias asmeninio ir profesinio gyvenimo pusiausvyrą, kad būtų galima derinti šeiminių ir profesinių gyvenimą;
- numatyti apmokamas vaiko priežiūros atostogas tose šalyse, kuriose šiuo metu jų dar nenumatyta (pvz., perimti ES institucijose taikomas nuostatas) ir sudaryti galimybes imti ilgesnes vaiko priežiūros atostogas, už kurias būtų mokama finansinė kompensacija. Valstybės narės turi imtis veiksmingų priemonių, kad palengvintų vyrams ir moterims galimybę pasidalinti vaiko priežiūros atostogas, įskaitant privalomas vaiko priežiūros atostogas vyrams;
- užtikrinti įvairių ir subsidijuojamų vaikų priežiūros įstaigų kūrimą, kad tėvai galėtų toliau dirbti ir jų karjeros pertraukos būtų trumpesnės taip pat išplėsti kokybiškų ir finansškai prieinamų paslaugų, skirtų priklausomiems asmenims ir jų šeimoms⁽²⁾, pasiūlą;
- pasiūlyti gerai išplėtotas ir subsidijuojamas paslaugas pagyvenusiems asmenims ir asmenims, kuriems reikalinga globa.

1.2.6 Be to, valstybės narės privalo pasirūpinti, kad:

- visiems suinteresuotiems subjektams būtų pateikta informacija apie moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo ir diskriminacijos dėl lyties priežastis;

⁽²⁾ Komitetas nurodo daugelį savo rekomendacijų, pateiktų ankstesnėse nuomonėse, paskiausiai 2008 m. vasario 13 d. EESRK nuomonėje dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal ES sutarties 128 straipsnį), pranešėjas Wolfgang Greif, CESE 282/2008 (SOC/303), pirmiausia 2.3 punktus.

- vyktų keitimasis geriausios praktikos pavyzdžiais ir tarp šalių būtų plėtojamas intensyvesnis dialogas;

- tiek visuomenė, tiek darbdavių ir darbuotojų atstovai bei teisininkai būtų informuojami apie asmenų, kuri jaučiasi esą diskriminuojami, teises.

1.2.7 Komitetas ragina Europos lyčių lygybės institutą atliekant savo funkcijas pirmenybę teikti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo problemai.

1.2.8 Komitetui didelį susirūpinimą kelia Komisijos ataskaitos dėl Moterų ir vyrų lygybės — 2008 m.⁽³⁾ išvados. Šioje ataskaitoje teigiama, jog ekonomikos vystymuisi labai svarbiuose sektoriuose, kuriuose paprastai mokami geri atlyginimai, moterų dirba mažiau, todėl svarbiu uždaviniu turėtų tapti lygybės kokybiškumo stiprinimas.

1.2.9 Komitetas taip pat remia Europos mokslininkų platformą⁽⁴⁾, ragindamas visus Europos ir valstybių narių lygmens suinteresuotus subjektus ypatingą dėmesį skirti mokslo ir mokslinių tyrimų srityje dirbančioms moterims. Tik 29 proc. ES mokslininkų ir inžinierių yra moterys.

1.3 Komitetas tikisi, kad valstybių narių valstybinių institucijų praktika ir valdančiųjų politikų elgsena bus pavyzdžiu diegiant principus, apie kuriuos kalbama šioje nuomonėje.

1.4 EESRK rekomenduoja skirti ypatingą dėmesį žiniasklaidos įtakai siekiant atsikratyti vyro ir moters stereotipų bei skatinti abiejų lyčių atstovavimą, kuris tiksliau atskleistų jų indėlį į visas visuomenės sritis.

2. Išanga

2.1 Komunikate pažymima, kad ES moterys ir toliau uždirba vidutiniškai 15 proc. mažiau negu vyrai. Moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumų panaikinimas — vienas iš pagrindinių „Moterų ir vyrų lygybės gairių (2006–2010)“ tikslų⁽⁵⁾. Moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumų klausimas yra daug platesnis nei problemos, susijusios su vienodu užmokesčiu už vienodą darbą abiejų lyčių darbuotojams. Viena iš pagrindinių to priežasčių susijusi su moterų gebėjimų vertinimu, lyginant juos su vyrų gebėjimais. Už darbą, kuriam atlikti reikia panašios kvalifikacijos ar patirties, apskritai mokama mažiau, jeigu jį dirba daugiausia moterys.

⁽³⁾ COM(2008) 10 galutinis, 2008 m. sausio 23 d.

⁽⁴⁾ Žr. www.epws.org

⁽⁵⁾ 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK nuomonė dėl Moterų ir vyrų lygybės. 2006–2010 m. gairės, pranešėja Grace Attard, OL C 318, 2006 12 23. Paminėtinos ir kitos su šia tema susijusios nuomonės: 2005 m. rugsėjo 8 d. EESRK nuomonė dėl Europos lyčių lygybės instituto įsteigimo, pranešėja Dana Štechová, OL C 24, 2006 1 31; 2005 m. rugsėjo 29 d. nuomonė dėl Moterų skurdo Europoje, pranešėja Brenda King, OL C 24, 2006 1 31. Žr. taip pat Europos profesinių sąjungų konfederacijos Chartiją dėl lyčių lygybės profesinėse sąjungose, priimtą 2007 m. gegužės 23 d. Sevilijoje vykusiame konfederacijos suvažiavime bei Europos Komisijos vadovą dėl lyčių lygybės taikymo užimtumo politikoje, 2007 m. liepos mėn.

2.1.1 Darbo užmokesčio skirtumas gali atspindėti ir darbo rinkos nelygybę, kurią iš esmės dažniau patiria moterys, ypač kalbant apie sunkumus derinant profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą. Moterys dažniau dirba ne visą darbo dieną ir dažniau pertraukia profesinę karjerą, tai riboja jų galimybes mokytis visą gyvenimą ir profesinį tobulėjimą. Be to, moterys ir toliau atsilieka nuo vyrų, kalbant apie vadovaujamas pareigas, o darydamos karjerą jos patiria daugiau kliūčių ir pasipriešinimo. Todėl moterys dažniau nutraukia profesinę karjerą, ji yra lėtesnė ir trunka trumpiau nei vyrų karjera, todėl moterų gaunamos pajamos yra mažesnės. Iš statistinių duomenų matyti, kad darbo užmokesčio skirtumai didėja didėjant amžiui, išsilavinimo lygiui ir darbo stažui: užmokestis skiriasi 30 proc. 50–59 m. amžiaus asmenų grupėje ir 7 proc. jaunesnių nei 30 m. amžiaus grupėje. Užmokesčio skirtumai viršija 30 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčiųjų grupėje, bet yra tik 13 proc. žemesnio lygmens vidurinių išsilavinimą turinčiųjų grupėje.

2.1.2 Komunikate įvardijamos keturios veiksmų sritys:

- užtikrinti geresnį esamų teisės aktų taikymą (analizuojant, kaip esami teisės aktai galėtų būti pritaikyti ir geriau įgyvendinami, ir geriau informuojant visuomenę apie minėtą problemą);
- spręsti atlyginimo skirtumo problemą kaip valstybės narės užimtumo politikos dalį (panaudojant visas ES finansavimo galimybes, ypač iš Europos socialinio fondo) ⁽⁶⁾;
- skatinti darbdavius mokėti vienodą atlyginimą, ypač pasinaudojant jų socialine atsakomybe;
- remti keitimąsi gerąja patirtimi visoje Europos Sąjungoje ir įtraukti socialinius partnerius.

2.1.3 Šiuo komunikatu siekiama išnagrinėti darbo užmokesčio skirtumų priežastis ir įvardyti ES lygmens veiksmų kryptis. Jame pabrėžiama, kad darbo užmokesčio skirtumus galima panaikinti tik veikiant visais lygmenimis, įtraukiant visus suinteresuotus subjektus ir sutelkiant dėmesį į visas šiuos skirtumus lemiančias priežastis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas sutinka, kad yra svarbu į darbo užmokesčio skirtumams panaikinti skirtus veiksmus įtraukti visus suinteresuotus subjektus.

3.1.1 Moterų padėtis darbo rinkoje neatspindi jų daromos pažangos švietimo, mokslinių tyrimų ir verslo srityje. Moterų užimtumas mažesnis nei vyrų (55,7 proc., palyginti su 70 proc.), o 55–64 m. amžiaus moterų grupėje — daug mažesnis

(31,7 proc.). Be to, moterų nedarbas irgi didesnis nei vyrų (9,7 proc., palyginti su 7,8 proc.).

3.1.2 EESRK mano, kad visų valstybių narių vyriausybės, vienodų galimybių kontrolės įstaigos ir socialiniai partneriai privalo stengtis mažinti esamus struktūrinius skirtumus, pavyzdžiui, įvairiuose sektoriuose, profesijose ir darbo modeliuose vyraujančią segregaciją, ir užtikrinti, kad pasirinktų atlyginimų sistemomis būtų mažinami esami moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumai.

3.1.3 Moterų daroma pažanga švietimo, mokslinių tyrimų ir kitose srityse neatspindi darbo užmokesčio struktūros ir pajamų santykiuose. Pagrindinė priežastis, lemianti mažesnes nei vyrų moterų pajamas, yra ta, kad moterys pertraukia karjerą, kad galėtų rūpintis vaikais ir šeima. Pagimdžiusios moterys skiria neproporcingai daugiau laiko vaikams prižiūrėti negu vyrai. Vaiko priežiūros atostogos — tai trumpesnis stažas, mažiau bendros profesinės patirties ir mažiau nuolatinio lavinimosi galimybių; kuo ilgiau nedirbama, tuo blogesnės perspektyvos gauti gerą atlyginimą. Be to, visų pirma moterys atsakingos už pagyvenusius asmenų ir asmenų, kuriems reikalinga globa, priežiūrą.

3.1.4 Nepalanki moterų padėtis darbo rinkoje ir todėl mažesnės pajamos turi įtakos jų teisėms į pensiją. Todėl reikėtų pakeisti pensijų sistemas siekiant užtikrinti, kad dėl motinystės ar vaiko priežiūros atostogų karjerą pertraukiančios moterys neatsidurtų blogesnėje padėtyje ir kad pensijų sistemomis būtų garantuojama lyčių lygybė ir jos būtų laikomasi siekiant ilgalaikio tikslo — įtvirtinti individualias pensijų skyrimo sistemas ⁽⁷⁾. Vyrai ir moterys turi dalytis šeimos atsakomybe, ir dėl tėvų atsakomybės negali būti taikomos blogesnės pensijų sąlygos.

4. Specialios pastabos

4.1 Jau 1957 m. į Romos sutarties 119 straipsnį įtrauktas vienodo darbo užmokesčio už vienodą darbą vyrams ir moterims principas. Šiuo straipsniu, vėliau tapusiu Sutarties 141 straipsniu, dabar numatoma, kad valstybės narės turi užtikrinti vienodo darbo užmokesčio už vienodą arba vienodos vertės darbą vyrams ir moterims principo taikymą.

4.1.1 Todėl 141 straipsnio 4 dalyje valstybėms narėms leidžiama, „siekiant užtikrinti visišką moterų ir vyrų lygybę per visą darbingą amžių“, toliau taikyti arba patvirtinti priemones, kuriomis būtų suteikiama tam tikrų pranašumų, „padedančių nepakankamai atstovaujamai lyčiai verstis profesine veikla“.

⁽⁶⁾ Žr. 3 išnašą.

⁽⁷⁾ 2001 m. lapkričio 29 d. EESRK nuomonė dėl „Ekonomikos augimo, apmokestinimo ir teisių į pensiją tvarumo Europos Sąjungoje“ (OL C 48, 2002 2 21); pranešėjas H. Byrne, antrasis pranešėjas J. J. van Dijk.

4.1.2 Turėtų išlikti dabartinė teisinė teigiamų priemonių taikymo sritis, o kai kuriais atvejais ji turėtų būti ir plečiama, nes vis dar labai skiriasi su valdymu susijusias pareigas einančių moterų ir vyrų skaičius. 2000 m. tik 31 proc. aukštų pareigų ėjo moterys, o iki 2006 m. šis skaičius padidėjo tik 1 proc. iki 32 proc.⁽⁸⁾.

4.1.3 1975 m. Tarybos priimtoje Direktyvoje 75/117/EEB, inter alia, nustatyta, kad vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio principas reiškia, jog negalima diskriminuoti dėl lyties nustatant užmokestį už vienodą arba vienodos vertės darbą. Šis Bendrijos teisės aktas yra daugelio valstybių narių teisės aktų dėl vienodo darbo užmokesčio ir dėl kolektyvinių sutarčių pagrindas; jis sustiprino moterų padėtį darbo rinkoje.

4.1.4 EB sutarties 141 straipsnyje „užmokestis“ yra „įprastinis bazinis arba minimalus darbo užmokestis arba alga ir bet koks kitas atlygis grynaisiais arba natūra, kurį darbuotojas tiesiogiai arba netiesiogiai gauna iš darbdavio už savo darbą“.

4.1.5 Valstybių narių nuostatos dėl vienodų teisių darbe turėtų būti labiau suderintos su sąlygomis dėl darbo užmokesčio, kad moterys nebūtų tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojamos.

4.1.6 Užtikrinant vienodo darbo užmokesčio už vienodos vertės darbą principo laikymąsi, teisės aktai iki šiol tikrai buvo netinkamai įgyvendinami. Tokio pobūdžio diskriminavimą sunku įrodyti. Diskriminuojami asmenys ne visada žino, kad yra diskriminuojami ir (arba) jiems sunku tai įrodyti. Komitetas mano, kad darbuotojai arba jų atstovai privalo turėti galimybę pasinaudoti veiksmingomis priemonėmis, kad galėtų patikrinti, ar už tą patį ar vienodos vertės darbą jiems mokamas vienodas užmokestis.

4.1.7 Siekdami aktyviai kontroliuoti, ar darbo užmokesčio nustatymo sistemos yra teisingos, ir užtikrinti teisingas sistemas, didelių ir vidutinių įmonių darbdaviai turėtų kasmet tikrinti ir apsvaistinti iš naujo atlyginimus ir jų tendencijas, kad būtų galima nustatyti diskriminavimo dėl lyties problemas profesijų klasifikavimo sistemose ir įgyvendinti atitinkamus sprendimus, parengiant vienodų galimybių planą, kuriame būtų numatytos skaidrios darbo užmokesčio sistemos, skirtos užtikrinti, kad visiems darbuotojams būtų teisingai atlyginama už jų įgūdžius, patirtį ir potencialą. Turėtų būti parengti vienodo darbo užmokesčio planai, kuriuose būtų nustatyti konkretūs tikslai, pavyzdžiui, sumažinti darbo užmokesčio skirtumus 1 proc. per metus. Valstybėse narėse darbdaviai turėtų kasmet pateikti

darbuotojams ir jų atstovams statistinius duomenis apie darbo užmokestį pagal lytis.

4.1.8 Viena išsamaus teisės aktų įgyvendinimo kliūčių — žmonėms trūksta informacijos ir žinių apie esamas nuostatas. Tik trečdalis piliečių teigia, kad žino savo teises tais atvejais, kai yra diskriminuojami⁽⁹⁾. Komitetas mano, kad svarbu apie šias teises ir toliau informuoti visuomenės, darbuotojų ir darbdavių atstovus ir teisininkus.

4.1.9 Valstybės narės privalo užtikrinti galimybes lengvai pasinaudoti mechanizmais, skirtais apskųsti diskriminavimo atvejus ir apie juos pranešti, o pareiga įrodinėti teisme arba kitoje kompetentingoje institucijoje, jog nebuvo pažeistas lygių galimybių principas, tektų atsakovui (Direktyva 97/80/EB).

4.1.10 Nepaisant teisės aktų ir kolektyvinių susitarimų, moterų ir vyrų atlyginimų skirtumai vis dar nepanaikinti. Tai rodo, kad esama kitų darbo užmokesčio skirtumams įtaką darančių veiksnių, kurie gali būti psichologinio, socialinio ir kultūrinio pobūdžio, pavyzdžiui, sunkumai derinant šeiminių gyvenimą ir profesinę veiklą. Svarbu rasti šeiminių gyvenimo ir profesinės veiklos pusiausvyrą. Todėl Komitetas mano, kad kova dėl vienodo darbo užmokesčio turi apimti daugelį sričių.

4.1.11 Reikia pasinaudoti teisės aktų nustatyta galimybe vykdant viešuosius pirkimus atsižvelgti į socialines išlygas ir pirmenybę teikti subjektams, siekiantiems užtikrinti lygybę ir taikyti vienodas vyrų ir moterų darbo užmokesčio nustatymo sąlygas.

4.1.12 Komiteto nuomone, valstybių narių viešojo administravimo įstaigos privalo rodyti pavyzdį kitiems darbdaviams, ir ne tik kalbant apie klausimus, tiesiogiai susijusius su lyčių lygybe ar profesine karjera, bet ir ieškant įvairių organizacinių sprendimų (pvz., kalbant apie lankstų darbo laiką), leidžiančius derinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą, taip pat kuriant sprendimus, remiančius lygias vyrų ir moterų galimybes.

4.1.13 Viešieji asmenys, tarp jų ir politikai, gali daryti didelę įtaką gerinant visuomenės sąmoningumą. Rodydami asmeninį pavyzdį tiek profesinėje veikloje, tiek asmeniniame gyvenime jie gali daryti didesnę poveikį nei daugelis brangiai kainuojančių skatinimo programų.

4.2 Kova su darbo užmokesčio skirtumais kaip valstybių narių užimtumo politikos priemonių dalis

4.2.1 Lisabonos sutartyje įtvirtinta Europos Sąjungos augimo ir užimtumo strategija — svarbi priemonė lygybei darbo rinkoje didinti ir moterų bei vyrų darbo užmokesčio skirtumams mažinti. Komitetas mano, jog svarbu imtis priemonių, kad būtų lengviau patekti į darbo rinką, didinti visų lygmenų atstovų dalyvavimą ir šiuo tikslu panaudoti struktūrinių fondų paramos galimybes.

⁽⁸⁾ Eurostato darbo jėgos tyrimas „Valdymo subjektai ES — pasiskirstymas pagal lytį 2000 m. ir 2006 m.“.

⁽⁹⁾ „Eurobarometras“.

4.2.2 Komitetas siūlo imtis šių priemonių:

- užtikrinti profesijų klasifikavimo sistemų skaidrumą, nustatant kriterijus, kurie būtų rengiami ir įgyvendinami nediskriminuojant dėl lyties;
- užtikrinti skirtingus įvertinimo kriterijus, kurie susiję su darbo pobūdžiu, o ne su asmeniu, ir kurie nesudaro galimybių įvairioms diskriminavimo formoms;
- skatinti rinktis „netradicines“ profesijas, kad būtų daroma įtaka darbo rinkai ir taisomi blogai suderinti jos aspektai; turi būti siekiama, kad moterys rinktųsi su mokslu ir technologija susijusias darbo vietas ir stengtųsi jas gauti, o vyrai skatinami ieškoti ir rinktis tokias profesijas, kurias paprastai renkasi moterys;
- raginti darbdavius kurti, įgyvendinti vienodų galimybių planus, kurie būtų pateikiami kartu su darbo užmokesčio analize, ir juos pritaikyti prie naujų vystymosi tendencijų;
- raginti darbdavius ir darbuotojus siekti kelti kvalifikaciją;
- raginti darbdavius ir profesines sąjungas pateikti pasiūlymų, kaip vykdyti patikrinimus, kad būtų galima stebėti, kaip sudaromos darbo užmokesčio nustatymo sistemos. tai apims darbo rinkos nomenklatūrą, teisinę procedūrą, teismų praktiką ir profesijų klasifikavimą;
- skatinti ir propaguoti pokyčius, kad moterys būtų skatinamos siekti gauti aukštesnio valdymo lygmens pareigas mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos, technologijų ir naujovių srityse ir šias pareigas užsitikrintų;
- skatinti, kad daugiau moterų visais personalo lygmenimis dirbtų augančiuose ekonomikos sektoriuose, pavyzdžiui, turizmo, aplinkosaugos ir grąžinanamojo perdirbimo, telekomunikacijų ir biotechnologijų;
- skatinti lyčių lygybę užtikrinančią valdymo praktiką;
- kad būtų galima stebėti, ar laikomasi vienodo darbo užmokesčio Bendrijos lygiu, į Europos užimtumo strategiją įtraukti specifinį stebėsenos rodiklį.

4.3 Vienodoms galimybėms švietimo ir profesinio mokymo srityje didinti Komitetas siūlo šias priemones:

- skatinti, kad daugiau moterų dalyvautų technologijų ir naudojimosi kompiuteriais įgūdžių didinimo sričių profesinio mokymo ir mokymo prisitaikyti darbo rinkoje kursuose, ypač skirtuose parengti jas dirbti aukštesniu IT sektoriaus lygmeniu;
- raginti ir švietimo, darbo patirties didinimo ir kitomis darbo rinkos priemonėmis skatinti kurti aplinką, kurioje daugiau vyrų siektų darbo vietų paslaugų ir sveikatos ir slaugos sektoriuje;

— raginti lanksčiau sudaryti švietimo ir mokymo prisitaikyti darbo rinkoje kursus, kad juose galėtų dalyvauti kaime ir mažai gyventojų turinčiose vietovėse gyvenančios moterys;

— sudaryti sąlygas moterims tobulinti jų profesinius įgūdžius ir, atsižvelgiant į šeimynines priežastis, rengti mokymus vaiko priežiūros atostogų metu bei joms sugrįžus į darbą.

4.4 Siekdamas, kad būtų sukurtos ir didinamos moterų galimybės pradėti ir plėsti nuosavą verslą, Komitetas siūlo taikyti šias priemones:

- panaudoti struktūrinius fondus, kad daugiau moterų pradėtų savo verslą⁽¹⁰⁾;
- informuoti vadovus, vadovaujančius darbuotojus ir verslo kūrimo konsultantus apie moterų ir vyrų lygybę ir didinti jų sąmoningumą;
- naujai orientuoti ir sukurti MVĮ rėmimo paslaugas (finansines ir technines), kad būtų pasirūpinta moterų, norinčių pradėti ir plėsti nuosavą verslą, poreikiais;
- teikti finansinę paramą ir (arba) paskolas verslą pradedančioms ir plėčiančioms moterims;
- teikti paramą moterų verslo tinklams, organizacijoms ir moterų rengiamiems moterims skirtiems mokymams;
- teikti specialią paramą moterims verslui telekomunikacijų ir aukštųjų technologijų sektoriuose kurti ir plėsti;
- teikti paramą socialinės ekonomikos iniciatyvas skatinančioms ir plėtojančioms moterims.

4.5 Reikia stiprinti moterų teisę į darbą ir apsirūpinimą senatvėje. Ir vyrai, ir moterys turi turėti galimybę būti gauti orų gyvenimą užtikrinančių atlyginimų. Kad būtų lengviau derinti profesinę veiklą gyvenimą ir šeiminių gyvenimą, Komitetas siūlo šias priemones:

- subsidijuojamas vaikų priežiūros įstaigas, kad tėvai galėtų toliau dirbti ir jų karjeros pertraukos būtų trumpesnės;
- paramą vaikų priežiūros ir slaugos darbuotojų mokymui;

⁽¹⁰⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Verslumo ugdymo ir Lisabonos darbotvarkės, pranešėja Madi Sharma, bendrapranešėjis Jan Olsson, OL C 44, 2008 2 16.

- numatyti apmokamas vaiko priežiūros atostogas tose šalyse, kuriose šiuo metu jų dar nėra (pvz., perimti ES institucijose taikomas nuostatas) sudaryti galimybes tėvams imti ilgesnes vaiko priežiūros atostogas, už kurias būtų mokama finansinė kompensacija; Sudaryti galimybes paskirstyti vaiko priežiūros atostogas abiem tėvams. Siekiant užtikrinti didesnę tėvo atsakomybę savo šeimai, tas faktas, kad dalis vaiko priežiūros atostogų skirta tėvui, laikoma dideliu laimėjimu. Reikėtų taikyti visas įmanomas ekonomines paskatas, kad vyrai neprarastų nė kiek pajamų ir būtų linkę išeiti vaiko priežiūros atostogų (kaip pasiūlyta per antrąją konsultaciją su Europos socialiniais partneriais dėl profesinio, asmeninio ir šeiminio gyvenimo derinimo, šis klausimas įtrauktas į Europos socialinių partnerių darbotvarkę) ⁽¹⁾;
- remti nuotolinį darbą, kad dėl įvairių priežasčių negalintys vykti į mokymo kursus ir įsidarbinti asmenys turėtų daugiau galimybių;
- sukurti galimybes rengti grįžimo į darbą kursus, pavyzdžiui, pasinaudojant mokesčių sistema. Šie kursai turėtų būti skirti moterims, nedirbusioms ilgesnį laiką dėl to, kad buvo išėjusios vaiko priežiūros atostogų;
- pasiūlyti subsidijuojamas paslaugas pagyvenusiems asmenims ir asmenims, kuriems reikalinga globa, kurios visų pirma leistų sudaryti palankesnes sąlygas moterų dalyvavimui profesinėje veikloje.

4.6 Moterų dalyvavimui ir įtakai padidinti Komitetas siūlo šias priemones:

- sukurti lyčių pusiausvyrą komitetuose ir sprendimus priimančiuose organuose;
- vienodų galimybių skatinimo reprezentatyvias organizacijas ir moterų organizacijas įtraukti į stebėjimo komitetus, partnerystes ir kitus forumus;
- pasinaudoti galimybėmis skirti moteris į vadovaujančias ir su sprendimų priėmimu susijusias pareigas struktūrose, atsakingose už valdymą ir vykdymą;
- užtikrinti, kad moterims darbo pasaulyje būtų suteiktos nuolatinės ilgalaikės vienodos sąlygos, kad jos būtų paklausios darbo rinkoje ne tik ekonomikos augimo laikotarpiu; nuosmukio laikotarpiu jos nukentčia labiausiai ir pirmiausia;
- rengti nuolatinės diskusijas su vienodų galimybių srityje dirbančiomis organizacijomis.

⁽¹⁾ Danijoje visos įmonės nuo 2006 m. spalio 1 d. įstatymo numatyta tvarka privalo mokėti įmokas į centrinį vienodų galimybių išeiti vaiko priežiūros atostogų fondą. Taigi turinčių mokėti atlyginimus per vaiko priežiūros atostogas įmonių padėtis netampa blogesnė ir nekyla pavojus, kad išėję vaiko priežiūros atostogų tėvai taps ekonomine našta konkretiems darbdaviams; Panaši sistema yra ir Islandijoje, kur visi darbdaviai ir darbuotojai moka įmokas valstybinei vaiko priežiūros atostogų kasai. Be to, ten įdiegtas trijų pakopų modelis, pagal kurį motina ir tėvas gali paimti po trečdalį devynių mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų, paskutinį trečdalį jie gali pasidalinti. Įsigaliojus šiai nuostatai, Islandijoje beveik 90 proc. tėvų ima vaiko priežiūros atostogas.

4.7 Darbas, skirtas užtikrinti, kad darbdaviai įgyvendintų vienodo darbo užmokesčio principą ir priimtų socialinę atsakomybę

4.7.1 Vienodas užmokestis už vienodą darbą Europoje tampa vis labiau priimtinas, tačiau tai nėra įgyvendinta visose 27 ES šalyse. Nors daugiau kaip prieš penkiasdešimt metų (1951 m.) priimtos Tarptautinės darbo organizacijos 100-oji konvencijoje, kuri buvo ratifikuota visose valstybėse narėse, 2 straipsnyje teigiama, kad „kiekviena Organizacijos narė atlyginimo tarifų nustatymo metodams tinkamomis priemonėmis turi skatinti ir tiek, kiek tai suderinama su šiais metodais, garantuoti vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą principo taikymą visiems darbuotojams“, daroma garsiai neišsakoma prielaida, kad moterys gali remtis vyro pajamomis, o tai šiandienos visuomenėje neatitinka tikrovės. Kad už vienodos vertės darbą turi būti vienodai atlyginama, dar netapo realybe ir nėra visur įgyvendinta. Labai sunku įvertinti, ar darbo vietos ir profesijos yra tapačios. Tam tikrų gairių šioje srityje galima rasti keliuose teismų sprendimuose.

4.7.2 Komitetas mano, kad siekdami sumažinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus darbdaviai galėtų panaudoti šias priemones:

- nustatyti lankstų darbo laiką ir taip pagerinti moterų padėtį darbo rinkoje. Savanoriškai pasirinkdamos dirbti ne visą dieną galėtų būti viena iš galimybių daugeliui tėvų derinti darbą su priežiūros pareigomis šeimoje. Tačiau taip pat labai svarbu palikti galimybę dirbti visą darbo dieną. Suteikus ne savo noru visą darbo dieną dirbančioms moterims galimybę dirbti ne visą darbo dieną, jos gali būti ekonomiškai nepriklausomos — tai ypač svarbu moterims, kurios dar turi rūpintis kitu asmeniu;
- darbo laiką suderinti su šeimos pareigomis. Reikia pakeisti su lytimis susijusį namų ūkio ir priežiūros pareigų pasiskirstymą siekiant sukurti geresnę jų pusiausvyrą tarp vyrų ir moterų. Priežiūros srityje reikia stiprinti vyro vaidmenį šeimoje ir namų ūkyje;
- numatyti darbo vietų ir profesinių pareigų palyginimo modelius, kurių pagrindu būtų galima įvertinti darbo užmokestį ir kurie galėtų būti vienodo darbo užmokesčio principo įgyvendinimo priemonė. Be to, reikėtų sukurti darbo vietų vertinimo sistemas, kurios padėtų nustatyti lygiavertes darbo vietas įvairiose darbuotojų grupėse. Tai padėtų užtikrinti vienodą užmokestį už vienodą darbą neatsižvelgiant į lytį;
- teigiamai vertinant vaiko priežiūros atostogas ir atlyginant už jas taikant deramas skatinimo ir darbo užmokesčio sistemas galima kovoti ir su lyčių stereotipais, vyraujančiais diegiant darbo užmokesčio nustatymo sistemas. Tačiau tai neturėtų lemti nevienodų sąlygų darbo užmokesčio ir profesinės karjeros požiūriu vaikų neturinčių asmenų atžvilgiu;

- sukurdamas vaikų priežiūros infrastruktūrą visuomenė ir darbdaviai gali padėti didinti moterų užimtumą ir galimybes daryti karjerą;
- darbdaviai gali padėti ir suteikti daugiau galimybių derinti pareigas šeimoje ir profesinį gyvenimą suteikdami atostogas per mokinių atostogas ir vaikams susirgus;
- šalyse, kuriose įstatymu nenustatyta teisė į vaiko priežiūros atostogas vaikui gimus ar jį įvaikinus, darbdaviai gali rodyti socialinio atsakingumo pavyzdį ir šias atostogas suteikti ⁽¹²⁾;
- suteikti atostogas sergantiems artimiems giminaičiams prižiūrėti;
- sudaryti moterims galimybes įgyti papildomą išsilavinimą ir investuoti į moterų karjeros vystymo programas;
- mokyti vyrus ir taip pat pačias moteris pastebėti, suprasti, pripažinti moterų igūdžius ir jais pasinaudoti.

4.8 Skatinimas keistis gerąja patirtimi visoje Europos Sąjungoje ir įtraukti socialinius partnerius

4.8.1 Komitetas mano, kad keičiantis informacija apie veiksmingus metodus, juos skatinant ir stiprinant valstybių narių dialogą galima pasiekti konkrečios pažangos. Pasiekti tikrą

lygybę ir įdiegti sąžiningas darbo užmokesčio sistemas galima tik tuo atveju, jeigu visos valstybės narės imsis konstruktyvių priemonių ir stengsis sumažinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus. Siekiant šio tikslo svarbus vaidmuo tenka darbdavių ir darbuotojų organizacijoms ir ES lyčių lygybės institutui.

4.8.2 Socialiniai partneriai turi padėti sumažinti darbo užmokesčio skirtumus per derybas dėl darbo užmokesčio taikdami tikslingas iniciatyvas. Konkretus tokios sėkmingos iniciatyvos pavyzdys yra Europos socialinių partnerių 2005 m. priimti veiksmų metmenys lyčių lygybės srityje, kuriuose kova su moterų ir vyrų atlyginimų skirtumu yra vienas iš keturių prioritetų ⁽¹³⁾.

4.8.3 Reikia įvairių darbo užmokesčio statistinių duomenų pakeitimų, kad informacija apie darbo užmokesčio skirtumus taptų tinkamesniu pagrindu sprendimams priimti. Reikia kruopščiau išnagrinėti darbo užmokesčio skirtumų priežastis, o pasidalijus gautomis žiniomis būtų galima atskleisti, ištaisyti arba užkirsti kelią diskriminacijai.

4.8.4 Šiam tikslui Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, kurio būstinė yra Dubline, ir Europos lyčių lygybės institutas turėtų pateikti palyginamų statistikos duomenų iš valstybių narių apie moterų skaičių vadovaujančiose ir sprendimus priimančiose pareigose tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuje, taip pat statistinius duomenis apie valstybių narių pažangą mokant vienodą atlyginimą už vienodą darbą.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ 2006 m. liepos 1 d. Švedijoje priimtas naujas vaiko priežiūros atostogų įstatymas, kuriame numatyta, kad darbdaviai negali nesąžiningai elgtis su vaiko priežiūros atostogų išėjusiais darbuotojais. Naujajame įstatyme teigiama, kad vaiko priežiūros atostogų išėjusių darbuotojų statusas negali būti kitoks nei kitų darbuotojų. Anot lygių galimybių ombudsmeno, vaiko priežiūros atostogų išėjusių darbuotojų statusas turi būti toks, tarsi jie būtų darbe. Moterys vidutiniškai išeina daug ilgesnių vaiko priežiūros atostogų nei vyrai, todėl labiau tikėtina, kad joms nebus mokamos premijos ir su darbu nesusijusios išmokos.

⁽¹³⁾ Lyčių lygybės veiksmų programa: http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Terorizmo ir smurtinio radikalėjimo prevencijos

(2008/C 211/17)

Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja Margot Wallström, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 gruodžio 17 d. raštu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydama parengti nuomonę dėl

Terorizmo ir smurtinio radikalėjimo prevencijos (tiriamoji nuomonė).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Daniel Retureau, bendrapranešėjis Miguel Ángel Cabra de Luna.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 prieš ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Komisija kreipėsi į Komitetą prašydama parengti nuomonę dėl terorizmo prevencijos ir visų pirma dėl smurtinio radikalėjimo prevencijos politikos; Komisija planuoja 2008 m. liepos mėn. priimti komunikatą šiais klausimais. Pagrindinis komunikato tikslas — nustatyti politikos, veiksų ir iniciatyvų geros praktikos pavyzdžius kovojant su smurtiniu radikalėjimu. Šiuo metu numatoma komunikate nagrinėti smurtinio radikalėjimo kalėjimuose ir kitose pažeidžiamose ar verbavimo vietose klausimą ir daugiau dėmesio skirti ekstremistų platinamoms kalboms ir ideologijai bei pilietinės visuomenės stiprinimui ir akyvesniam jos dalyvavimui.

1.2 Pasibaigus šaltajam karui ir vykstant ekonomikos globalizacijai, pasaulyje iš esmės pasikeitė tarptautinių jėgų pusiausvyrą, o tai turėjo poveikio pasaulinėms institucijoms, pavyzdžiui, JTO, kurios susidūrė (ir tai pripažino) su naujųjų valstybinių subjektų, kurie pretenduoja į suverenitetą ir skelbiasi besilaiką viešosios tarptautinės teisės nuostatų, plitimu.

1.3 Be to, šiose naujosiose šalyse kilo konfliktų ir dalį jų teritorijų vis dar užima ginkluoti judėjimai ir dažnai nepaisoma žmogaus teisių.

1.4 Blogai kontroliuojamos ar visiškai nekontroliuojamos teritorijos arba jų dalys tampa prieglobsčiu didžiausių teroristinių grupuočių vadeivoms, kurie siekia įkurti savo bazes tose vietovėse, kuriose negalioja teisinės valstybės principai ir piliečių laisvės.

1.5 Klasikinis karas pasirodė esąs neveiksmingas kovojant su tokia neapčiuopiamos grėsmės rūšimi, kuriai būdingos įvairios formos ir padrikos struktūros ir kuri pasitelkia politinį smurtą pasirengusias naudoti fundamentalistų ir antidemokratinę politinę ideologiją besivadovaujančias organizacijas bei neformalias grupes.

1.6 Pasaulis nesurado taikaus Palestinos ir kitų ginkluotų konfliktų sprendimo būdo, tai taip pat yra palanki politinė prielaida ekstremistinėms idėjoms ir tarptautiniams teroro aktams, tačiau reikėtų pažymėti, kad didžioji dalis šių išpuolių įvyksta vidinių konfliktų metu.

1.7 Akivaizdu, kad buvo dėta nepakankamai pastangų ištirti verbavimo motyvus ir metodus, kuriais vadovaujantis galima darbuotojus, inžinierius, intelektualus paversti — kaip tai atsitiko 2001 m. rugsėjo 11 d. — organizuotų ir didelio masto savižudiškų teroro aktų planuotojais. Tai rodo tvirtą pasiryžimą ir aukštą intelekto lygį bei gebėjimą įsiskverbti į demokratinę visuomenę. Todėl, norint parengti tinkamą atsakomąją ir aukšto lygio strategiją, būtina ne tik atlikti geopolitinę analizę ir išnagrinėti visus informacijos rinkimo ir keitimosi ja būdus, bet ir kiek įmanoma geriau išsiaiškinti ideologinius ir psichologinius motyvus.

1.8 Komunikacijos priemonės ir globalizacija sukūrė tokį pasaulį, kuriame dalis sprendimų negali būti priimami tik nacionaliniu lygiu. Kartu su JTO ištikusia krize vyksta ir tarptautinės teisės krizė, kadangi ji neturi atgrasančių kontrolės priemonių ir, svarbiausia, tinkamų teisinių priemonių, leidžiančių imtis veiksų. Pakankamus įgaliojimus turi tik JTO saugumo taryba, tačiau juos susilpnina veto teisė, kuria gali naudotis penkios valstybės.

1.9 Vis dėlto stipri ir atnaujinta daugiašalė sistema turėtų geresnes galimybes spręsti globalines, klimato, ekonomines ir socialines problemas; su tarptautiniu terorizmu būtų galima veiksmingiau kovoti turint daugiašalę sistemą, užtikrinančią vyriausybių ir tarptautinių agentūrų (Interpolas) veiksų koordinavimą ir bendradarbiavimą dalyvaujant NVO, kurios vykdo demokratijos bei procesinės teisės ir piliečių laisvės stebėseną.

2. Europos atsakomybė ir įgyvendinami arba rengiamos iniciatyvos

2.1 Siekiant, kad Europos Sąjungos lygiu būtų vykdoma veiksminga kova su terorizmu, valstybės narės turėjo priimti bendrą terorizmo nusikaltimo apibrėžtį ir suvienodinti baudžiamosios teisės nuostatas baudžiamojo kaltinimo ir sankcijų srityje. Šis procesas, ypač nuo praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio, buvo nedelsiant pradėtas vykdyti, kartu buvo priimtas sprendimas dėl Europos arešto orderio, tuo pačiu metu Taryba priėmė su šiuo klausimu susijusius pamatinius sprendimus.

2.2 Po žiaurių 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolių JAV iškilo būtinybė koordinuoti veiksmus tarptautiniu, Europos ir Bendrijos lygiu: JTO saugumo tarybos ir Interpolo, NATO dėl karinių operacijų, Europos Tarybos (priimta Konvencija dėl kovos su terorizmu), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO), galiausiai, Europos Sąjungos ir Europolo. Pradėta bendradarbiauti su JAV, Magrebo šalimis ir Afrikos sąjunga, taip pat kai kurioms šalims suteikta atskira karinė, policijos pajėgų ir finansinė pagalba.

2.3 Bendrijos institucijos, valstybių narių politiniai vadovai ir didžioji dalis piliečių susitarė dėl terorizmo apibrėžties ir dėl į ją neįeinančių legalių ir nelegalių veiksmų. Iš tiesų būtina sugebėti aiškiai nustatyti grėsmę ir jos raidą, kad nebūtų veltui švaistomos pastangos ir taikomi nereikalingi asmens ir kolektyvinių teisių ir laisvių suvaržymai.

2.4 Tačiau galima teigti, kad kai kuriose Afrikos ir ypač Artimųjų Rytų šalyse, kurioms vadovauja autoritarinės vyriausybės, pastebima tendencija kovoti su bet kokia politine opozicijos forma ir tokią elgseną vadinti kova su terorizmu; tai turėtų rūpėti Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms, palaikančioms ekonominius, politinius ryšius ir vykdančioms karinį bendradarbiavimą su šių valstybių vadovais, ir pasinaudoti savo įtaka minėtiems pernelyg dažniems veiksams apriboti.

2.5 Tarptautiniu požiūriu sudėtingiausia problema — rasti tinkamą atsaką grėsmei, kurią visame pasaulyje kelia teroristų išpuoliai prieš ambasadas ar kitus įvairius „taikinius“ ir ypač prieš civilius gyventojus. Dėl geografinių priežasčių Europai ir toliau labiausiai gresia teroro išpuoliai.

2.6 Teroristai savo veiksmais siekia sukurti baimės ir nesaugumo atmosferą bei pakenkti demokratinėms institucijoms. Todėl, saugumo vardan, reikėtų stengtis nepakliūti į nepagrįstų žmogaus teisių ir piliečių laisvių apribojimų pinkles. Šalys, kurioms kyla didžiausia grėsmė, jau keletą metų atsiduria daugiau ar mažiau sudėtingoje padėtyje: kai kurios priemonės yra pernelyg griežtos nei būtina ir kontroliuotina, pavyzdžiui, transatlantinių reisų keleivių asmens duomenys yra per daug išsamūs ir pernelyg ilgai saugomi.

2.7 Tinklų stebėjimas, stebėjimo kameros viešose ir visuomenei prieinamose privačiose vietose, sienų kontrolės politika, tvarkos palaikymas demonstracijų metu, smulkmeniškas bagažo tikrinimas oro uostose — pernelyg griežtai taikant šias priemones, galima pažeisti piliečių privatumą, judėjimo laisvę ir apskritai visas piliečių laisves. Be to, tai gali turėti neigiamos įtakos ir piliečių pritarimui kovos su terorizmu politikai, kadangi jiems gali atrodyti, kad šie veiksmai visų pirma yra nukreipti prieš juos.

2.8 Kišimasis į piliečių gyvenimą, sugriežtinta kontrolė gali taip pat paskatinti (ir tai jau ne kartą pasitvirtino) griežtesnę tam tikrų aiškiai apibrėžtų ir labiausiai „matomų“ mažumų kont-

rolę, kurios jausis dar labiau smerkiamos ir kentės dėl etninės bei rasinės diskriminacijos. Tolerancijos riba jau gerokai peržengta, o tai skatina tam tikrą „smurtinį radikalėjimą“ policijos ar karinių pajėgų ir kai kurių miesto „getų“ jaunimo konfliktų ir susidūrimų metu, kai ardomi pastatai ir daroma žala viešajai ir privačiajai nuosavybei.

2.9 Tokių miestuose pasireiškiančių smurto atvejų susiejimas su „smurtinio radikalėjimo“ sąvoka (kuris laikomas terorizmu skatinančiu reiškiniu, o kartais ir savita terorizmo forma), gali paskatinti pernelyg plačią teroro akto ar pasikėsinimo jį daryti, ar bendrininkavimo jį darant apibrėžtį priskiriant jai įvairias smurto formas. Smurtas, nors ir labai pavojingas, nebūtinai susijęs su ketinimu įvykdyti teroro aktą, net jei smurto proveržio atvejais padaroma didelė materialinė žala ir pasitaiko rimtų sužalojimų.

2.10 Teroro akto ar ketinimo jį įvykdyti motyvas yra svarbiausias veiksnys apibrėžiant juos kaip teroro nusikaltimus.

2.11 Teroristiniai judėjimai nesenas reiškinys mūsų žemyne tebesireiškiantis ir šiuo metu; demokratinėse šalyse, kuriose galima įkurti politines partijas ir dalyvauti reguliariai vykstančiuose ir sąžininguose visų lygių rinkimuose (vietos ir nacionalinių vyriausybių, o kalbant apie Europą — Europos Parlamento narių rinkimuose), nėra prielaidų politiniam smurtui pasireikšti.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Nors ir susitarta dėl terorizmo apibrėžties, gali kilti problemų dėl naujų sąvokų, pavyzdžiui, „smurtinis radikalėjimas“, kurį Europos Komisija apibrėžia kaip „reiškinį, kai tam tikrų žmonių nuomonė, požiūris ir idėjos gali lemti teroro aktus, kaip apibrėžta Pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu 1 straipsnyje“ (2002 m.).

3.2 Burges pranešime Europos Parlamentui buvo atkreiptas dėmesys į naująją „smurtinio radikalėjimo“, kuris yra susijęs su parama terorizmui ir verbavimu terorizmo tikslais, sąvoką; pranešime taip pat teigiama, kad pagrindinė problema apibrėžiant smurtinį radikalėjimą ir jo prevenciją yra „ketinimo“ apibrėžtis. Be to, radikalėjimas dažnai yra ilgalaikis daugelį metų besiformuojantis reiškinys, todėl galima suspėti pradėti dialogą bei švietimo ir informavimo procesus ir įgyvendinti kitas prevencines priemones.

3.3 Politiniame gyvenime terorizmas yra seniai žinomas reiškinys. Terorizmui šiandien pasitelkiami visuotinės komunikacijos priemonės, taip vadinami „mokesčių rojai“, sąlygos susidaro šalyse, kuriose silpna valdymo sistema arba suardytas valstybinis aparatas siekiant sukurti bazes ir mokomąsias stovyklas. Tačiau tai veikiausiai yra beformis darinys, o ne vientisas ir struktūruotas tarptautinis tinklas.

3.4 Naujusias terorizmo poveikio aspektas susijęs su išsamia ir vizualia informacija, kuri per visuotines žiniasklaidos priemonės išplatinama labai greitai; vaizdai, kuriuos kartais galima stebėti transliuojamus tiesiogiai, t. y. tuo pačiu metu, kai vyksta istorijoje precedentų neturintys išpuoliai. Tačiau spaudos laisvė neleidžia užkirsti kelio šiam sensacijų vaikymuisi, tik dar labiau sustiprinami piliečių baimė ir nesaugumo jausmas, kartu sudaromas sąlygos „reklamuoti“ teroristų atakas.

3.5 Internetas — tai komunikacijos erdvė, kuria naudojamasi skleisti smurtą skatinančią ideologiją ir ieškoti jai pritarančių ar netgi kandidatų savizudiškiems teroro išpuoliams, taip pat sudaromas sąlygos bendrauti išpuolių autoriams ir teroristų vadeivoms, platinti informaciją, kaip buitinėmis sąlygomis pagaminti sprogmenis.

3.6 Tačiau jei galima nustatyti terorizmą šlovinančius tinklapius, tai būtų labai sunku kontroliuoti tam tikrų grupuočių komunikaciją, kadangi taikomos šiuolaikinės užkoduotos, rašytinės ar žodinės informacijos šifravimo ir įslaptinimo technologijos.

3.7 Komitetas taip pat abejoja dėl šiuo metu taikomų sustiprintų interneto ir privačių asmenų komunikacijos kontrolės priemonių veiksmingumo.

3.8 Vis dar kyla abejonių, kad asmens tapatybės kontrolė, bagažo ar automobilių tikrinimas pasieniuose, oro uostose, uostose ir (rečiau) autobusų ar geležinkelio stotyse iš tiesų stabdo teroristų judėjimą, net jei asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų apsaugos priemonės ir yra geras būdas užkirsti kelią tokių dokumentų klastojimui; minėtos priemonės, žinoma, iš dalies sudaro sunkumų nusikaltėlių judėjimui apskritai, tačiau jos taip pat apsunkina ir visų piliečių gyvenimą ir palaipsniui sudaromos sąlygos padėties, kai bus fiksuojamas menkiausias žmogaus pajudėjimas, kadangi vis daugiau diegiama stebėjimo kameromis sistemų, daugėja privačių saugos tarnybų agentų, naudojami leidimai (elektroninės kortelės) patekti į viešas ir privačias įstaigas, informacijos perdavimas mobiliaisiais telefonais ir kitos asmenų buvimo vietos nustatymo realiuoju laiku priemonės. Tačiau visos šios priemonės nesustabdo savizudžių teroristų aktų. Jų taikymas veikia sudarys išpūdį, kad gyvenama policinėje valstybėje, jei nebus imamasi demokratiškesnių veiksmų, rodančių, kad šios technologijos naudojamos tik tiek, kiek jos padeda įgyvendinti jomis siekiamų pradinių tikslų. Problemas galėtų padėti išspręsti nacionalinės „stebėtojų stebėjimo“ struktūros ir Europos ekspertų grupė, kuri dirbtų šioje srityje ir su įtariamų teroristų bylomis.

3.9 Apskritai nelegalių finansinių srautų judėjimo kontrolė nesukelia didelių sunkumų kasdieniame piliečių gyvenime ir sudaro sąlygas kontroliuoti neteisėtą veiklą (prekybą žmonėmis,

ginklais, narkotikais ir kt.), padedančių sukaupti neteisėtą kapitalą. Tai sulėtina teroristų išpuoliams skirtų lėšų gavimą ir padeda geriau pažinti smurto šaknis⁽¹⁾. Tačiau labai sunku sutrukdyti grynujų pinigų pervedimus ar jų perdavimą per ryšinių sistemą, pagal kurią pinigai surinkti vienoje šalyje per tarpininką perduodami kitoje šalyje, kai operacijos vykdomos ar patvirtinamos šifruotais laiškais ir pranešimais. Ypač veiksminga būtų kontroliuoti ir atlikti tyrimus, kaip renkamos lėšos „labdaringsoms ir humanitarinėms organizacijoms“, kurios palaiko slapτους ryšius su teroristų grupėmis. Tačiau reikėtų vengti stebėti visas nevyriausybinės organizacijas ir apsunkinti jų vykdomą humanitarinę bei labdarinę veiklą ir lėšų rinkimą sukuriant bendrą įtarumo atmosferą, kadangi tai varžytų šiose organizacijose dirbančius piliečius ir trukdytų jiems dirbti, o kartais kliudytų sklandžiai įgyvendinti organizacijų programas.

3.10 Policijos organų ir žvalgybos agentūrų keitimasis duomenimis susijęs su ypač subtilia informacija: atvaizdas, vardas, adresas, pirštų atspaudai, DNR duomenys, priklausymas įvairioms organizacijoms, todėl išlieka abejonių, ar tikrai saugomas asmens privatumas, ar išvengiama duomenų apdorojimo ir vertinimo klaidų VIS ir SIS bylose, policijos dosjė ir kitose kartotekose ir ar asmenys turi galimybę prieiti prie duomenų ir juos ištaisyti.

3.11 Galiausiai, svarbiausias Europos Sąjungos indėlis — veiksmų derinimas, bendradarbiavimas ir dalijimasis patirtimi; šios sritys turi būti stiprinamos, tačiau reikėtų vengti kurti pernelyg daug įstatymų ir specialiųjų priemonių, kai esami įstatymai ir organai, kurių paskirtis kovoti su organizuoju bei finansiniu nusikalstamumu, gali būti taikomi ir kovojant su terorizmu.

3.12 Daugelis šaltinių teigia, kad nepaprastos padėties atveju (net jei ši padėtis yra mažo ar vidutinio sudėtingumo lygio) paprastai sudaromos palankios sąlygos piliečių laisvėms riboti, teisinės valstybės principams pažeisti ir įtarumui užsieniečių, legalių ir nelegalių migrantų bei prieglobsčio prašančiųjų atžvilgiu didėti. Tai pastebima daugelyje valstybių narių. Vis daugiau pasitaiko rasizmo ir ksenofobijos apraiškų, todėl ir žodžiais, ir veiksmais reikėtų priešintis šių reiškinių plitimui.

3.13 Valstybių narių, ES institucijų, Europolo, Eurojust ir kt. vaidmenys aiškiai apibrėžti, tačiau pirmiausia reikėtų nuolat stiprinti veiksmingą žvalgybos agentūrų ir tyrimus atliekančių organų bendradarbiavimą.

3.14 Taigi, siekiant užkirsti kelią smurtiniam radikalėjimui ir terorizmui, būtina suprasti šiuos reiškinius skatinančias sąlygas ir ideologiją, kadangi tai gali padėti sustabdyti jau esamą, bet dar neišvirtinusių idėjų plitimą.

⁽¹⁾ 2005 m. gegužės 11 d. EESRK nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, įskaitant teroristų finansavimą, pranešėjas Simpson, OL C 267, 2005 10 27, 3.1.8 ir 3.2.1 punktai.

3.15 Kovai su minėtais reiškiniais reikia daug laiko, kadangi būtina, kad silpnose ar ne visą šalies teritoriją kontroliuojančiose valstybėse bei autoritarinio ar diktatūrinio režimo valstybėse būtų sugražintos ar įtvirtintos demokratija ir piliečių laisvės.

3.16 Komitetas mano, kad paprastai slapta žvalgybos agentūrų veikla ir policijos atliekami tyrimai neturėtų būti sistemingai slepiami nuo piliečių ir jiems nacionaliniu ir Europos lygiu atstovaujančių asmenų. Turėtų būti sudarytos sąlygos teikti informaciją, skatinančią piliečius dalyvauti bei užtikrinančią demokratišką kontrolę, nepaisant aplinkybių, tinkamais būdais, ir ypač siekti, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principų.

4. Pilietinės visuomenės vaidmuo terorizmo ir smurtinio radikalėjimo prevencijos srityje

4.1 Pagrindinis pilietinės visuomenės uždavinys

4.1.1 Pilietinė visuomenė labiausiai nukenčia nuo tarptautinio terorizmo (nepaisant to, ar jį sukelia kraštutinis nacionalizmas, tapęs religinio fundamentalizmo priemone, ar paprasčiausias smurtas kaip savitiksliis dalykas). Pilietinė visuomenė susiduria su terorizmu, kuris imasi baudžiamųjų priemonių prieš absoliučiai visus visuomenės narius, bando skleisti visuotinės baimės atmosferą ir siekia priversti valstybę tenkinti keliamus reikalavimus. Tačiau, kaip nurodoma EESRK nuomoneje dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu⁽²⁾, pilietinė visuomenė yra vienas svarbiausių veikėjų įgyvendinant bet kokią kovos su šia grėsme strategiją tiek imantis priemonių priešintis ryškiausiems terorizmo padariniams ir jo giluminėms priežastims, tiek ir atliekant svarbų vaidmenį rūpinantis nuo terorizmo nukentėjusiais asmenimis.

4.1.2 Pripažįstant valstybės ir ES institucijų vadovaujamą vaidmenį (ypač saugumo, gynybos, teisingumo ir finansų srityse) kovoje su ryškiausiais šios grėsmės požymiais ir padariniais (teroristinių išpuolių prevencija, teroristinių grupuočių baudžiamasis persekiojimas ir likvidavimas, teroristinių išpuolių organizatorių sulaikymas, teismo procesai ir bausmės skyrimas, finansavimo kanalų uždarymas ir pan.), pilietinė visuomenė taip pat gali daug atlikti minėtais klausimais šiomis priemonėmis:

4.1.2.1 aktyviai stebėti, kad kova su terorizmu niekada nepažeistų teisinės valstybės principų, žmogaus teisių, atvirai ir demokratiškai valstybei būdingų vertybių, įsitikinimų ir laisvių;

4.1.2.2 bendradarbiauti su ES ir visų lygmenų nacionalinėmis institucijomis siekiant nustatyti teroristinių tinklų veiklą ir jiems priklausančius asmenis (šiuo požiūriu itin svarbus finansinių įstaigų ir telekomunikacines paslaugas teikiančių bendrovių vaidmuo). Toks bendradarbiavimas turi būti grindžiamas visų suinteresuotų veikėjų abipusiu išpareigojimu keistis informacija, dalytis ištekliais ir dėti pastangas siekiant bendro tikslo — terorizmo žlugimo;

4.1.2.3 užmegzti dialogą su bendruomenių, kuriose veikia teroristinės grupuotės, vadovais ir socialiniais subjektais ir

(2) 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK tiriamoji nuomonė dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, pranešėjai José Isaias Rodríguez García-Caro, Luis Miguel Pariza Castaños ir Miguel Ángel Cabra de Luna, (OL C 318, 2006 1 23), 13 punktas.

skatinti bendrą veiklą smerkiant smurto atvejus ir smurtą kurstančias kalbas ir aiškinant jų neteisėtą pobūdį;

4.1.2.4 su įvairiais socialiniais veikėjais ir nacionalinėmis bei ES institucijomis keistis patirtimi ir praktika, kaip izoliuoti ir stebėti asmenis ir grupes, kuriems gresia atskirtis ir radikalėjimas, sukeltas smurtą, nuolat itin atidžiai užtikrinti pagrindinių teisių bei laisvių ir teisinės valstybės principų laikymąsi;

4.1.2.5 siūlyti skirtingus mokymų programų metodus (integracijos proceso, ketinimų, požiūrio ir su nagrinėjimu klausimu susijusių grupuočių veiklos), skirtus policijos pajėgoms, saugumo darbuotojams ir žvalgybos tarnyboms, kurioms tenka didžiausia atsakomybės už kovą su šia grėsme dalis;

4.1.2.6 įgyvendinti bandomuosius projektus, kuriuose pastangos sutelkiamos į labiausiai tikėtinas priešiško kurstymo, radikalėjimo ir verbavimo vietas (kalėjimus, religinių apeigų centrus, mokyklas, priemiesčius, telekomunikacijų bendroves ir pan.) ir kuriais būtų siekiama užkirsti kelią atskirčiai, radikalėjimui, neapykantos kurstymui asmenims ar visuomenės grupėms dėl jų socialinės klasės, lyties, etninės kilmės arba religijos.

4.2 Integracija kaip prevencijos priemonė. Konkretūs pasiūlymai

4.2.1 Bet kuriuo atveju, sutelkdama dėmesį į gilumines priežastis, kurios yra teroristinio smurto sklidimo terpė, pilietinė visuomenė gali geriausiai atlikti jai tenkančias užduotis. Nors nė viena iš šioje srityje nustatytų priežasčių negali pateisinti bet kokios smurto formos, daugelį ištraukimo į teroristinę veiklą atvejų galima paaiškinti kaip priešiško kurstymo, radikalėjimo ir verbavimo procesų, — kuriuos nulemia dideli skirtumai tarp toje pačioje vietovėje gyvenančių visuomenės grupių, atskirtis ir diskriminacija (socialinė, politinė ir ekonominė) ir dvigubi standartai, taikomi vertinant skirtingų asmenų veiksmus, — galutinį rezultatą. Todėl integracija privalo būti kertiniu akmeniu, pagrindžiančiu bet kurią didelio masto strategiją, kuri iš esmės prevenciniais sumetimais turi siekti:

4.2.2 stiprinti formalaus ir neformalaus švietimo sistemas, kurios skatintų neigiamų stereotipų šalinimą ir sudarytų sąlygas tolerancijai ir integracijai remiantis bendromis vertybėmis, pagrįstomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis (tai, be kita ko, reiškia, jog reikia performuluoti šiuo metu naudojamą mokomąją medžiagą atsisakant priešaringų stereotipų ir pakeičiant juos toleranciją skatinančiomis daugiakultūres pedagogikos priemonėmis);

4.2.3 įpareigoti žiniasklaidą (įskaitant elgesio kodeksus) užtikrinti, kad nebūtų viešinamos atskirtį, rasizmą ir ksenofobiją kurstančios kalbos ir požiūriai. Jokiu būdu nepažeidžiant spaudos ir žodžio laisvės skatinti propaguoti žiniasklaidos kuriamus produktus, skleidžiančius per amžius puoselėtas bendras vertybes ir turtingo daugiakultūrio paveldo privalumus globalizacijos sąlygomis;

4.2.4 rengiant viešas kampanijas, skleisti įtrauktį skatinančią informaciją ir teigiamas nuostatas, kurios padėtų paaiškinti ir ištaisyti neteisingai naudojamas sąvokas (ne islamiškasis terorizmas, o tarptautinis terorizmas, ne asimiliacija, o integracija) ar netinkamus vaizdinius (ne imigrantai, o piliečiai), kurie didina atskirtį ir kursto nesantaiką;

4.2.5 prisidėti ugdant sąmoningumą, kad svarbu žmogaus teises laikyti tvirtu daugiakultūrės visuomenės integracijos pagrindu. Vadovaujantis šiuo požiūriu, organizuota pilietinė visuomenė turi būti stipri varomoji jėga, skatinanti kurti visuomenę, kurioje visiems suteikiamos vienodos teisės (socialinės, politinės ir ekonominės) ir vienodos pareigos;

4.2.6 skatinti kurti socialines platformas, kuriose dalyvautų toje pačioje valstybėje gyvenančių skirtingų bendruomenių veikėjai ir kurios propaguotų įtraukties priemones ir taikius konfliktų sprendimo būdus;

4.2.7 įvardyti ir sustiprinti ES teritorijoje gyvenančioms kitoms bendruomenėms atstovaujančių organizacijų ir jų vadovų pagrindinį vaidmenį integruojant iš kitų kultūrų kilusius asmenis, siekiant visuotinio tikslo užmegzti dialogą ir plėtoti bendradarbiavimą, kad būtų pašalintos priežastys, dėl kurių gali augti kai kurių minėtų bendruomenių narių priešiškus ir radikalėjimas;

4.2.8 kurti specialias programas, kuriomis siekiama išvengti potencialių teroristinių idėjų ir veiksmų sekėjų radikalėjimo įprastose verbavimo vietose (kalėjimuose, religinių apeigų centruose ir t. t.). Šių programų pagrindas turėtų būti socialinė integracija ir darbo vietų kūrimas;

4.2.9 šia linkme numatyti decentralizuotą bendradarbiavimą tiek nacionaliniu, tiek ir ES lygmeniu (pasinaudojant jau sukurtomis struktūromis, pvz., Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystėje, Europos kaimynystės politika ir AKR šalių asociacija). Tai reiškia, kad reikia, išnaudojant valstybių narių ir ES vystomojo bendradarbiavimo politikos didžiulį potencialą, kurti bendradarbiavimo projektus žemiausiu lygmeniu su veikėjais, kurie puoselėja savo religinę ir nacionalinę savimonę, tačiau griežtai priešinasi smurtui kaip veiklos priemonei;

4.2.10 Europos Sąjungoje ir plėtojant santykius su trečiosiomis šalimis organizuoti daug daugiau mokytojų, moksleivių, žurnalistų, profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų narių, žmogaus teisių gynėjų, nevyriausybinių organizacijų narių ir t. t. mainų programų ir didinti jų biudžetą ypač didelį dėmesį skiriant būtinybei užtikrinti didesnę lyčių lygybę. Asmeninės žinios ir keitimasis patirtimi bei nuomonėmis yra geriausi būdai neigiamiems stereotipams šalinti ir bendrai ateičiai kurti šiame amžiuje, kuris neišvengiamai bus daugiakultūris⁽³⁾. Todėl primygtinai rekomenduojama išnaudoti ir stiprinti EESRK organizacines savybes, kurios jam leidžia, naudojantis savo veiksmi-

gais ryšiais ir bendradarbiavimu su ES nepriklausančiomis organizacijomis, rasti naujas veiklos rūšis siekiant išvengti konkrečių grupių arba asmenų radikalėjimo;

4.2.11 skatinti kurti ir konsoliduoti gyventojų (tiek vietinių, tiek ir kilusių iš užsienio) veiklos platformas, sudarančias palankesnes sąlygas įtraukčiai remiantis horizontalaus piliečių atstovavimo principu, o ne nacionaliniu arba religiniu profiliu;

4.2.12 skatinti mokslinius tyrimus, vykdomus specializuotų mokslinių centrų ir institutų, įsikūrusių tiek ES teritorijoje, tiek ir su nagrinėjimu klausimu ypač susijusiose šalyse, plėtojant su jomis bendradarbiavimą. Šiuo požiūriu labai svarbu remti projektus ir tyrimus, kuriais siekiama geriau išsiaiškinti procesus, galinčius kurstyti priešiškus ir skatinti verbavimą bei smurtinį radikalėjimą, kartu nustatyti skirtingų veiksmų tarpusavio ryšius.

4.3 Nukentėjusių asmenų priežiūra

4.3.1 Galiausiai, itin svarbu, kad nuo teroristinių išpuolių tiesiogiai nukentėjusių asmenų priežiūra būtų neatsiejama bendro požiūrio, kuriuo remdamasi pati pilietinė visuomenė prisiimtų pareigą kovoti su terorizmo grėsme, dalis. Kad nukentėję asmenys nebūtų nei pamiršti, nei socialiai apleisti, pirmenybę reikia skirti:

4.3.2 siekiant, kad jiems, kaip nuo bet kokios rūšies teroristinių išpuolių, įvykdytų gimtojoje šalyje ar už jos ribų, nukentėjusiems asmenims, būtų pripažintos visos jų teisės (įskaitant finansinį žalos atlyginimą);

4.3.3 socialinės paramos sistemų rengimui (pradedant nuo fizinės bei psichologinės paramos ir nepamirštant ekonominės pagalbos) siekiant padėti įveikti patirtas traumas ir užkirsti kelią neapykantą arba rasizmą bei ksenofobiją atvirai kurstančioms kalboms;

4.3.4 ES ir nacionalinių vyriausybių politinės valios sutelkimui siekiant nustatyti sutartinius pagrindus nukentėjusių asmenų pripažinimui, paramai ir apsaugai.

4.4 Piliečiai — pagrindiniai veikėjai saugumo ir prevencijos srityje. Papildoma politika

4.4.1 Jeigu vadovausimės principu, kad piliečiai yra bet kurios valstybės, taigi ir ES, pagrindinė veikiamoji jėga saugumui, taikai ir smurtinių konfliktų prevencijai užtikrinti, reikia:

4.4.2 kurti strategijas ir dėti daugiapuses pastangas siekiant užtikrinti tinkamą gerovės ir saugumo lygį toje pačioje vietovėje gyvenantiems asmenims ir jų kaimynams, kadangi skatinant kitų vystymąsi ir saugumą, užtikrinamas savo paties vystymasis ir saugumas;

⁽³⁾ 2006 m. balandžio 20 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kultūrų dialogo metų (2008 m.), pranešėja Agnes Cser, OL C 185, 2006 8 8.

4.4.3 mažinti ir galiausiai pašalinti visuomenės grupių ir valstybių skirtumus. Tai pagrindinis visų piliečių saugumo skatinimo būdas. Kad būtų užtikrinta integracija ir sumažinta terorizmo grėsmė, privalu niekada nepažeisti žmogaus teisių ir stiprinti demokratinę aplinką užtikrinant laisvą įvairių religijų išpažinimą atsietai nuo valstybės reikalų. Taip pat būtina priešintis už įstatymo ribų esančioms socialinėms erdvėms (teisinės „juodosios zonos“ arba getai, įsteigti remiantis šiuo požiūriu nepriimtiniomis tradicijomis);

4.4.4 suvokti, kad saugumo negalima užtikrinti laisvės kaina suvaržant atvirą ir demokratišką visuomenę apibrėžiančias teises arba taikant antiteroristinius metodus, panašius į pačių teroristų vykdomą veiklą;

4.4.5 pripažinti, kad tokio masto kaip kova su terorizmu (kuris neišvengiamai yra daugiadisciplinis, įvairiapusis ir ilgalaikis) tikslas gali būti pasiektas tik nustatius konkretų ir tinkamo dydžio biudžetą ir sutelkus nacionalines ir Bendrijos pajėgas.

4.5 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės

4.5.1 Terorizmo grėsmė yra plačiai paplitusi, nuolatinė ir visuotinė. Niekas neapsaugotas nuo jos poveikio, o ji pati nuolat keičia savo pobūdį ir raiškos būdus. Dėl šios priežasties ir atsižvelgiant į tai, kad dar nepavyko nustatyti tinkamos kovos su šiuo reiškiniu strategijos, reikia nuolat persvarstyti tokios kovos analizes, įvertinimus ir metodus. Įgyvendinant šią užduotį turi dalyvauti visi subjektai: tiek vyriausybės ir ES institucijos, tiek ir

visa pilietinė visuomenė. Šioje pagal savo pobūdį įtraukioje veikloje taip pat reikėtų sudaryti galimybes kurti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystes (tačiau jokių būdu nesukuriant sąlygų saugumo ir gynybos sričių privatizavimui, nes tai duotų priešingų rezultatų) siekiant bendro tikslo, t. y. visų piliečių gerovės ir saugumo (*). Ši veikla turėtų iš esmės remtis:

4.5.2 būtinybe sudaryti terminų žodynelį, kad tiek diskutuojant, tiek vykdant veiklą būtų randamas bendras sutarimas dėl sąvokų, kuriomis savo darbe vadovautųsi visos šalys ir suinteresuoti subjektai;

4.5.3 demokratine kovos su terorizmu strategijos kontrole visais lygmenimis ir visomis formomis;

4.5.4 valstybių narių užsienio politikos (ir Bendrijos lygio BUSP, ir ESGP) svarbos ir nacionalinės ir ES vystomojo bendradarbiavimo politikos reikšmės siekiant užkirsti kelią terorizmui ir kovoti su potencialių teroristų radikalėjimu supratimo ugdymu;

4.5.5 absoliučia būtinybe nuolat skirti pakankamai biudžeto lėšų visoms šioje nuomonėje minimoms programoms ir veiksmams;

4.5.6 būtinybe užmegzti (arba palaikyti) dialogą ir bendradarbiavimą su socialiniais, politiniais ir ekonominiais veikėjais ES teritorijoje ir už jos ribų atsižvelgiant į tai, kad viena ES nepajėgs sėkmingai kovoti su šia grėsme, ir jungtinių pajėgų privalumais kuriant nuoseklius ir ilgalaikius veiklos būdus ir strategijas.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Kaip nurodyta 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK tiriamojoje nuomonėje dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuoju nusiakalstamumu ir terorizmu, pranešėjai José Isaías Rodríguez García-Caro, Luis Miguel Pariza Castaños ir Miguel Angel Cabra de Luna (OL C 318, 2006 12 23), 13 punktas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl kitų nei standartiniai PVM tarifų

COM(2007) 380 galutinis — SEC (2007) 910

(2008/C 211/18)

2007 m. liepos 5 d., vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, Komisija nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl kitų nei standartiniai PVM tarifų.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. kovo 28 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Umberto Burani**.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 112 narių balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą padėti pagrindus politinėms diskusijoms Europos Parlamente ir Taryboje siekiant apibrėžti bendrai priimtinius principus dėl nuostatų leidžiančių nukrypti nuo PVM sistemos. Kadangi tai ryškią politinę konotaciją turintis procesas, nustatyta galutinė data — 2010 m. pabaiga — naujoms taisyklėms priimti yra visiškai reali.

1.2 Pradinis PVM sistemos priėmimo tikslas — sudaryti sąlygas **mokesčių derinimui**, kuris padėtų gerai veikti vidaus rinkai: vis dėlto daugybė laikui bėgant padarytų pakeitimų, visų pirma išimtis ir nukrypti leidžiančios nuostatos, davė **priešingų** nei tikėtasi **rezultatų** todėl mėginimas suvienodinti nukrypti leidžiančias nuostatas dabartinėmis aplinkybėmis turėtų būti vertinamas kaip optimalus sprendimas.

1.3 Nukrypti leidžiančios nuostatos taikomos visose valstybėse narėse remiantis mokesčių kriterijais, nustatytais atsižvelgiant į **politinio ir socialinio pobūdžio problemas**; nuostatas leidžiama taikyti kai jos neturi tarptautinio poveikio arba atitinka konsoliduotus Bendrijos politikos kriterijus. EESRK savo ruožtu mano, kad laikantis šių kriterijų dar reikėtų juos apsvarstyti, ypač (be kita ko) dėl jų svarbos pajamų perskirstymo politikai.

1.4 Diskusijų metu ypatingą dėmesį reikėtų skirti **vietos lygiu teikiamoms paslaugoms, kurios negali būti teikiamos per atstumą** ir kurios todėl neturi tiesioginio poveikio vidaus rinkai: į šią kategoriją patenka įvairaus pobūdžio veikla, kuriai, be neginčijamos ekonominės ir socialinės naudos, būdingi ir **priešaringi aspektai** arba ji yra įvairiai vertinama. Tai amatininkystė, maitinimo, viešosios ir privačios sveikatos paslaugos, nekvalifikuotam darbui imlūs sektoriai, knygų ir laikraščių leidyba.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę derinti išimtis vadovaujantis išlaidų diferencijavimo kriterijumi ir jas skirstyti į **mažų pajamų kategorijas ir į didesnių pajamų kategorijas**: nors šiuo skirtumu operuoti sunku. Tačiau Komitetas primena, kad išimtis turi remtis **skaidrumo kriterijais** ir jas darant reikia atsižvelgti į **išlaidas, kurias dėl netikslų ar pernelyg bendrų reglamentų patiria mokesčių administravimo institucijos ir įmonės** ir kurios galiausiai tenka galutiniam vartotojui.

1.6 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti **tiesioginėms subsidijoms, kurios gali būti alternatyva lengvatiniam PVM tarifui**: Komisija propaguoja šią galimybę, bet nepateikia savo pozicijos. EESRK nuomone, šią alternatyvą reikėtų išnagrinėti itin atsargiai, priimti su apribojimais ir tik tais atvejais, kai bus neįmanomas joks kitas sprendimas. Bet kuriuo atveju šios subsidijos jokiū būdu neturėtų įgauti valstybės pagalbos formos.

2. Įvadas

2.1 PVM jau savaime grindžiamas sudėtinga sistema. Ji buvo sukurta 1977 m. kaip „laikina“ sistema⁽¹⁾ ir tebeegzistuoja tuo pačiu pavadinimu net ir praėjus 30 metų. Bėgant metams ši sistema buvo iš dalies keičiama daugybę kartų, kadangi buvo taikomasi prie laikinos arba ilgalaikės padėties, keitėsi politiniai motyvai, vidaus rinkos tendencijos, vyko plėtra.

2.2 Komisija ėmėsi institucijų ir ūkio subjektų darbui supaprastinti reikalingų veiksmų ir **2006 m.** priėmė **PVM direktyvą**⁽²⁾, kuria buvo sutvarkyti teisės aktai ir kuri praktikoje laikoma „vienu bendru tekstu“ šioje srityje. Naujojoje direktyvoje gausu pradinių 1977 m. įtvirtintų ir 1992 m. iš dalies pakeistų principų: apskritai tariant, įprastas minimalus tarifas yra 15 proc.⁽³⁾, o mokestis paprastai taikomas kilmės vietoje. Tačiau joje numatytos ir išimtis bei nukrypti leidžiančios nuostatos: standartinis tarifas gali būti mažinamas, o tam tikros prekės arba paslaugos apmokestinamos paskirties vietoje.

⁽¹⁾ Loginiu požiūriu, „galutinėje sistemoje“ turėtų būti numatytas apmokestinimas paskirties arba, kitaip tariant, vartojimo vietoje. Tuo metu bendram įgyvendinimui trukdė įvairios kliūtys, likusios iki šiol.

⁽²⁾ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006 12 11).

⁽³⁾ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006 12 11) 96 ir 97 straipsniai; maksimalus tarifas niekada nebuvo nustatytas.

2.3 Taisyklėse nustatyta, kad valstybės narės gali taikyti vieną ar du lengvatinius tarifus, bet tik PVM direktyvos priede išvardytoms prekėms ir paslaugoms ⁽⁴⁾. Šiuos lengvatinius tarifus taiko visos valstybės narės (dalinė išimtis daroma Danijai), bet skirtingoms prekėms ir paslaugoms, pasirinktomis iš pirmiau minėto sąrašo. Šis nenuoseklumas anaipol nepadedą siekti koordinavimo, reikalingo, kad bendroji rinka veiktų sklandžiai. Komisija dabar siūlo paskelbti **kvietimą dalyvauti Tarybos ir Europos Parlamento politinėse diskusijose**, dalyvaujant EESRK, kurio buvo paprašyta parengti nuomonę, ir pasistengti pasiekti valstybių narių susitarimą dėl **naujos lengvatinių PVM tarifų struktūros**.

2.3.1 Praktiškai reikės **peržiūrėti visą** jau suteiktų specialiųjų ir laikinųjų nukrypti leidžiančių nuostatų **systemą** — pirmosios buvo suteiktos anksčiau įstojusioms valstybėms narėms, o antrosios — „naujųjų“ valstybių narių grupei. Taip pat reikės pertvarkyti sistemą, kad joje būtų atsižvelgiama į vidaus rinkos logiką atitinkančius tikslus. Šis procesas yra nelengvas: reikės rasti **bendrai priimtina pusiausvyrą** tarp politinių, ekonominių ir socialinių reikmių, kuriomis ilgą laiką buvo grindžiamos nukrypti leidžiančios ir kiekvienos valstybės narės pagal savo pačios poreikius taikomos nuostatos ir išimtys. Komisija neturi iliuzijų — bus nelengva tai padaryti. Ji tikisi, kad konsultacijų proceso rezultatas bus **naujas reglamentas, tačiau jis bus priimtas ne anksčiau kaip iki 2010 m. pabaigos**.

2.4 Parengiamasis veiksmas, reikalingas siekiant visoms valstybėms narėms sudaryti vienodas sąlygas dėl nukrypti leidžiančių nuostatų, buvo atliktas parengus pasiūlymą priimti direktyvą, kuria **naujosioms valstybėms narėms suteiktos laikinosios nukrypti leidžiančios nuostatos** pratęsimos iki 2010 m. gruodžio 31 d. ⁽⁵⁾. Šis pasiūlymas, patvirtintas 2007 m. gruodžio 20 d., priimtas motyvuojant, kad skiriasi galiojanti nukrypti leidžiančių nuostatų taikymo tvarka: anksčiau įstojusioms valstybėms narėms taikomos neterminuotos nukrypti leidžiančios nuostatos, o naujosios valstybėms narėms suteiktos nukrypti leidžiančios nuostatos baigė galioti 2007 m. pabaigoje. 2007 m. gruodžio 20 d. nustatytas terminas visoms valstybėms suteikia vienodas sąlygas, bent jau iki 2010 m. Komisija tikisi, kad iki šios datos Taryba ir Europos Parlamentas bus pasiekę susitarimą dėl **pastovios, vienodos kitų nei standartiniai PVM tarifų sistemos patvirtinimo**.

2.5 Šioje nuomonėje kalbame apie komunikatą, kuriuo siekiama sudaryti **pagrindą „politinėms diskusijoms“** Europos Parlamente ir Taryboje turint tikslą nustatyti **bendrai priimtinius principus**. Jais remiantis būtų galima rengti pasiūlymus dėl teisės aktų, kurie **tikrai galėtų būti palankiai vertinami**. Atsižvelgdama į ankstesnę ir dabartinę patirtį, Komisija pareiškimus daro atsargiai ir realiai vertina sprendimus, kuriuos reikia priimti, — ji laukia reakcijos. Todėl komunikate apsiribojama subalansuotu visos **pagrįstam vertinimui atlikti naudingos**

informacijos pateikimu pasitelkiant tvirtus bendrosios rinkos ir Lisabonos strategijos principus, tačiau nemėginama pareikšti galutinės pozicijos. EESRK mano, kad ši iniciatyva itin reikšminga vidaus rinkos ateičiai apmokestinimo srityje: tai unikali galimybė, kurios sėkmė priklausys nuo sprendimus priimančių asmenų geros valios ir atsakomybės jausmo.

3. Komunikato esmė

3.1 Komunikate apibendrinamas bendrovės *Copenhagen Economics* tyrimas, kuriame Komisijos pavedimu, vykdant Tarybos ir Europos Parlamento suteiktus įgaliojimus, analizuojamas lengvatinių PVM tarifų ir susijusių nukrypti leidžiančių nuostatų poveikis, daugiausia dėmesio skiriant socialiniams aspektams (pajamų paskirstymui) ir sistemos sąnaudoms. EESRK turi pagirti Komisiją už dokumento, parengto remiantis šiuo tyrimu, kokybę. Iš tiesų jame nieko neliko nepastebėta, viskas apžvelgta, pateikta visa būsimosioms diskusijoms ir vertinimui reikalinga informacija.

3.2 Kaip ir žadėjo, iš pradžių Komisija išdėsto šį tikslą — „užtikrinti lygias galimybes valstybėms narėms bei didesnę skaidrumą, nuoseklumą ir — svarbiausia — sklandų vidaus rinkos veikimą, pvz., nes bus mažiau kliūčių tarpvalstybinei ekonominei veiklai ir mažesnės reikalavimų laikymosi išlaidos“ ⁽⁶⁾.

3.3 Nurodydama į bendrovės *Copenhagen Economics* tyrimą, Komisija pažymi, kad vien ekonominiu požiūriu racionaliausias sprendimas būtų vienas **bendras PVM tarifas**: sumažėtų administravimo institucijų ir įmonių išlaidos ir teoriškai sumažėtų konkurencijos iškraipymas. Tačiau kaip ir visų nelanksčių teisės aktų atveju, esama rizikos, kad vienas bendras tarifas gali tikti ne visoms aplinkybėms, ir todėl reikia tam tikro lankstumo. Būtent juo grindžiami argumentai dėl **lengvatinių tarifų**.

3.4 Lengvatiniu tarifu atsižvelgiama į **ekonominius ir į socialinius bei politinius kriterijus**. Pavyzdžiai: **darbu imlios paslaugos** (ypač nekvalifikuotos) ir **vietoje teikiamos paslaugos**, neturinčios **didelio poveikio tarptautinei prekybai**. Šiuo atveju manoma, kad mažesni tarifai (ir todėl mažesnės kainos) padidintų produktyvumą ir užimtumą — žmonės bus mažiau linkę užsiimti „pasidaryk pats“ veikla ir daugiau linkę samdyti specialistą, todėl šioje srityje sumažės šešėlinė ekonomika.

3.5 Išsamus prekių ir paslaugų, kurioms taikomi lengvatiniai tarifai, sąrašas (PVM direktyvos 98 straipsnis) pateiktas minėtos direktyvos III priede; **darbu imlios paslaugos** turi atitikti tris kriterijus (107 straipsnis): be minėtųjų ankstesniame punkte, šios paslaugos turi būti **daugiausia teikiamos tiesiogiai galutiniams vartotojams ir būti vietos pobūdžio, negalinčios iškreipti konkurencijos. Prekėms ir „įprastoms“ paslaugoms taikomi kriterijai nėra tokie konkretūs, bet peržiūrėjus sąrašą**

⁽⁴⁾ Plg. minėtos direktyvos 98–101 straipsnius ir III priedą.

⁽⁵⁾ Pasiūlymas priimti direktyvą COM(2007) 381 galutinis ir EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvos 2006/112/EEB nuostatas, susijusias su tam tikromis laikinomis nuostatomis dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifų (OL C 44, 2008 2 16, p. 120).

⁽⁶⁾ Žr. įvadą į komunikatą COM(2007) 380 galutinis.

paaikškėja jų „socialinis“ pobūdis: iš tiesų tai maisto ir farmacijos produktai, vanduo, leidyba, televizijos paslaugos ir kt. Komitetas šiuos aspektus aptars vėliau (žr. 4.12 punktą).

3.6 Komisija pateikia pastabų dėl dažniausiai naudojamo argumento pasisakant už lengvatinius tarifus — jie padeda užtikrinti **didesnį socialinį teisingumą**, nes pajamos geriau paskirstomos neturtingesniųjų naudai. Ir tyrime, ir, atrodo, Komisijos vertinime šiam argumentui pritariama su tam tikromis **išlygomis**: lengvatiniai tarifai paskirstomąjį poveikį turi tik tada, kai prioritetinių prekių vartojimui skirtos išlaidos laikui bėgant lieka pastovios ir sukuria **realų skirtumą tarp mažas ir dideles pajamas gaunančių grupių**. Be to, komunikate teigiama, kad padėtis įvairiose šalyse labai skiriasi ir kad lengvatinių tarifų veiksmingumo laipsnis priklauso nuo socialinių klasių pajamų skirtumo.

3.7 Kitas svarbus aspektas — **sistemos sąnaudos**: tarifai, kurie skiriasi nuo įprastų tarifų, lemia dideles administravimo išlaidas įmonėms ir mokesčių administravimo institucijoms, ypač tada, kai įgyvendinimą galima aiškinti įvairiai, o taip būna beveik visada.

3.8 Cituodama tyrimo duomenis Komisija neabejoja lengvatinių tarifų sistema, bet svarsto, ar nebūtų tikslingiau siekiant valstybių narių tikslų taikyti **alternatyvias politikos priemones**. Vienas pavyzdžių — **tiesioginių subsidijų sistema**, kuria tuos pačius tikslus būtų galima pasiekti mažesnėmis sąnaudomis. Ši sistema galėtų būti sudaryta taip, kad būtų galima išvengti neigiamo poveikio ES mastu, užtikrinti didesnį skaidrumą ir mažesnes valstybių narių biudžetų išlaidas. Vis dėlto Komisija pažymi, kad tiesioginių subsidijų nauda įmonėms abejotina: jos gali būti suteikiamos nepagrįstai arba laikinai, nelygu, kokios valstybės narės biudžeto reikmės ar vienadienė politikos kryptis.

3.9 Susidaro įspūdis, kad Komisija labai svarbia laiko pastarąją alternatyvą, arba *bet kokią* lengvatinių tarifų sistemos alternatyvą. Ji „**rekomenduoja valstybėms narėms atidžiai išnagrinėti visas galimybes**“. Neatrodo, kad Komisija laikytusi kokios nors konkrečios pozicijos. Ji pažymi, kad „**dažnai kitos priemonės, o ne lengvatiniai tarifai, yra veiksmingesnės ir lemia mažesnes valstybės biudžeto išlaidas**, ir todėl į tai turėtų būti atsižvelgiama sprendimų priėmimo procese“.

4. Komentarai ir pastabos

4.1 Reikėtų pasveikinti Komisiją, parengusią tikslų ir subalansuotą komunikatą. EESRK ypač džiaugiasi, kad **patvirtintos kai kurios ankstesnės jau seniai jo išdėstytos pozicijos** — apie tai užsimenama toliau pateiktose pastabose. Pirmiausia,

paminėdamas ankstesniame 3.9 punkte pateiktas pastabas, EESRK primena, kad nuomonėje dėl PVM direktyvos jis išreiškė susirūpinimą dėl nukrypti leidžiančių nuostatų sistemos (⁽⁷⁾). Tačiau jis teigė: „nepanašu, kad [valstybėse narėse] būtų planuojama aptarti išimtis (tarp jų ir seniai suteiktas išimtis), *planuojant jas panaikinti*“. Ši pozicija dabar sustiprinta autoritetingame bendrovės *Copenhagen Economics* tyrime. Atrodo, kad jai pritaria ir Komisija. Vis dėlto akivaizdu, kad esant dabartinei padėčiai, jeigu staiga nepasikeis dalies valstybių narių pozicija, bet kokie **pasiūlymai dėl alternatyvių sprendimų** liks vien pasiūlymais.

4.2 PVM jau savaime sudėtingas mokestis; jį sunku surinkti, jis dažnai slepiamas, o valstybėms narėms ir įmonėms brangu jį administruoti (⁽⁸⁾). Vis dėlto svarbiausia tai, **kad juo nepasiekiamas pirminis tikslas — sukurti galutinę mokesčių derinimo sistemą**. Vis dėlto, reikia pažymėti, kad derinimas nėra savitiksliis dalykas: tai — būtina sąlyga, kad **sklandžiai veiktų vidaus rinka**. Būtent toks buvo jos kūrėjų ketinimas — Komisija tai priminė savo 1993 m. sausio mėn. komunikate. Komitetas jį laiko esminiu PVM istorijos etapu. Tačiau Komitetas apgailestauja, kad tolesnių veiksmų nebuvo imtasi (išskyrus tai, kad buvo priimtas minimalus 15 proc. tarifas), nes prieštaravo kai kurios valstybės narės. Ir šiuo metu padėtis nepasikeitusi: Komisijos bandymas sureguliuoti bent jau išimčių klausimą, žinoma, sveikintinas, bet kartu jis atskleidžia **nesugebėjimą daryti pažangą derinant mokesčius ES lygmeniu**. Dėl šios padėties negalima kaltinti vien Komisijos, nei suversti atsakomybę vien valstybėms narėms: **pagrindinė problema glūdi pačioje PVM**, kaip „laikinosios sistemos“, **struktūroje** (tai bus paaikškinta toliau).

4.3 Iš esmės reikia suvokti ir dar kurį laiką pripažinti, kad dabartinį PVM valstybės narės naudoja grynai mokestiniams kriterijams tenkinti, o politiniai ir socialiniai sumetimai verčia jas taikyti mažesnę ar didesnę nei mažiausias tarifą. Todėl derinimas Bendrijos lygmeniu lieka neįgyvendinamu troškimu; dabar svarstomas komunikatas — bandymas šią padėtį iš dalies pagerinti **suderinant lengvatinį PVM tarifą, bent jau tarpvalstybinį poveikį turinčiai arba suderintus politinius Bendrijos kriterijus atitinkančiai veiklai**. Savo ruožtu EESRK norėtų pabrėžti, kad sprendimus priimančios pareigūnai turėtų nepamiršti, jog **pajamų perskirstymas** yra vienas lengvatinio PVM tarifo tikslų, tačiau jis **turi būti įgyvendinamas praktikoje**. Kitaip tariant, reikia nuodugnai išnagrinėti kiekvieną PVM sumažinimo atvejį ir užtikrinti, kad jis *tikrai* atitiktų socialinį kriterijų ir už jo neslypėtų kiti, mažiau priimtini tikslai. Kiti reikalavimai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti: **prievolių supaprastinimas ir skaidrios taisyklės**. Abu šie aspektai ne tik palengvina

(⁷) EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos (nauja redakcija) (OL C 74, 2005 3 23, p. 21).

(⁸) EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB siekiant supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio prievolės vykdymą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies pakeičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1798/2003 dėl administracinio bendradarbiavimo nuostatų, diegiant vieno langelio schemą, ir pridėtinės vertės mokesčio grąžinimo tvarkos (OL C 267, 2005 10 27, p. 45).

įmonių veiklą, bet ir padeda mokesčių administravimo institucijoms lengviau ir mažesnėmis sąnaudomis atlikti patikrinimus.

4.4 PVM direktyvos III priede esančiame sąraše pateikta 18 kategorijų, kurioms taikomas lengvatinis tarifas; kiekviena valstybė narė turi galimybę pasirinkti kategorijas, jų ribose daryti išimtis ir nustatyti, kiek bus mažinamas tarifas. Nagrinėjamame komunikate valstybės narės raginamos „analizuoti skirtingas sritis, kuriose gali būti taikomi tolesni lengvatiniai tarifai, bei nuspręsti, ar toks iškraipymų lygis yra priimtinas“⁽⁹⁾. Iš bendro komunikato konteksto neįmanoma daryti išvados, kad tai raginimas plėsti prekių ir paslaugų sąrašą. Taigi, EESRK atvirai nepriitaria prekių ar paslaugų, kurioms būtų galima taikyti lengvatinius tarifus, kategorijų išplėtimui: jeigu jau nuspręsta, bent jau teoriškai, šiuo metu siekti suderinimo, valstybės narės turėtų ne ilginti, o trumpinti III priede pateiktą sąrašą.

4.5 Taigi, iš esmės galima sutikti su Komisijos pozicija: kadangi „galutinės“ sistemos vizija pamirštama arba kurį laiką atidedama, vienas iš dabartinių prioritetų — suteikti valstybėms narėms daugiau autonomijos nustatyti mažesnius tarifus **vietos lygiu teikiamoms paslaugoms, kurių negalima teikti nuotoliniu būdu**. Komisija pažymi, kad tos paslaugos „visiškai neturi įtakos vidaus rinkos veikimui“. Tai ne pragmatizmas. Tai pripažinimas, kad **išimčių suteikimas — politinė arba socialinė būtinybė**.

4.6 Be to, reikėtų atidžiai išnagrinėti teiginius, kuriuos lengva pritaikyti visur: jeigu vietos veiklos apmokestinimas nedaro poveikio vidaus rinkos veikimui, tada **visoms vietos mastu gaminamoms ir suvartojamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms turėtų būti taikomas fiksuotas vietos apmokestinimas** — šis principas visiškai prieštarautų pačiam PVM direktyvos pagrindui. Aišku, kad Komisija neketina šio principo nei sukurti, nei priimti.

4.7 Nuodugnai svarstant Komisijos minėtus aspektus, reikia aptarti teiginį, kad atidžiai parinktuose sektoriuose taikant lengvatinį PVM tarifą galima tikėtis konkrečios naudos, pavyzdžiui, didesnio **bendro produktyvumo** ir kartu BVP. Ši kategorija apima **vietos lygiu teikiamas paslaugas**: sumažinus PVM, vartotojai turėtų mažiau motyvų užsiimti „pasidaryk pats“ veikla ir daugiau laiko skirtų profesinei veiklai. Panagrinėkime faktus: veikla „pasidaryk pats“ yra laisvalaikio leidimo būdas, naudinga ne tik socialiai. Ji šeimoms teikia ir ekonominę naudą, todėl turėtų būti skatinama. Be to, nors ir įmanoma, kad sumažinus mokesčių išdas surinktų daugiau pajamų, tai būtų taikoma tik „pasidaryk pats“ veiklai, kurią gali atlikti mokesčius mokančios įmonės; nelengva išsiaiškinti, kokia jų dalis būtų perkelta į ne-

galaus darbo sektorių. Aišku, kad šešėlinė arba iš dalies šešėlinė ekonomika, jau nekalbant apie mokesčių slėpimą, neišnyks vien todėl, kad turės naudos iš sumažinto PVM tarifo. Tam pasiekti reikia visiškai kitokių priemonių.

4.8 Konkrečiai minimos **maitinimo paslaugos**, kurios, Komisijos nuomone, yra „neaiškioje“ arba, tiksliau, ginčytinoje padėtyje. Viena vertus pastebima, kad šios paslaugos daugiausia skirtos vidaus vartojimui, tačiau antra vertus jau yra pripažinta, kad kai kuriose šalyse ir visų šalių pasienio regionuose jos gali turėti įtakos ir turizmo politikai. Kaip parodė patirtis, šiuo klausimu nebus lengva pasiekti susitarimą: Komitetas mano, kad **reikės priimti griežtai politinio pobūdžio sprendimą**. Leidžiantis į kitus ekonominius ar mokesčius argumentus ginčas tęsis amžinai: niekas neatsisakys savo pozicijos, teisin-damas ją pagrįstais vidaus politikos motyvais.

4.9 Tęsdamas vietos paslaugų temą, Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į sritis, dėl kurių būtų galima pradėti svarbias diskusijas: **viešasis ir privačias sveikatos apsaugos paslaugas**, kurioms tam tikromis aplinkybėmis jau dabar galima taikyti lengvatinius tarifus⁽¹⁰⁾. Vis daugiau kai kurių valstybių narių piliečių naudojami viešosiomis medicinos ir chirurgijos paslaugomis kitose šalyse. Jie kartais teisingai, kartais klaidingai mano, kad ten jos veiksmingesnės. Šis reiškinys mažai susijęs su apmokestinimu, bet šioje srityje mokesčių sumetimais svarbiau išnagrinėti galimybes naudotis kitų šalių **privačių klinikų ir sveikatos apsaugos specialistų paslaugomis**. Dėl didelių įvairiose valstybėse narėse taikomų tarifų skirtumų, ypač tam tikrose sveikatos apsaugos srityse, paklausa iš vidaus rinkos persikelia į kitas šalis. Todėl šių paslaugų „vietos“ pobūdis nyksta (ypač kalbant apie tam tikras paslaugas kai kuriose šalyse) ir jos įgauna tarptautinį pobūdį. Sveikatos apsaugos srityje paslaugas nelengva atskirti, o apibendrinti apskritai sunku — labai didelė prieštaravimų tikimybė.

4.9.1 Norint pasiekti sutarimą, reikia rasti įvairių prieštaravimų reikalavimų pusiausvyrą: žinant itin didelę socialinę sveikatos apsaugos svarbą atrodytų, kad verta šias paslaugas priskirti tomis, kurioms taikomas lengvatinis tarifas, tačiau kils problemų dėl konkurencijos. Priimant galutinį sprendimą reikėtų atsižvelgti į asmens teisę siekti gydymo mažiausiomis šeimos biudžeto sąnaudomis, kitaip tariant, **piliečio ir (arba) vartotojo interesus turi būti svarbesnis nei konkurencijos principai**.

4.10 Galima ginčytis dėl lengvatinio PVM tarifo taikymo **ne kvalifikuotam darbui imliems sektoriams**. Komisijos minime tyrime pažymima, kad ši priemonė gali lemti nuolatinį

⁽⁹⁾ Plg. komunikato COM (2007) 380 galutinis 3.3 punkto „Vidaus rinkos poreikiai“ antrąją dalį.

⁽¹⁰⁾ PVM direktyvos III priedo 15 ir 17 punktai.

užimtumo padidėjimą, net jeigu naudos bus mažai; tai tikriausiai tiesa. Šiuo atveju sprendimą priimti irgi sunku: šie sektoriai (statyba, kelių darbai, valymo įmonės, turgūs ir kt.) reaguoja į paprastai nelanksčią paklausą, todėl sumažinus PVM poveikis užimtumui būtų nežymus. Be to, būtent šiuose sektoriuose nekvalifikuoti darbuotojai dažniausiai įdarbinami nelegaliai. Sumažinus PVM, žinoma, sumažėtų įmonių išlaidos, bet lieka neaišku, ar atitinkamai sumažėtų kainos ir iš tikrųjų padidėtų užimtumas.

4.11 Apskritai Komisija pažymi, kad lengvatiniai tarifai veiksmingi tik tada, kai **prekių vartojimui ar paslaugoms skirtos išlaidos laikui bėgant lieka pastovios ir labai skiriasi mažas ir dideles pajamas gaunančiose grupėse**. Šie skirtumai ryškesni **maistinio, aprangos ir statybų sektoriuose**: padėtis įvairiose šalyse labai skiriasi, bet dažnai **ryškiausi** (ir socialiniu požiūriu neteisingiausi) **skirtumai aptinkami konkrečių valstybių narių viduje**. Komitetas primena, kad kai kuriose valstybėse narėse **lengvatinis tarifas taikomas pagal kategoriją**, neatsižvelgiant į tai, kad į daugelį kategorijų patenka masinės prekybos produktai, o į kitas — neabejotinai išskirtiniai, daug kartų brangesni produktai. Lieka problema, kaip ir kokiais kriterijais remiantis taikyti skirtingus mokesčio tarifus tos pačios kategorijos prekėms ar paslaugoms, pagal kokybę ir kainą orientuotoms į skirtingas socialines klases. Kita problema — kaip nustatyti **ilgalaikės kategorijas**, kurioms neturėtų poveikio mados pokyčiai, ir kaip nesiimant brangių ir sudėtingų patikrinimų pasiekti, kad jų būtų laikomasi. Galiausiai reikia atsižvelgti į **sukčiavimą**, kuris galimas visuose sektoriuose, bet ypač dvijuose svarstomuose sektoriuose. Griežtas išsamus skirstymas į kategorijas sukčiavimą tik palengvintų ir jį būtų sunku kontroliuoti. EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę taikyti diskriminuojančius kriterijus remiantis socialinio pobūdžio vertinimu: kitaip tariant, mokesčių mažinimas turėtų padėti tobulinti socialinę pajamų perskirstymo politiką arba tais atvejais, kai 4.15 punkte nurodyti alternatyvūs variantai neįmanomi, reikia remti didelio masto socialines programas. Bet kuriuo atveju reikia užtikrinti skaidrumą savo šalies ir kitų valstybių narių piliečių atžvilgiu.

4.11.1 Tą pačią pastabą galima taikyti **knygų ir laikraščių leidybai**. Šioje kategorijoje socialiai vertingi leidiniai kartais priskiriami neturintiems lavinamosios ar pramoginės vertės arba, dar blogiau, pusiau neteisėtiems arba visuotinio padarumo ribas peržengiantiems leidiniams. Nors ir sunku, reikia nustatyti ribas. Jos demokratinio skaidrumo sumetimais visada pateisinos.

4.12 Galiausiai Komisija pažymi, kad keleto tarifų taikymas įmonėms ir mokesčių administravimo institucijoms labai daug kainuoja — tai akivaizdu. Komitetas linkęs kalbėti apie **išlaidų didėjimą**, nes **PVM igyvendinimas ir surinkimas jau savaime**

atsieina brangiausiai iš visų mokesčių. EESRK yra pabrėžęs šį faktą⁽¹⁾ ir ragina valstybes nars paskelbti **savo grynąsias pajamas iš PVM**, atėmus įmokas į Bendrijos biudžetą bei administravimo, surinkimo, patikrinimų ir kovos su sukčiavimu mokesčių srityje sąnaudas. Komisija galėtų šį raginimą plėtoti ir pateikti kaip savo iniciatyvą bei pasvarstyti, ar įmanoma sukurti **alternatyvią mokesčių sistemą**⁽²⁾. Tikimasi, kad visos šios srities persvarstymas atsispindės ir rezultatuose, kurie gali nustebinti dėl **grynosios naudos išdūi**. Kai tik bus žinomi „tikrieji“ rezultatai, gali būti, kad iniciatyvos imsis būtent mokesčių administravimo institucijos.

4.13 Vis dėlto vienintelė šiuo metu aptarinėjama problema, kuri yra antraeilė, — tai padidėjusios „įmonių ir mokesčių administravimo institucijų“ išlaidos, susijusios su administravimu ir apskaita, susidarancios dėl nuo normos leidžiančių nukrypti taisyklių igyvendinimo ir aiškinimo. Komitetas pažymi, kad **bet koks įmonių išlaidų padidėjimas tenka galutiniams vartotojams**; todėl kiekvienu atveju reikės vertinti, ar lengvatinio tarifo taikymas teikia apčiuopiamos naudos piliečiams. Šiuo metu didžioji dauguma ginčų kyla dėl **klasifikavimo** ir su tuo susijusių aspektų: tai prieštaringas aiškinimas, konsultantų kišimasis, inspekcijos ir apskundimai: taigi, šias naujas taisykles reikėtų kurti atsižvelgiant ir į tai, kur jos bus taikomos.

4.14 Kol kas lengvatinių tarifų sistema, nors ir brangi, yra vienintelė taikytina sistema. Net jeigu Komisija ją apibrėžė kaip nelanksčią ir nenuoseklią⁽³⁾, Komitetas tikisi, kad politinėse Tarybos ir Europos Parlamento diskusijose gims bendri sprendimai ir aišku priimti pasitelkiant **vidaus rinkos principus ir**

⁽¹⁾ Šį klausimą EESRK pirmą kartą iškėlė nuomonėje Kova su mokesčių slėpimu bendrojoje rinkoje (OL C 268, 2000 9 19, p. 45), o vėliau — dar keletą kartų (paskutinį kartą EESRK nuomonėje dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB siekiant supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio prievolės vykdymą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1798/2003 dėl administracinio bendradarbiavimo nuostatų, diegiant vieno langelio schemą, ir pridėtinės vertės mokesčio grąžinimo tvarkos (OL C 267, 2005 10 27, p. 45)), tačiau, suprantama, tai nedavė jokių rezultatų.

⁽²⁾ EESRK taip pat atkreipė dėmesį į šį aspektą jau 2000 m. pirmiau pateiktoje išnašoje nurodytoje nuomonėje ir nuo to laiko jį minėjo ne vienoje nuomonėje. Komitetas šiuo aspektu pateikė pastabas nuomonėje dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos (nauja redakcija) (OL C 74, 2005 3 23, p. 21).

⁽³⁾ Plg. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB siekiant supaprastinti pridėtinės vertės mokesčio prievolės vykdymą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies pakeičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1798/2003 dėl administracinio bendradarbiavimo nuostatų, diegiant vieno langelio schemą, ir pridėtinės vertės mokesčio grąžinimo tvarkos (OL C 267, 2005 10 27, p. 45).

visuomet atsižvelgiant į piliečių ir (arba) vartotojų, įmonių ir mokesčių administravimo institucijų reikmes.

4.15 Kalbėdama apie lengvatinių tarifų **alternatyvas** Komisija svarsto, ar juos būtų galima pakeisti **tiesioginėmis subsidijomis** — tai veiksmingesnė, skaidresnė ir pigesnė politinė priemonė. Komitetas mano, kad nacionalinio pobūdžio alternatyvos yra perspektyvios tam tikrais ypatingais atvejais ir jas taikant kaip laikiną sprendimą, bet visais įmanomais būdais reikėtų vengti į valstybės pagalbą panašių priemonių. Visais atvejais bet koks nacionalinio pobūdžio sprendimas, pateiktas kaip nukrypti leidžiančių nuostatų alternatyva PVM srityje, turėtų būti

priimamas remiantis skaidriais kriterijais ir nepamirštant, kad alternatyvos **mus tik atitolintų nuo bendrosios rinkos tikslų.**

4.16 Galiausiai, pratęsdamas ne vieną šia tema paskelbtą nuomonę, Komitetas primena skaidrumo poreikio ir sveiko proto padiktuotą pasiūlymą: **reikia nebevadinti** galiojančios **PVM sistemos „laikinąja“**. Šis daugiau nei trisdešimt metų vartojamas ir vidutiniu laikotarpiu neturintis perspektyvų tapti galutiniu apibūdinimas yra apgaulingas ir mažina pasitikėjimą ES taisyklėmis. Jis taip pat, jeigu reikia daugiau argumentų, pagrindžia seną posakį, kad „nieko nėra pastovesnio už tai, kas laikina“.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atokiausiems regionams skirtos strategijos: rezultatai ir perspektyvos

COM(2007) 507 galutinis

(2008/C 211/19)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. rugsėjo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Atokiausiems regionams skirtos strategijos: rezultatai ir perspektyvos.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. kovo 28 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Hervé Coupeau.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 3 prieš ir 5 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 EB sutarties 299 straipsnio 2 dalyje pripažįstamas atokiausių regionų (toliau — AR) išskirtinumas, tai leidžia išsaugoti jiems būdingus ypatumus ir mažinti suvaržymus.

1.2 Atokiausiais regionais laikomi septyni regionai: Ispanijos autonominė Kanarų salų bendruomenė, Portugalijos autonominiai Madeiros ir Azorų regionai ir keturi Prancūzijos departamentai: Gvadelupa, Prancūzijos Gviana, Martinika ir Reunionas.

1.3 Nuo 1989 m. įgyvendinama konkreti šiems regionams skirta programa, kurios tikslas — remti socialinio ir ekonominio vystymosi priemones siekiant didesnio suartėjimo su kitais Europos Sąjungos regionais.

1.4 2007 m. rugsėjo 12 d. komunikate „Atokiausiems regionams skirta strategija: rezultatai ir perspektyvos“ Komisija paskelbė viešas konsultacijas, kad susipažintų su visų suinteresuotų subjektų nuomone dėl jos AR politikos atsižvelgiant į pagrindines problemas, kurias AR teks spręsti artimiausiais metais. EESRK parengė šią nuomonę kaip indėlį į konsultacijas.

1.5 EESRK laikosi nuomonės, kad AR taikyta finansų politika turėjo teigiamo poveikio, bet dar yra struktūrinių problemų, kurias reikia išspręsti. EESRK taip pat mano, kad minėtą politiką ateityje reikia vykdyti aktyviau.

1.6 EESRK atkreipia dėmesį, kad regionai tebėra sunkiai pasiekiami ir vis dar susiduria su sunkumais bandydami patekti į ES rinką, kadangi jie nuošalūs, izoliuoti (išskyrus Prancūzijos Gvianą) ir turi tam tikrų geografinių ir struktūrinių ypatumų.

1.7 EESRK atkreipia dėmesį, kad AR regionai dėl jų padėties — jie greta Mercosur, Vakarų Afrikos, Pietų Afrikos ir Karibų jūros regiono įtakos zonų — Europai suteikia pasaulinį aspektą. Komitetas atkreipia dėmesį, kad AR išsidėstymas skirtinguose vandenynuose Europai suteikia išskirtinę ekonominę 25 mln. km² teritoriją, kurios turtais ir ištekliams dar neįvertinti.

1.8 EESRK taip pat atkreipia dėmesį, kad atokumas kenkia konkurencijai:

- masto ekonomika negali išgalėti, kadangi rinkos mažos,
- trūksta gamtos išteklių: naftos, dujų ir mineralinių žaliavų,
- AR ekonominio vystymosi galimybės labai siauros, kadangi jos didžiąja dalimi susijusios su turizmu, žemės ūkiu ir žvejyba,
- kadangi rinkos mažos, verslas linkęs koncentruotis, susidaro monopoliai ar karteliai ir todėl silpnėja konkurencija.

1.9 EESRK mano, kad įvairias Komisijos tarnybas vienijanti grupė AR klausimais turi tęsti savo darbą ir netgi jį suintensyvuoti, kad būtų užtikrintas didesnis ES politikos veiksmingumas.

2. AR veiklos sektorių apžvalga ir rekomendacijos

2.1 Turizmas

2.1.1 Turizmo sektorius yra svarbi AR ekonomikos dalis ir galbūt vienintelis ekonominio augimo šaltinis.

2.2 Kanarų salos išvystė patrauklų turizmą, kuriam būdinga įvairovė, todėl per metus į salas atvyksta daugiau negu 10 mln. turistų. Madeirai taip pat pavyko išvystyti turizmą labai padidinus savo galimybes priimti. Antiluose ir Reunione šis sektorius taip pat svarbus, bet dar gana silpnas. Išskirtinės gamtos sąlygos ir malonus klimatas AR leido išvystyti aukšto lygio turizmą. Dėl tų pačių priežasčių susiformavo gana pavojinga ekonominė priklausomybė, nes dėl klimato sąlygų, valiutų keitimo kursų, sveikatos priežiūros ypatumų ir kitų veiksnių turizmo paklausa labai svyruoja.

2.3 EESRK mano, kad būtina imtis skubių veiksmų kuriant AR įvaizdį ir jį įtvirtinant ir kad informaciją apie minėtus regionus reikia skleisti visose Europos šalyse, netgi AR kaimyninėse šalyse taip užtikrinant įvairovę ir didinant turizmo kokybę ir tvarumą.

2.4 Turizmo suinteresuoti subjektai turės dėti daugiau pastangų diegdami tvarią praktiką, kad būtų tausojami gamtos ištekliams, ir bendradarbiauti su visais vietos suinteresuotais subjektais nustatant teigiamos vystymosi kriterijus. Nėra abejonių, kad AR tai suvokia, bet to nepakanka, reikia vykdyti tvarumą užtikrinančią politiką, kurią, pasinaudodami Europos finansine parama, nustatytų vietos suinteresuoti subjektai.

2.5 Žemės ūkis

2.5.1 EESRK atkreipia dėmesį, kad žemės ūkis yra tradicinis sektorius ir išlieka svarbiu AR ekonomikos ramsčiu, nors jo

indėlis į pridėtinę vertę mažėja. Žemės ūkis sukuria daug labai reikalingų darbo vietų, todėl jį būtina išsaugoti ir, jei įmanoma, vystyti:

- AR žemdirbystė labiausiai paplitusi Azorų salose: šiame sektoriuje dirba 24 proc. visų dirbančiųjų (verčiasi gyvulininkyste, auginama kukurūzus, runkelius, tabaką ir kt.). Žuvininkystė yra strateginis eksporto sektorius — visų pirma tuno — bet pastaruoju metu šis sektorius silpnėjo.

— AR taip pat auginami:

- bananai (Kanarų salos, Madeira, Martinika, Gvadelupa),
- cukranendrės (Reunionas, Gvadelupa, Martinika),
- atogrąžų vaisiai (Reunionas, Prancūzijos Gviana),
- atogrąžų gėlės (Antilai),
- gaminami gėrimai (Madeira, Kanarų salos, Martinika, Gvadelupa).

2.5.2 Reikėtų pažymėti, kad minėtose srityse juntama stipri trečiųjų šalių konkurencija. Tai viena iš priežasčių, kodėl sumažėjo pridėtinė vertė.

2.5.3 Galima išskirti du žemės ūkio tipus: gaminantį vietos rinkai ir gaminantį eksportui. Šie du žemės ūkio tipai dažnai vienas kitam trukdo, tačiau jie galėtų padėti vienas kitam. EESRK laikosi nuomonės, kad vietos tiekėjai privalo dėti pastangas plėtoti vietos rinkai gaminius tiekiantį žemės ūkį.

2.5.4 Kalbant apie gaminius eksportuojantį žemės ūkį, EESRK ragina organizuoti informavimo apie AR gaminius kampaniją ir minėtus gaminius ženklinti siekiant pabrėžti, kad jie atitinka griežtus Europos socialinius, aplinkosaugos ir higienos standartus.

2.5.5 EESRK mano, kad siekdama apsaugoti ūkius Europa privalo nedelsdama imtis aktyvesnės iš trečiųjų šalių importuojamų gaminių priežiūros politikos, kad užkirstų kelią epizootijoms ir įvairioms augalų ligoms.

2.5.6 EESRK manymu trečiųjų šalių tiekiami gaminiai ir AR gaminiai galėtų vieni kitus papildyti, tačiau su sąlyga, kad:

- nekels pavojaus vietiniams ūkiams,
- užtikrins aukštesnį trečiųjų šalių gyventojų gyvenimo lygį, ir
- bus sukurtas konsultacinis forumas tvaraus vystymosi sistemai stiprinti.

2.5.7 Pripažindamas pirmiau minėtus AR gamtinius sunkumus, EESRK pageidauja, kad už juos ir toliau būtų kompensuojama.

2.5.8 EESRK išreiškia susirūpinimą dėl žemės valdymo kai kuriuose AR, kadangi reikia išsaugoti žemės ūkio paskirties žemės plotus. ES valdžios institucijos privalės paskatinti vietos valdžios institucijas teritorijas suskirstyti į saugotinas ir skirtas urbanizacijai, kad būtų užtikrintas tvarų vystymąsį.

2.5.9 AR yra gausi biologinė įvairovė ir tai, be abejo, ekonominis turtas, todėl, EESRK manymu, reikėtų vykdyti aukštų tikslų siekiančią politiką ir ją tinkamai finansuoti, kad būtų išsaugotas gyvybingas žemės ūkis, taikantis ekosistemas tausojančią praktiką.

2.6 Žuvininkystė

2.6.1 Tai svarbus AR sektorius, tačiau žuvų išteklių valdymo srityje problemų daugės. Reikėtų ieškoti naujų apsirūpinimo žuvimi šaltinių, galbūt veisti žuvis jūroje.

2.6.2 Reikėtų atlikti mokslinius tyrimus ir vykdyti tikslingą politiką siekiant rasti apsirūpinimo žuvimi ateityje būdus. Iki šiol buvo imtasi gana sėkmingų sektoriaus tvarumą skatinančių priemonių.

2.6.3 Akvakultūros sektorius dar labai neišsivystęs, jis labiausiai pažengęs Kanarų salose ir Reunione. EESRK primena sėkmingą krevėčių auginimo Prancūzijos Gvianoje patirtį.

2.6.4 Dėl AR padėties Europos Sąjungai tenka didelė jūrų erdvė (Indijos ir Atlanto vandenynai, Karibų jūra), kuri Europai suteikia gausią žuvų išteklių biologinę įvairovę. EESRK laikosi nuomonės, kad jūrų baseinai turėtų būti valdomi atskirai, kadangi Indijos vandenyno ir Atlanto vandenyno padėtis skiriasi. Vykdamas diferencijuotą valdymą reikėtų atsižvelgti ir į faktinius žuvų išteklius.

2.7 Prekyba ir prekybos įmonės

2.7.1 Prekybos sektorius labai svarbus AR. Šis sektorius priklauso nuo valstybių narių importo; vartojimo lygį palaiko vietiniai gyventojai, tačiau svyravimas taip pat priklauso nuo turistų srautų.

2.7.2 EESRK mano, kad reikėtų vystyti mažmeninės prekybos vietos produktai sektorių, kuris teiktų įvairesnius produktus ir paslaugas, tenkinančias vietos gyventojų ir turistų poreikius.

2.8 Konkurencija ir įmonės

2.8.1 Kadangi atokiausių regionų rinkos nedidelės, mažos įmonės gali greitai užimti monopolinę padėtį. Tai, kas AR vadinama didele įmone, pagal žemyninės Europos standartus yra maža įmonė. Taigi, AR nėra masto ekonomikos.

2.8.2 EESRK mano, kad būtina didinti rinkų skaidrumą ir skatinti įmonių konkurenciją.

2.8.3 Apskritai labai sunku įvertinti papildomas atokiausių regionų išlaidas. Štai keletas iš jų:

- prekių ir medžiagų vežimas vandens ar oro keliais,
- dažnos varginančios verslo kelionės iš žemyno į atokiausius regionus ir atvirkščiai, kadangi trūksta tiesioginio susisie-

kimo galimybių, skrydžiai nedažni ir brangūs dėl didelio atstumo ir dvigubo izoliuotumo,

- didesnės sandėliavimo išlaidos, kadangi trūksta susisiekimo galimybių vandens ir oro keliais,
- didesnės įdarbinimo išlaidos, kadangi mažiau kvalifikuotų darbuotojų produktyvumas yra mažesnis, todėl įmonės turi juos mokyti,
- didesnės transporto, darbuotojų mokymo išlaidos, be to, skiriasi įmonių sandėliavimo pajėgumai palyginti su žemyninės Europos įmonėmis, todėl didėja išlaidos ir mažėja konkurencingumas,

— didesnės įrengimo išlaidos, kadangi medžiagos yra įvežamos.

2.8.4 EESRK mano, kad, įgyvendinant įvairių sričių politiką, reikėtų atsižvelgti į pirmiau minėtas papildomas išlaidas ir pabandyti kaip galima labiau jas sumažinti.

2.9 Energija

2.9.1 AR ekonomika struktūriškai silpna, kadangi trūksta arba nėra tradicinių energijos šaltinių ir regionai priklauso nuo išorės energijos tiekėjų. Tačiau AR turi daug galimybių gauti energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių.

2.9.2 EESRK pažymi, kad energijos problemos šiuose regionuose yra dažnos, tačiau yra daug kitų galimybių, pavyzdžiui, naudoti saulės, geoterminę, vandens ir vėjo energiją.

2.9.3 Šiuose regionuose taip pat susiduriama su tam tikrais sunkumais tvarkant atliekas, iš kurių būtų taip pat galima gauti energijos. Įgyvendinant energijos šaltinių įvairovę skatinančią politiką, taip pat būtų galima išspręsti viešosios higienos problemą:

- daugumoje regionų vyrauja atogrąžų klimatas, todėl galima tuo pasinaudoti energijai išgauti,
- kai kuriuose regionuose yra vulkanų, todėl būtų galima gauti geoterminės energijos,
- kadangi arti vanduo, būtų galima plėtoti jūrinės energijos galimybes,
- turimų atliekų tvarkymas galėtų būti energijos šaltinis.

2.9.4 EESRK mano, kad energijos šaltinių įvairinimas yra ilgalaikis procesas ir reikalauja finansinio skatinimo.

2.10 Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra

2.10.1 Reikėtų plėtoti naujas ryšių technologijas siekiant įveikti izoliuotumą ir sudaryti atokiausių regionų įmonėms naujas ekonomines galimybes.

2.10.2 Labai svarbu plėtoti mokslinius tyrimus tiek tradiciniuose, tiek ir netradiciniuose sektoriuose ir juos pasitelkiant ieškoti AR problemų sprendimų.

2.10.3 EESRK mano, kad teigiamų rezultatų būtų galima tikėtis atokiausiuose regionuose sudarant palankesnes sąlygas tyrimų centrums. Tai būtų dar vienas būdas skatinti įvairovę atokiausiuose regionuose.

2.11 Svarbu plėtoti ir įvairinti regionų ekonomiką

2.11.1 Pastebima, kad pavieniai atokiausi regionai vystosi nevienodai. Nepaisant kelių iniciatyvų, nauji sektoriai gerai neįsitvirtinę AR ir niekaip negali tapti tokie svarbūs, kaip tradiciniai sektoriai.

2.11.2 Reikėtų pabrėžti viešojo sektoriaus (Europos, centrinė ir regionų administracija, viešosios įmonės, universitetai ir mokslinių tyrimų centrai) esminį vaidmenį vykdant ekonominę veiklą. Akademiniai centrai taip pat užima labai svarbią vietą AR, todėl būtina juos išlaikyti. EESRK siūlo įsteigti europinę studijų stipendiją, skirtą pritraukti visų šalių studentus.

2.11.3 Vietos įmonės neturi pakankamai lėšų investicijoms. Todėl įgyvendindamos projektus netradiciniuose sektoriuose jos labai priklauso nuo Bendrijos paramos.

2.11.4 Įmonių finansavimo galimybės ribotos, kadangi reikia papildomų lėšų. EESRK mano, kad būtina vykdyti tokią finansavimo politiką, kuri leistų padėti įmonėms plėtoti savo veiklos sritis. EESRK norėtų paskatinti įmonių steigimo politiką sudarant palankesnes sąlygas naudotis rizikos kapitalu ir taip padėti įgyvendinti AR pridėtinės vertės suteikiančius projektus.

2.12 Gyvenimo sąlygos

2.12.1 EESRK siūlo atsižvelgti į AR ypatumus ir vykdyti jiems pritaikytą ir ilgalaikę politiką. Reikėtų didinti regionų ir miestų patrauklumą gerinant susisiekimo su jais sąlygas bei remiant mokslinius tyrimus ir naujoves, įskaitant naujas informacines ir ryšių technologijas.

2.12.2 EESRK mano, kad AR turėtų būti skatinamas socialinis dialogas ir į jį atsižvelgiama nustatant būsimojus Europos politikos tikslus AR srityje.

2.12.3 Reikėtų kurti daugiau ir geresnių darbo vietų ir siekti pritraukti daugiau žmonių į darbo rinką bei skatinti juos imtis verslo sudarant darbuotojams ir įmonėms palankesnes sąlygas geriau prisitaikyti ir didinant investicijas.

2.12.4 Už AR politikos įgyvendinimą atsakančios regionines ir vietines vyriausybes kartais užmiršta, kad reikia didinti socialinę sanglaudą. EESRK mano, kad socialinė ir teritorinė sanglauda yra vienas iš prioritetų ir jam būtina skirti dėmesio.

2.12.5 Įgyvendinant Europos politiką reikėtų labiau atsižvelgti į minėtus tikslus ir imtis veiksmų politikos, kad būtų galima paskatinti ekonominį vystymąsi. Pirmiausia EESR norėtų, kad būtų imamasi politikos priemonių atokiausių regionų prienamumui gerinti, t. y.:

— gerinti susisiekimą patrauklesnėmis kainomis ir atverti transporto rinką, gerinti tranzito vietas (jūrų ir oro uostus), racionalizuoti transporto logistiką, skirti kompensacijas gyventojams už atokumą ir pan.,

— plėtoti tradicinius sektorius skatinant darbuotojų veiklą mokymą.

2.12.6 EESRK gerai žino atokiausių regionų padėtį ir norėtų, kad būtų vykdoma aukštų tikslų siekianti politika ir gerinamos darbo sąlygos bei gyvenimo kokybė, mažinami sunkumai ir sudaromos geresnės sąlygos pridėtinei vertei kurti.

2.12.7 Pažymėtina, kad visuotinės svarbos viešosios paslaugos yra viena iš pagrindinių problemų, su kuriomis susiduria AR gyventojai. EESRK mano, kad įgyvendinant Bendrijos AR politika ir siekiant spartesnės konvergencijos būtina stiprinti socialinę sanglaudą gerinant viešųjų paslaugų kokybę.

2.13 Tarpvalstybinis bendradarbiavimas

2.13.1 EESRK mano, kad reikalingas aktyvus tarpvalstybinis bendradarbiavimas su kitomis ne ES sudėtyje esančių regionų grupėmis ir kad reikia siekti tarpusavio sąveikos šių regionų vystymui intensyviai; tačiau šiam tikslui pasiekti būtina sąlyga — AR vietos valdžios institucijų dalyvavimas.

2.13.2 EESRK pageidautų, kad būtų atliktas išsamus tarpvalstybinio bendradarbiavimo tyrimas ir yra įsitikinęs, kad problema galima išspręsti. Tačiau norėtų, kad būtų imamasi įprastinių apsaugos priemonių, kad neatsirastų kitų problemų.

2.14 Mokesčių sistema

2.14.1 AR būdingos specifinės ekonominės ir mokesčių sistemos, kurios yra įtrauktos į ES esančių sistemų visumą. EESRK mano, kad išlaikyti specifines ekonomines ir mokesčių sistemas AR yra viena iš būtinų priemonių, galinčių padėti šiems regionams įveikti kylančias struktūrines problemas.

2.15 Sanglaudos politika

2.15.1 Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda — vienas svarbiausių Europos tikslų, kuriam pasiekti ateityje bus skiriama dar daugiau pastangų. EESRK nuomone, nustatant Europos AR politiką turėtų būti siekiama stipresnės sanglaudos, kad visiems gyventojams būtų užtikrinta geresnė gyvenimo kokybė.

2.15.2 Sanglaudos politiką turėtų suteikti galimybę modernizuoti ir plėtoti verslą ir kurti naujas verslo rūšis jauniems žmonėms. Siekiant sudaryti naujas galimybes, pirmenybę reikėtų teikti naujovėms ir kartu su verslo atstovais skatinti atokiausių regionų mokslinių tyrimų ir mokymo centrus.

2.15.3 Norint stiprinti sanglaudą, būtina skatinti ekonominį vystymąsi, tačiau taip pat reikia gerinti darbo kokybę, kelti atlyginimus ir plėtoti viešąsias paslaugas.

2.15.4 AR gali atlikti esminį vaidmenį plėtojant regionus, kadangi jie yra labai svarbios Europos verslo platformos. Be to, AR galėtų tapti pavyzdžiu regionams, kaip siekti didesnio pilietinės visuomenės dalyvavimo, o pasaulio lygiu — socialinio modelio pavyzdžiu.

2.16 Platesnės kaimynystės veiklos plano stiprinimas

2.16.1 AR turi palankias geografines sąlygas bendradarbiauti su kitais arti esančiais regionais. Tačiau bendradarbiavimo politika turėtų būti dar labiau stiprinama, kadangi iki šiol ji nepakankamai ir netolygiai įgyvendinama. EESRK primena, kad tokią partnerystę palaikyti galima tik bendradarbiaujant su Europos regionais bei įgyvendinant jų iniciatyvas ir imantis priemonių abipusiam šių pasaulio dalių pažinimui.

2.17 Ekonominės partnerystės susitarimai (EPS)

2.17.1 Ekonominės partnerystės susitarimai yra puiki AR vystymo galimybė, tačiau prieš juos sudarant reikėtų atlikti tyrimus ir patikimą analizę. Sudarant EPS būtina atsižvelgti į visų suinteresuotų subjektų interesus.

2.17.2 EESRK mano, kad šie susitarimai gali sudaryti palankesnes sąlygas AR ir trečiųjų šalių socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei dalyvauti.

2.18.3 EESRK rekomenduoja palaikyti AR ir AKR šalių dialogą bei prekybą siekiant sinergijos, kad būtų sudarytos ekonominio vystymosi sąlygos visiems.

2.18 Migracijos srautai

2.18.1 ES šiuo metu rengia bendrą migracijos politiką atsižvelgdama į demografinės padėties, darbo rinkų ir bendradarbia-

vimo su kilmės šalimi aspektus. Migracijos srautai — viena iš aštriausių AR problemų. Atokiausiems regionams reikėtų imtis priemonių neteisėtiems ir (arba) nelegaliems migracijos srautams sustabdyti. Todėl Europos migracijos politika turi tinkamai atsižvelgti į specifinius atokiausių regionų poreikius ir laikantis tvaraus vystymosi principo pasiūlyti jų problemų sprendimus.

2.18.2 Turėtų būti atliktas poveikio tyrimas siekiant geriau suvokti su migracija susijusias problemas ir rasti jų sprendimus.

2.18.3 EESRK nuomone, Europos migracijos politika turėtų būti siekiama aukštesnių tikslų, kad imigracija būtų valdoma pasitelkiant bendrus teisės aktus ir skaidrias procedūras. Atsižvelgiant į darbo rinkos demografinius pokyčius, Europa turėtų atokiausiems regionams rasti galimybių sudaryti palankesnes sąlygas imigracijai.

2.18.4 Europoje demografinė padėtis nuolat keičiasi, todėl migracijos srautai tik didės. Kadangi AR geografinė padėtis yra ypatinga, jie susiduria su neteisėtos imigracijos problemomis ir todėl jiems būtinas ES palaikymas. Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra turėtų aktyviau veikti AR.

2.19 Didinti atokiausių regionų skaičių

2.19.1 Kai kurios valstybės narės — konkrečiai Prancūzija ir Nyderlandai — šiuo metu svarsto AR skaičiaus didinimo klausimą. AR skaičiui padidinti būtinas teigiamas Tarybos sprendimas. Tačiau EESRK pabrėžia, kad geresnei esamų ir naujų AR integracijai užtikrinti ES turėtų skirti daugiau lėšų.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Asociacijų laisvės Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystės šalyse

(2008/C 211/20)

2007 m. vasario 16 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Asociacijų laisvės Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystės šalyse.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. vasario 22 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Juan Moreno Preciado.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 99 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Pagarba asociacijų laisvei aiškiai suformuluota kaip vienas 1995 m. Barcelonos deklaraciją, kuria buvo sukurta Europos ir Viduržemio jūros šalių partnerystė, pasirašiusių vyriausybės įsipareigojimų.

ES ir kiekvienos Viduržemio jūros šalies partnerės⁽¹⁾ pasirašytuose asociacijos susitarimuose įtvirtinta išlyga, kad demokratinų principų ir pagrindinių teisių laikymasis yra pagrindinis asociacijos susitarimų bruožas.

Veiksmų planuose, kuriuos Europos Sąjunga, atsižvelgdama į 2004 m. priimtos Europos kaimynystės politikos nuostatas, šiuo metu pasirašo su Viduržemio jūros partnerystės šalimis, taip pat yra nuorodos į „gerą valdymą, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių skatinimą“.

1.2 Vis dėlto, tikrovėje Viduržemio jūros šalyse partnerėse (kiekvienoje valstybėje skirtingai) laisvė jungtis į asociacijas negarantuojama, o pilietinės visuomenės klestėjimą stabdo politinės ir administracinės kliūtys: nepritimas asociacijų kūrimui, veiklos sustabdymas ar netgi uždraudimas.

Teisiškai pripažintos asociacijos taip pat susiduria su sklandžiai veikti trukdančiomis kliūtimis. Ypač didelė kliūtis — vyriausybės draudimas ar galimybių gauti tarptautiniu bendradarbiavimu grindžiamą finansinę paramą apribojimas.

1.3 Laisvųjų asociacijų, kurias sudaro įvairių pilietinės visuomenės sričių socialinės grupės (darbuotojai, darbdaviai, ūkininkai, socialinės ekonomikos subjektai, moterys, jaunimas, vartotojas ir kt.), atsiradimas yra būtina Viduržemio jūros šalių partnerių demokratizacijos sąlyga. Europos ir Viduržemio jūros regiono ekonominė asociacija, įsteigta priėmus ES asociacijos sutartis su Viduržemio jūros regiono šalimis partnerėmis, turėtų būti papildyta socialiniu bei demokratinio aspektu. Siekiant šio tikslo būtina, kad dalyvautų organizuota pilietinė visuomenė.

1.4 Politinės institucijos įvairiais lygmenimis trukdo profesionalioms sąjungoms apribodamos darbuotojų atstovų apsaugą jiems naudojantis savo teisėmis, įskaitant teisę streikuoti.

(¹) Marokas, Alžyras, Tunisas, Egiptas, Jordanija, Izraelis, Palestinos teritorijos, Libanas, Sirija, Turkija, Mauritanija ir Albanija (Mauritanija ir Albanija dalyvauja Barcelonos procese nuo 2007 m. gruodžio mėn.).

1.5 Prastas dialogas ir socialinis konsultavimasis rodo, kad darbdavių ir profesinių sąjungų asociacijos dirba nepakankamai. Šis dvišalis arba trišalis dialogas Artimųjų Rytų šalyse mažiau išplėtotas nei Šiaurės Afrikoje.

1.6 EESRK ragina Europos Komisiją, kad būtų laikomasi Europos ir Viduržemio jūros šalių asociacijos priimtų demokratizacijos įsipareigojimų, asociacijos susitarimų ir kaimynystės politikos veiksmų planų, ir reikalauja, kad atitinkamoms vyriausybėms būtų aiškiai nurodyta, jog negali būti taikomos jokios priemonės siekiant asociacijas panaikinti ar taikyti joms administracines priemones, išskyrus tuos atvejus, kai taikoma pagrįsta teisminė tvarka.

1.7 Be to, EESRK prašo Komisiją siekti, kad Viduržemio jūros šalių partnerių vyriausybės užtikrintų, jog asociacijų nariai ir darbuotojai nebūtų sulaikomi už teisėtų funkcijų asociacijoje vykdymą.

1.8 EESRK ragina Europos Komisiją, kad rengiant šalių strateginius dokumentus, kurie sudaro Bendrijos bendradarbiavimo pagal veiksmų planus pagrindą, būtų atsižvelgiama į tai, kaip šalių partnerių vyriausybės užtikrina asociacijos laisvę ir žmogaus teises.

Šis reikalavimas taip pat grindžiamas 2005–2010 m. Bendrijos veiksmų programos Europos ir Viduržemio jūros regionui (politinė asociacija ir saugumas) 1 straipsniu, kuriame nustatyti pagrindiniai pilietinio dalyvavimo skatinimo tikslai: aktyvesnis moterų dalyvavimas, žodžio laisvės ir laisvės jungtis į asociacijas užtikrinimas, pilietinės visuomenės vaidmens skatinimas, tarptautinių konvencijų įgyvendinimas.

1.9 EESRK prašo Europos Komisijos reikalauti, kad, pasirašius asociacijos susitarimus ir sudarius veiksmų planus, Viduržemio jūros šalių partnerių pilietinė visuomenė būtų įtraukta į tolesnius veiksmus.

1.10 EESRK turi stebėtojo statusą Europos ir Viduržemio jūros šalių parlamentinėje asamblėjoje, ir jis siūlys, kad šalių partnerių parlamentų nariams būtų pranešta apie tai, jog reikia pakeisti visus teisės aktus, kurie trukdo įgyvendinti asociacijos laisvę.

1.11 EESRK (bendradarbiaudamas su Euromed darbdavių, profesinių sąjungų ir socialinės ekonomikos atstovų bei kitais tinklais) galėtų reguliariai rengti išsamias ataskaitas apie tai, kaip kiekvienoje Viduržemio jūros šalyje partnerėje užtikrinama asociacijos laisvė, ir nusiųsti šias ataskaitas Europos Komisijai ir Europos Parlamentui. Ši ataskaita bus aptariama 2008 m. Maroke vykšančiame kitame ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių institucijų aukščiausio lygio susitikime. Susitikimo metu pateiktos nuomonės ir informacija bus panaudotos tolesniame darbe.

1.12 EESRK ir toliau remis oficialių Viduržemio jūros šalių partnerių pilietinės visuomenės konsultacinių struktūrų kūrimą (ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų bei panašių institucijų), sieks atgaivinti Libane bei Jordanijoje jau veikiančias struktūras ir rekomenduos, kad jų sudėtyje būtų įvairiems pilietinės visuomenės sektoriams atstovaujančių organizacijų atstovų ir kad jos turėtų pakankamai išteklių savarankiškai ir veiksmingai dirbti.

1.13 EESRK dar kartą pabrėžia, kad, remiantis EESRK nuomonėje dėl Moterų verslumo skatinimo Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybėse ⁽²⁾ išdėstytomis svarbiomis rekomendacijomis, reikia stiprinti moterų padėtį visuomenėje, visų pirma vykdant šalių partnerių veiklą asociacijos pagrindu.

Šiuo požiūriu EESRK taip pat pabrėžė Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių ministrų konferencijos išvadų ⁽³⁾ svarbą. Jose pritariama, kad reikia skatinti moterų atstovavimą ir jų skyrimą į vadovaujančias pareigas (ypač darbdavių asociacijose, profesinėse sąjungose ir kitose socialinėse ir ekonominėse struktūrose), kurių kompetencijai priklauso ekonominių sprendimų priėmimas.

1.14 EESRK padės rengti darbdavių organizacijų (Viduržemio jūros regiono įmonių konfederacijų sąjungų (pranc. *UMCE*) ir profesinių sąjungų (Euromed profesinių sąjungų forumo) posėdžius ir plėtoti dialogą, remis jų ir kitų Euromed pilietinės visuomenės organizacijų, pvz., Euromed socialinės ekonomikos tinklo (angl. *ESMED*) arba moterų organizacijų, plėtojimą.

2. Laisvės jungtis į asociacijas pagrindai siekiant Barcelonos procese numatytą demokratizacijos tikslą

2.1 Šios naujos nuomonės poreikis kilo dėl pirmojo Euromed valstybių ir vyriausybės vadovų susitikimo (2005 m. lapkričio mėn.) išvadose nurodytų su pilietinės visuomenės vaidmeniu susijusių trūkumų taip pat dėl Europos ir Viduržemio jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų bei panašių institucijų aukščiausio lygio susitikimo (2005 m. lapkričio mėn., Amanas; 2006 m. lapkričio mėn., Liubliana; 2007 m. spalio mėn., Atėnai) baigiamųjų deklaracijų. Šios nuomonės savo iniciatyva tikslas — padėti užtikrinti, kad pietų Viduržemio jūros šalyse partnerėse būtų galima visiškai naudotis laisve jungtis į asociacijas.

⁽²⁾ REX/233 — CESE 1004/2007.

⁽³⁾ Stambulas, 2006 m. gruodžio 14–15 d.

2.2 Barcelonos deklaraciją pasirašiusios šalys prisiėmė šiuos įsipareigojimus:

- vadovautis Jungtinių Tautų chartija, Visuotine žmogaus teisių deklaracija ir kitais pagal tarptautinę teisę prisiimtais įsipareigojimais, visų pirma tais, kurie nustatyti pasirašytuose regioniniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose;
- pagal savo politinę sistemą kurti teisinę valstybę ir demokratiją pripažįstant kiekvienos valstybės teisę pasirinkti ir laisvai kurti savo politinę, socialinę ir kultūrinę, ekonominę ir teisinę sistemą;
- laikytis žmogaus teisių, pagrindinių laisvių ir užtikrinti, kad šiomis teisėmis ir laisvėmis, įskaitant žodžio laisvę, teisę taikiai jungtis į asociacijas, vieno asmens ar kartu su kitais tos pačios grupės nariais įgyvendinamą minties, sąžinės ir religijos laisvę, nediskriminuojant dėl rasės, pilietybės, kalbos, religijos ar lyties, būtų galima teisėtai ir veiksmingai naudotis.

2.3 2005 m. Barselonoje surengtas pirmasis Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių valstybių ir vyriausybės vadovų susitikimas pirmajam Euromed proceso dešimtmečiui įvertinti iš esmės laikomas sėkmingu, kadangi, palyginti su 1995 m. deklaracija, jame padaryta didelė pažanga ir numatytos naujos pilietinės visuomenės vaidmens plėtojimo nuostatos. Vis dėlto demokratijos ir žmogaus teisių klausimas ir toliau kelia nerimą. Tai pasakytina ir apie šį susitikimą.

2.4 Todėl 2005 m. susitikimo dalyviai įsipareigojo išplėsti politinį pliuralizmą ir suteikti galimybę dalyvauti visiems piliečiams, visų pirma moterims ir jaunimui, skatinant konkurencingą politinę sistemą, įskaitant laisvus bei sąžiningus rinkimus ir pažangą, ir siekiant decentralizavimo ir geresnio viešojo valdymo.

2.5 Europos Komisija savo ruožtu netiesiogiai pripažino trūkumus, kurie pastebimi siekiant pažangos žmogaus teisių srityje. Komunikate Tarybai ir Europos Parlamentui ⁽⁴⁾ Komisija žmogaus teises įvardijo kaip vieną iš trijų Viduržemio jūros regiono prioritetinių temų ir pasisakė už glaudesnius Europos Sąjungos ir šalių partnerių santykius daugiausia dėmesio skirdama žmogaus teisių ir demokratijos skatinimui. EESRK pritaria Komisijos nuomonei ir mano, kad būtina pradėti ir stiprinti demokratizacijos procesus Viduržemio jūros šalyse partnerėse.

2.6 Pagrindinės 2004 m. Jungtinių Tautų vystymo programos (angl. *UNDP*) pranešime ⁽⁵⁾ išdėstytos rekomendacijos — laipsniškai pereiti prie labiau į atstovavimą orientuoto valdymo, kurio pirmajame etape reikėtų atskleisti pilietinės visuomenės pranašumus ir užtikrinti galimybę naudotis trimis pagrindinėmis laisvėmis: nuomonės laisve, žodžio laisve ir laisve jungtis į asociacijas.

⁽⁴⁾ 2005 m. balandžio 12 d. Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Dešimties metų Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystės jubiliejus: darbo programa artimiausių penkerių metų problemoms spręsti“, COM(2005) 139 galutinis.

⁽⁵⁾ Arabų 2004 m. pranešimas apie žmogiškąją raidą. UNDP (2005 m. balandžio mėn.).

Šiuo požiūriu, siekiant Viduržemio jūros šalyse partnerėse sudaryti sąlygas moterims dalyvauti visose visuomeninio gyvenimo srityse, reikėtų pakeisti teisės aktus, visų pirma susijusius su asmens statusu, kadangi tai padėtų užtikrinti moterims galimybę priimti sprendimus laisvai ir laikantis pagrindinių laisvių.

2.7 Pastarųjų dviejų ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių institucijų aukščiausio lygio susitikimų baigiamosiose deklaracijose minimi kai kurie aspektai, susiję su šios nuomonės savo iniciatyva pagrindine tema.

2.8 2006 m. Liublianoje vykusiame susitikime pabrėžtas poreikis stiprinti Euromed regiono vyriausybės ir nevyriausybinių subjektų, visų pirma moterų, jaunimo, socialinių bei profesinių organizacijų dialogą ir bendradarbiavimą. Šiuo požiūriu baigiamojoje deklaracijoje siūloma, kad ES Tarybai pirmininkausianti (pirmąjį 2008 m. pusmetį) Slovėnija surengtų trišalę konferenciją dėl pažangos, pasiektos plėtojant socialinį dialogą.

2.9 Pastarojo ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų (ESRT) ir panašių institucijų aukščiausio lygio susitikimo (2007 m. spalio 15–16 d., Atėnai) baigiamojoje deklaracijoje pateiktos kelios reikšmingos gairės: a) raginama stebėti, ar pilietinė visuomenė reguliariai dalyvauja sudarant ir įgyvendinant nacionalinius veiksmų planus; siūloma, kad ESRT ir panašios institucijos padėtų tai atlikti; b) raginama suteikti ESRT išteklių, paramą ir pripažinimą, kad jos nevaržomai galėtų reikšti savo nuomonę, o pačios ESRT raginamos išpareigoti likti atviros į šiuos organus neįtrauktiems pilietinės visuomenės atstovams; c) 12 punkte aiškiai reikalaujama gerbti laisvę jungtis į asociacijas, kad būtų paprasčiau vykdyti pilietinės visuomenės dialogą.

3. Kokia laisvės jungtis į asociacijas padėtis Viduržemio jūros regiono šalyse partnerėse

3.1 Norint sukurti palankias sąlygas demokratizacijos procesui visose Viduržemio jūros šalyse partnerėse, būtina užtikrinti saugumą ir siekti taikos.

Kritiška padėtis Palestinos teritorijose, karas Irake, didėjantis ekstremizmas ir terorizmas turėjo didelės neigiamos įtakos aptariamųjų laisvių plėtojimo perspektyvoms. Keletas vyriausybės šių išorės riziką arba grėsmę įvardijo kaip demokratijos reformų vilkinimo priežastį. Kai kuriose šalyse asmens laisvių ir asociacijų teisių padėtis dar pablogėjo.

3.2 Siekiant įgyvendinti deklaruojamus demokratizacijos tikslus, būtina sąlyga — užtikrinti žmogaus teises. Laisvė jungtis į asociacijas skatinant ir plėtojant pačias asociacijas naudinga visiems sektoriams. Tai pagrindinis veiksnys plėtojant Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių partnerystę ir visų pirma pilietinės visuomenės ir įvairių jos organizacijų dalyvavimą.

3.3 Reikia dar kartą pabrėžti, kad laisvė jungtis į asociacijas apima ir teisę prisijungti prie grupių, asociacijų ir įvairių bendruomenių, į jas įstoti, jas sudaryti ir iš jų išstoti. Būtina, kad vals-

tybė nedalyvautų kuriant visas asociacijas, veikiančias laikantis teisės aktų, ir tvarkant jų reikalus. Tačiau reikia, kad valstybė užtikrintų būtiną paramą kuriant ir išsaugant aplinką, kurioje yra palankios sąlygos naudotis asociacijų laisve.

3.4 Teisės jungtis į asociacijas ir į jas įstoti negalima atskirti nuo kitų pilietinių ir politinių teisių, pvz., žodžio ir nuomonės laisvės, judėjimo laisvės ir teisės prašyti prieglobsčio. Savo ruožtu klestinti pilietinė visuomenė prisidės prie labiau pluralistinių politinių sistemų kūrimo ir įtvirtinimo.

3.5 Daugumos Viduržemio jūros regiono šalių partnerių vyriausybės pasirašytos tarptautinės konvencijos (užtikrinančios asociacijų laisvę) prieštarauja jų vidaus įstatymams arba šie įstatymai neatitinka tikrovės. Išskyrus keletą šalių, asociacijų kūrimui ir jų veiklos vykdymui keliami daugybė apribojimų motyvuojant arba teisinantis tuo, kad reikia užtikrinti nacionalinį saugumą ir vienybę.

3.6 Ši dingstis dažnai naudojama siekiant teisės aktais apriboti (o kartais net ir panaikinti) teisę streikuoti, susirinkimų laivę, teisę rengti demonstracijas ir kurti asociacijas. Tvirtą vykdomosios valdžios centralizavimą, kuris būdingas šalių partnerių politinėms sistemoms, atspindi pernelyg griežta asociacijų kontrolė.

3.7 Palaikydamos santykius su asociacijomis, institucijos taiko tolerancijos, kontrolės ir represijų principus (kartais keletą šių principų kartu). Kai kuriose šalyse asociacijų laisvė yra priimtino lygio ir ribojama tik konkrečiais ir išskirtiniais atvejais; kitose nepriklausomoms asociacijoms leidžiama veikti, tačiau jos varžomos vykdančios griežtą administracinę ir finansinę kontrolę; esama taip pat šalių, kuriose leidžiama veikti tik vyriausybės palaikančioms asociacijoms.

3.8 Trukdymas ir kontrolė daro neigiamą įtaką įvairias asociacijos gyvavimo etapais — nuo įkūrimo iki panaikinimo. Tais atvejais, kai asociacijos kuriamos selektyviai arba savo nuožiūra, į jas priimami tik valdžioje esantiems palankūs asmenys. Šiose asociacijose dažniausiai klesti korupcija. Tais atvejais, kai institucijos gali asociaciją savavališkai panaikinti, asociacijos elgiasi baikščiai, neišnaudoja savo potencialo ir visų savo galimybių.

3.9 Ypač stebimos trijų tipų asociacijos: pirmą, tai islamo fundamentalistų asociacijos, įtariamoms radikaliojo politinio islamizmo, kai kuriose šalyse tapusio pagrindine teisėto arba pogrindžio pasipriešinimo jėga, skatinimu; antra, tai žmogaus teisių gynimo asociacijos, nes jos taip pat artimos alternatyvioms politinėms grupuotėms; ir galiausiai, tai profesinės sąjungos, kadangi tam tikrais atvejais jos yra masinės organizacijos, galinčios reikalauti pakeisti šalies ekonominę ir socialinę politiką ir turinčios artimų ryšių su tarptautinėmis organizacijomis ir institucijomis.

3.10 Šie apribojimai labai paplitę, tačiau reikia pažymėti, kad laisvės jungtis į asociacijas lygis šalyse partnerėse anaipol nevienodas. Nors ir sunku, tačiau daugelio šalių darbuotojams, savarankiškai dirbantiems asmenims, darbdaviams, moterims, jaunimui, ūkininkams ir kt. įmanoma sudaryti nepriklausomas organizacijas.

4. Pagrindinių Viduržemio jūros regiono šalių partnerių asociacijų padėtis ir ypatumai

4.1 Tradicinės darbuotojams, ūkininkams, darbdaviams, socialinei ekonomikai ir įvairiai kitai veiklai atstovaujančios organizacijos veikia visose šalyse, tačiau jų gana nedaug ir joms taikomi pirmiau minėti apribojimai.

4.2 Kitų tipų asociacijos — labdaringo ir socialinio pobūdžio — teikia paslaugas nepalankioje padėtyje atsidūrusioms grupėms bendruomeniniu, religiniu, regioniniu, genčių arba šeimos pagrindu. Kai kuriais atvejais jų teikiamas paslaugas galima laikyti tikromis, organizuotomis socialinėmis paslaugomis.

4.3 Kitų tipų aplinkos ir kultūros srityje veikiančios asociacijos atsirado dešimtajame dešimtyje. Jos siekė ne vien ištaisyti valstybės paliktas spragas, bet ir pačios dalyvauti sprendžiant viešuosius ar valstybinius klausimus teikdamos pasiūlymus, ragindamos imtis veiksmų arba pačios jų imdamosi. Šios naujosios asociacijos dažnai susiduria su administracinių ir politinių struktūrų įtarumu ir jų sudaromomis kliūtimis.

4.4 Yra ir kitokio pobūdžio svarbių asociacijų, pavyzdžiui, besirūpinančių žmogaus teisių, moterų teisių, mažumų gynimo ir apskritai demokratijos plėtojimo klausimais.

4.5 Pastarajame ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų aukščiausio lygio susitikime, Ispanijos ESRT pateikus bendrą pranešimą, buvo nuodugnai aptarta Viduržemio jūros šalyse partnerėse vyraujanti padėtis dėl darbo ir darbo santykių. Toliau pateiksime kai kuriuos šiame pranešime aptartus aspektus.

4.6 Profesinių sąjungų laisvės principas įtvirtintas Viduržemio jūros regiono šalių partnerių konstitucijose. Per pastaruosius metus buvo padaryta tam tikra pažanga ratifikuojant pagrindines Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) socialines konvencijas. Tačiau jos ne visada buvo perkeliamos į nacionalinius teisės aktus. TDO Asociacijų laisvės komitetas, nagrinėjantis profesinių sąjungų ir verslo organizacijų skundus dėl vyriausybės vykdomo sąjungų laisvės pažeidimo, yra gavęs skundų iš Viduržemio jūros regiono šalių partnerių. Daugiausia skundų gauta iš Maroko ir Turkijos ⁽⁶⁾.

4.7 Profesinių sąjungų organizacijų modelis kiekvienoje šalyje kitoks. Vienoms būdingas vienintelis privalomas profesinių sąjungų modelis (monopolis), kitose ieškoma vienovės (vienas profesinių sąjungų modelis), dar kitose keletas pagrindinių profe-

⁽⁶⁾ Profesinių sąjungų teisių Turkijoje klausimas šiuo metu svarstomas ES ir Turkijos jungtiniame konsultaciniame komitete.

siinių sąjungų. Taip pat pastebima stipri profesinių sąjungų veiklos priklausomybė nuo politinių jėgų.

4.8 Be to, trūksta aiškių, gerai apibrėžtų profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų atstovavimą reglamentuojančių teisės aktų, o tai leidžia politinėms institucijoms priimti sprendimus savo nuožiūra.

4.9 Dauguma Viduržemio jūros regiono šalių partnerių profesinių sąjungų organizacijų priklauso platesnėms tarptautinėms konfederacijoms ir koordinuoja darbą su Europos profesinėmis sąjungomis pasitelkdamas Euromed profesinių sąjungų forumą. Forumas apima Europos profesinių sąjungų konfederaciją (angl. ETUC), Tarptautinę profesinių sąjungų konfederaciją (angl. ITUC), Tarptautinę arabų profesinių sąjungų konfederaciją (angl. ICATU) ir Arabų Magrebo darbuotojų profesinių sąjungų konfederaciją (angl. USTMA). Jų tikslai — plėtoti šiaurės ir pietų bendradarbiavimą, ginti darbuotojų interesus atsižvelgiant į Barcelonos procesą.

4.10 Darbdavių asociacijos plačiai paplitusios visose Viduržemio jūros regiono šalyse partnerėse ir paprastai, vykdant atstovavimo funkcijas, joms netaikomi teisiniai, politiniai ar administraciniai apribojimai. Dažniausiai tai yra sektorinės darbdavių organizacijos, tačiau daugumoje šalių laipsniškai kuriamos ir daugelį sektorių apimančias darbdavių konfederacijas. Be darbdavių asociacijų reikėtų atkreipti dėmesį į svarbų prekybos rūmų vaidmenį Viduržemio jūros regiono šalyse partnerėse.

Pliuralizmas labiau būdingas darbdavių organizacijoms negu profesinėms sąjungoms. Kiekvienos šalies organizacijos gali susijungti į bendrą verslo konfederaciją, kaip Tunise, kur UTICA ⁽⁷⁾ apima visus ekonomikos sektorius, išskyrus žemės ūkio. Kitose šalyse yra keletas organizacijų, pvz., Maroke — trys darbdavių organizacijos ⁽⁸⁾.

4.11 Vienuolikos šalių partnerių (ir Maltos) darbdavių organizacijos ⁽⁹⁾ kartu sudaro Viduržemio jūros regiono įmonių konfederacijų sąjungą (angl. UMCE), kurios būstinė yra Tunise. Jos tikslas — institucinėje aplinkoje vykdyti socialinių ir profesinių organizacijų konsultacijas ir padėti sukurti Europos ir Viduržemio jūros regiono laisvosios prekybos zoną.

4.12 Įvairių formų socialinė ekonomika (kooperatyvai, savi-draudos draugijos, vystymosi asociacijos) teikia darbą daugeliui gyventojų Viduržemio jūros regiono šalyse partnerėse ir iš esmės prisideda prie ekonomikos augimo ir užimtumo, ypač MVĮ ir mikroįmonėse. Be to, socialinė ekonomika atlieka svarbų vaidmenį teikiant socialines paslaugas.

4.13 Asociacijų veikla socialinės ekonomikos sektoriuose iš esmės neribojama dėl politinių motyvų, bet jai poveikį daro minėta administracinė kitų grupių kontrolė. Asociacijų veikla ypač paplitusi žemės ūkio kooperatyvuose Maroke, Palestinoje, Turkijoje, Egipte ir Izraelyje.

⁽⁷⁾ Tuniso pramonės, prekybos ir amatų sąjunga.

⁽⁸⁾ Maroko žemės ūkio sąjunga, Visuotinė pramonės ir prekybos sąjunga ir Visuotinė Maroko įmonių konfederacija.

⁽⁹⁾ CGEA Alžyre, OEB Kipre, FEI Egipte, MAI Izraelyje, JCI Jordanijoje, ALI Libane, MFOI Maltoje, CGEM Maroke, PFI Palestinoje, FSCC-CCI Siri-joje, UTICA Tunise, TUSIAD-TISK Turkijoje.

4.14 Įvairios grupės (socialiniai partneriai ir socialiniai bei profesiniai partneriai, aplinkos apsaugos organizacijos, šeimų asociacijos ir vartotojų asociacijos, socialinės ekonomikos asociacijos ir pan.) stengiasi aktyviai dalyvauti įgyvendinant partnerystės ir kaimynystės politiką, kaip pabrėžiama neseniai priimtame EESRK informaciniame pranešime ⁽¹⁰⁾.

4.15 2000 m. Madride įkurtas Euromed socialinės ekonomikos tinklas (angl. *ESMED*). Šiuo metu jis jungia Prancūzijos, Graikijos, Italijos, Portugalijos, Ispanijos, Maroko ir Tuniso orga-

nizacijas. *ESMED* dalyvavo įvairiose EESRK bei Europos ir Viduržemio jūros šalių partnerystės iniciatyvose ir forumuose.

4.16 Nors nevyriausybinėms organizacijoms ir kitoms socialinių tikslų siekiančioms asociacijoms kyla tokių pat sunkumų kaip ir kitoms grupėms, jos taip pat atlieka svarbų vaidmenį, ypač kovojant už žmogaus teises. Jų darbas taipogi labai pastebimas siekiant Barcelonos proceso tikslų. 2005 m. įkurta Euromed nevyriausybinių platforma apima daug tinklų ir NVO, įskaitant Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių žmogaus teisių tinklą.

2008 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ REX/223 — CESE 504/2007, *Pilietinės visuomenės dalyvavimas vietos lygiu įgyvendinant Europos kaimynystės politikos veiksmų planus siekiant darnaus ir tvaraus vystymo.*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Derybų dėl naujų prekybos susitarimų: EESRK pozicija

(2008/C 211/21)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 26 d. įvykusioje plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

„Derybų dėl naujų prekybos susitarimų: EESRK pozicija“.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. balandžio 1 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jonathan Peel ir bendrapranešėja Evelyne Pichenot.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 101 nariams balsavus už, 6 prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir bendros rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina dar kartą Komisijos patvirtintą bendrą išipareigojimą siekti daugiašalės prekybos liberalizavimo. EESRK supranta, kad ši Europos Komisijos posūkį dvišalės darbotvarkės link paskatino nepasitenkinimas daugiašalės darbotvarkės pažanga.

1.2 Komiteto nuomone, dvišaliai susitarimai tikrai dera su daugiašališkumu ir netgi jį stiprina. Dvišaliu susitarimu pasiekti rezultatai gali duoti impulsą daugiašaliam procesui. Europos Komisijos teigimu, mūsų klestėjimas priklauso nuo prekybos.

1.3 Vis dėl to, Komitetas pabrėžia, kad į naująją derybų seriją reikėtų pažvelgti iš esmės visiškai kitaip: nepakanka dvišaliu lygiu tik atkartoti politiką, kuri nedavė norimų rezultatų daugiašaliu lygiu.

1.4 Pasirinkus dvišalį susitarimą galima geriau atsižvelgti į regionų ir valstybių skirtumus nei sudarius daugiašalį susitarimą, kuriame neišvengiamai viskas matuojama stambesniu masteliu.

1.5 Štai kodėl Komitetas nuoširdžiai džiaugiasi, kad Prekybos generalinis direktoratas prašo Komiteto pagalbos vertinant ES derybas dėl naujų prekybos susitarimų, numatytų 2006 m. spalio mėn. priimtame Komisijos komunikate „Globalioji Europa“.

1.6 Komitetas dar kartą patvirtina, kad jo pamatinis tikslas — toliau būti visaverčiu Europos Komisijos partneriu, gerokai aktyviau bendradarbiauti su Komisija ir kitomis pagrindinėmis ES institucijomis ir pilietinės visuomenės vardu teikti joms savo nuomonę.

1.7 Komitetas vertina jam suteiktą galimybę paremti Komisijos siekį užtikrinti geresnę derybų stebėseną ir didesnę skaidrumą ir skirti daugiau dėmesio derybose dalyvaujančių kitų pasaulio šalių ir regionų pilietinei visuomenei.

1.8 Komitetas mano, kad, turėdamas tokią struktūrą, galėtų aktyviai stebėti derybų eigą. Sukaupta patirtis visų pirma padės Komitetui susirasti tose šalyse partnerius, kurie galėtų būti naudingi.

1.9 Komitetas supranta, kad Komisija šiuo atveju pageidauja gauti pastabų dėl siūlomų derybų visumos ir tikisi bendradarbiavimo, tačiau tuo pat metu Komitetas pastebi, kad šios derybos apims labai daug įvairių klausimų ir problemų, ir apie daugelį jų užsimena šioje nuomonėje. Todėl Komitetas primygtinai siūlosi netolimoje ateityje atskirose nuomonėse išsamiau išnagrinėti keletą konkrečių klausimų, pavyzdžiui, padoraus darbo ir patekimo į rinką.

1.10 Komitetas itin palankiai vertina tai, kad šioms derybos skirtame Komisijos rašte vėl pasirodė svarstymai socialiniais ir aplinkosaugos klausimais, ir nurodo, jog tvarus vystymasis apima ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos aspektus. Vis dėlto Komitetas pažymi, kad dauguma iškeltų klausimų, kurie visų pirma sietini su ekonomika, apima ir pilietinės visuomenės problemas, ypač tas, kurios turi įtakos laisvam asmenų judėjimui.

1.11 Vedant dvišales derybas, Komiteto nuomone, labai svarbus yra pagrindinių visuotinių teisių pamatas, įtvirtintas Tarptautinės darbo organizacijos standartuose. Komitetas taip pat mano, kad tokiais standartais būtina pasinaudoti aiškiau apibrėžiant abiem pusėms priimtinas ir praktiškai pritaikomas padoraus darbo sąvokos apibrėžtis.

2. Bendrosios pastabos. Prekybos reikšmė

2.1 Prekyba — tarptautinių santykių pagrindas. Šalių bendradarbiavimas vyksta įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui:

- geopolitinis ir karinis bendradarbiavimas,
- prekybiniai ir ekonominiai ryšiai,

- tarptautinės organizacijos: nuolatinės (Pasaulio prekybos organizacija (PPO), Jungtinės Tautos ir jos agentūros, įskaitant Tarptautinę darbo organizaciją (TDO), Tarptautinis valiutos fondas (TVF) ir Pasaulio bankas) ir laikinos, įkurtos, pavyzdžiui, dėl bendrų aplinkos apsaugos ir (arba) tvaraus vystymosi ir klimato kaitos problemų (Rio de Žaneiras, Kioto), t. y. atsiradusios dėl visam pasauliui svarbių bendrų interesų,
- sporto, kultūriniai ir (arba) istoriniai ryšiai ir
- pilietinės visuomenės tarpusavio ryšiai — jie Komitetui ypač svarbūs.

Iš visų šių santykių prekyba yra veiksmingiausia, stipriausia ir patvariausia priemonė ryšiams tarp šalių ir pasaulio regionų užmegzti, ir būtent per prekybą lengviausiai užsimezga kitokio pobūdžio santykiai ir ryšiai.

2.2 Iš tikrųjų, tarptautinė prekyba ir investicijos yra svarbiausi veiksniai, lemiantys Europos ekonomikos augimą ir ES gebėjimą konkuruoti pasaulyje. Komisijos komunikate „Globalioji Europa“ skelbiama, kad „mūsų klestėjimas priklauso nuo prekybos“. Svarbu žinoti ir tai, kad prekybos klausimai visais atžvilgiais priklauso Komisijos kompetencijai, o kitose tarptautinių santykių srityse Komisija gali turėti tik politinių siekių. Vis dėlto vertėtų šia proga pamąstyti apie Komisijos atsiskaitomybę ir vykstant deryboms prižiūrėti, kaip ji atsiskaito už savo veiksmus.

2.3 Daugelio manymu, norint, kad visuomenė plačiai pripažintų pozityvesnius ir naudingesnius globalizacijos aspektus, tiesiog būtina skatinti prekybą, mažinti muitų tarifus ir panaikinti kitas prekybos ir investavimo kliūtis. Didžiausios sparčiai augančios ekonomikos valstybės, pavyzdžiui, Kinija, Brazilija ir Indija (visos jos yra įtrauktos į naująją Komisijos strategiją), tvirtina nebe tokius griežtus prekybą ribojančius veiksmus, o tai yra akivaizdus ženklas, kad globalizacijos tempai auga nepaprastai sparčiai. Glaudesni ekonominiai santykiai, atsiradę dėl intensyvesnės prekybos, leidžia labai sustiprinti ir kultūrinius ryšius, taip pat ir pilietinės visuomenės lygmeniu (būtent tai EESRK rūpi labiausiai). Daugelio nuomone, šie santykiai taip pat padės ir paskatins perimti ir plėtoti geriausios praktikos aplinkosaugos gerinimo srityje pavyzdžius, skatinti tvarų vystymąsi ir diegti aukštesnius socialinius ir užimtumo standartus. Ar taip bus iš tikrųjų, parodys laikas, o Komitetas mano, kad procesą reikės atidžiai stebėti betarpiškai įtraukiant į šią veiklą pilietinę visuomenę.

2.4 Komitetas galvoja, kad tų susitarimų aspektų, kurie yra susiję su tvariu vystymusi, įgyvendinimo ir tolesnės priežiūros procese būtina turi dalyvauti pilietinė visuomenė. Manome, kad kuriant tarp partnerių pasitikėjimo atmosferą naudos turėtų atnešti bendradarbiavimu pagrįstas dialogas, nes tai vienintelis būdas šiems opiems klausimams spręsti.

2.5 Pritariame tam, kad į įgaliojimus vesti derybas dėl naujųjų susitarimų būtų įtrauktas svarbus nurodymas, kad šiais susitarimais turi būti siekiama skatinti tvarų vystymąsi (visų

pirma socialinius ir aplinkos apsaugos standartus). Šie įgaliojimai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į svarbiausius pasaulinio masto klausimus: klimato kaitą, Tūkstantmečio tikslus, skurdo mažinimą, padorų darbą ir sveikatos apsaugos standartus (visų pirma maisto).

2.6 Komitetas rekomenduotų pilietinėje visuomenėje atnaujinti diskusijas dėl kolektyvinių prioritetų, kuriais remiasi Europos socialinės rinkos ekonomikos modelis. Vesdama dvišales derybas Europa privalo aiškiai pasakyti, kad socialiniais klausimais ir maisto saugos bei aplinkos srityse ji palaiko savo kolektyvinius prioritetus. Ši nuomonė išreiškiama ir 2007 m. spalio mėn. Komisijos komunikate: „ES turi užtikrinti, kad trečiosios šalys būtų tiek pat atviros ES eksportuotojams ir investuotojams, kiek ES yra atvira jų eksportuotojams ir investuotojams, ir kad būtų nustatytos bendros taisyklės, kurios nekludytų mūsų gebėjimui apsaugoti Europos interesus ir išlaikyti mūsų aukštus standartus sveikatos priežiūros, saugos, aplinkos ir vartotojų apsaugos srityse“.

2.7 Komisija paskelbė, kad netrukus ji teiks naujus pasiūlymus, kaip spręsti šias esmines problemas atsižvelgiant į ES išipareigojimą atverti rinkas ir užtikrinti sąžiningą konkurenciją. Todėl Komitetas mano, kad derybose dėl šių dvišalių susitarimų reikia kuo skubiau padaryti pažangą laikantis trejopo politinio tikslo — apsaugos, sąžiningumo ir abipusiškumo, kad būtų parengti naujos kartos susitarimai.

3. Komisijos komunikatas „Globalioji Europa“ — didelis pokytis ES prekybos politikoje

3.1 Tai, kad Ministrų Taryba 2007 m. balandžio mėn. patvirtino Komisijos komunikatą „Globalioji Europa: konkuravimas pasaulyje“, yra visam pasauliui labai reikšmingas įvykis. ES yra viena didžiausių pasaulyje prekybos partnerių; jos prekyba sudaro 26 proc. visos pasaulio prekybos paslaugomis ir 17,5 proc. prekybos prekėmis (25 valstybių narių 2005 m. EK duomenys). Nors šioje Komisijos strategijoje dar kartą patvirtinamas ES išipareigojimas siekti daugiašališkumo, joje taip pat skatinami naujos kartos dvišaliai ir regioniniai prekybos susitarimai, kartu siekiama panaikinti ir netarifinės bei reguliavimo kliūtis.

3.2 Akivaizdu, kad ši nauja strategija — nepakankamos praktinės Dohos plėtros derybų raundo pažangos rezultatas. Vis dėlto ji palankiai vertintina, bent jau kaip ketinimo tęsti liberalizavimo darbotvarkę pareiškimas. Komisija teisingai pabrėžia, kad tai nepakeičia daugiašališkumo, o rodo išipareigojimą tęsti pastangas. Komitetas tam pritaria. Sėkminga Dohos derybų raundo pabaiga toliau lieka strateginė politinė būtinybė.

3.3 Vis dėlto iš komunikato matyti, kad pirmą kartą nuo 1999 m. ES prekybos politikos kryptis iš esmės pasikeitė. Komitetas jau išsakė savo palankią nuomonę⁽¹⁾ apie minėtą komunikatą — ypač dėl to, kad jame patvirtinamas Komisijos išipareigojimas plėtoti prekybą ir ES orientavimasis į daugiašališkumą.

⁽¹⁾ H. Malosse nuomonė, priimta 2007 m. gegužės mėn., (REX/228 — CESE 136/2007 fin).

3.4 Dvišaliai susitarimai jokiū būdu neturi trukdyti daugiašališkumui. Jie turėtų tik papildyti daugiašalį požiūrį, privalo derėti su juo ir galiausiai iš tikrųjų stiprinti daugiašališkumą. Iš tikrųjų Komitetas mano, kad galiausiai paaiškėsiantys dvišalių derybų laimėjimai gali paveikti daugiašalį procesą, kadangi vykstant dvišalėms deryboms užsimezga gilesnės diskusijos ir geriau suderinamos šalių pozicijos.

3.5 Pažymime, kad problemas šioje srityje labai aiškiai išdėstė profesorius Patrick Messerlin^(?). Kai kuriose mažose valstybėse ir regionuose žmogiškųjų išteklių yra tiek mažai, kad joms neišvengiamai tenka rinktis: daugiašališkumas arba dvišališkumas.

3.6 Todėl labai svarbu, kad Komisija vestų derybas dėl tokių laisvosios prekybos susitarimų, kurie gali turėti realios papildomos naudos. Pasirinkus dvišalį principą galima geriau atsižvelgti į skirtingas regionų ir valstybių pozicijas nei sudarius daugiašalį susitarimą, kuriame neišvengiamai viskas matuojama stambesniu masteliu. Tad atkreipiame dėmesį į aiškų pakartotinių orientavimąsi į tris neišspręstus „Singapūro klausimus“, t. y. konkurenciją, investicijas ir viešuosius pirkimus, kuriuos Komisija dabar ketina spręsti derybose dėl siūlomų laisvosios prekybos susitarimų, nepaisant to, kad Kankune Europos Sąjunga šiuos klausimus išbraukė iš Dohos plėtros darbotvarkės derybų.

3.7 Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad į naująją derybų seriją reikėtų pažvelgti visiškai kitaip: nepakanka vien pastangų dvišaliu lygiu atkartoti politiką, kuri nedavė norimų rezultatų daugiašaliu lygiu.

3.8 Tačiau ES turi suvokti, jog bet kuris derybų partneris visada norės derėtis tokiu tempu ir būdu, kuris atitinka jo paties tradicijas. Europoje ir Azijoje požiūris daugeliu klausimu labai skiriasi, ir į šiuos skirtumus reikia atsižvelgti. Ypač didelių skirtumų esama tarp valstybių ASEAN narių, ypač išsivystymo lygio. ES negali nesiderėdama primesti savo standartų.

4. Bendros rekomendacijos dėl būsimų laisvosios prekybos susitarimų

4.1 Komisija išvardijo svarbiausias derybas dėl laisvosios prekybos susitarimų ir kitas prekybos derybas, kurias ji norėtų paskatinti, ir pagrindines derybų sritis, įskaitant derybas dėl techninių ir netarifinių kliūčių ir dėl „Singapūro klausimų“, kuriomis ji siekia sukurti ir sustiprinti prekybos politikos „konkurencingumo darbotvarkę“. Derybos turėtų būti kuo platesnės, tačiau bet kokia kaina reikia vengti bet kokių akivaizdžių prieštaravimų ir nesuderinamų standartų. Komitetas pageidautų aiškių gairių, kuriomis būtų vadovaujama numatomose derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų, taip pat kitose derybose, kurios, tikėtina, bus vedamos toliau aprašytose srityse.

4.2 **Techninės prekybos kliūtis:** daugelyje šalių jos labai trukdo prekybai ir ekonomikos augimui ir labiau trukdo patekti

į rinkas nei tarifinės kliūtys (ypač dėl to, kad daugelis besivystančių šalių, norėdamos plėtoti prekybą ir investicijas, vienašališkai sumažino muitų tarifus). Didelių nesutarimų nuolat kyla dėl standartų, visų pirma tų, kurie yra taikomi žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatai, o viena pagrindinių šių nesutarimų priežastis yra ta, kad ES taiko bene griežčiausius reikalavimus pasaulyje, kuriuos kiti dažnai laiko „užslėptu“ protekcionizmu. ES turi būti pasirėngusi intensyviau rengti mokymus ir labiau stiprinti esamus gebėjimus ir apskritai remtis savo su prekyba susijusios techninės pagalbos programų pasiekimais.

4.3 **Tarifinės kliūtys** bus vienas svarbiausių klausimų visose trejose derybose — su Korėja, Indija ir ASEAN. Ypač Indijoje kai kurie tarifai labai dideli ir mokami kartu su kitais muitais, visų pirma papildomu muitu ir specialiu papildomu muitu — už kai kuriuos produktus visa mokėtina tarifų suma siekia net 550 proc. Problemų kyla dėl nepakankamo ASEAN šalių tarpusavio susiderinimo — jose taikomi labai skirtingi tarifai ir diskriminacinė akcizų tvarka^(?).

4.4 Panaikinti kuo daugiau **netarifinių kliūčių** — šis klausimas bus vienas svarbiausių derybų darbotvarkėse, nors čia kils problemų dėl per didelės biurokratijos, suvaržyto vietos reguliavimo, alternatyvių darbo vietų nereikalingiems valdininkams trūkumo ir galbūt netgi korupcijos. PPO apskaičiavo, kad, pavyzdžiui, 93 proc. į Indiją įvežamų prekių susiduria su vienokiomis ar kitokiomis netarifinėmis kliūtimis, o Brazilijoje šis rodiklis tik 22 proc.⁽⁴⁾ ASEAN šalyse netarifinės kliūtys taip pat didelės, bet ir labai skirtingos (pavyzdžiui, 31 proc. importui į Indoneziją ir tik 2 proc. — į Singapūrą). Korėjoje šis rodiklis yra 25 proc.

4.5 **Didžiausias dėmesys turi būti skiriamas ekonominiams kriterijams** — esamos ir būsimos rinkos turi būti pagrindinis veiksnys pasirenkant, su kuo sudaryti laisvosios prekybos susitarimus.

4.6 Būtina įtraukti beveik **visas prekes ir paslaugas**, t.y. bent 90 proc. prekybos: Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) XXIV straipsnyje nustatyta, kad ribojamosios priemonės panaikinamos tarp laisvosios prekybos susitarimus pasirašiusių šalių. Reikės padaryti išimčių, ypač kai tai gali turėti įtakos žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės pragyvenimo lygiui. Tačiau šis apribojimas negali būti taikomas **paslaugų** srityje, nes čia labai svarbu įtraukti optimalų paslaugų kiekį. Šiuo atveju „ant kortos pastatyta“ didžiulė galima nauda — prekyboje galbūt geriausiai kiekybiškai įvertinama, — kurią galėtų gauti kiekviena derybų šalis. Žinoma, svarbiausių vaidmenį čia atliks laisvas kapitalo ir lėšų judėjimas, be kurio šalys negaus tiek naudos, kiek galėtų. Tačiau didžiausios problemos susijusios su žmonių judėjimu, ypač 3 ir 4 priemonėse. Jas sėkmingai išspręsti bus itin sunku, ypač sudėtinga bus kvalifikuotiems kiekvieno prekybos partnerio darbuotojams mainais sudaryti sąlygas laisviau patekti į atskiras valstybes nares. Pilietinė visuomenė

(?) „CBI Briefing Paper“, 2007 m. kovo mėn.

(4) PPO „Market access: Unfinished Business — Post Uruguay round Inventory“, 2003.

(?) „Jan Tumlir Policy Essay“ (ECIPE, 2007).

norės labai atidžiai sekti, kas vyksta ir daroma šioje srityje. Aišku, visose derybose dalyvaujančiose šalyse vieni sektoriai yra silpnesni už kitus, tačiau bet kokia kaina reikia stengtis, kad susitarimai neprieštarautų kitiems sudarytiems susitarimams, ir nebūtų su jais nesuderinami. Nepaisant to, Komitetas pritaria Komisijos ketinimui dirbti pagal „teigiamą“ sąrašą, kaip per Dohos plėtos darbotvarkės derybas, o ne pagal Jungtinių Amerikos Valstijų taikytą „neigiamą“ sąrašo metodą.

4.7 ES turėtų skatinti plėsti **tarptautinę vidaus rinkos veikimo zoną** bent jau tam, kad paspartėtų ekonominė integracija, kai tik ji naudinga, pavyzdžiui, apskaitos standartų srityje, siekiant užtikrinti vienodas sąlygas ir ne tik.

4.8 Visuose laisvosios prekybos susitarimuose reikės numatyti **apsaugos sąlygas ir ginčų sprendimo mechanizmą** bei kažkokią socialinės darbotvarkės priežiūros tvarką. Komitetas rekomenduoja patvirtinti skubaus netarifinių ginčų sprendimo mechanizmą. **Tai turėtų būti dvišalė, taikinimo procedūrą numatanti tvarka, kuri neturėtų būti itin griežta. Būtų galima pasiūlyti Europos Sąjungoje veikiančio SOLVIT tinklo pavyzdį.** EESRK jau sprendė tokios dvišalių susitarimų socialinės darbotvarkės stebėsenos klausimą ir yra pasiūlęs kurti „jungtines dvišales observatorijas“⁽³⁾.

5. Rekomendacijos dėl būsimų prekybos susitarimų: socialiniai ir aplinkosaugos aspektai⁽⁴⁾

5.1 Komitetas ypač pritartų komunikato nuostatai dėl socialinio teisingumo svarbos: „taip pat turime pripažinti galimą kenksmingą rinkos atvėrimo poveikį kai kuriems regionams ir darbuotojams, ypač tiems, kurių kvalifikacija žemesnė“. Taip pat pabrėžiama klimato kaitos grėsmė ir kalbama apie energetiką bei biologinę įvairovę.

5.2 Urugvajaus derybų raunde Europos Komisija pritarė pasaulio prekybos socialinėms nuostatoms, tačiau jokių veiksmų taip ir nebuvo imtasi, jau vien dėl besivystančių pasaulio šalių opozicijos, nes jos šias sąlygas vertino kaip galimą užslėptą protekcionizmą.

5.3 Tačiau ES susirūpinimą tebekelia „socialinio dempingo“ klausimas — dirbtinai mažas darbo užmokestis ir socialinės pridėtinės išlaidos siekiant „nesąžiningai“ konkuruoti. EESRK⁽⁵⁾ būtinai nori pabrėžti, kad laisvosios zonos, sukurtos šalyse, su kuriomis vyksta dvišalės derybos, jokių būdu neturi veikti pažeisdamos nacionalinės teisės aktų (socialinės ir aplinkos apsaugos srities) nustatytus apribojimus. Dėl jų iškyla realūs socialinio ir aplinkosauginio dempingo atvejai. Susitarimuose,

⁽³⁾ Žr. REX/182, Socialinis globalizacijos aspektas.

⁽⁴⁾ Nuomonė dėl globalizacijos iššūkių ES ir jos teikiamų galimybių, pranešėjas H. Malosse, 2007 m. gegužės 31 d.

⁽⁵⁾ Įmonių socialinė atsakomybė, Evelyne Pichenot, 2006 m. gruodžio mėn.

dėl kurių vyksta derybos, turi būti užtikrinta, kad jokiai ūkinei veiklai, vykdomai per subrangovus, nebūtų taikomi mažesni reikalavimai nei tie, kurie nustatyti nacionalinės teisės aktuose ar pagrindinėse TDO konvencijose.

5.4 Visos dvišalės derybos turėtų vykti atsižvelgiant į pagrindinius tarptautinius įsipareigojimus: 1998 m. TDO deklaracija, 2005 m. vadovų susitikimas dėl tvaraus vystymosi, taip pat Tūkstantmečio tikslų įsipareigojimai sumažinti skurdą ir 2006 m. ministrų deklaracija dėl padoraus darbo.

5.5 Nepaisant to, kad daugiašalis šios socialinės darbotvarkės įgyvendinimas per PPO yra opus ir per mažai į priekį pasistūmėjęs klausimas, Komitetas ragina Komisiją apsvarstyti, kaip šį klausimą būtų galima išspręsti dvišaliais susitarimais. Kaip minėta, siekiant Komisijos tikslo, dvišalis susitarimas iš tikrųjų gali būti daug naudingesnis, nes būtent dvišalių derybų metu galima visapusiškai ir betarpiškai atsižvelgti į vystymosi skirtumus.

5.6 Vis daugiau Europos piliečių domina globalizuota Europos ateitis. Kaip matyti iš 2007 m. gruodžio mėn. suvestinės ataskaitos apie Lisabonos strategiją, Komisija siekia apibrėžti „Europos interesą“. Komisija pabrėžia tarptautinę dimensiją⁽⁶⁾, pažymėdama, kad vis svarbiau tampa užtikrinti vienodas sąlygas tarptautiniu mastu.

Siekdama sustiprinti Lisabonos strategijos išorinę dimensiją, kuri apima gynybą ir teisėtą Europos intereso atvėrimą, Komisija sutinka, kad reikia paspartinti ir racionalizuoti dialogą su trečiojomis šalimis ir daugiau dėmesio skirti abipusio intereso klausimams — patekimui į rinką, teisės aktų derinimui, migracijai ir klimato kaitai. Komisija kasmet rengs vieną bendrą pranešimą dėl patekimo į rinką, kuriame įvardys tas šalis ir sektorius, kuriuose vis dar bus didelių kliūčių. Komitetas norėtų, kad į šį darbą būtų įtraukta ir Europos pilietinė visuomenė bei mūsų derybų partneriai. Taip būtų paskleista informacija apie Sąjungos prekybos, išorės santykių ir vystymosi pagalbos politiką, o ši politika taptų nuoseklesnė.

5.7 Kalbant apie artimiausią dabartį ir vykstančias derybas dėl prekybos, Komitetas mano, kad visose dabartinėje „BLS plius“ sistemoje išvardytose 27 konvencijose⁽⁷⁾ yra pagrindas nuostatoms dėl tvaraus vystymosi (socialinio, aplinkos apsaugos, žmogaus teisių ir valdymo aspektų). Siekiama, kad tai taptų bendru atskaitos tašku. Šių 27 tarptautinių konvencijų ratifikavimas, įgyvendinimas ir įgyvendinimo stebėseną turėtų būti būtina prielaida su Azijos šalimis pradėtoje derybose aptariant nuostatas dėl tvaraus vystymosi⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ 2007 m. gruodžio 11 d. Komisijos komunikatas dėl Lisabonos strategijos įvertinimo ir santraukos.

⁽⁷⁾ Sąrašas priede.

⁽⁸⁾ Lentelė su informacija apie Azijos šalių ratifikuotas konvencijas.

5.8 Atsižvelgdamas į skirtingą aptariamų Azijos šalių išsivystymo lygį ir jų institucijų gebėjimą veiksmingai įgyvendinti konvencijas, Komitetas rekomenduoja šią sąlygą vertinti kiekvienu atveju atskirai ir finansinę paramą šaliai skirti pagal tai, kiek šalis dar yra nutolusi nuo reikiamo lygio. Tačiau šis pagrindas yra tik išeities taškas, iš kurio gali išsirutulioti didesni įsipareigojimai labiau išsivysčiusioms šalims, pavyzdžiui, Pietų Korėjai.

5.9 Todėl laisvosios prekybos susitarimai turi būti sudaromi kartu su susitarimais dėl bendradarbiavimo, kuriuose būtų numatyta skirti finansinę pagalbą tarptautiniams reikalavimams įgyvendinti. Nuo šio finansinio įsipareigojimo dydžio labai priklausys reikalavimų griežtumas, ypač aplinkos apsaugos srityje. Techninė pagalba bus tuo veiksmingesnė, kuo labiau ji priklausys nuo rezultatų, pasiektų įgyvendinant tam tikras konvencijas. Įsipareigojimų vykdymo stebėseną, padidinus finansavimą, gali paskatinti socialinę pažangą.

5.10 Teikiant techninę pagalbą dėmesys bus sutelktas ir į vietas bei regionų valdžios institucijų (pavyzdžiui, darbo inspekcijų, pesticidų naudojimo agentūrų ir kt.), kurios prižiūrėtų įgyvendinimą, steigimą ir stiprinimą. Komitetas ypač norėtų pabrėžti, kad būtina sukurti dvišalius vietas ir regionų valdžios institucijoms pavaldžius priežiūros mechanizmus, kad būtų galima atitinkamoje teritorijoje veiksmingai prižiūrėti gamintojus ir nustatčius pažeidimus taikyti sankcijas. Reali galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose taip pat priklauso nuo didesnio vietas ir regionų valdžios institucijų dalyvavimo priežiūros ir įgyvendinimo procese.

5.11 Komitetas reikalauja, kad pirmaisiais derybų etapais būtų atlikti kiekvienos šalies socialinio ir aplinkos poveikio vertinimai, kad derybininkai galėtų susidaryti bendrą objektyvų vaizdą apie galimybes konkrečiai šaliai nustatyti realius įsipareigojimus ir apie su tuo susijusius sunkumus. Kol kas patartina pristabdyti derybas, kad būtų užtikrinti geri rezultatai, turint omenyje tai, kad šiuo metu atliekami poveikio vertinimai, kurie suteiks pilietinei visuomenei galimybę visiškai skaidriai įvertinti pokyčius, ir kad būtų galima apskaičiuoti, kokio dydžio finansinės pagalbos reikės didžiausiems socialiniams ar aplinkosaugos tikslams pasiekti.

5.12 Daugeliui šalių muitų mažinimas reiškia pajamų, skirtų viešosioms paslaugoms finansuoti, mažinimą. Šis sudėtingas klausimas turi būti ištirtas išsamiau. Todėl laisvosios prekybos susitarimuose neturėtų būti įtraukta jokių pasiūlymų ar

priemonių, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai trukdytų teikti viešąsias paslaugas.

6. Sąjungos prekybos susitarimų dinamiškas požiūris į padorų darbą

6.1 Komitetas mano, kad padorus darbas — kaip jį apibrėžė TDO — turi būti viena prioritetinių Europos ir pasaulinės prekybos gairių. Tai samprata, kuriai tarptautiniu mastu pritaria darbdaviai, valstybės ir darbuotojai. Norint sumažinti skurdą ir siekiant pasaulinės pažangos, būtina užtikrinti padorų darbą, taip pat užimtumą, teisių darbo vietoje laikymąsi, socialinį dialogą ir socialinę apsaugą ⁽¹⁾.

6.2 Laisvosios prekybos susitarimų stebėsenos komitetai turi stiprinti esamas dialogo procedūras, ypač tais atvejais, kai asocijuotos partnerystės susitarime yra numatyta dialogo „užimtumo ir socialiniais klausimais“ struktūra.

6.3 Komitetas mano, kad siekiant užtikrinti tvarų vystymąsi, kaip numatyta derybų įgaliojimuose, taip pat turi būti siekiama pažangos socialinių standartų srityje. 1996 m. sutarta, kad būtina stiprinti TDO ir PPO bendradarbiavimą. Šio ketinimo suvienyti pajėgas rezultatas — 2007 m. parengtas bendras pranešimas dėl prekybos ir užimtumo; šis darbas bus tęsiamas atliekant neformaliojo sektoriaus tyrimą. Komitetas rekomenduoja, kad ES, vertindama prekybos integracijos poveikį padoriam darbui ir tam, kaip formuojama užimtumo, socialinės apsaugos ir darbo standartų politika, atsižvelgtų į TDO darbą regionų lygmeniu. Komitetas atkreipia derybininkų dėmesį į tai, kaip svarbu nustatyti tokius rodiklius, kurie neprieštarautų padoraus darbo darbotvarkei.

6.4 Dabartiniu derybų etapu Komitetas mano, kad labai svarbu ratifikuoti ir tinkamai įgyvendinti (bendrai PPO ir TDO darbo grupei atlikus patikrinimą) aštuonias pagrindines konvencijas ⁽²⁾, reikalauja atsižvelgti į kitas keturias svarbiausias konvencijas dėl sveikatos ir saugos bei darbo inspekcijų ir ragina ratifikuoti, vadovaujantis diferencijavimo principu, kuo daugiau atitinkamoms šalims aktualių konvencijų.

6.5 Komitetas rekomenduoja, kad po derybų dėl naujų prekybos susitarimų būtų įgyvendinamos nacionalinės padoraus darbo programos. Jis ragina atitinkamas Azijos šalis prašyti TDO pagalbos trejopam įvertinimui atlikti ir siekti, kad šiam planui pritartų visos tarptautinės institucijos. Komitetas norėtų, kad šis dvišalių derybų klausimas būtų įtrauktas į 2008 m. planuojamą parengti naują komunikatą dėl padoraus darbo.

6.6 Komitetas ragina ES ir valstybes nares kitu susitarimų stebėsenos etapu teikti finansinę ir kitokią paramą, kuri būtų skirta padėti įgyvendinti nacionalinius padoraus darbo planus. Savo metiniuose pranešimuose apie atskiras šalis ES turėtų daug dėmesio skirti profesinių sąjungų teisių įgyvendinimui ir TDO darbo standartų komiteto rekomendacijoms.

⁽¹⁾ Nuomonė dėl socialinio globalizacijos aspekto, pranešėjai T. Etty ir R. Hornung-Draus.

⁽²⁾ Priede pateikiama lentelė apie Azijos šalių ratifikuotas konvencijas.

6.7 Kalbant apie priežiūros mechanizmą, Komitetas mano, kad prie poveikio analizės turėtų prisidėti ir regionų bei vietos socialiniai partneriai. Jis rekomenduoja kiekviename sektoriuje įdiegti atskirą struktūrą, kad būtų galima atidžiai išanalizuoti sunkumus, su kuriais susiduria kiekvienas sektorius.

7. Intelektinės nuosavybės teisės ir jų įgyvendinimas

7.1 Komitetas džiaugiasi, kad komunikate pabrėžiama, jog reikia griežtinti nuostatas dėl intelektinės nuosavybės teisių, taip pat pritaria aprašytiems būdams, ypač tam, kad reiktų remti mažąsias ir vidutines įmones ir kitus subjektus, vykdančius prekybą su sparčiai augančios ekonomikos šalimis. Jei ES nori pasiekti savo tikslą — sumažinti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų skaičių ir klastočių gamybą bei eksportą, labai svarbu sukurti ES intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir šių teisių įgyvendinimo stiprinimo strategiją. Šiuo atveju svarbiausias yra įgyvendinimas. Laisvosios prekybos susitarimų partneriai privalo visiškai įgyvendinti Susitarimą dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS), todėl vienas svarbiausių ES uždavinių sudarant tokius laisvosios prekybos susitarimus turėtų būti gauti tvirtus įsipareigojimus, kad bus vykdomi konkretūs intelektinės nuosavybės teisės reglamentuojantys teisės aktai, ir užsitikrinti teisę pakankamai kontroliuoti ir vertinti pasiektus rezultatus, o ne stengtis sudaryti visiškai naujus susitarimus. Europos pajėgumai ir gebėjimai mokslinių tyrimų ir technologijų plėtos srityje, deramai pabrėžti Lisabonos strategijoje, svariai prisidės išlaikant ES konkurencingumą pasaulyje, kuriame didelius ekonominius iššūkius vis dažniau diktuos ne Europos šalys.

7.2 Siekiant kovoti su klastojimu, Komitetas ragina derybininkus (ypač tuos, kurie derasi su Indija) aptarti priemones, kurios apsaugotų vartotojus nuo rizikos, susijusios su klastojimu. Pasirašius susitarimą turi būti sudarytas ES ir Indijos jungtinis komitetas dėl klastojimo (pasitelkus Kinijos pavyzdį) ⁽¹³⁾.

7.3 Atsižvelgiant į tai, kad Indija dalyvauja Heiligerdamm'o procese (pradėtame 2007 m. birželio mėn.), kuriame dalyvauja Didžiojo aštuoneto ir penkios sparčiai augančios ekonomikos šalys siekdamos sukurti pilietinei visuomenei skirtą struktūruotą dialogą inovacijų ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugos klausimais, dvišalėse derybose vertėtų atsižvelgti į šio proceso priežiūrą.

8. Kilmės taisyklės

8.1 Norint sudaryti geresnes sąlygas prekybai su mūsų laisvosios prekybos susitarimų partneriais, turėtų būti leista taikyti kilmės kumuliaciją tarp ES laisvosios prekybos susitarimų partnerių ir turėtų būti suderintos kilmės taisyklės. Dėl nepakankamos kumuliacijos ir skirtingų kilmės taisyklių, taikomų daugiašalei prekybai (lengvatinės taisyklės) ir laisvosios prekybos zonomis (nelengvatinės taisyklės), ūkio subjektams sunku pasinaudoti visa laisvosios prekybos susitarimuose numatytų mažesnių tarifų teikiama nauda. Šiuo metu daugelis Europos importuotojų, norėdami išvengti baudų už tai, kad priima nevisiškai tvarkingus kilmės sertifikatus, moka visą nepreferencinį

⁽¹³⁾ Taip pat žr. Claudio Cappellini nuomonę INT/390: [vairios politikos priemonės, išskyrus tinkamą finansavimą, kurios padėtų MVĮ augti ir vystytis.

muitą, užuot mokėję žemesnį laisvosios prekybos susitarimų muitą. Tokiais atvejais laisvosios prekybos susitarimai neatlieka savo paskirties — plėsti prekybą.

9. Vyriausybės viešųjų pirkimų rinkos, investavimo ir konkurencijos taisyklės užsienyje

9.1 Nepaisant išsakyto susirūpinimo dėl Dohos plėtos darbotvarkės ir dėl to, ar laikas vėl pradėti spręsti „Singapūro klausimus“, Komitetas palankiai vertina išsamius Komisijos pasiūlymus dėl užsienio viešųjų (vis dažniau vadinamų „vyriausybės“) pirkimų rinkų atvėrimo, dėl investicijų ir konkurencijos bei valstybės pagalbos taisyklių, turint galvoje tai, kad šiose srityse daugelis didžiausių ES prekybos partnerių taiko ribojamąsias priemones. Kaip minėta, svarstyti verta tuos laisvosios prekybos susitarimus, kurie gali duoti papildomos naudos.

9.2 Komitetas atkreipia dėmesį, kad yra sudaryta PPO darbo grupė dėl **vyriausybės vykdomų viešųjų pirkimų**, kuri panašiai mąstančioms šalims padeda bendru sutarimu daryti pažangą viešųjų pirkimų srityje prižiūrint PPO; taip sudaroma galimybė spartinti įvykius neverčiant šalių padaryti daugiau, nei jos mano galinčios padaryti ar yra pajėgios susitvarkyti. Tai galėtų būti viena iš dvišalių derybų kryptčių.

9.3 Kaip teigiama komunikate, „viešieji pirkimai — tai sritis, kurioje ES eksportuotojams atsiveria didelės nepanaudotos galimybės“. Viešieji pirkimai ypač svarbūs ES eksportuotojams, eksportuojantiems į daugelį sparčiai augančios ekonomikos šalių sektorių. Todėl, atsižvelgdami į esamo ES laisvosios prekybos susitarimo su Čile pavyzdį, tikimės, kad bus siekiama taikyti bent 1994 m. Vyriausybės viešųjų pirkimų susitarime suderintus reikalavimus, o ES prirėikus kitoms šalims teiks techninę pagalbą ir kitokią „gebėjimų ugdymo“ pagalbą, kad padėtų joms šio susitarimo laikytis. Pažymime, kad JAV savo derybose taip pat siekia šio tikslo, ir džiaugiamės, kad Komisija patikino, jog toks yra ir ES tikslas. Nesitikime, kad bus lengva jį pasiekti, ypač su Indija, kurioje kompetencija paskirstyta ne federaliniu principu, o valstijoms.

9.4 Augimui ES ir „priimančiojoje šalyje“ užtikrinti ne mažiau svarbu bus gerinti **investicines** sąlygas trečiojoje šalyje. Daugelis, jei ne dauguma, pagrindinių ES prekybos partnerių yra nusistatę aukštą apsaugos nuo tiesioginių užsienio investicijų lygį; tose šalyse taikoma diskriminacinė tvarka, leidimų suteikimo taisyklės, susijusios su didelėmis administracinėmis ir (arba) biurokratinėmis sąnaudomis, nepaisant to, kad Europa negali visiškai arba iš dalies investuoti į labai daug sektorių, visų pirma į paslaugų sektorių (bankininkystė, finansai, draudimas, teisinės paslaugos, telekomunikacijos, mažmeninis paskirstymas ir transportas). Pagrindinė derybų tema bus nereikalingų apribojimų panaikinimas ir užtikrinimas, kad derybos ir jų eiga bus visiškai skaidrios ir kad leidimų išdavimo procedūra, kuri bus sukurta laisvosios prekybos susitarimo šalyje partnerėje, bus sąžininga, sparti ir veiksminga. Pažymime, kad JAV derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų taikytas modelis apima viską, taip pat ir investuotojų apsaugą.

9.5 Pritariame ES siekiui į derybas dėl laisvosios prekybos susitarimų įtraukti kai kurias nuostatas dėl **konkurencijos**. Daugelis su investicijomis ir geresnėmis prekybos sąlygomis susijusių problemų atsiranda dėl to, kad šalyse nėra tinkamos konkurenciją reglamentuojančios tvarkos, o tai apsunkina ir iškraipo pasaulinę prekybą; tuo tarpu investicijų srautams dažnai trukdo rinkos iškraipymai (arba akivaizdus įstatymų nevykdymas), atsiradę dėl konkurencijos stokos. Tai svarbiausios globalaus valdymo problemos. Galiojančiuose susitarimuose su Pietų Afrika ir Čile numatytas Komisijos ir vietos konkurencijos tarnybos bendradarbiavimas. Komisija turėtų stengtis šias nuostatas įtraukti į laisvosios prekybos susitarimus, kad ir kaip sunku būtų to pasiekti (galbūt tik išskyrus susitarimą su Pietų Korėja).

9.6 Sveikintinas ir Komisijos vėl skiriamas dėmesys **patekimo į rinką strategijai**, taip pat išipareigojimas išteklius sutelkti pagrindinėse šalyse ir nustatyti aiškius netarifinių ir kitų prekybos kliūčių panaikinimo prioritetines šalyse prioritetus.

9.7 Komitetas pažymi, kad šiuo metu aktyviai persvarstomos ES **prekybos apsaugos priemonės**. Komiteto nuomone, prekybos apsaugos priemonės turi ir toliau atlikti apsauginį vaidmenį, taip pat dvišaliuose susitarimuose (prieš dempingą ir subsidijas nukreiptos priemonės ir apsaugos priemonės).

10. Geresnių prekybos sąlygų sudarymas

10.1 Ketvirtasis „Singapūro klausimas“ vis dar yra įtrauktas į Dohos darbotvarkę. PPO parengtas susitarimo dėl geresnių sąlygų prekybai sudarymo teksto projektas jau beveik suderintas. Reikės įdėti daug darbo ir nustatyti pagrindinius prekybos visame pasaulyje pasienio (muitinės) valdymo standartus ir sumažinti netikėto valdžios įsikišimo pavojų. Tokiame susitarime turėtų būti nustatyta spartesnė ir paprastesnė prekių išmuitinimo tvarka, kreipimosi į teismą ir apskundimo tvarka, prekybos taisyklių skelbimas, mokesčių ir rinkliavų mažinimas ir visų pirma „vieno langelio“ principo įgyvendinimas — proporcingas IT naudojimo muitinės procedūroms atlikti didėjimas. Jau vien dėl to turėtų labai sumažėti dubliavimas ir turėtų būti sutaupyta daug lėšų ir laiko, ypač kai kelioms skirtingoms valdžios institucijoms reikia iš esmės tokios pačios informacijos. Šis klausimas bus ypač svarbus derybose su Indija. Pasaulio banko duomenimis⁽¹⁴⁾, prekėms iš Indijos eksportuoti vidutiniškai reikia dešimties dienų (iš Brazilijos — 7 dienų), o importuoti į Indiją — 41 dienos (į Braziliją — 24 dienų). Taip pat atkreipiame dėmesį į didžiulius skirtumus tarp ASEAN narių, ypač tarp Singapūro ir Tailando. Raginame Komisiją dėti visas pastangas tokiam susitarimui pasiekti, netgi jei platesnės Dohos plėtros darbotvarkės derybos pateks į visišką aklavietę. Tai turėtų užtikrinti aukštesnius standartus, bet paprastesnes, veiksmingesnes ir pigesnes pasienio ir muitinės procedūras.

10.2 Didelę tokio susitarimo naudą pajustų išėjimo į jūrą neturinčios šalys, kuriose skaidrios, IT pagrįstos procedūros padėtų užtikrinti, kad per trečiąją šalį į uostą arba iš uosto gabenamos prekės nedingtų ir būtų pristatomos laiku.

⁽¹⁴⁾ Pasaulio bankas, „Doing business 2007“; 2006 m. rugsėjo mėn.

10.3 Mažosios įmonės išlaidas dėl prekybos taikomų muitų pajunta labiausiai ir dažnai neturi reikiamos kritinės masės (kalbant masto ekonomijos terminais — pardavimų apimčių, platinimo tinklų, transporto priemonių ir kt.), kad galėtų susitvarkyti su didelėmis išlaidomis muitams, atsirandančiomis dėl vėluojančių administracinių procedūrų, korupcijos ir kitų veiksnių, todėl netenka potencialių rinkų. Susitarimo dėl geresnių sąlygų prekybai sudarymo naudą ypač gerai pajus ES mažosios ir vidutinės įmonės. Mažosios ir vidutinės įmonės galėtų greitai gauti daugiau naudos iš aukštų tikslų siekiančio susitarimo dėl geresnių prekybos sąlygų nei iš tarifų sumažinimo.

10.4 Nepaisant Dohos plėtros darbotvarkės derybose pasiektos pažangos, Komitetas tikisi, kad šiuo metu vystančiose derybose dėl laisvosios prekybos susitarimų geresnių sąlygų prekybai sudarymo klausimui bus skirta tiek pat dėmesio, kaip ir kitiems trims Singapūro klausimams.

10.5 Komitetas pastebi Komisijos vykdomų su prekyba susijusios techninės pagalbos programų sėkmę — jos realiai padėjo sustiprinti besivystančių šalių gebėjimus tenkinti PPO narystės reikalavimus, taip pat didelius joms — ir kaip prekių ir paslaugų eksportuotojoms į ES, ir kaip ES investicijų gavėjoms — keliamus reikalavimus. Tokioms programoms galima panaudoti kitų tarptautinių JT kuruojamų organizacijų (pvz., Jungtinių Tautų pramonės plėtros organizacijos (angl. UNIDO), Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. WIPO) ir Tarptautinės prekybos centro (angl. ITC)) technines žinias ir patirtį, o tai dar labiau pagerintų ES įvaizdą ir leistų užmegzti tarptautinių institucijų bendradarbiavimą. Tai bus ypač svarbu, jei bus nuspręsta stiprinti santykius su mažiausiai išsivysčiusiomis ASEAN šalimis, taip pat bus aktualu pažangai Lotynų Amerikoje.

11. Pilietinės visuomenės vaidmuo

11.1 Komitetas remia Komisijos siekį užtikrinti geresnę derybų stebėseną ir didesnę skaidrumą ir skirti daugiau dėmesio derybose dalyvaujančių kitų šalių ir regionų pilietinei visuomenei. Komitetas mano, kad turėdamas tokią struktūrą galėtų aktyviai stebėti derybų eigą. Sukaupta patirtis visų pirma padės Komitetui susirasti trečiojoje šalyse partnerius, kurie galėtų būti naudingi. Įtraukus šiuos partnerius į minėtą veiklą, sustiprės ir jų vaidmuo jų šalyse.

11.2 Derybose dėl ekonominės partnerystės susitarimų Komitetas pagal Kotonu susitarimą yra įgaliojamas rengti konsultacijas ir susitikimus su AKR ekonominių ir socialinių interesų grupėmis, o 2003 m. šie įgaliojimai buvo išplėsti Komisijos nario P. Lamy prašymu įtraukus į juos derybų stebėseną. Šiame procese aktyviai dalyvaujant Europos Komisijos derybininkams, AKR ir ES tolesnio darbo komiteto susitikimai vyksta du kartus per metus, taip pat kartą ar du per metus rengiami regioniniai seminarai ir visuotinės konferencijos Briuselyje, kuriose dalyvauja visų AKR valstybių atstovai. Po konsultacijų Karibų jūros

regionui skirtame suderintame ekonominės partnerystės susitarime yra ir socialinis, ir aplinkos apsaugos skyrius, taip pat numatyta sukurti pilietinės visuomenės konsultacinį komitetą, atsakingą už ekonominės partnerystės susitarimo įgyvendinimo priežiūrą ir visų jo ekonominių, socialinių ir aplinkos apsaugos aspektų peržiūrą.

11.3 Siūlomų asociacijos susitarimų su Centrinės Amerikos ir Andų regionais atžvilgiu, reguliarius dialogus su Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regiono organizuota pilietine visuomene vyksta jau nuo 1999 m.; taigi 2008 m. balandžio mėn. įvyks jau penktasis tokio pobūdžio susitikimas. Dialogas pradėtas tam, kad pilietinė visuomenė galėtų pateikti savo nuomonę kas dveji metai vykstantiems ES ir Lotynų Amerikos vadovų susitikimams. Komitetas taip pat daug bendrauja su MERCOSUR konsultaciniu forumu ekonomikos ir socialiniais klausimais, Andų darbo patariamąja taryba, Andų verslo patariamąja taryba ir Pietų Amerikos integracijos sistemos pilietinės visuomenės konsultaciniu komitetu.

11.4 Komitetas, kaip ES delegacijos narys, taip pat dalyvauja ES ir Indijos bei ES ir Kinijos apskritojo stalo darbe. Pirmasis buvo įsteigtas 2001 m., antrasis — 2007 m. birželio mėn. Abiejų apskritojo stalo susitikimai vyksta reguliariai ir abiejų jų darbas jau pripažįstamas metinių vadovų susitikimų metu. Komitetas, dalyvaudamas Tarptautinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių institucijų asociacijos (AICESIS) veikloje, pilietinės visuomenės lygiu taip pat palaiko ryšius su Pietų Korėjos ir Tailando nacionalinėmis ESRT.

11.5 Komitetas, pasinaudodamas savo plačiais ryšiais regionuose ir patirtimi, sukaupia stebint derybas dėl ekonominės partnerystės susitarimų, tikisi prisidėti regionų lygiu organizuojant reguliarius pilietinės visuomenės konsultacinius susitikimus dėl prekybos derybų. Jis galėtų atitinkamose šalyse ir regionuose rengti seminarus arba kitus reguliarius susitikimus, skirtus konsultuotis su ekonominių ir socialinių interesų grupėmis, prireikus pasitelkęs šiuo metu vykstančius apskritojo stalo susitikimus. Į šiuos renginius būtų kviečiami ES derybininkai (ir jų kolegos iš kitos šalies), kad informuotų apie derybų eigą ir išgirstų Europos ir trečiųjų šalių pilietinės visuomenės atstovų

nuomonę. Be to, Komitetas taip pat galėtų papildyti Europos Komisijos veiklą sudarydamas sąlygas vykstančiame tvarumo poveikio vertinimo procese dalyvauti Europos ir trečiųjų šalių atstovams ir suteikdamas galimybę visiems atitinkamų šalių ir regionų pilietinės visuomenės atstovams, su kuriais jis palaiko ryšius, išreikšti savo nuomonę elektroninėmis priemonėmis.

11.6 Komitetas turėtų atkreipti dėmesį į institucijas ir procedūras, užtikrinančias opių tvaraus vystymosi klausimų stebėseną. Jo nuomone, reguliarius dvišalis dialogas turėtų remtis rekomendacijomis, kylančiomis iš įvairių mechanizmų, patvirtintų 27 tarptautinėmis konvencijomis, kurios yra minimos 5.8 punkte, taip pat pilietinės visuomenės pastabomis arba nefinansinio reitingo rezultatų, kuriuos apie kiekvieną šalį pateikia Pasaulio bankas arba reitingo agentūros, vertinimu. Pilietinė visuomenė taip pat turi atlikti preliminarų įvairių reikalingų tolesnės veiklos mechanizmų vertinimą.

11.7 Korėjos atveju Komitetas rekomenduoja pasinaudoti reguliariomis OECD ataskaitomis, visų pirma kalbant apie moralumą, pasirašytą su socialiniais partneriais, iki 2010 m.

11.8 Įmonių socialinė atsakomybė, apibrėžiama kaip tvaraus vystymosi išraiška įmonės lygiu, gali savanoriškais pagrindais padėti įgyvendinti naujuosiuose prekybos susitarimuose numatytus socialinius ir aplinkosaugos įsipareigojimus. Šis požiūris visų pirma būtų pagrįstas maždaug penkiasdešimčia tarptautinių pagrindų susitarimų, dėl kurių jau derėjosi didžiosios, dažnai Europos, įmonės. Šie susitarimai prisideda prie padoraus darbo užtikrinimo, pateikdami pavyzdį, kaip šalyse partnerėse esančiose dukterinėse įmonėse turi vykti socialinis dialogas, ir padeda pritraukti vietinius kvalifikuotus darbuotojus. Be to, kai įmonės socialinės atsakomybės įsipareigojimų laikosi tam tikro sektoriaus didelės tarptautinės bendrovės ar jų dukterinės įmonės, toks elgesys tampa impulsu visai vertės grandinei (tiekėjams ir subrangovams), visų pirma smarkiai augančios ekonomikos šalyse, tokiose kaip Kinija. Komitetas rekomenduoja socialinių ir aplinkosauginių aspektų įtraukimo į etiketes klausimą įrašyti į prekybos susitarimų priežiūros komitetų darbotvarkę, kad vartotojai gautų kokybišką informaciją ir būtų patenkinti atsekamumo poreikis.

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“

COM(2007) 568 ir priedas COM(2007) 569

(2008/C 211/22)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas remdamasis Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsniu, Jillian Van Turnhout paskyrė pagrindine pranešėja.

444-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. balandžio 22–23 d. (2008 m. balandžio 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 92 narių balsavus už, 12 prieš ir 26 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas dar kartą ragina Komisiją imtis spręsti komunikacijos politikos teisinės bazės nebuvimo problemą. Tačiau pripažindamas, kad esama teisinių ir politinių kliūčių, Komitetas neprieštaruja, kad Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija sudarytų Institucinių susitarimą (IS). Komitetas kiek įmanoma stebės, kaip vykdomi šiame IS išdėstyti ketinimai.

1.2 Komitetas atkreipia dėmesį į dvejopą su finansiniais ištekliais susijusią problemą: lėšų stygių ir pernelyg sudėtingas ir trukdančias biurokratinės jų išmokėjimo procedūras. Komitetas ragina Komisiją supaprastinti dotacijų skyrimo tvarką ir ragina Komisiją į būsimas bendrąsias sutartis, pvz., dėl garso ir vaizdo informacijos teikimo, „Europos per palydovą“ (EbS), viešosios nuomonės apklausų, įtraukti ir tokius patariamuosius organus kaip EESRK.

1.3 Komitetas pritaria nuoseklios ir integruotos komunikacinės partnerystės idėjai, kuri stiprina Europos piliečių vaidmenį ir plėtoja Europos viešąją erdvę. Norint, kad piliečiai mus suprastų, reikia 1) aiškių, paprastų ir patrauklių pranešimų; aiškios vizijos, kurią piliečiai priimtų kaip savo viziją; ir 2) atitinkamų komunikavimo būdų ir priemonių. Ši tikslą pasiekti padėtų metinis darbo planas, parengtas atsižvelgiant į ES komunikacijos prioritetus. EESRK, turėdamas būtinų lėšų, pasirėngęs ir nori šioje srityje dirbti drauge su kitomis institucijomis, pripažindamas, kad ES — tai ne tik Briuselis ir kad ES turi veikti „vietos lygmeniu“.

1.4 EESRK mano, kad labai svarbu, jog jis dalyvautų Institucinėje informacijos grupėje (angl. IGI). Po baltosios knygos paskelbimo priimtame 2007 m. gegužės 31 d. pasirašyto Europos Komisijos ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto bendradarbiavimo protokolo priedėlyje faktiškai numatytas puikus pagrindas Europos Komisijos (EK) ir Europos Parlamento (EP) valstybėse narėse įkurtiems „Europos namams“ į nacionalinę ir regionų veiklą aktyviai įtraukti 344 EESRK narius. Komunikuodama su pilietine visuomene Komisija skatinama pripažinti vaidmenį, kurį Komitetas galėtų atlikti būdamas tiltu tarp ES institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės. Komitetas

mano, kad aktyvus jo narių dalyvavimas siūlomuose kurti internetiniuose bandomuosiuose informacijos tinkluose (BIT) turėtų pridėti vertę. Komitetas su malonumu parengs Komisijos departamentuose siūlomus paskirti asmenis ryšiams su pilietine visuomene ir palaikyti su jais bei kitais atitinkamais tinklais, pvz. tokiais kaip EESRK kontaktiniai centrai ES atstovybėse ir Europoje Direct, ryšius. Komitetas kaip toks skatina Komisiją pagalvoti, kaip būtų galima padidinti tokiems jų tinklams kaip Europoje Direct ir Team Europe paramą.

2. Pagrindimas

2.1 Europos Komisijos komunikatas (COM(2007) 568) „Europos komunikacinė partnerystė“ buvo priimtas 2007 m. spalio 3 d. Tai jau ketvirtas Europos Komisijos priimtas dokumentas komunikacijos klausimais. Europos Komisijos baltoji knyga dėl Europos komunikacijos politikos (COM(2006) 35 galutinis) buvo priimta 2006 m. vasario 1 d. Kiti du dokumentai — tai 2005 m. liepos 20 d. priimtas vidaus veiksmų planas (SEC(2005) 985 galutinis) ir Europos Komisijos komunikatas „Komisijos indėlis svarstymo laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos)“, (COM(2005) 494 galutinis), priimtas 2005 m. spalio 13 d.

2.2 Dokumente „Europos komunikacinė partnerystė“ pabrėžiama didžiulė institucijų bendradarbiavimo teikiant informaciją ES klausimais svarba ir išdėstomos prielaidos sėkmingai komunikacijos politikai, pagrįstai partneryste su svarbiausiais politiniais, ekonominiais ir socialiniais veikėjais visais lygmenimis. Siekdama 1.2 dalyje nurodyto tikslo ir vadovaudamasi Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos komunikacijos politikos, Komisija tą pačią dieną priėmė ir pasiūlymą dėl Institucijų susitarimo (COM(2007) 569) dėl Europos komunikacinės partnerystės. Tai padaryta norint sustiprinti visų ES institucijų įsipareigojimus kasmet siekti ES komunikacijos prioritetų, kartu dalyvaujant ir suinteresuotoms valstybėms narėms. Pripažįstant ES institucijų savarankiškumą ir vaidmenį, šiuo institucijų susitarimu pabrėžiamas geresnio jų komunikacijos ES klausimais koordinavimo poreikis ir jo sukuriama pridėtinė vertė. Šiuo tikslu jis kartu

sudaro ir nuoseklių veiksmų pagrindą. Atsižvelgdama į tai, kad 2008 metai bus ypač svarbūs dėl Lisabonos reformų sutarties ratifikavimo proceso valstybėse narėse ir pasirengimo 2009 m. Europos Parlamento rinkimams, Komisija kviečia Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą pareikšti savo nuomonę dėl šio komunikato.

2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, savo ruožtu, priėmė dvi naujas nuomones komunikacijų srityje: pirmoji — nuomonė dėl apmąstymų laikotarpio: diskusijos apie Europos Sąjungą įvertinimo struktūra, klausimai ir kontekstas (CESE 1249/2005 ⁽¹⁾), priimta 2005 m. spalio 26 d. ir skirta Europos Parlamentui, antroji — 2005 m. gruodžio 14 d. priimta nuomonė dėl Komisijos „D plano“ komunikato (CESE 1499/2005 ⁽²⁾). Abiejose šiose nuomonėse pateikiama nemažai veiklos rekomendacijų. Trečioji EESRK nuomonė priimta 2006 m. liepos 6 d. dėl baltosios knygos dėl Europos komunikacijos politikos (CESE 972/2006 ⁽³⁾). Šioje naujausioje nuomonėje Komisija raginama spręsti komunikacijos politikos teisinės bazės nebuvimo problemą ir pritariama, kad reikia stiprinti institucijų bendradarbiavimą decentralizuotu lygmeniu.

2.4 Todėl šioje nuomonėje dėl komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“ neturėtų būti kartojama tai, ką Komitetas jau yra išdėstęs ir dėsto kitur. Joje turėtų būti sprendžiami šie trys pagrindiniai komunikato klausimai. Būtent:

- stiprinti piliečių vaidmenį;
- plėtoti Europos viešąją erdvę;
- stiprinti partnerystę (įskaitant pasiūlymą dėl Institucijų susitarimo (IS) dėl komunikacijos).

2.5 Be pirmiau išvardytų trijų Komiteto nuomonių ir Komisijos komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“, ši nuomonė dar remiasi dar keliais papildomais šaltiniais:

- po 2005 m. birželio mėn. vykusių EESRK plenarinių sesijų debatų protokolų santraukos;
- įvairių EESRK Komunikacijos grupėje vykusių diskusijų protokolų santraukos;
- 2007 m. gegužės 30 d. priimta Komiteto rezoliucija dėl indėlio į 2007 m. birželio 21–22 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimą: konstitucinio proceso planas (CESE 640/2007);
- rekomendacijos, kylančios iš 2007 m. kovo 25 d. Romos jaunimo deklaracijos minint Romos sutarties 50-metį;
- Komiteto dalyvavimas šešiuose Komisijos iš dalies finansuojamuose „D plano“ projektuose;

— 2007 m. spalio 18 d. Dubline EESRK surengtos suinteresuotų subjektų konferencijos „Jūsų Europa — jūsų balsas“ išvados; ir

— 2007 m. lapkričio 12 d. EESRK Briuselyje surengto spaudos atstovų seminaro „Žinių apie Europą skleidimas: kokį vaidmenį norėtų atlikti pilietinė visuomenė?“ išvados.

2.6 Ši nuomonė dėl komunikato „Europos komunikacinė partnerystė“ padalyta į tris dalis, atitinkančias tris Komisijos dokumento sritis ir kiekvienoje dalyje sprendžiami tik keli svarbiausi tos srities klausimai.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Stiprinti piliečių vaidmenį

3.1.1 Šioje specifinėje Europos komunikacijos srityje pilietinės visuomenės vaidmuo yra esminis. Atnaujintu D planu norima į šį procesą įtraukti daugelį Europos Sąjungos vystymo dalyvių, įskaitant NVO, įvairias profesines asociacijas ir vis daugiau įmonių, norinčių daugiau sužinoti apie Europą, jos politiką, programas ir procesus. EESRK pritaria Romos jaunimo deklaracijos raginimui, kad ES garantuotų, jog NVO, kurios yra pagrindinės neformalaus ugdymo teikėjos ir pilietinės visuomenės aktyvumo, žmogaus teisių ir demokratijos skatintojos, būtų skiriama daugiau lėšų.

3.1.2 Komitetas visiškai pritaria daugiakalbystės, kaip bendravimo būdo, koncepcijai. Ne tik pats komunikatas turėtų būti pateiktas įvairiomis kalbomis — jame turėtų būti vartojama paprasta ir plačiai visuomenei suprantama kalba. Tai buvo aiškiai pasakyta 2007 m. lapkričio mėn. spaudos atstovams surengtame EESRK seminare.

3.1.3 EESRK ne kartą yra pabrėžęs, kad ES — tai ne vien Briuselis. Kaip toks, EESRK savo veiksmais pritaria „įsipareigojimų vietos lygmeniui“ koncepcijai. Komitetas džiaugiasi Komisijos iniciatyva skirti visose EK atstovybėse kontaktinį asmenį ryšiams su EESRK. Tai buvo logiškas šių dviejų institucijų bendradarbiavimo protokolo priedėlio pasirašymo padarinys. Šis priedėlis — tai tolesnio institucijų darbo santykių plėtojimo pagrindas. EESRK turi 344 narius, dirbančius visose 27 ES valstybėse narėse. Šie nariai dirba įvairiose nacionalinėse organizacijose, atstovaujančiose trims Komiteto grupėms. Šie nariai turi ir nacionalinių, ir regioninių žinių, o dirbdami Komitete yra susipažinę ir su Europos požiūriu. EK atstovybės ir EP informacijos biurai turėtų pasinaudoti šiais vertingais ištekliais. Pirmas įdomus iššūkis teks kontaktiniams asmenims, kurie turės kartu su EESRK nariais imtis iniciatyvų dėl EESRK 50-mečio paminėjimo 2008 m. gegužės mėn.

⁽¹⁾ OLC 28, 2006 2 3, p. 42–46.

⁽²⁾ OLC 65, 2006 3 7, p. 92–93.

⁽³⁾ OLC 309, 2006 12 16, p. 115–119.

3.1.4 Tokiomis aplinkybėmis tinklai, kurių daug įkurta visoje Europoje, tampa svarbiu veiksniu siekiant informuoti apie Europą vietos lygmeniu. Pavyzdžiui, Europoje Direct centrai turėtų skleisti informaciją apie Europos politiką nepamiršdami nei vienos ES institucijos. EESRK norėtų prisidėti savo žiniomis prie šių tinklų, teikdamas reikalingą informaciją ir, jei reikės, rengdamas mokymus. Komisija turėtų peržiūrėti šioms tinklams skiriamą santykinai nedidelę finansinę paramą. Turėdami daugiau lėšų ir esant labiau diferencijuotam Komisijos požiūriui, centrai galėtų veiksmingiau įgyvendinti siekį „veikti vietos lygiu“. Be to, Komisija ir Europos Parlamentas turėtų pagalvoti, kaip į ES komunikacijos veiklą įtraukti po visą Europą išsibarsčiusių Europos agentūrų tinklą. Be to, EESRK iš patirties žino, kad iniciatyvos kultūros srityje pažadina piliečių susidomėjimą ir kitomis sritimis, todėl jos yra svarbi priemonė Europos idėjoms propaguoti.

3.1.5 Komisijai konsultuojantis dėl baltosios knygos buvo patvirtintas stiprus pilietinės visuomenės poreikis aktyviau dalyvauti Europos procese. EESRK nori paminėti 2007 m. lapkričio mėn. Briuselyje jo surengto spaudos atstovų seminario išvadas, kuriomis buvo raginama konsultacijoms naudoti esamas struktūras ir tinklus užuot kaskart viską pradėjus iš pradžių. EESRK, atstovaujanti organizuotai Europos pilietinei visuomenei, šioje srityje tenka labai svarbus vaidmuo, ir tai turi pripažinti ir kitos Europos Sąjungos institucijos.

3.1.6 EESRK pritaria Komisijai, kad švietimas ir mokymas aktyvaus pilietiškumo klausimais yra valstybių narių atsakomybė. EESRK atkreipia dėmesį, kad žmogaus teisių ir Europos piliečio pareigų tema patenka į mokyklų mokymo programas tik mažiau nei pusėje ES valstybių narių. 2007 m. spalio mėn. Dubline vykusiame EESRK Jaunimo forume buvo patvirtinta, kad piliečiai dalyvaus diskusijose Europos klausimais, jei jiems bus suteikta tokia galimybė. Šioje srityje svarbus švietimas ir ES tema turėtų būti įtraukta į mokyklų programas. Seminare buvo raginama užtikrinti aktyvesnį jaunimo dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Akivaizdu, kad ES gali skatinti geresnę savanorišką veiklą ir mainų programas neprarandant nacionalinio savitumo — ir net tik akademiniai visuomenės daliai, bet ir visoms grupėms. EESRK ragina šioje srityje imtis konkrečių iniciatyvų.

4.1.7 EESRK pritaria tokioms iniciatyvoms kaip „Pavasario diena Europoje“ ir „Atgal į mokyklą“. Komitetas ragina Komisiją pagalvoti, kaip būtų galima geriau įtraukti į šias iniciatyvas esamus regioninius ir vietinius tinklus. Šios iniciatyvos turėtų apimti visus mokyklos lygmenis, įskaitant pradinį.

3.2 Europos viešosios erdvės plėtojimas

3.2.1 Komisija pabrėžia, kad labai svarbu vykdyti savo politiką, nes tai geriausias būdas užsitikrinti visuomenės paramą

Europos projektui. Per mažas informavimas apie Lisabonos reformų sutarties ratifikavimą neprideda prie Europos viešosios erdvės kūrimo. Savo 2007 m. gegužės mėn. rezoliucijoje 2007 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybai EESRK paragino pripažinti dalyvaujamosios demokratijos svarbą, ypač reikalaujamas, kad Europos institucijos vestų skaidrų ir nuolatinį dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir ES piliečiais.

3.2.2 EESRK, kaip ir Komisija bei Europos Parlamentas, kelia sau tikslą aktyviau dalyvauti artėjančiuose 2009 m. rinkimuose į Europos Parlamentą. Tai gali pasiekti įgyvendinus Komisijos iškeltas mintis nustatyti bendrus sutartus komunikacijos prioritetus. EESRK nori prisidėti prie šių bendrų tikslų formulavimo. ES reikia tikro projekto ir turinio, kuriam pritartų piliečiai. Kad ir kokių uždavinių norėtume, kad Europa įvykdytų, nuo jo neatsiejamas socialinis sektorius ir užimtumas, o EESRK čia yra pagrindinis veikėjas. Geras bendravimas visuomet turi būti pagrįstas aiškiu ir tikslu planu, o šiuo atveju — naudosis Europos piliečiams teikimu. Kalbant konkrečiau, EESRK nariai turėtų būti pakviesti padėti Komisijai kurti internetinius bandomuosius informacijos tinklus (BIT).

3.2.3 Garso ir vaizdo žiniasklaida yra galingiausia komunikacijos priemonė. Didesnės institucijos, pvz., Komisija ir Europos Parlamentas, turi galimybę šiomis priemonėmis naudotis. Neabejotinai, sudarant sutartis su transliuotojais, teikiančiais paslaugas iš „Europos per palydovą“ (EbS) arba internetu, bus užtikrinta transliuotojų nepriklausomybė. Užmezgdama tokius ryšius Komisija bus skatinama apsvarstyti, kaip atverti duris ir kitoms institucijoms ir ES organams, kad būtų užtikrinta pusiausvyra komunikacijos srityje, kartu nepamirštant, kad patariamiesiems organams ir kitiems ES organams sunku laikytis administracinių sutarčių ir susitarimų sudarymo procedūrų. Komisija taip pat galėtų užtikrinti, kad būtų sukuriama tinkama sinergija. Tas pat galioja nustatant sritis, kuriose reikės tirti viešąją nuomonę.

3.3 Partnerystės stiprinimas

3.3.1 EESRK visiškai pritaria Europos Komisijos propaguojamai partnerystės idėjai. Čia kalbama ne tik apie ES institucijas, bet ir apie valstybes nares, nacionalinius ir regioninius politikus ir sprendimus priimančius pareigūnus, kuriems reikia prisiimti atsakomybę už jų priimtus ES sprendimus. EESRK džiaugiasi, kad su nacionaliniais komunikacijos vadovais užmezgami ryšiai, ir ragina užtikrinti sinergiją su pilietinės visuomenės organizacijomis ir jų komunikacijos ištekliais. EESRK vykdo analogišką programą per savo spaudos atstovų tinklą. Reikia pabrėžti, kad daugumoje ES valstybių narių veikia nacionalinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir kad EESRK nariai palaiko glaudžius ryšius su savo organizacijomis jų valstybėse narėse. Tai galingas tinklas, kuriame EESRK, kaip institucija, gali būti stiprus kitų institucijų partneris.

3.3.2 Komitetas visokeriopai įsitraukęs į Institucijų informacijos grupės darbą, kuriame jis šiuo metu dalyvauja kaip stebėtojas. EESRK nori pabrėžti tinkamo techninio šios grupės posėdžių rengimo svarbą. EESRK susiduria su praktinėmis problemomis dėl dalyvavimo, nes IGI posėdžiai visuomet rengiami Strasbūre tuo pačiu metu kaip EESRK biuro ir plenariniai posėdžiai Briuselyje. EESRK norėtų, kad būtų pakeistas IGI posėdžių laikas ir vieta, kad EESRK juose galėtų dalyvauti aukščiausiu įmanomu lygmeniu. EESRK taip pat džiaugiasi, kad buvo atvertos durys į Tarybos informacijos darbo grupės posėdžius, ir tikisi, kad šios durys liks atviros ir kad posėdžiuose, kuriuose formuojama ES komunikacijos politika, galės dalyvauti ir EESRK.

3.3.3 Nors EESRK jau anksčiau yra propagavęs tinkamos teisinės bazės sukūrimo komunikacijai idėją, EESRK pritaria pasiūlymui, kad Komisija, Europos Parlamentas ir Taryba sudarytų institucijų susitarimą dėl komunikacijos. Savo ruožtu, Komitetas toliau įgyvendina ir atnaujina savo strateginį komunikacijos planą. Tam jis nuolat persvarsto savo komunikacijos priemones ir jų taikymą ir ieško naujoviškų metodų. Nubrėždamas savo komunikacijos prioritetus, Komitetas jau svarsto Komisijos pasiūlytus komunikacijos tikslus. EESRK reikalauja,

kad šie uždaviniai būtų aiškūs, orientuoti į tikslą, aktualūs piliečiams ir kad jų skaičius būtų ribotas.

3.3.4 EESRK pritaria, kad per D plano iniciatyvą būtų teikiamos dotacijos, ir toliau pabrėžia skaidrių ir mažesnės biurokratijos reikalaujančių administracinių procedūrų svarbą, kad projektuose galėtų dalyvauti visos pilietinės visuomenės organizacijos. EESRK laukia D plano tęsinio, vadinamojo projekto „Diskusijos dėl Europos“, kaip yra paskelbusi Komisija.

4. Ankstesnių Komiteto rekomendacijų priminimas

4.1 Komitetas primena savo ankstesnes rekomendacijas Komisijai dėl komunikacijos, visų pirma tas, kurios išdėstytos 2005 m. spalio mėn. Komiteto nuomonėje dėl Apmąstymų laikotarpio: diskusijos apie Europos Sąjungą įvertinimo struktūra, klausimai ir kontekstas (CESE 1249/2005), 2005 m. gruodžio mėn. nuomonėje dėl Komisijos indėlio apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos) (CESE 1499/2005) ir 2006 m. liepos mėn. nuomonėje dėl baltosios knygos dėl Europos komunikacijos politikos (CESE 972/2006).

2008 m. balandžio 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS